

Ε
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΟΙΤΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΡΚΩΤΟΥ ΕΛΕΚΤΗ
ΑΜΟΙΒΑΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ *ΕΡΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ*

Ελέγχσαμε την εφημερίδια έκθεση της 30ης Ιουλίου 1994 (περίοδος 01/01 - 30/6/94) του ΑΜΟΙΒΑΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ *ΕΡΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ*. Κατά τον έλεγχο μας εφαρμόσαμε τις διατάξεις του Ν. 1969/91 όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 2168/93 και το Π.Δ. 433/93, τον Κανονισμό που έχει εγκριθεί από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για το ΑΜΟΙΒΑΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ *ΕΡΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ* και τις ελεγκτικές διαδικασίες που κρίναμε κατάλληλες, με βάση τις αρχές και κανόνες ελεγκτικής του Σώματος Ορκωτών Λογιστών και τα Διεθνή Ελεγκτικά Πρότυπα. Η *ΕΡΜΗΣ* Ανώνυμη Εταιρία Διαχειρίσεως Αμοιβαίων Κεφαλαίων που διαχειρίζεται το Αμοιβαίο Κεφάλαιο *ΕΡΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ*, τηρεί τα βιβλία και στοιχεία που απαιτείται η ισχύουσα νομοθεσία και τα έθεσε στη διάθεσή μας για τη διερεύνηση του ελέγχου. Παρασχέθηκαν οι πληροφορίες και επεξηγήσεις που ζητήσαμε. Η επένδυση σε κινητές αξίες επιβεβαιώθηκαν από το θεματοφύλακα του Ν. 1969/91 από τον Αρμόδιο Υπόψη και οι συμμετοχές προκύπτει από τα βιβλία και στοιχεία που τηρήθηκαν από τη Διαχειρίστρια Εταιρία και αφού ληφθούν υπόψη και οι σημειώσεις που αναγράφονται κάτω από την Αναλυτική Περιουσιακή Κατάσταση 40 του Ν. 1969/91 και απεικονίζει βάσει των διατάξεων που ισχύουν και λογιστικών αρχών, οι οποίες έχουν γίνει γενικά παραδοχές την οικονομική κατάσταση του ΑΜΟΙΒΑΙΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ *ΕΡΜΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ* κατά την 30η Ιουλίου 1994 καθώς και τα αποτελέσματα της περιόδου από 01/01 - 30/6/1994.

Αθήνα, 20 Ιουλίου 1994
 Ο Ορκωτός Ελεγκτής
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Η. ΜΠΟΥΝΤΟΥΝΗΣ
 ΑΜ ΣΟΕ 114812464
 ΣΟΛ α.ε.ο.ε.

AMERICAN
EXPRES BANK

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΡΟΠΕΖΟ ΟΤΤΙΚΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

κοντά σας, με λύσεις

**ΜΕ ΤΗΝ ΑΕΙΟ
 ΤΗΣ ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡ
 ΙΟΝΙΚΗ Α.Ε.**

Η ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ στην
 κανονισθεί τις απαιτήσεις των πελ
 το φάσμα των επενδύσεων που προσ
 αία με την ΙΟΝΙΚΗ Ε
 εταιρία με την επων
 ΑΜΟΙΒΑΙΩΝ ΚΕΦΑΛ
 σκοπός της νέας επι
 Κεφαλαίων
 Η ΙΟΝΙΚΗ Α.Ε. Δ.Α.Κ
 φιλοσοφία με το κύ

ΕΜΠΟΡΙΚΗ
 η τέχνη να είσαι Τράπεζα

AMERICAN
EXPRESS
BANK

Scotiabank

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1896
----------------------	------

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

" Η ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ "

Εισηγητής: Α. Μηλιώνης

Τ Ο Μ Ο Σ Ι Ι .

Θέκλα Β. Αλοιμόνου

Γεωργία Λ. Γεωργίου

Αγνή Θ. Γκαντώνα

Πάτρα, Νοέμβριος 1994

Γ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Ταμείο και Διαθέσιμα στην Κεντρική Τράπεζα

Περιεχόμενο Τίτλου

- Μετρητά στο Ταμείο
  - * Ταμείο
  - * Χρηματαποστολές καθ'οδό
  - * Τραπεζογραμμάτια εφθαρμένα
  - * Ταμείο ξένων τραπεζογραμμάτων
  - * Ξένα τραπεζογραμμάτια σε τρίτους
  - * Ξένα τραπεζογραμμάτια καθ'οδό
- Επιταγές εισπρακτέες μέσω γραφείου συμψηφισμού
- Υποχρεωτικές καταθέσεις στην Τράπεζα Ελλάδος
  - * Εντοκη υποχρεωτική επί καταθέσεων σε Δρχ.
  - * Εντοκη υποχρεωτική επί καταθέσεων σε συνάλλαγμα
  - * Εντοκη υποχρεωτική για χρηματοδότηση Δημοσίων Επιχειρήσεων
  - * Εντοκη για ειδικές χορηγήσεις
- Τρεχούμενος άτοκος λογαριασμός καταθέσεων στην Τράπεζα της Ελλάδος
- Καταθέσεις όψεως σε συνάλλαγμα στην Τράπεζα Ελλάδος

- Καταθέσεις με προειδοποίηση σε συνάλλαγμα στην Τράπεζα Ελλάδος (Υποχρεώσεις και Προαιρετικές)
- Ληγμένα τοκομερίδια ασφαλούς εισπράξεως.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για το Ταμείο και τα Διαθέσιμα στην Τράπεζα Ελλάδος είναι οι εξής:

- Ορθή απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις των υπολοίπων των ανωτέρω λογαριασμών.
- Διαπίστωση ότι υπήρξε σύντομη λογιστική τακτοποίηση, κατά τη συνήθη πορεία των συναλλαγών, των ταμιακών παραστατικών, που, σε δεδομένη στιγμή, θεωρήθηκαν ως μετρητά.
- Διαπίστωση ότι οι λογαριασμοί καταθέσεων είναι εισπράξιμοι.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς το Ταμείο και τα Διαθέσιμα στην Τράπεζα Ελλάδος, πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Ο κάθε ταμίας ή ταμιολογιστής (teller) πρέπει να έχει αποκλειστική τη διαχείριση και τη φύλαξη του χρηματικού αποθέματος, για το οποίο είναι υπεύθυνος.
- Το χρηματικό απόθεμα κάθε ταμία ή ταμιολογιστή πρέπει να εξασφαλίζεται (π.χ. να κλειδώνεται), όταν απουσιάζει από τη θυρίδα του.

- Τα χρήματα πρέπει να φυλάσσονται ασφαλώς σε κατάλληλο θησαυροφυλάκιο, ώστε να αποκλείεται η κλοπή ή υπεξαίρεση.
- Πρέπει να εφαρμόζεται σχέδιο αιφνιδιαστικών καταμετρήσεων του χρηματικού αποθέματος στο σύνολο και για κάθε ταμια ή ταμιολογιστή.
- Το Κεντρικό Χρηματικό Απόθεμα πρέπει να είναι κάτω από κατάλληλο και συνεχή έλεγχο.
- Οι ταμιακές θυρίδες νυκτός πρέπει να ελέγχονται από δύο τουλάχιστον υπαλλήλους, που θα πρέπει να είναι συνεχώς παρόντες τόσο κατά το άνοιγμα όσο και κατά την καταμέτρηση του περιεχομένου των θυρίδων.
- Δεν πρέπει να επιτρέπεται σε όλους τους ταμιολογιστές να έχουν ταμιακά παραστατικά, ως χρηματικό απόθεμα.
- Τα ταμιακά παραστατικά της ημέρας πρέπει να επιθεωρούνται αυθημερόν από το Διευθυντή ή τον αρμόδιο προϊστάμενο για την καταλληλότητά τους.
- Πρέπει να υπάρχει σαφής διάκριση των λειτουργιών εκδόσεως επιταγών, καταχωρήσεως αυτών στα λογιστικά βιβλία και συμψηφισμού αυτών. Οι λειτουργίες αυτές να εκτελούνται από διαφορετικούς υπαλλήλους.
- Οι συμφωνίες των λογαριασμών καταθέσεων, γενικώς, πρέπει να γίνονται από κατάλληλο και υπεύθυνο πρόσωπο, ενώ οι εκκρεμότητες που παρουσιάζονται να ερευνούνται από αρμόδιο προϊστάμενο.
- Οι συμφωνίες που προανέφερα πρέπει να επιθεωρούνται λεπτομερώς από αρμόδιο προϊστάμενο και να εγκρίνει αυτές.
- Οι επιβεβαιωτικές επιστολές, που ζητούνται για την επιβεβαίωση των υπολοίπων των καταθέσεων, πρέπει να καταρτίζονται και να αποστέλλονται από άλλο υπάλληλο από αυτόν που κάνει τις λογιστικές συμφωνίες.

- Οι απαντήσεις που λαμβάνονται από τις ανωτέρω επιστολές πρέπει να συσχετίζονται με τα υπόλοιπα των λογαριασμών από πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που κάνει τις συμφωνίες.
- Πρέπει να παρακολουθείται συστηματικά η κίνηση του λογαριασμού των Εισπρακτέων Επιταγών.
- Πρέπει να λαμβάνονται μέτρα φυσικής προστασίας των κλειδαριθμών, passwords, κ.λ.π. και να γίνονται μεταβολές στις κωδικοποιήσεις, κατά διαστήματα.
- Η έγκριση της μεταφοράς χρημάτων, η κωδικοποίηση αυτής και η αποστολή των χρημάτων πρέπει να γίνεται από διαφορετικά πρόσωπα, που σκόπιμο είναι να εναλλάσσονται αιφνιδιαστικά.
- Τα στοιχεία των χρηματαποστολών πρέπει να ελέγχονται καθημερινά κατά την ιεραρχία, που ορίζει η οργάνωση της Τράπεζας.
- Τα καθήκοντα της εκδόσεως, ελέγχου, διαδικασίας και λογιστικής καταχωρήσεως τηλεφωνικών εντολών κλπ. πρέπει να ασκούνται από διαφορετικούς υπαλλήλους.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Είναι απαραίτητο, πριν από την παράθεση των Οδηγιών των ελεγκτικών διαδικασιών, να επισημανθούν τα επόμενα:

Πριν από οποιασδήποτε καταμέτρηση ή έλεγχο σε ένα Κατάστημα, Υποκατάστημα, θυρίδα ή σε ένα τμήμα της Διοικήσεως μίας Τράπεζας, δηλαδή σε μια μονάδα αυτής, είναι αναγκαία η ενημέρωση των ελεγκτών στη

λογιστική οργάνωση και λειτουργία της μονάδας, που θα ελεγχθεί. Επίσης είναι αναγκαία η εξοικείωση των ελεγκτών με τις λογιστικές και άλλες καταστάσεις του Μηχανογραφικού Κέντρου της Τράπεζας και γενικότερα με το Μηχανογραφικό σύστημα αυτής.

Οι ελεγκτές πρέπει να έχουν ενημερωθεί το αργότερο πριν από την έναρξη της καταμετρήσεως, αν υπάρχουν, λειτουργούν και έχουν διαχειριστική εξάρτηση από τη μονάδα που θα ελεγχθεί, αυτοκινητοθυρίδες (υπηρεσία υπαίθρου), χρηματοθυρίδες, ημέρας και νυκτός, ανταλλακτήρια συναλλάγματος κλπ., όπως επίσης, αν η ελεγχόμενη μονάδα λειτουργεί ως κέντρο συγκεντρώσεως ξένων τραπεζογραμματίων ή άλλων αξιών από άλλες μονάδες της ευρύτερης περιοχής της. Η σημασία της επισημάνσεως αυτής έγκειται στη λήψη των κατάλληλων ελεγκτικών μέτρων κατά την καταμέτρηση και το σχετικό έλεγχο.

Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι για κάθε καταμέτρηση πρέπει να συντάσσεται πρακτικό, που θα υπογράφεται από τον αρμόδιο υπάλληλο, προϊστάμενο ή Διευθυντή της μονάδας και από τον ελεγκτή ή τους ελεγκτές. Στο πρακτικό αυτό πρέπει να σημειώνεται και η συμφωνία που έγινε με τα δεδομένα των οικείων διαχειριστικών βιβλίων και λογαριασμών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Η καταμέτρηση του Ταμείου ή των Ταμείων οποιασδήποτε μονάδος πρέπει να γίνεται αιφνιδιαστικά και κατά το δυνατό το πρωί, πριν από την έναρξη των συναλλαγών.

- Η καταμέτρηση πρέπει να γίνει συγχρόνως σε όλα τα Ταμεία της μονάδας (Κεντρικό Ταμείο και Ταμεία ταμιολογιστών = Tellers) όπως και στα ταμεία των αυτοκινητοθυρίδων, χρηματοθυρίδων, ανταλλακτηρίων συναλλάγματος, κ.λ.π.

Ταυτόχρονη πρέπει να είναι και η καταμέτρηση των ξένων τραπεζογραμματίων, traveller's cheques και τυχόν άλλων αγορασμένων επιταγών σε ξένο νόμισμα.

- Σε ορισμένες μονάδες των επαρχιών της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος τηρείται και το ταμιακό απόθεμα της Τράπεζας της Ελλάδος και θα πρέπει, για το λόγο αυτό, να λαμβάνεται πρόνοια για την ταυτόχρονη καταμέτρηση και αυτού.

Το ταμιακό απόθεμα της Τράπεζας Ελλάδος παρακολουθείται λογιστικώς σε ζεύγος λογαριασμών τάξεως.

- Τα καταμετρηθέντα αφορούν το "κλείσιμο" της προηγούμενης εργάσιμης ημέρας, εφόσον η καταμέτρηση γίνεται πρωί. Συνεπώς, η συμφωνία με τα δεδομένα των βιβλίων διαχείρισεως πρέπει να γίνει με βάση την ημερομηνία κλεισίματος. Προβήτε, λοιπόν, στη συμφωνία των καταμετρηθέντων με τα δεδομένα των βιβλίων διαχείρισεως.

- Συμφωνήστε τα καταμετρηθέντα και με τα δεδομένα των λογιστικών βιβλίων (Λογαριασμός Γενικού Καθολικού, Ειδικοί Λογαριασμοί, ημερήσιες λογιστικές καταστάσεις κ.λ.π., ανάλογα με τη λογιστική οργάνωση κάθε Τράπεζας).

Η συμφωνία αυτή μπορεί να μην είναι δυνατή κατά την ημέρα της καταμετρήσεως, πρέπει όμως να γίνεται έστω και αργότερα κατά την ενημέρωση των λογιστικών βιβλίων.

- Προσέξτε μήπως μεταξύ των μετρητών περιλαμβάνονται προσωρινές αποδείξεις οποιασδήποτε φύσεως και αιτιολογίας. Εξετάστε τη λογιστική τακτοποίηση αυτών, μέσα στα πλαίσια της συνήθους πορείας των συναλλαγών.

- Ζητείστε τα ταμιακά παραστατικά της ημέρας "κλεισίματος" του ταμείου και της επόμενης εργάσιμης, κατά την οποία κάνετε την καταμέτρηση.

Προσέξτε την αιτιολογία και την ορθή λογιστική απεικόνιση συναλλαγών με ιδιαίτερως σημαντικά ποσά.

- Ειδικότερα για τα ταμιακά παραστατικά της ημέρας κλεισίματος του ταμείου εξετάστε:

* Αν έχουν καταρτιστεί και υπογραφεί από τους αρμόδιους, κατά τους κανονισμούς και τις αρχές που διέπουν τις αντίστοιχες ταμιακές συναλλαγές.

* Αν επισυνάπτονται, όπου χρειάζεται, τα απαραίτητα δικαιολογητικά, ακυρώνονται και χαρτοσημαίνονται κανονικά αυτά.

* Αν ασκείται ο ενδεδειγμένος εσωτερικός έλεγχος από τους αρμόδιους υπαλλήλους.

* Αν τηρούνται οι "ευχέρειες" των ταμιολογιστών (Tellers Chief και Tellers) και εφαρμόζονται οι οδηγίες της Τράπεζας για τις on line συναλλαγές.

* Αν φυλάσσονται σε κατάλληλο και ασφαλές χώρο τα ταμιακά παραστατικά.

- Εξετάστε αν γίνεται καθημερινή συμφωνία του ταμείου κι επαλήθευση του υπολοίπου με καταμέτρηση παρουσία του ταμια και των αρμοδίων προϊσταμένων.

Εξετάστε επίσης αν υπάρχει πρόγραμμα αιφνιδιαστικών καταμετρήσεων και εφαρμόζεται αυτό από το Διευθυντή της μονάδας ή τον αρμόδιο προϊστάμενο.

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία της τελευταίας εκχώρησης ξένων τραπεζογραμμίων που έκανε η μονάδα και συσχετίστε αυτά με τα δεδομένα των βιβλίων διαχείρισης και των λογιστικών βιβλίων. (Η εκχώρηση αυτή πρέπει να έχει γίνει αποδεκτή από τη μονάδα παραλαβής, χωρίς ή με διαφορές και να υπάρχει σχετική γραπτή επιβεβαίωση).

- Ζητήστε τις καταστάσεις αγορών-πωλήσεων ξένων τραπεζογραμμίων από την τελευταία εκχώρηση μέχρι την ημερομηνία της καταμετρήσεως. Συμφωνήστε αυτές με τα δεδομένα των βιβλίων και της καταμετρήσεως.

Δειγματοληπτικά ελέγξτε την εφαρμογή των κατά ημερομηνία τιμών αγοράς και πωλήσεως, όπως και τις αριθμητικές πράξεις στις καταστάσεις που προαναφέρθηκαν.

- Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται, όταν η ελεγχόμενη μονάδα είναι κέντρο συγκεντρώσεως ξένων τραπεζογραμμίων από μονάδες της ευρύτερης περιοχής της. Ελέγξτε καταλλήλως τις παραλαβές και τις εκχωρήσεις. Κρατήστε σημειώσεις για την επάρκεια των ακολουθούμενων διαδικασιών από απόψεως ορθής διαχείρισης.

- Ο έλεγχος μας για τα αγοραζόμενα traveller's cheques και τις τυχόν άλλες σε ξένο νόμισμα επιταγές, θα προσαρμοστεί στην τακτική που ακολουθεί κάθε Τράπεζα, δηλαδή, αν τα θεωρεί ξένα τραπεζογραμμία ή επιταγές εισπρακτέες, κ.λ.π.

- Για τις "Χρηματαποστολές καθ'οδό" και τα "Ξένα τραπεζογραμμία καθ'οδό" ζητήστε τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία αποστολής τους και

επαληθεύσατε αυτά σε σύγκριση με τα αποδεικτικά στοιχεία, παραλαβής. Ελέγξτε και τις σχετικές λογιστικές εγγραφές.

- Για τα "Ξένα τραπεζογραμμάτια σε τρίτους" ελέγξτε τα δικαιολογητικά στοιχεία παραλαβής αυτών από τους τρίτους όπως και τις γενικές λογιστικές εγγραφές. Ζητήστε να γίνει επαλήθευση της υπάρξεως αυτών στα χέρια των τρίτων με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.

- Τις ελεγκτικές διαδικασίες των καταμετρήσεων και επαληθεύσεων που προαναφέρθηκαν πρέπει να τις επαναλάβετε αιφνιδιαστικά και άλλη ημέρα, εφόσον ο έλεγχός σας στη μονάδα της Τράπεζας, θα διαρκέσει αρκετό χρόνο.

- Κατά τον έλεγχό σας σε μια μονάδα της Τράπεζας (την πρώτη ή άλλη ημέρα του ελέγχου σας) απογράψτε τις αγορασμένες επιταγές ιδιωτών και Δημοσίου και συμφωνήστε τα δεδομένα της απογραφής με τα αντίστοιχα των λογιστικών βιβλίων.

Βεβαιωθείτε από τους οικείους λογαριασμούς ότι τακτοποιούνται λογιστικά οι αγοραζόμενες καθημερινά επιταγές ιδιωτών και Δημοσίου, δηλαδή εκχωρούνται στη Διοίκηση ή στο Κεντρικό ή και στην Τράπεζα της Ελλάδος, ανάλογα με την τακτική που ακολουθεί κάθε Τράπεζα.

Για τις εκχωρήσεις των αγορασμένων επιταγών του Δημοσίου απ' ευθείας στην Τράπεζα Ελλάδος ζητήστε τις σχετικές "αποδείξεις καταθέσεων" και διατυπώστε, αν υπολογίστηκε η σχετική υπέρ της Τράπεζας προμήθεια.

- Για το λογαριασμό του Ισολογισμού της Τράπεζας "Επιταγές Εισπρακτές μέσω Γραφείου Συμψηφισμού" βλέπε τις σχετικές οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών - Μέρος Β'.

- Οι υποχρεωτικές καταθέσεις στην Τράπεζα Ελλάδος παρακολουθούνται συνήθως από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας. Οι σχετικές οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών παρατίθενται στο Μέρος Β'. Σε περίπτωση υπάρξεως τέτοιων καταθέσεων σε μια ελεγχόμενη μονάδα εφαρμόσατε κατ'αναλογία τα αναφερόμενα στις επόμενες παραγράφους.

- Για τις τυχόν καταθέσεις σε συνάλλαγμα, όψεως και με προειδοποίηση στην Τράπεζα Ελλάδος που έχει μια ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας, εφαρμόσατε κατ'αναλογία τις οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών των επόμενων παραγράφων, οι οποίες αφορούν τις καταθέσεις αυτής της κατηγορίας της Διοικήσεως της Τράπεζας.

- Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α. και Ε.Φ.Τ.Ε., όπου συντρέχει περίπτωση, υπάρχουν συμβουλές στις επόμενες παραγράφους.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Ο λογαριασμός "Μετρητά στο Ταμείο" (με την ανωτέρω ανάλυση) που περιλαμβάνεται στον Ισολογισμό της Τράπεζας πρέπει να προέρχεται από τη συνάθροιση των αντίστοιχων λογαριασμών όλων των μονάδων, εσωτερικού και εξωτερικού και της Διοικήσεως της Τράπεζας, κατά την ημερομηνία λήξεως της χρήσεως. Προβήτε στη σχετική επαλήθευση.

- Ζητήστε να σας παρασχεθούν επιβεβαιωτικά στοιχεία (π.χ. πρωτόκολλα καταμετρήσεων) ότι ο λογαριασμός "Μετρητά στο Ταμείο" που τηρείται, σε κάθε μονάδα της Τράπεζας και στη Διοίκηση επαληθεύτηκε, κατά την ημερομηνία

λήξεως της χρήσεως, με καταμέτρηση που έγινε από αρμοδίους, κατά περίπτωση, προϊσταμένους.

Καταμετρήσεις που έγιναν κατά την ημερομηνία λήξεως της χρήσεως από εσάς δεν χρειάζονται άλλα επιβεβαιωτικά στοιχεία.

- Πρέπει να λαμβάνεται πρόνοια για την καταμέτρηση του Κεντρικού Ταμείου του Κεντρικού Καταστήματος της Τράπεζας άπαξ τουλάχιστο κατά χρήση ή και κατά την ημερομηνία λήξεως της χρήσεως.

- Προσέξτε ιδιαίτερος κατά την κατάρτιση του Ισολογισμού μήπως οι καθ'οδό χρηματαποστολές ή αποστολές ξένων τραπεζογραμματίων ληφθούν δύο φορές.

- Ο λογαριασμός Επιταγές Εισπρακτές μέσω Γραφείου Συμψηφισμού απεικονίζει το συμψηφιστικό υπόλοιπο μεταξύ των αποστελλομένων από την Τράπεζα στο Γραφείο Συμψηφισμού, που βρίσκεται στην Τράπεζα της Ελλάδος, επιταγών άλλων Τραπεζών και των παραλαμβανομένων από αυτό επιταγών σε βάρος της Τράπεζας.

Επαληθεύστε το υπόλοιπο του λογαριασμού αυτού κατά την ημερομηνία κλεισίματος του Ισολογισμού με βάση τα δικαιολογητικά αποστολής και παραλαβής επιταγών κατά τις τελευταίες τρεις ημέρες σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες εγγραφές στον Τρεχούμενο λογαριασμό καταθέσεων της Τράπεζας στην Τράπεζα Ελλάδος.

Παρέχονται εδώ οι ακόλουθες διευκρινίσεις:

Η Τράπεζα μπορεί να παρακολουθεί ιδιαίτερα τις εισπρακτές μέσω Γραφείου Συμψηφισμού επιταγές από αυτές που εισπράττονται με άλλη διαδικασία. Οι μέσω του Γραφείου Συμψηφισμού εισπρακτές επιταγές

αποτελούν στην ουσία αύξηση των ταμιακών διαθεσίμων, δεδομένου ότι η Τράπεζα Ελλάδος πιστώνει με την αποστολή των επιταγών τον τρεχούμενο λογαριασμό της Τράπεζας και τον χρεώνει με την παραλαβή των επιταγών, όπως προαναφέραμε.

Οι εισπρακτέες κατ'άλλη διαδικασία επιταγές δεν συνιστούν άμεση αύξηση των ταμιακών διαθεσίμων και για το λόγο αυτό πρέπει να απεικονίζονται μεταξύ των απαιτήσεων. Οποσδήποτε όμως οι επιταγές ή καταθετών ή δανειοληπτών της ίδιας της Τράπεζας δεν αποτελούν κατά κανένα τρόπο αύξηση των ταμιακών διαθεσίμων, αλλά πρέπει να καταχωρούνται σε χρέωση των λογαριασμών των καταθέσεων ή των δανείων των πελατών της. Είναι όμως δυνατό προσωρινά να απεικονίζονται οι επιταγές αυτές σε κάποιους χρεωστικούς ή πιστωτικούς λογαριασμούς μέχρις ότου μεταφερθούν στους λογαριασμούς καταθέσεων ή δανείων.

- Καταρτίσατε πίνακα ή πίνακες των λογαριασμών των υποχρεωτικών καταθέσεων στην Τράπεζα της Ελλάδος. (Υπόλοιπα ενάρξεως χρήσεως, χρέωση-πίστωση κατά τη χρήση, υπόλοιπα λήξεως χρήσεως, τόκοι χρήσεως, επιτόκιο και άλλες πληροφορίες). Τα αριθμητικά δεδομένα κάθε λογαριασμού, που απεικονίζονται στον ανωτέρω πίνακα ή πίνακες, πρέπει να συμφωνούν με τα αντίστοιχα των λογιστικών βιβλίων. Προβήτε στις κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες των ειδικών λογαριασμών με τους περιληπτικούς, επειδή ενδέχεται τα δεδομένα του πίνακα να αφορούν σε διάφορους ειδικούς και περιληπτικούς λογαριασμούς.

- Ζητείστε τα αντίγραφα (extraits) των λογαριασμών που τηρεί η Τράπεζα της Ελλάδος όπως και τις τυχόν "συμφωνίες τέλους χρήσεως" που έχει κάνει η Τράπεζα. Ελέγξτε τις συμφωνίες αυτές, όπως και τις λογιστικές τακτοποιήσεις

των ετεροχρονισμένων καθ'οδόν εγγραφών.

- Ζητείστε να επαληθεύσετε με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, τα υπόλοιπα των λογαριασμών υποχρεωτικών καταθέσεων στην Τράπεζα Ελλάδος. Προβήτε στην επαλήθευση αυτή με βάση τις απαντήσεις που λάβατε.

- Για ορισμένη χρονική περίοδο, που θα επιλέξετε ανάλογα με την κίνηση κάθε λογαριασμού των υποχρεωτικών καταθέσεων, αντιπαραβάλατε τις εγγραφές του λογαριασμού αυτού με τις αντίστοιχες των extraits της Τράπεζας Ελλάδος. Προσέξτε τη λογιστική τακτοποίηση των ετεροχρονισμένων καθ'οδόν εγγραφών.

- Τα έσοδα από τόκους που έχουν καταχωρηθεί στους λογαριασμούς των υποχρεωτικών καταθέσεων, όπως και στους αντίστοιχους αποτελεσματικούς λογαριασμούς της Τράπεζας πρέπει να συμφωνούν με τα απεικονιζόμενα στα extraits κονδύλια των τόκων.

Ελέγξτε, αν τα ανωτέρω έσοδα από τόκους είναι τα δουλευμένα της χρήσεως και αν εφαρμόστηκαν οι ίδιες παραδεδεγμένες λογιστικές αρχές κατά τη χρήση αυτή, όπως και την προηγούμενη, για το λογισμό και τη λογιστική απεικόνιση των τόκων.

Δειγματοληπτικά ελέγξτε υπολογισμούς τόκων με βάση το επιτόκιο που καθορίζεται από την Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος.

- Ο υπολογισμός του ύψους των υποχρεωτικών καταθέσεων στην Τράπεζα Ελλάδος γίνεται από την ίδια την Τράπεζα της Ελλάδος ανά 10ήμερο με βάση τις υποβαλλόμενες από τις Τράπεζες σχετικές καταστάσεις. Επομένως, ο έλεγχός μας περιορίζεται μόνο στη διαπίστωση της υποβολής των αναγκαίων, κατά περίπτωση, καταστάσεων από την ελεγχόμενη Τράπεζα. Στο σημείο αυτό κρίνουμε απαραίτητο να παρασχεθούν οι ακόλουθες πληροφορίες:

Οι έντοκες υποχρεωτικές καταθέσεις στην Τράπεζα της Ελλάδος επί των καταθέσεων κάθε Τράπεζας υπολογίζονται στο 8% του συνόλου των σε δραχμές κάθε μορφής ιδιωτικών καταθέσεων και του δραχμικού ισοτίμου των καταθέσεων σε συνάλλαγμα που υποχρεωτικά εκχωρούνται έναντι δασμών στην Τράπεζα Ελλάδος.

Στην ίδια δέσμευση υπόκεινται και τα υπόλοιπα των τρεχουσών λογαριασμών καταθέσεων. (ΠΔΤΕ 865/30.10.86, 1585/6.7.89, Απ. Υ.Π. 1884/22/5.6.71, 155/1/31/12/76).

Το ετήσιο επιτόκιο αυτών είναι 12,5% (ΠΔΤΕ 1218/31.12.87) για το τμήμα όμως των υποχρεωτικών καταθέσεων που αντιστοιχεί πάνω από το 3,5% του συνόλου των καταθέσεων, καθόσον το μέχρι 3,5% τμήμα αυτών είναι άτοκο (ΠΔΤΕ 1319/27.6.88).

Ποσοστό 10% πάνω στις σε δρχ. πάσης φύσεως καταθέσεις ιδιωτών, Δημοσίων επιχειρήσεων και οργανισμών διατίθενται από τις Τράπεζες για τη χορήγηση βιοτεχνικών δανείων (ΠΔΤΕ 358/7.5.84).

Το μέρος από το ανωτέρω ποσοστό των καταθέσεων που δεν θα διατεθεί σε βιοτεχνικά δάνεια κατατίθεται υποχρεωτικά σε έντοκο λογαριασμό στην Τράπεζα της Ελλάδος με επιτόκιο 10% ετησίως. (Απ. Ν.Ε. 197/11/3.4.78, Απ. Ν.Ε. 275/18/ 21.6.80, ΠΔΤΕ 1490/1.3.89).

Ποσοστό 10,5% πάνω στο σύνολο των ιδιωτικών καταθέσεων σε δρχ. και των καταθέσεων σε συνάλλαγμα, που εκχωρούνται στην Τράπεζα Ελλάδος (όπως καθορίζονται με τις Απ. Ν.Ε. 1496/11/1968, 1579/5/1970, 281/4/10980 και Απ. Υ.Π. 285/3/27.11.81) διατίθεται για τη χρηματοδότηση Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών. Το μέρος από το ανωτέρω ποσοστό που δεν έχει διατεθεί για τέτοιες χρηματοδοτήσεις κατατίθεται υποχρεωτικά σε έντοκο λογαριασμό με επιτόκιο 10% ετησίως [ΠΔΤΕ 1490/1.3.89].

Στην Τράπεζα Ελλάδος οι Τράπεζες τηρούν άτοκο τρεχούμενο λογαριασμό καταθέσεων, ο οποίος δέχεται μεγάλης εκτάσεως και φύσεως χρεωπιστώσεις που καλύπτουν τις δοσοληψίες κάθε Τράπεζας με την Τράπεζα Ελλάδος, τις δοσοληψίες μεταξύ των Τραπεζών με την παρεμβολή της Τράπεζας Ελλάδος όπως και τις δοσοληψίες μιας Τράπεζας με το Δημόσιο κ.λ.π., μέσω της Τράπεζας Ελλάδος.

Καταρτίστε σχετικό πίνακα για τον έλεγχο του τρεχούμενου λογαριασμού, με βάση τα δεδομένα των λογιστικών βιβλίων. (Υπόλοιπο ενάρξεως χρέωση - πίστωση κατά τη χρήση και υπόλοιπο λήξεως χρήσεως, όπως και κάθε άλλη πληροφορία ή επεξήγηση αναγκαία στον έλεγχο).

Ζητείστε τα αντίγραφα (extraits) του λογαριασμού αυτού όπως και τις "συμφωνίες τέλους χρήσεως) που έχει κάνει η Τράπεζα. Ελέγξτε τις συμφωνίες αυτές όπως και τη λογιστική τακτοποίηση των ετεροχρονισμένων - καθ' οδό εγγραφών.

Ζητείστε να επαληθεύσετε το υπόλοιπο τέλους χρήσεως του τρεχούμενου λογαριασμού με απ'ευθείας αλληλογραφία κατά τα γνωστά.

Για μια ορισμένη χρονική περίοδο που θα επιλέξετε ανάλογα με την κίνηση του λογαριασμού αυτού αντιπαραβάλατε τις καταχωρήσεις στο

λογαριασμό με τις αντίστοιχες εγγραφές των extraits της Τράπεζας Ελλάδος. Προσέξτε την τακτοποίηση των ετεροχρονισμών - καθ'οδό εγγραφών και ιδίως των επιταγών.

Ελέγξτε προσεκτικά τους υπολογισμούς τυχόν επιβαρύνσεων της Τράπεζας με τόκους από την Τράπεζα Ελλάδος, λόγω υπάρξεως χρεωστικού υπολοίπου στο τηρούμενο από αυτή τρεχούμενο λογαριασμό. Ελέγξτε επίσης και τις αντίστοιχες λογιστικές καταχωρήσεις των τόκων στα βιβλία της Τράπεζας.

Καταρτίσατε πίνακα ή πίνακες για τους λογαριασμούς καταθέσεων όψεως και με προειδοποίηση στην Τράπεζα Ελλάδος (υπόλοιπα ενάρξεως, χρέωση - πίστωση κατά τη χρήση, υπόλοιπα λήξεως κ.λ.π. κατά τα γνωστά). Τα αριθμητικά δεδομένα κάθε λογαριασμού πρέπει να συμφωνούν με τα αντίστοιχα των λογιστικών βιβλίων της Τράπεζας. Επειδή τα δεδομένα του πίνακα μπορεί να αφορούν διάφορους ειδικούς και περιληπτικούς λογαριασμούς είναι απαραίτητο να έχουν προηγηθεί οι κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες.

Προσέξτε για τις υποχρεωτικές σε συνάλλαγμα (ανά) καταθέσεις στην Τράπεζα Ελλάδος, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής (Ν.Ε. 269/1980, 1496/1968, 281/1980, 1537/1969, Υπ. 149/1976, Υπ. 271/1981, ΥΔΣ 575/1981 και ΠΔΤΕ 232/1983).

Ζητήστε τα αντίγραφα (extraits) των λογαριασμών της Τράπεζας Ελλάδος όπως και τις σχετικές "συμφωνίες τέλους χρήσεως" που έχει κάνει η Τράπεζα. Ελέγξτε τις συμφωνίες αυτές και τη λογιστική τακτοποίηση των ετεροχρονισμένων - καθ'οδό εγγραφών.

Ζητήστε να επαληθεύσετε τα υπόλοιπα τέλους χρήσεως των ανωτέρω λογαριασμών με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.

Για μια ορισμένη χρονική περίοδο που θα επιλέξετε ανάλογα με την κίνηση κάθε λογαριασμού από τους αναφερόμενους ανωτέρω σε προηγούμενη παράγραφο αντιπαραβάλατε τις καταχωρήσεις στους λογαριασμούς αυτούς με τις αντίστοιχες εγγραφές των extraits της Τράπεζας της Ελλάδος. Προσέξτε την τακτοποίηση των ετεροχρονισμένων - καθ' οδό εγγραφών.

Τα έσοδα από τους τόκους των λογαριασμών καταθέσεων που έχουν καταχωρηθεί στους λογαριασμούς αυτούς πρέπει να είναι τα δεδουλευμένα της χρήσεως και να συμφωνούν με τα αντίστοιχα ποσά των τόκων που απεικονίζονται στα extraits της Τράπεζας Ελλάδος. Επίσης τα ποσά αυτά των τόκων πρέπει να έχουν καταχωρηθεί και στους αντίστοιχους αποτελεσματικούς λογαριασμούς της Τράπεζας.

Ελέγξτε δειγματοληπτικά για ορισμένους λογαριασμούς τους υπολογισμούς των τόκων. Ελέγξτε αν εφαρμόστηκαν οι ίδιες παραδεγμένες λογιστικές αρχές κατά την ελεγχόμενη χρήση όπως και την προηγούμενη για τον λογισμό και την λογιστική απεικόνιση των τόκων στους οικείους λογαριασμούς.

Η ανακατάθεση στην Τράπεζα της Ελλάδος καταθέσεων σε συνάλλαγμα που διαχειρίζονται ελεύθερα οι Τράπεζες, δηλαδή στην μη υποχρεωτική ανακατάθεση, οι Τράπεζες εισπράττουν προμήθεια από την Τράπεζα Ελλάδος 1/85 κατά χρόνο για κάθε προαιρετική ανακατάθεση, εκτός \$ Η.Π.Α., \$ Καναδά και λιρών Αγγλίας. Για τα νομίσματα αυτά ισχύουν ιδιαίτερες διατάξεις (ΤΕ. 3/1981, ΝΕ 279/11/1980). Προβήτε στις κατάλληλες ελεγκτικές διαδικασίες για την επαλήθευση των ανωτέρω και επιβεβαίωση των σχετικών εσόδων.

Για την αξία των ληγμένων τοκομεριδίων βεβαιωθείτε από τα δικαιο-

λογητικά στοιχεία εισπράξεώς τους κατά την επόμενη χρήση.

Συνεχίστε τα αναλυτικά φύλλα εργασίας, για τους λογαριασμούς αυτού του κεφαλαίου, με τα περιλαμβανόμενα στον Ισολογισμό κονδύλια.

Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α και ΕΦΤΕ, θα αναφερθούμε πιο κάτω.

Κρατικά και άλλα Αξιόγραφα Δεκτά από Κεντρική Τράπεζα για Επαναχρηματοδότηση

Περιεχόμενο Τίτλου

- Υποχρεωτικές επενδύσεις σε έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου.
- Υποχρεωτική έντοκη κατάθεση για επένδυση σε έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου.
- Προαιρετικές επενδύσεις σε έντονα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου.
- Προαιρετική έντοκη κατάθεση για επένδυση σε έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου.
- Έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου για διάθεση στο κοινό.
- Έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου προεξοφληθέντα.
- Έντοκα γραμμάτια Ελληνικού Δημοσίου σε συνάλλαγμα.
- Παρόμοιοι πιστωτικοί τίτλοι δημοσίων οργανισμών σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.
- Λοιπά αξιόγραφα που γίνονται δεκτά για επαναχρηματοδότηση.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για όλα τα χρεόγραφα γενικώς είναι οι εξής:

- Αν τα χρεόγραφα βρίσκονται στα "χέρια" της Τράπεζας ή φυλάσσονται για λογαριασμό της από άλλη Τράπεζα.
- Αν οι τόκοι και τα μερίσματα, όπως και τα κέρδη ή οι ζημίες από τα χρεόγραφα απεικονίζονται κατάλληλα στα λογιστικά βιβλία.
- Αν τα χρεόγραφα και τα έσοδα, κέρδη ή ζημίες, από αυτά παρουσιάζονται όπως πρέπει στις οικονομικές καταστάσεις.
- Αν έχουν γίνει οι αναγκαίες προβλέψεις για τυχόν υποτιμήσεις κ.λ.π.
- Αν διαχωρίζονται, κατ' επιταγή της νομοθεσίας, τα χρεόγραφα σε πάγιας επενδύσεως και σε εμπορεύσιμα.
- Αν γίνονται όλες οι αναγκαίες και κατά νόμο αποκαλύψεις σχετικά με τα χρεόγραφα στις οικονομικές καταστάσεις.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τα "χρεόγραφα" γενικώς (δηλαδή περιλαμβάνονται και αυτά που αναφέρονται σε παρακάτω κεφάλαιο), πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις.

- Οι αγορές, ανταλλαγές και πωλήσεις χρεογράφων πρέπει να έχουν αποφασιστεί από το Δ.Σ. ή άλλο εξουσιοδοτημένο όργανο και να έχουν καταχωρηθεί οι αποφάσεις αυτές στα πρακτικά.

- Πρέπει να ενημερώνεται το Δ.Σ. ή το αρμόδιο όργανο τακτικά πάνω στις επενδύσεις σε χρεόγραφα και ειδικότερα στις αξίες, στις λήξεις και στην απόδοσή τους.
- Οι λογιστικές καταχωρήσεις των συναλλαγών πάνω στα χρεόγραφα πρέπει να γίνονται από υπάλληλο που δεν έχει σχέση ούτε είναι αρμόδιος να πραγματοποιεί τέτοιες συναλλαγές.
- Τα δικαιολογητικά στοιχεία των λογιστικών καταχωρήσεων που έχουν εγκριθεί από το αρμόδιο όργανο πρέπει να συγκρίνονται με τις λογιστικές εγγραφές πριν από την καταχώρησή τους.
- Το Αναλυτικό Καθολικό των χρεογράφων πρέπει να συμφωνείται τακτικά από υπάλληλο ανεξάρτητο από αυτόν που τηρεί το Αναλυτικό Καθολικό.
- Τα "εις χείρας" χρεόγραφα πρέπει να φυλάσσονται κάτω από κατάλληλο έλεγχο.
- Τα χρεόγραφα που φυλάσσονται σε θυρίδα (θησαυροφυλάκιο) πρέπει να ελέγχονται τακτικά σε αντιπαραβολή προς τα λογιστικά βιβλία.
- Τα χρεόγραφα ιδιοκτησίας της Τράπεζας πρέπει να διαχωρίζονται από αυτά των πελατών που έχουν δοθεί ως ενέχυρο, εγγύηση ή προς φύλαξη.
- Πρέπει να υπάρχει κατάλληλος έλεγχος των χρεογράφων των τρίτων.
- Χρεόγραφα που βρίσκονται στα χέρια άλλων πρέπει να επαληθεύονται κατά περιόδους με φυσική καταμέτρηση, επιβεβαίωση ή και με άλλες διαδικασίες από πρόσωπο ανεξάρτητο από αυτό που τα παρακολουθεί.
- Πρέπει να υπάρχει ανεξάρτητος έλεγχος που να εξασφαλίζει ότι λήφθηκε ταμιακή πίστωση από μια Τράπεζα για χρεόγραφα που παραδόθηκαν σε αυτή και ότι χρεόγραφα που παραλήφθηκαν πληρώθηκαν ή πιστώθηκε η άλλη Τράπεζα.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Πριν από την παράθεση των Οδηγιών των ελεγκτικών διαδικασιών πρέπει να επισημάνουμε ότι οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου αλλά και οι βασικές εξασφαλίσεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αναφέρονται γενικώς στα χρεόγραφα και όχι μόνο στις υποχρεωτικές και προαιρετικές επενδύσεις μιας Τράπεζας σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου.

Οι εμπορικές Τράπεζες είναι υποχρεωμένες να επενδύουν σε έντοκα γραμμάτια ατου Ελληνικού Δημοσίου και σε ομολογίες κρατικών δανείων οικονομικής αναπτύξεως όπως και δανείων δημοσίων επιχειρήσεων ποσά που αντιστοιχούν στο 39% (πρόσφατα αυξήθηκε σε 40%) του συνόλου των σε δραχμές ιδιωτικών καταθέσεων πάσης φύσεως όπως και των καταθέσεων σε συνάλλαγμα, το προϊόν των οποίων υποχρεωτικά εκχωρείται έναντι δραχμών στην Τράπεζα Ελλάδος (ΠΔΤΕ 394/31.8.84, ΠΔΤΕ 1656/20.12.89). Από τη συνολική αυτή υποχρέωση τμήμα που αντιστοιχεί σε ποσοστό 5,5% τουλάχιστο και όχι μεγαλύτερο του 12% των ως άνω καταθέσεων επενδύεται σε ομολογίες κρατικών δανείων οικονομικής αναπτύξεως και δανείων Δημοσίων Επιχειρήσεων (Απ. Ν.Ε. 231/1/8.3.79).

Οι υπολογισμοί για την τήρηση των ως άνω αποφάσεων πραγματοποιούνται από την Τράπεζα Ελλάδος, βάσει των υποβαλλομένων από τις Τράπεζες κατάστάσεων (Απ. Υπ. 675/19/1960 και 1088/5/1964). Η σχετική διαδικασία της επενδύσεως σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου κινείται από την Τράπεζα της Ελλάδος (Απ. Υπ. 478/34/2.10.58).

Οι καταβλητέοι τόκοι στους δικαιούχους, κατά την έκδοση και την

ανανέωση των εντόκων γραμματίων, μεταφέρονται σε πίστωση του τρεχούμενου λογαριασμού κάθε Τράπεζας, που τηρείται στην Τράπεζα Ελλάδος. Ο λογαριασμός αυτός χρεώνεται και με την αξία των εντόκων γραμματίων υποχρεωτικής επενδύσεως για την Τράπεζα. Τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου της υποχρεωτικής επενδύσεως απαγορεύεται να πωληθούν ή να προεξοφληθούν σε τρίτους, χωρίς την έγκριση της Νομισματικής Επιτροπής (Απ. Υπ. 475/34/2.10.58).

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Για τις υποχρεωτικές και προαιρετικές επενδύσεις μιας Τράπεζας σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου αναφερόμαστε στο Μέρος Β', γιατί οι επενδύσεις αυτές παρακολουθούνται, συνήθως, από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας.

Για τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου προς διάθεση στο Κοινό εφαρμόστε τις ακόλουθες διαδικασίες:

Απογράψτε κατά την ημέρα του ελέγχου σας τα έντοκα γραμμάτια που βρέθηκαν στα "χέρια" της ελεγχόμενης μονάδος, σημειώνοντας την ονομαστική αξία αυτών και την ημερομηνία λήξεώς τους.

Επαληθεύσατε τα δεδομένα της απογραφής με βάση τα λογιστικά βιβλία.

Σημειώνεται εδώ ότι η Τράπεζα εγγράφεται, συνήθως, για μια ορισμένη αξία εντόκων γραμματίων (όχι υποχρεωτικής επενδύσεως) με σκοπό να τα

διαθέσει στο κοινό. Τα μη διατεθέντα εισάγονται ως περιουσία της Τράπεζας.

Ελέγξτε τους υπολογισμούς των μη δεδουλευμένων τόκων των εντόκων γραμματίων που βρέθηκαν στα χέρια της Τράπεζας και την ορθή λογιστική απεικόνιση της αξίας αυτών και των μη δουλευμένων και δουλευμένων τόκων.

Απογράψτε κατά την ημέρα του ελέγχου σας τα έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου που βρέθηκαν στα "χέρια" της Τράπεζας από προεξόφληση προς τους πελάτες της. Συμφωνήστε τα δεδομένα αυτής της απογραφής με τα αντίστοιχα των λογιστικών βιβλίων. Ελέγξτε τους υπολογισμούς των μη δουλευμένων και δουλευμένων τόκων όπως και την ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών.

Ζητείστε τις εγκρίσεις των αρμοδίων για τις προεξοφλήσεις.

Ελέγξτε αν υπογίστηκαν και καταχωρήθηκαν στα έσοδα της Τράπεζας οι προμήθειες από τις ανωτέρω διαθέσεις ή και προεξοφλήσεις, προς τους πελάτες εντόκων γραμματίων του Δημοσίου.

Εφαρμόστε κατ' αναλογία τις ίδιες οδηγίες και για τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου διετούς ή τριετούς διάρκειας, με ρήτρα ECU κ.λ.π.

Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α. και ΕΦΤΕ, όπου χρειάζεται, συμβουλευτείται παραγράφους του επόμενου κεφαλαίου.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Για τις υποχρεωτικές και τις προαιρετικές επενδύσεις σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου ζητήστε τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία ανανέωσης και νέων αγορών.

- Ζητήστε να επαληθεύσετε το ύψος των ανωτέρω υποχρεωτικών και προαιρετικών επενδύσεων σε έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου με απευθείας αλληλογραφία κατά τα γνωστά.

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία των τόκων και βεβαιωθείτε ότι κατά την ελεγχόμενη χρήση καταχωρήθηκαν στα έξοδα οι δουλευμένοι τόκοι της χρήσεως.

- Ελέγξτε προσεκτικά το ύψος των μη δουλευμένων τόκων που απεικονίζονται στους μεταβατικούς λογαριασμούς, καθόσον είναι γνωστό ότι ως αξία αποτιμήσεως των εντόκων γραμματίων του Δημοσίου, κατά την ημερομηνία λήξεως της χρήσεως, λαμβάνεται η παρούσα αξία αυτών (ονομαστική μείον μη δουλευμένοι τόκοι από την ημερομηνία αποτιμήσεως).

- Ελέγξτε αν εφαρμόστηκαν οι σχετικές αποφάσεις της Ν.Ε. για τις υποχρεωτικές επενδύσεις σε έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου.

- Σε περίπτωση που η Διοίκηση μίας Τράπεζας παρακολουθεί την διάθεση εντόκων γραμματίων του Δημοσίου προς το κοινό ή τις προεξοφλήσεις αυτών προς τους πελάτες εφαρμόστε ανάλογα τις Οδηγίες προηγούμενων παραγράφων.

- Ελέγξτε η συμφωνία των αριθμητικών δεδομένων των φύλλων εργασίας, σχετικά με τους λογαριασμούς του προηγ. κεφαλαίου, με τα απεικονιζόμενα στον Ισολογισμό αντίστοιχα κονδύλια.

- Ενημερώστε κατάλληλα το Μόνιμο Φάκελλο Ελέγχου για τυχόν μεταβολές στις αποφάσεις της Ν.Ε., ως προς τις επενδύσεις σε έντοκα γραμμάτια της Τράπεζας ή άλλα κρατικά αξιόγραφα.

- Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α. και ΕΦΤΕ, όπου χρειάζεται, αναφερόμαστε πιο κάτω.

Απαιτήσεις κατά Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Περιεχόμενο Τίτλου

- Καταθέσεις όψεως σε μετατρέψιμες δραχμές.
- Καταθέσεις προθεσμίας σε μετατρέψιμες δραχμές.
- Καταθέσεις προθεσμίας.
- Καταθέσεις σε Τράπεζες εσωτερικού σε συνάλλαγμα.
- Ανταποκριτές εξωτερικού.
- Τράπεζα Ελλάδος.
- Καταθέσεις προθεσμίας σε συνάλλαγμα.
- Ατοκες καταθέσεις λόγω ποινής.
- Απαιτήσεις από διαφορές επιτοκίων χορηγήσεων και τραπεζικών ομολόγων.
- Διαφορά επιτοκίων καταθέσεων σε συνάλλαγμα για αναλήψεις τόκων σε δραχμές.
- Απαιτήσεις από καταθέσεις χρηματικών προκαταβολών πελατών εισαγωγών.
- Απαιτήσεις από εξοφλήσεις εντόκων γραμματίων Ελληνικού Δημοσίου.
- Απαιτήσεις από τόκους ανανεώσεως εντόκων γραμματίων Ελληνικού Δημοσίου.
- Απαιτήσεις από τόκους καταθέσεων σε συνάλλαγμα.
- Απαιτήσεις σε συνάλλαγμα έναντι δραχμών σε σταθερή τιμή.
- Απαιτήσεις σε συνάλλαγμα έναντι ξένων τραπεζογραμματίων.
- Λοιπές απαιτήσεις.

- Χορηγήσεις σε Τράπεζες και πιστωτικά Ιδρύματα σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.
- Μακροπρόθεσμες χορηγήσεις σε Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα σε δραχμές και σε συνάλλαγμα.
- Καθυστερήσεις χορηγήσεων σε δρχ. και σε συνάλλαγμα σε Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα.
- Επισφαλείς χορηγήσεις σε δραχμές και σε συνάλλαγμα σε Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα.
- Απαιτήσεις, εκτός χορηγήσεων, κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις, εκτός χορηγήσεων, κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Επιταγές εισπρακτέες σε συνάλλαγμα σε βάρος Τραπεζών εσωτερικού και εξωτερικού.
- Λοιπές εισπρακτέες επιταγές.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Το περιεχόμενο του τίτλου που αναφέρεται, κυρίως στις καταθέσεις και στις χορηγήσεις μιας Τράπεζας σε άλλες Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα, όπως και σε διάφορες άλλες απαιτήσεις κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων. Συνεπώς, οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για τις Απαιτήσεις κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων είναι οι εξής:

- Ορθή απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις των υπολοίπων των

ανωτέρω λογαριασμών. Ειδικότερα σε ότι αφορά τις χορηγήσεις να απεικονίζονται αυτές κατά την ημερομηνία "κλεισίματος" του Ισολογισμού.

- Διαπίστωση ότι οι λογαριασμοί καταθέσεων είναι εισπράξιμοι και οι προβλέψεις που έγιναν για τυχόν απώλειες από επισφαλείς χορηγήσεις είναι επαρκείς.
- Τα έσοδα από τόκους και προμήθειες εισπρακτέα και δουλευμένα απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τις απαιτήσεις κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Οι συμφωνίες των λογαριασμών καταθέσεων, γενικώς, πρέπει να γίνονται από κατάλληλο και υπεύθυνο πρόσωπο, ενώ οι εκκρεμότητες που παρουσιάζονται να ερευνούνται από αρμόδιο προϊστάμενο.
- Οι ανωτέρω συμφωνίες πρέπει να επιθεωρούνται λεπτομερώς από τον αρμόδιο προϊστάμενο και να τις εγκρίνει.
- Οι επιβεβαιωτικές επιστολές που ζητούνται για την επιβεβαίωση των υπολοίπων των καταθέσεων, πρέπει να καταρτίζονται και να αποστέλλονται από άλλο υπάλληλο από αυτόν που κάνει τις λογιστικές συμφωνίες.
- Οι απαντήσεις που λαμβάνονται από τις ανωτέρω επιστολές πρέπει να

συσχετίζονται με το υπόλοιπο των λογαριασμών από πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που κάνει τις συμφωνίες.

- Πρέπει να παρακολουθείται συστηματικά η κίνηση των λογαριασμών των εισπρακτέων επιταγών.
- Οι χορηγήσεις και τα δάνεια πρέπει να δίδονται βάσει προγράμματος που έχει εγκριθεί από το Δ.Σ. ή το αρμόδιο εξουσιοδοτημένο όργανο.
- Οι τρεις λειτουργίες, έγκριση, εκταμίευση και τήρηση των σχετικών λογαριασμών των δανείων, πρέπει να είναι κατάλληλα διαχωρισμένες και να εκτελούνται από διαφορετικά πρόσωπα.
- Πρέπει να γίνονται σε τακτικά χρονικά διαστήματα συμφωνίες των λογαριασμών των δανείων από υπάλληλο που δεν έχει σχέση με τις διαδικασίες ή την καταχώρηση των συναλλαγών των δανείων στα βιβλία της Τράπεζας.
- Τα δικαιολογητικά στοιχεία για την χορήγηση των δανείων πρέπει να ελέγχονται για την ακρίβεια και την πληρότητα τους από άλλο πρόσωπο εκτός από αυτό που χορηγεί το δανειο.
- Το δάνειο πρέπει να έχει εγκριθεί από το αρμόδιο όργανο της Τράπεζας.
- Πρέπει να γίνεται επισκόπηση της εισπραξιμότητας των δανείων και να υπολογίζεται κατάλληλα τυχόν απώλεια.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Το περιεχόμενο του τίτλου περιλαμβάνει δύο βασικές κατηγορίες συναλλαγών μίας Τράπεζας, καταθέσεις αυτής σε άλλες Τράπεζες και στην

Τράπεζα της Ελλάδος και χορηγήσεις αυτής σε άλλες Τράπεζες ή πιστωτικά ιδρύματα. Είναι ευνόητο ότι οι κατηγορίες αυτές των συναλλαγών θα μπορούσαν να ενταχθούν στις αντίστοιχες κύριες εργασίες μίας Τράπεζας, τις Καταθέσεις και τις Χορηγήσεις και συνεπώς να εφαρμοστούν οι ίδιες σχεδόν ελεγκτικές οδηγίες που εφαρμόζονται στις Καταθέσεις και στις Χορηγήσεις.

Παρά το γεγονός ότι επιδιώξη μας είναι η κατά το δυνατό ομαδοποίηση ελεγκτικών αντικειμένων του ίδιου περιεχομένου, αναγκαστήκαμε κάτω από τον ίδιο τίτλο να καλύψουμε Καταθέσεις και Χορηγήσεις μίας Τράπεζας, εφόσον ο αποδέκτης των καταθέσεων και λήπτης των χρηματοδοτήσεων είναι Τράπεζα ή πιστωτικό ίδρυμα. Επικράτησε το κριτήριο αυτό, καθόσον ανάλογη απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις επιβάλλει η σχετική οδηγία της Ε.Ο.Κ. για τις Τράπεζες.

Ακόμη πρέπει να επισημάνουμε ότι οι λογαριασμοί αυτού του τίτλου παρακολουθούνται συνήθως από τη Διοίκηση της Τράπεζας. Δεν αποκλείεται όμως η τήρηση τέτοιων λογαριασμών και από οποιαδήποτε μονάδα της Τράπεζας.

Οι λογιστικές συμφωνίες των ειδικών λογαριασμών με τους περιληπτικούς αυτών, σε οποιοδήποτε βαθμό ανάλυσεως, είναι αναγκαία προϋπόθεση του ελέγχου μας και για το λόγο αυτό σε κάθε περίπτωση πρέπει να γίνονται με επιμέλεια και όταν ακόμη δεν αναφέρονται ιδιαίτερος στις οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών.

Οι λογιστικές συμφωνίες είναι απαραίτητες ανεξάρτητα από την ένταξη που γίνεται για λόγους εμφανίσεως στις οικονομικές καταστάσεις των ειδικών λογαριασμών ενός περιληπτικού.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Οι λογαριασμοί καταθέσεων όψεως και προθεσμίας σε μετατρέψιμες δραχμές, καταθέσεων προθεσμίας, καταθέσεων σε συνάλλαγμα σε Τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα όπως και οι λογαριασμοί καταθέσεων προθεσμίας σε συνάλλαγμα και ατόκων καταθέσεων λόγω ποινής στην Τράπεζα της Ελλάδος παρακολουθούνται, συνήθως, από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας ή και από το Κεντρικό Κατάστημα αυτής. Συνεπώς, αν τέτοιοι λογαριασμοί τύχει να τηρούνται από κάποια άλλη μονάδα της ελεγχόμενης Τράπεζας, εφαρμόζονται κατ'αναλογία οι σχετικές οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών - Μέρος Β'.

Οι λογαριασμοί των Ανταποκριτών εξωτερικού παρακολουθούνται συνήθως από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας. Οι οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών που παρατίθενται στο Μέρος Β' στις επόμενες παραγράφους έχουν εφαρμογή για τους λογαριασμούς αυτούς.

Για τις Απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος από διαφορές επιτοκίων χορηγήσεων και ομολόγων ελέγξτε:

- Είσπραξη των απαιτήσεων αυτών την επόμενη χρήση ή επιβεβαίωση του ύψους αυτών από Τράπεζα Ελλάδος με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.
- Εγκαιρη υποβολή δικαιολογητικών των ανωτέρω απαιτήσεων στην Τράπεζα Ελλάδος, τυχόν καθυστερήσεις ή και παραλείψεις υποβολής δικαιολογητικών. Συνέπεια, η παραβίαση της αυτοτέλειας των χρήσεων (διαφορές επιτοκίων-Εσοδα) ή και απώλεια εσόδων.
- Ορθή λογιστική απεικόνιση των ανωτέρω διαφορών στα έσοδα.

- Δειγματοληπτικά, υπολογισμούς και δικαιολογητικά στοιχεία ανωτέρω απαιτήσεων.

Για τις Απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος από διαφορές επιτοκίων καταθέσεων σε συνάλλαγμα για αναλήψεις τόκων σε δραχμές, ελέγξτε::

- Είσπραξη των απαιτήσεων αυτών την επόμενη χρήση ή επιβεβαίωση του ύψους αυτών από Τράπεζα Ελλάδος, με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.
- Εγκαιρη υποβολή δικαιολογητικών των ανωτέρω απαιτήσεων στην Τράπεζα Ελλάδος, τυχόν καθυστερήσεις ή και παραλείψεις υποβολής δικαιολογητικών. Συνέπεια, η παραβίαση της αυτοτέλειας των χρήσεων (Εξοδα) ή και απώλεια επιδοτήσεως τόκων-εξόδων.
- Δειγματοληπτικά, υπολογισμούς και δικαιολογητικά στοιχεία ανωτέρω απαιτήσεων.

Για τις Απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος από καταθέσεις χρηματικών προκαταβολών πελατών εισαγωγών, ελέγξτε:

- Το σύμφωνο του λογαριασμού αυτού με τον αντίθετο λογαριασμό της υποχρεώσεως για την απόδοση αυτών των χρηματικών προκαταβολών κατά τη λήξη τους στους πελάτες, αφού ληφθούν υπόψη χρηματικές προκαταβολές - συνήθως μικρού ύψους που νόμιμα δεν αποδίδονται στην Τράπεζα Ελλάδος.
- Δειγματοληπτικά την κανονική είσπραξη και απόδοση τέτοιων χρηματικών προκαταβολών κατά τον έλεγχο των Εισαγωγών.

Για τις Απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος από εξοφλήσεις εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου, ελέγξτε:

- Με βάση την απογραφή των αγορασμένων κατά ή μετά τη λήξη τους εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου και ευρισκομένων, κατά την ημερομηνία του ελέγχου σας, στα χέρια της Τράπεζας, το υπόλοιπο του λογαριασμού.
- Δικαιολογητικά εισπράξεως αυτών από την Τράπεζα Ελλάδος (φυσικά, οι τίτλοι παραδίδονται στην Τράπεζα Ελλάδος).
- Δειγματοληπτικά ή και στο σύνολο τους υπολογισμούς της σχετικής προμήθειας, την εισπραξη αυτής και την ορθή λογιστική καταχώρηση της στους οικείους λογαριασμούς εσόδων. Τα έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου που προεξοφλούνται από την Τράπεζα, δηλαδή αγοράζονται πριν από την λήξη τους πρέπει να απεικονίζονται με ιδιαίτερους λογαριασμούς, λόγω και των εσόδων από τόκους.

Για τις απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος από τόκους ανανεώσεως εντόκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου ελέγξτε:

- Εισπραξη αυτών κατά την επόμενη χρήση ή επιβεβαίωση του ύψους αυτών από Τράπεζα Ελλάδος.
- Δειγματοληπτικά υπολογισμούς των καταβληθέντων στους πελάτες λόγω ανανεώσεως τόκων.
- Εισπραξη προμήθειας και ορθή καταχώρηση αυτής στους οικείους λογαριασμούς εσόδων.

Για τις απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος από τόκους καταθέσεων σε συνάλλαγμα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι σε συνάλλαγμα ανακαταθέσεις στην Τράπεζα Ελλάδος. Επομένως ο έλεγχος αυτών των τόκων

περιορίζεται στη διαπίστωση ότι προέρχονται από καταθέσεις σε συνάλλαγμα που έχουν ανακατατεθεί στην Τράπεζα Ελλάδος και στην αναγνώριση των τόκων αυτών από την Τράπεζα Ελλάδος. Η Τράπεζα λειτουργεί στην ουσία ως μεσολαβητής των καταθέσεων αυτών σε συνάλλαγμα.

Για τις απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος σε συνάλλαγμα έναντι δραχμών σε σταθερή τιμή πρέπει να ληφθούν υπόψη τα εξής:

- Οι καταθέσεις σε συνάλλαγμα που το προϊόν τους εκχωρείται υποχρεωτικά στην Τράπεζα Ελλάδος έναντι δραχμών σε σταθερές τιμές που καθορίζει η Τράπεζα της Ελλάδος, όπως και οι τόκοι σε συνάλλαγμα που λογίζονται γι'αυτές τις καταθέσεις απεικονίζονται σε λογαριασμό απαιτήσεως κατά της Τράπεζας Ελλάδος.
- Ο λογαριασμός αυτός της απαιτήσεως μειώνεται (πιστώνεται) με τα ποσά του συναλλάγματος που αναλαμβάνουν οι πελάτες της Τράπεζας (κεφάλαιο + τόκοι), αφού η Τράπεζα λάβει το συνάλλαγμα αυτό από την Τράπεζα Ελλάδος με βάση τις ίδιες σε δραχμές ισοτιμίες.
- Παράλληλα όμως με το λογαριασμό αυτό λειτουργεί και αντίθετος
  - ισόποσος - λογαριασμός "Υποχρεώσεις δραχμών έναντι συναλλάγματος σε σταθερές τιμές".

Συνεπώς, ανάλογες πρέπει να είναι οι διαδικασίες του ελέγχου μας.

Για τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα έναντι ξένων τραπεζογραμματίων σημειώνονται τα εξής: Ξένα τραπεζογραμμάτια που έγιναν δεκτά από την Τράπεζα, ως συνάλλαγμα και πιστώθηκαν οι λογαριασμοί συναλλάγματος των πελατών, μέχρις ότου παραδοθούν τα ξένα αυτά τραπεζογραμμάτια στην Τράπεζα της Ελλάδος και πιστωθούν από αυτή σε συνάλλαγμα, οι Τράπεζες παρακολουθούν σε ένα ζεύγος αντίθετων λογαριασμών τα ξένα τραπε-

ζογραμμάτια. (Απαιτήσεις σε συνάλλαγμα έναντι ξένων τραπεζογραμματίων και υποχρεώσεις σε ξένα τραπεζογραμμάτια έναντι συναλλάγματος). Προβήτε στις κατάλληλες ελεγκτικές επαληθεύσεις.

Για τις λοιπές απαιτήσεις κατά της Τράπεζας Ελλάδος μπορεί να εφαρμοστούν τα ακόλουθα:

- Εξακρίβωση της αιτίας υπάρξεως κάθε απαιτήσεως.
- Ελεγχος εισπράξεως της κατά την επόμενη χρήση ή επιβεβαίωση αυτής από την Τράπεζα Ελλάδος με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά
- Ελεγχος έγκαιρης υποβολής στοιχείων απαιτήσεων ή καθυστερημένης υποβολής ή παραλείψεως υποβολής με συνέπειες στα έσοδα ή στα έξοδα της Τράπεζας.
- Δειγματοληπτικός έλεγχος τυχόν υπολογισμών των απαιτήσεων αυτών.

Για τις πάσης φύσεως χορηγήσεις σε Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα, τις καθυστερήσεις και τις επισφάλειες αυτών ισχύουν και εφαρμόζονται κατ'αναλογία, οι οδηγίες παρακάτω τίτλων. Επίσης, οι οδηγίες του ίδιου τίτλου ισχύουν και για τις εκτός χορηγήσεων, πάσης φύσεως απαιτήσεις κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων.

Για τις Επιταγές εισπρακτέες σε συνάλλαγμα σε βάρος των Τραπεζών εσωτερικού και εξωτερικού, όπως και για τις λοιπές εισπρακτέες επιταγές, ελέγχουμε:

- Την εισπραξη αυτών κατά την επόμενη χρήση.
- Τα δικαιολογητικά στοιχεία αποστολής αυτών προς εισπραξη, την παλαιότητα και τις πιθανότητες απωλειών για όσες επιταγές δεν είχαν εισπραχθεί μέχρι την ημερομηνία του ελέγχου μας.
- Τη λογιστική συμφωνία των ειδικών με τους περιληπτικούς λογαριασμούς

αυτών.

Για τους λογαριασμούς των Ανταποκριτών εξωτερικού εφαρμόζονται οι οδηγίες του Μέρους Β' των επόμενων παραγράφων. Οι λογαριασμοί των Ανταποκριτών εξωτερικού τηρούνται από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας.

Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α. και ΕΦΤΕ, όπου χρειάζεται, συμβουλευτείτε επομ. παραγράφους.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

Καταρτίσατε πίνακα ή πίνακες (Υπόλοιπα ενάρξεως - λήξεως, χρέωση - πίστωση κατά τη χρήση κ.λ.π.) για τον έλεγχο των εξής λογαριασμών:

- Καταθέσεων όψεως σε μετατρέψιμες δραχμές.
- Καταθέσεων προθεσμίας σε μετατρέψιμες δραχμές.
- Καταθέσεων προθεσμίας.
- Καταθέσεων σε Τράπεζες εσωτερικού σε συνάλλαγμα.
- Καταθέσεων προθεσμίας σε συνάλλαγμα στην Τράπεζα Ελλάδος.
- Ατόκων καταθέσεων λόγω ποινής στην Τράπεζα Ελλάδος.

Σημειώνονται εδώ και τα ακόλουθα: Οι καταθέσεις σε μετατρέψιμες δρχ. είναι μια ειδική κατηγορία καταθέσεων σε συνάλλαγμα. Εφόσον οι Τράπεζες δέχονται καταθέσεις σε μετατρέψιμες δραχμές (ΠΔΤΕ 398/1984) είναι επόμενο να έχουν και αυτές τέτοιες καταθέσεις σε άλλες Τράπεζες ή να έχουν χορηγήσει δάνεια σε μετατρέψιμες δρχ.(ΠΔΤΕ 398/1984). Ως προς τις καταθέσεις σε συνάλλαγμα στην Τράπεζα Ελλάδος πρέπει να αναφερθεί ότι μπορεί να είναι υποχρεωτικές, με την έννοια που προαναφέραμε ή και προαιρετικές.

- Προβήτε στις κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες των ειδικών με τους περιληπτικούς λογαριασμούς αυτών που αναφέρονται στους πίνακες της προηγούμενης παραγράφου, ώστε τα δεδομένα των πινάκων να συμφωνούν με αυτά των λογιστικών βιβλίων της Τράπεζας.

- Ζητήστε τα αντίγραφα (extraits) των λογαριασμών όπως και τις "συμφωνίες τέλους χρήσεως" που έχει κάνει η Τράπεζα, για τους ανωτέρω λογαριασμούς του πίνακα ή των πινάκων. Ελέγξτε τις συμφωνίες αυτές και προσέξτε την τακτοποίηση των ετεροχρονισμένων - καθ'οδό εγγραφών.

- Ζητήστε να επαληθεύσετε με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, τα υπόλοιπα των προαναφερομένων λογαριασμών. Ελέγξτε το σύμφωνο ή μή των απαντήσεων που λάβατε.

- Ανάλογα με την κίνηση κάθε λογαριασμού, επιλέξτε κάποια χρονική περίοδο και προβήτε σε αντιπαραβολή των καταχωρήσεων των λογαριασμών με τις εγγραφές που απεικονίζονται στα extraits. Προσέξτε τις ετεροχρονισμένες εγγραφές και την τακτοποίηση τους.

- Συμφωνείτε στα ποσά των τόκων που έχουν καταχωρηθεί στους λογαριασμούς των καταθέσεων και των εσόδων της Τράπεζας με τα αναγραφόμενα extraits κονδύλια των τόκων. Ελέγξτε αν οι τόκοι αυτοί είναι δουλευμένοι της χρήσεως. Προσέξτε για τυχόν προμήθειες που λαμβάνουν οι Τράπεζες από την Τράπεζα Ελλάδος για προαιρετικές καταθέσεις σε συνάλλαγμα κλπ. (ΠΔΤΕ 444/1985, ΝΕ 279/11/15.7.80).

- Ελέγξτε δειγματοληπτικά τους υπολογισμούς για ορισμένα κονδύλια τόκων και τυχόν προμηθειών.

- Ελέγξτε αν εφαρμόστηκαν κατά την ελεγχόμενη χρήση οι ίδιες παραδεγμένες λογιστικές αρχές για το λογισμό και την καταχώρηση των

τόκων στους οικείους λογαριασμούς.

- Προσέξτε αν εφαρμόζεται η απόφαση της Ν.Ε. για τις υποχρεωτικές ανακαταθέσεις σε συνάλλαγμα στην Τράπεζα Ελλάδος.

- Για σημαντικά κονδύλια ατόκων, λόγω ποινής καταθέσεων στην Τράπεζα Ελλάδος ζητήστε να πληροφορηθείτε την αιτία και αξιολογήστε αυτήν για τον έλεγχό σας.

- Για τις κατά της Τράπεζας της Ελλάδος απαιτήσεις εφαρμόζονται οι προηγ. παράγραφοι όταν οι αντίστοιχοι λογαριασμοί απαιτήσεων τηρούνται σε ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας.

- Στο τέλος της χρήσεως πρέπει να εξακριβώνεται ότι τα περιλαμβανόμενα στις οικονομικές καταστάσεις κονδύλια των λογαριασμών προέρχονται από τη συνάθροιση των αντίστοιχων λογαριασμών, που τηρούν οι μονάδες της Τράπεζας ή και τη Διοίκηση αυτής.

- Για τις πάσης φύσεως χορηγήσεις σε Τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα, τις καθυστερήσεις και τις επισφάλειες αυτών ισχύουν και εφαρμόζονται κατ'αναλογία οι οδηγίες του τίτλου οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών. Επίσης, οι οδηγίες του ίδιου τίτλου ισχύουν και για τις εκτός χορηγήσεων πάσης φύσεως απαιτήσεις κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων.

- Στο τέλος της χρήσεως πρέπει να εξακριβώνεται ότι τα περιλαμβανόμενα στις οικονομικές καταστάσεις κονδύλια των χορηγήσεων, καθυστερήσεων και επισφαλειών αυτών, όπως και των εκτός χορηγήσεων απαιτήσεων κατά Τραπεζών και πιστωτικών ιδρυμάτων προέρχονται από τη συνάθροιση των αντίστοιχων λογαριασμών που τηρούν οι μονάδες μιας Τράπεζας και η Διοίκηση αυτής.

-Για τις "Επιταγές εισπρακτέες σε συνάλλαγμα" σε βάρος Τραπεζών εσωτερικού και εξωτερικού, όπως και για τις "Λοιπές εισπρακτέες επιταγές" ισχύουν οι οδηγίες προηγ. παραγράφου.

Στο τέλος της χρήσεως πρέπει να εξακριβώνεται αν τα περιλαμβανόμενα κονδύλια των εισπρακτέων επιταγών στις οικονομικές καταστάσεις προέρχονται από τη συνάθροιση των αντίστοιχων λογαριασμών που τηρούν οι μονάδες της Τράπεζας ή και η Διοίκηση αυτής.

- Οι λογαριασμοί των Ανταποκριτών Εξωτερικού παρακολουθούνται, συνήθως, από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας. Οι λογαριασμοί των Ανταποκριτών Εξωτερικού μίας Τράπεζας παρουσιάζουν εναλλασσόμενα υπόλοιπα, συνήθως, δηλαδή πότε είναι χρεωστικά και πότε πιστωτικά. Ο διαχωρισμός των χρεωστικών από τα πιστωτικά υπόλοιπα επιβάλλεται από το Νόμο και θα πρέπει να γίνεται, τουλάχιστο, στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις. Οι λογαριασμοί των Ανταποκριτών Εξωτερικού είναι τρεχούμενοι, συνήθως, λογαριασμοί, άτοκοι ή έντοκοι ή και άτοκοι - έντοκοι αναλόγως του ύψους καταθέσεων κ.λ.π. Όμως δεν αποκλείεται να υπάρχουν λογαριασμοί με προειδοποίηση (call accounts) ή με προθεσμία.

- Ζητήστε να σας δοθούν ισοζύγια των λογαριασμών των Ανταποκριτών εξωτερικού, ανά κατηγορία λογαριασμών (αν είναι δυνατό, κατά τη λογιστική οργάνωση της Τράπεζας) όπως προαναφέραμε και κατά νόμισμα.

- Προβήτε στις απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες μεταξύ ειδικών και περιληπτικών λογαριασμών, σε κάθε βαθμό αναλύσεως. (Αν είναι μεγάλος ο αριθμός των λογαριασμών των Ανταποκριτών επιλέξατε ορισμένες κατηγορίες λογαριασμών και ελέγξτε τις λογιστικές συμφωνίες).

- Επιλέξατε από κάθε κατηγορία λογαριασμών Ανταποκριτών εξωτερικού ορισμένους λογαριασμούς και ελέγξτε, αν εφαρμόζονται οι όροι των συμβάσεων μεταξύ της Τράπεζας και του Ανταποκριτή της και ειδικότερα, αν εφαρμόζεται το συμφωνημένο επιτόκιο και ο τρόπος υπολογισμού των τόκων. Εξετάστε, αν τηρείται η αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων από απόψεως ωφελειών και επιβαρύνσεων της Τράπεζας από τόκους Ανταποκριτών εξωτερικού.

- Ζητήστε τα αντίγραφα (extraits) των λογαριασμών των Ανταποκριτών εξωτερικού, όπως και τις "συμφωνίες τέλους χρήσεως" που έχει κάνει η Τράπεζα. Επαληθεύσατε, δειγματοληπτικά, μερικές από τις συμφωνίες και ελέγξτε, αν έχουν γίνει οι απαραίτητες λογιστικές τακτοποιήσεις. Κρατήστε επαρκείς σημειώσεις για τις καθυστερήσεις στις συμφωνίες των λογαριασμών και σχολιάστε τις τυχόν επιφυλάξεις σας.

- Ζητήστε να επαληθεύσετε με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, τα υπόλοιπα σημαντικού αριθμού λογαριασμών Ανταποκριτών εξωτερικού. Συσχετίστε τις απαντήσεις που λάβατε με τα υπόλοιπα των λογαριασμών της Τράπεζας, αλλά και τα υπόλοιπα των αντίστοιχων extraits.

- Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α. και ΕΦΤΕ, όπου χρειάζεται, συμβουλευτείτε επόμενες παραγράφους.

Απαιτήσεις κατά Πελατών

Περιεχόμενο Τίτλου

- Χορηγήσεις και δάνεια κάθε φύσεως.

- Καθυστερήσεις χορηγήσεων.
- Επισφαλείς χορηγήσεις.
- Απαιτήσεις από τραπεζικές εργασίες, εκτός χορηγήσεων.
- Λοιπές απαιτήσεις.
- Επισφαλείς απαιτήσεις, εκτός χορηγήσεων.

Σημειώνεται εδώ ότι λόγω συνάφειας του αντικειμένου των χορηγήσεων με τις πιστοδοτικές εγγυήσεις περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο αυτό και οι Οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών για τις Εγγυητικές Επιστολές, οι οποίες λογιστικά απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για τις κατά των πελατών απαιτήσεις της Τράπεζας είναι οι εξής:

- Ορθή και ακριβής απεικόνιση των κάθε φύσεως χορηγήσεων και δανείων κατά το τέλος της χρήσεως στις οικείες οικονομικές καταστάσεις.
- Διαπίστωση της επάρκειας ή μη των προβλέψεων για τυχόν απώλειες από επισφαλείς απαιτήσεις, αλλά και της ομαλής ρευστοποίησης των απαιτήσεων αυτών.
- Ορθή και ακριβής απεικόνιση των εισπρακτέων και δουλευμένων τόκων και προμηθειών στις οικονομικές καταστάσεις, σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τις κάθε φύσεως χορηγήσεις και δάνεια, πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Οι χορηγήσεις και τα δάνεια πρέπει να δίδονται, σύμφωνα, με το πρόγραμμα που έχει εγκρίνει το Δ.Σ. ή το αρμόδιο εξουσιοδοτημένο όργανο της Τράπεζας.
- Πρέπει να λαμβάνονται οικονομικές πληροφορίες για τους πελάτες, κατά τη χορήγηση νέων δανείων.
- Η κάθε χορήγηση ή δάνειο πρέπει να εγκριθεί από αρμόδιο υπάλληλο ή όργανο της Τράπεζας.
- Οι λειτουργίες της εγκρίσεως της χορηγήσεως ή του δανείου, της εκταμιεύσεως αυτού και της τηρήσεως των αντιστοιχών λογαριασμών πρέπει να διαχωρίζονται κατάλληλα και να εκτελούνται από διαφορετικούς υπαλλήλους.
- Οι συναλλαγματικές, οι εγγυήσεις και όλα τα σχετικά με τις χορηγήσεις και τα δάνεια έγγραφα πρέπει να φυλάσσονται επαρκώς.
- Πρέπει να γίνεται σε εύλογα χρονικά διαστήματα συμφωνία των λογαριασμών των χορηγήσεων και των δανείων από υπάλληλο που δεν έχει σχέση με τη διαδικασία ή την καταχώρηση των συναλλαγών των δανείων.
- Πρέπει να επιστρέφονται τακτικά οι πληρωμένες συναλλαγματικές στους πελάτες.

- Τα δικαιολογητικά στοιχεία για τη χορήγηση των δανείων ή των χορηγήσεων πρέπει να ελέγχονται για την ακρίβεια και την πληρότητά τους από άλλο πρόσωπο, εκτός από αυτό που παρέχει το δάνειο ή τη χορήγηση.
- Πρέπει να γίνεται τακτική επισκόπηση για το εισπραξιμο των χορηγήσεων ή των δανείων, κατά τη σειρά της ληκτότητας αυτών και να υπολογίζεται κατάλληλα η τυχόν απώλεια.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται στον κυριότερο τομέα των τραπεζικών εργασιών που είναι οι Χορηγήσεις, με την ευρεία έννοια αυτών (Προεξοφλήσεις, Προκαταβολές, Δάνεια, κ.λ.π.). Είναι γνωστό ότι ο τομέας των χορηγήσεων εποπτεύεται από την Τράπεζα Ελλάδος και παλαιότερα από τη Νομισματική Επιτροπή, γιατί μέσω των χορηγήσεων ασκείται η πιστωτική και κατά κάποιο τρόπο η νομισματική πολιτική της Πολιτείας.

Είναι λοιπόν αναγκαίο ο εξωτερικός ελεγκτής να έχει υπόψη του και μέσα στο πλαίσιο του ελέγχου του τους σχετικούς κανόνες που διέπουν την άσκηση αυτής της πολιτικής, δεδομένου ότι ως αποφάσεις της Ν.Ε. ή ως Πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας Ελλάδος περιλαμβάνονται στην ειδική νομοθεσία η οποία αφορά τη σύσταση και τη λειτουργία των Τραπεζών. (Σχετική Εγκύκλιος Τεχνικού Γραφείου Σ.Ο.Λ. αριθ. ΤΟ 46/8.12.1989).

Οι εργασίες των χορηγήσεων αποτελούν την κύρια δραστηριότητα των Τραπεζών, που αναπτύσσεται και πραγματοποιείται μέσω των διαφόρων

μονάδων αυτών (Κεντρικό, Υποκαταστήματα εσωτερικού και εξωτερικού). Η Διοίκηση μιας Τράπεζας δεν συμμετέχει άμεσα και ενεργά στην ανάπτυξη και εκτέλεση διεργασιών χορηγήσεων. Επομένως, οι οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών που παρατίθενται εφαρμόζονται, κυρίως, κατά τον έλεγχο των διαφόρων μονάδων της Τράπεζας.

Πρέπει ακόμη να επισημάνουμε ότι οι Οδηγίες αυτές αναφέρονται στις Χορηγήσεις και στις λοιπές, εκτός χορηγήσεων, απαιτήσεις της Τράπεζας ανεξάρτητα από την ιδιότητα του πελάτη αυτής (ιδιώτης, Επιχείρηση, Οργανισμός, Τράπεζα, κ.λ.π.).

Στις επόμενες παραγράφους παρατίθενται κατά σειρά Γενικές Οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών για τις Χορηγήσεις, Ειδικές Οδηγίες για τις διάφορες κατηγορίες χορηγήσεων, Οδηγίες για τις καθυστερήσεις και τις Επισφάλειες, Οδηγίες για τις Εγγυητικές Επιστολές και ακολουθούν οι Οδηγίες, για τα ίδια ως άνω ελεγκτικά αντικείμενα, που αφορούν όμως τον έλεγχο τέλους χρήσεως.

Γενικές Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών (Χορηγήσεις)

Κατά τον έλεγχο που κάνετε σε μια μονάδα της Τράπεζας έχετε επιλέξει μια ημερομηνία (συνήθως τέλος του προηγούμενου μήνα) με βάση την οποία πρέπει να έχετε κάνει όλες τις απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες (Αναλυτικά Ισοζύγια - Ισοζύγια περιληπτικών λογαριασμών, αναλυτικά καθολικά - Γενικό Καθολικό κ.λ.π.). Με βάση την ίδια αυτή ημερομηνία ζητήστε να σας παρασχεθούν αναλύσεις κατά πελάτη όλων των λογαριασμών αυτού από χορηγήσεις ή δάνεια και εγγυητικές επιστολές.

(Συγκέντρωση κινδύνων κατά πελάτη).

Επιλέξτε ορισμένο αριθμό πελατών που παρουσιάζουν σημαντικά, συνολικώς, χρεωστικά υπόλοιπα. Πρέπει να φροντίσετε στο δείγμα αυτό να περιληφθούν και μερικοί πελάτες με μικρότερα χρεωστικά υπόλοιπα.

Αν η Τράπεζα δεν συντάσσει τέτοιες καταστάσεις, θα πρέπει με βάση τα κατά περιληπτικό λογαριασμό αναλυτικά ισοζύγια να καταρτίσετε πίνακα πελατών με σημαντικά υπόλοιπα και να συγκεντρώσετε όλους τους κατά πελάτη λογαριασμούς των χορηγήσεων και εγγυητικών επιστολών, ώστε να έχετε μια εικόνα των κατά πελάτη κινδύνων.

Τα αναγραφόμενα στον ανωτέρω πίνακα (φύλλο εργασίας) ποσά των διαφόρων λογαριασμών χορηγήσεων ή δανείων κατά πελάτη πρέπει να συμφωνούν με τα αντίστοιχα κονδύλια στα αναλυτικά ισοζύγια και με τα υπόλοιπα των αναλυτικών λογαριασμών των πελατών (καρτέλες).

- Ζητήστε τις Συμβάσεις για τους ανωτέρω πελάτες και ελέγξτε αν τα ποσά των συμβάσεων, λαμβανομένων υπόψη των προσθέτων πράξεων αυξήσεων και μειώσεων, καλύπτουν τα χρεωστικά υπόλοιπα των αντίστοιχων λογαριασμών, κατά την ημερομηνία του ελέγχου σας, αλλά και για την προηγούμενη χρονική περίοδο του τρέχοντος έτους.

- Ελέγξτε αν οι ανωτέρω συμβάσεις έχουν συνταχθεί νομότυπα, έχουν υπογραφεί από την Τράπεζα και του πελάτη όπως και τους εγγυητές. Προσοχή για τις υπογραφές πελατών ή εγγυητών νομικών προσώπων (νόμιμη εκπροσώπηση).

- Ελέγξτε επίσης, αν έχουν χαρτοσημανθεί νομίμως και εγκαίρως οι ανωτέρω συμβάσεις ή έχει εισπραχθεί ο Ε.Φ.Τ.Ε. των συμβάσεων.

Οι καταρτιζόμενες και οι εξοφλούμενες συμβάσεις πρέπει να

καταχωρούνται στο οικείο, κατά περίπτωση, βιβλίο. Ελέγξτε, αν απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως τα πιστωτικά όρια για κάθε πελάτη.

- Από κάθε λογαριασμό χορηγήσεως του δειγματού σας και για τις τελευταίες χρονικά χορηγήσεις (δύο ή και περισσότερες, αναλόγως όγκου συναλλαγών) ζητήστε να τεθούν υπόψη σας οι εγκρίσεις των αρμοδίων, κατά περίπτωση, οργάνων της Τράπεζας.

Εξετάστε, αν τηρήθηκαν οι όροι των εγκρίσεων αυτών.

Επίσης, εξετάστε, αν οι χορηγήσεις αυτές έγιναν σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ν.Ε. και αν τηρήθηκαν οι όροι ειδικών εγκρίσεων (Υποεπιτροπής βιοτεχνικών πιστώσεων) και προσκομίστηκαν τα απαραίτητα δικαιολογητικά στοιχεία (τιμολόγια, βεβαιώσεις επιμελητηρίων, κ.λ.π.).

Προσέξτε επίσης τα ακόλουθα:

- Κάθε χρηματοδότηση ανεξάρτητα από τη μορφή και την πηγή προελεύσεως των κεφαλαίων πρέπει να αποβλέπει σε κάλυψη πραγματικών αναγκών της παραγωγικής διαδικασίας, της εμπορικής διακινήσεως των προϊόντων ή της επενδυτικής δραστηριότητας της χρηματοδοτούμενης επιχειρήσεως.
- Πρέπει να αποφεύγεται διαρροή πιστώσεων σε μη επιθυμητούς σκοπούς όπως και η υπέρμετρη και μη παραγωγική πιστωτική επέκταση.
- Οι Τράπεζες πρέπει να σταθμίζουν τις συνολικές ανάγκες που έχει κάθε χρηματοδοτούμενη επιχείρηση σε κεφάλαια κινήσεως (Αντίγραφα ισολογισμών, αποτελεσμάτων, αναλύσεις λογαριασμών, κύκλου εργασιών, ταμιακών προγραμμάτων κ.λ.π.).

- Οι χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις δεν πρέπει να παρέχουν πιστώσεις σε άλλες επιχειρήσεις στο εσωτερικό με μεγαλύτερη διάρκεια από την οριζόμενη (συνήθως 5 μήνες για τις μεταποιητικές και εμπορικές επιχειρήσεις), ανάλογα με την περίπτωση.

- Βεβαιωθείτε ότι έχει συνομολογηθεί ποινική ρήτρα υπέρ του Δημοσίου για τη μη τήρηση των όρων της χρηματοδότησεως και των αντίστοιχων κανόνων της Ν.Ε. (ΝΔ 971/1971 άρθρο 1, απόφ. Ν.Ε. 285/2/1980, 298/3/1981, 312/4/1981 κ.λ.π.).

- Η Τράπεζα πρέπει να ελέγχει τη σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια, όταν ο συνολικός τραπεζικός δανεισμός για μια επιχείρηση υπερβαίνει τα 50 εκατομ. δρχ. Η σχέση ιδίων προς ξένα κεφάλαια είναι 30/100 (Απ. Ν.Ε. 63/1/1972, 157/2/1977).

- Ζητήστε για κάθε χρηματοδότηση αν υπάρχει πιστοποιητικό ασφαλιστικής ενημερότητας Ι.Κ.Α. ή άλλων οργανισμών κυρίας ασφαλίσεως. Επίσης, πιστοποιητικό φορολογικής ενημερότητας (άρθρο 26 Ν. 1882/1990).

- Ελέγξτε αν η Τράπεζα εξακριβώνει την τήρηση βιβλίου ταμείου από τις επιχειρήσεις που υποχρεούνται κατά τις αποφάσεις της Ν.Ε. Επίσης ελέγξτε αν η Τράπεζα εφαρμόζει τα επιτόκια και τις Προμήθειες που ορίζει η Ν.Ε., κατά περίπτωση.

- Ζητήστε να θέσουν υπόψη σας τα "Δελτία Πληροφοριών" για τους πελάτες του δείγματος. Η κατάρτιση ή αναθεώρηση αυτών πρέπει να βρίσκεται μέσα στα χρονικά όρια που ορίζουν οι αποφάσεις της Διοικήσεως. Εξετάστε, αν οι διαλαμβανόμενες σε αυτά πληροφορίες προέρχονται από κατάλληλες πηγές και έχουν διασταυρωθεί επαρκώς.

- Προσέξτε μήπως το ύψος των χορηγήσεων και των εγγυητικών επιστολών προς ένα πελάτη υπερβαίνει το 1/Μετοχικού Κεφαλαίου και των Αποθεματικών της Τράπεζας (άρθρο 16 Ν. 5076/1931).

- Ελέγξτε την κανονική εξυπηρέτηση (ρευστοποίηση) των χορηγήσεων, σύμφωνα με τους όρους των εγκρίσεων και των αποφάσεων της Ν.Ε. Προσέξτε για τυχόν ανανεώσεις ή αναχορηγήσεις χωρίς έγκριση. Οι οριστικές καθυστερήσεις πρέπει να απεικονίζονται σε ιδιαίτερους λογαριασμούς.

- Εξετάστε αν υπάρχουν επαρκείς εξασφαλίσεις για την Τράπεζα και προσέξτε τα ακόλουθα:

(α) Ενέχυρα σε συναλλαγματικές κ.λ.π.

- Πρέπει να εξετάζεται από την Τράπεζα η φερεγγυότητα των αποδεκτών, η κανονικότητα των προθεσμιών των συναλλαγματικών κ.λ.π., η εμπορική προέλευση αυτών, το ποσοστό διαμαρτυρήσεων και επιστροφών συναλλαγματικών και γενικότερα η ποιοτική σύνθεση του χαρτοφυλακίου.

(β) Ενέχυρα σε εμπορεύματα

- Επαληθεύεται η ύπαρξη των ενεχυρισμένων εμπορευμάτων με καταμέτρηση (ενέχυρα υπό κλειδα, ενεχυροφυλακή, ενέχυρα σε ψυγεία) ή με γραπτή βεβαίωση της ΠΑΕΓΑΕ.

- Επίσης εξακριβώνεται με κάθε πρόσφορο τρόπο η ποιοτική κατάσταση των ενεχύρων.

- Ερευνάται ή η ύπαρξη προνομίων στα ενέχυρα (π.χ. υπέρ της Α.Τ.Ε.)

- (γ) Ενέχυρο σε φορτωτικές
- Ελέγχεται αν οι παραλήπτες των εμπορευμάτων είναι φερέγγυοι και η εκκρεμότητα των φορτωτικών είναι δικαιολογημένη.
- (δ) Ενέχυρο σε χρεόγραφα
- Ελέγχεται η ύπαρξη των χρεογράφων με καταμέτρηση ή γραπτή επιβεβαίωση από άλλες μονάδες ή Τράπεζες
  - Υπολογίζεται η τρέχουσα χρηματιστηριακή αξία τους για να εκτιμάται η διασφαλιστική αξία που έχουν.
- (ε) Ενέχυρα σε απαιτήσεις
- Ερευνάται αν έχει γίνει νομότυπη κοινοποίηση των συμβάσεων εκχωρήσεως στους τρίτους.
  - Εξετάζεται το ύψος της απαιτήσεως και το ρευστοποιήσιμο αυτής.
- (στ) Προσημειώσεις - Υποθήκες
- Εξετάζεται η νόμιμη και έγκυρη εγγραφή προσημειώσεων και υποθηκών (με βάση σχετικές βεβαιώσεις της Νομικής Υπηρεσίας). Προσοχή αν περιλαμβάνονται και μηχανήματα οπότε απαιτείται κατάλληλη ρήτρα στο υποθηκικό συμβόλαιο (Ν. 4112/1929).
  - Εξετάζεται αν έγινε έλεγχος από Νομική Υπηρεσία ταυτίσεως των τίτλων ιδιοκτησίας των ενυπόθηκων ακινήτων.
  - Εξετάζεται αν υπάρχει πρόσφατη εκτίμηση της αξίας των ενυποθήκων.
  - Ελέγχεται αν ενημερώνονται σχετικά οι λογαριασμοί τάξεως.

(Ζ) Εγγυήσεις

- Εξετάζεται αν η Τράπεζα ερευνά την ιδιότητα, την επιχειρηματική δραστηριότητα και περιουσία των εγγυητών.
- Προσοχή για εγγυήσεις ανωνύμων εταιρειών, προβλέπεται η παροχή τέτοιων από το καταστατικό τους.
  - Ζητήστε τα πυρασφαλιστήρια για τα υπέγγυα κινητά ή ακίνητα περιουσιακά στοιχεία.

Προσέξτε την ασφαλιζόμενη αξία σε σχέση με την τρέχουσα αξία αυτών. Στα ασφαλιστήρια έχει τεθεί όρος υπέρ της δανειστριάς Τράπεζας σε περίπτωση ζημίας - αποζημιώσεως.

- Ζητήστε τις καταστάσεις τοκοπρομηθειών του τελευταίου πριν από τον έλεγχο σας τριμήνου και ελέγξτε για τους λογαριασμούς του δειγματού σας τα ακόλουθα:

- Αν έχουν καταχωρηθεί στη χρέωση των λογαριασμών των χορηγήσεων και έχουν πιστωθεί οι κατάλληλοι λογαριασμοί των εσόδων και των υποχρεώσεων για τον ΕΦΤΕ.
- Για ορισμένα κονδύλια τόκων από τα ανωτέρω προβείτε σε επαλήθευση των υπολογισμών των τόκων και των φόρων. Φυσικά θα ελεγχθεί και το νόμιμο του επιτοκίου.
- Αν οι τόκοι υπολογίζονται από τους υπαλλήλους της Τράπεζας ή σε όσες περιπτώσεις αυτό συμβαίνει πρέπει να υπάρχει έλεγχος των υπολογισμών και από άλλο υπάλληλο της Τράπεζας.
- Προσοχή μήπως υπολογίζονται τόκοι πάνω σε ανεπίδεκτες εισπράξεως χορηγήσεις ή δεν έχουν υπολογιστεί τόκοι σε χορηγήσεις ασφαλούς εισπράξεως.

- Εξετάστε αν η Τράπεζα αποστέλλει συστηματικά κατά τρίμηνο επιστολές στους πελάτες για το ύψος του λογαριασμού τους και το ποσό των τόκων που χρεώθηκαν. Επίσης, εξετάστε αν λαμβάνει επαρκείς επιβεβαιώσεις (καλώς έχον των λογαριασμών).

- Ζητήστε να επιβεβαιώσετε με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, ορισμένα υπόλοιπα λογαριασμών, με ημερομηνία στο τέλος του τελευταίου πριν από τον έλεγχό σας τριμήνου. Τέτοιες επαληθεύσεις μπορεί να γίνουν για όλους τους λογαριασμούς χορηγήσεων προς πιστωτικά ιδρύματα.

Ειδικές Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών (Χορηγήσεις)

Προεξοφλήσεις

Κατά την προεξόφληση μεταβιβάζεται στην Τράπεζα η κυριότητα των συναλλαγματικών και γραμματίων σε διαταγή με οπισθογράφηση και η Τράπεζα καταβάλλει στον πελάτη την παρούσα αξία, αν από την ονομαστική αφαιρεθούν οι ωφέλειες της Τράπεζας και άλλες επιβαρύνσεις.

Τα προς προεξόφληση γραμμάτια ή συναλλαγματικές καταχωρούνται σε ειδικό έντυπο "πινάκιο τίτλων προς προεξόφληση" ή με ανάλογο τίτλο.

- Επιλέξτε ορισμένους ακόμα λογαριασμούς πελατών από προεξοφλήσεις, αν αυτοί που περιλαμβάνονται στο δείγμα της προηγ. παραγράφου είναι λίγοι.
- Ζητήστε να σας προσκομισθούν τα πινάκια των προσφάτων προεξοφλήσεων, ώστε το άθροισμα αυτών να καλύπτει το χρεωστικό

υπόλοιπο κάθε αντίστοιχου λογαριασμού.

- Εξετάστε, αν τα πινάκια αυτά έχουν εγκριθεί από αρμόδιο προϊστάμενο και χαρτοσημανθεί νόμιμα.
- Ελέγξτε, αν οι συναλλαγματικές ή τα γραμμάτια που έληξαν έχουν εισπραχθεί και το προϊόν τους έχει αχθεί σε πίστωση το λογαριασμού.
- Ελέγξτε, αν οι ανωτέρω τίτλοι είναι προεξοφλημένοι, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ν.Ε. (π.χ. ΠΔΤΕ 779/26.5.86 προβλέπει διάρκεια μέχρι λήξη τους 5 μήνες).
- Συμφωνήστε το υπόλοιπο του λογαριασμού με την αξία των γραμματίων ή συναλλαγματικών που δεν έχουν εισπραχθεί.
Προσέξτε για τυχόν γραμμάτια ή συναλλαγματικές που έληξαν και δεν έχουν εισπραχθεί. Εξετάστε, αν μεταφέρθηκαν σε λογαριασμούς καθυστερήσεων.
- Υπολογίστε δειγματοληπτικά μερικά προεξοφλημένα και διαπιστώστε, αν το επιτόκιο που εφαρμόστηκε είναι σύμφωνο με τις αποφάσεις της Ν.Ε. και ότι έχουν πιστωθεί οι κατάλληλοι λογαριασμοί εσόδων και φόρων.

Λογαριασμοί Εγγυημένοι με Δικαιόγραφα (Συναλλαγματικές, Γραμμάτια)

Σε πρόσθετη πράξη ενεχυριάσεως καταχωρούνται όλα τα στοιχεία των δικαιογράφων που γίνονται δεκτά. Στον πελάτη χορηγείται ποσό που αντιστοιχεί στο 60 - 90% της ονομαστικής αξίας των δικαιογράφων, αναλόγως της φερεγγυότητας του πελάτη.

Η Τράπεζα εισπράττει με την προσκόμιση των δικαιογράφων, τα δικαιώματα εισπράξεως αυτών. Το προϊόν της εισπράξεως των δικαιογράφων πιστώνεται στο λογαριασμό χορηγήσεως, ενώ τα μη εισπραττόμενα επιστρέφονται, συνήθως, στον πελάτη. Τα διαμαρτυρικά και τυχόν άλλα έξοδα καταλήγουν, συνήθως, σε χρέωση των λογαριασμών χορηγήσεων.

- Επιλέξτε ορισμένους ακόμη λογαριασμούς πελατών αυτής της κατηγορίας, αν αυτοί που περιλαμβάνονται στο δείγμα προηγ. παραγράφων είναι λίγοι.
- Ζητήστε, εκτός από τη σύμβαση χρηματοδοτήσεως, να τεθούν υπόψη σας οι πρόσθετες πράξεις ενεχυριάσεως των γραμματίων κ.λ.π.
- Διαπιστώστε ότι τα ενήμερα ενεχυριασμένα γραμμάτια καλύπτουν το υπόλοιπο του λογαριασμού και τα περιθώρια που έχουν καθοριστεί.
- Επιλέξτε ορισμένα πινάκια ενεχυριασμένων δικαιογράφων και ελέγξτε αν εισπράχθηκαν οι προμήθειες εισπράξεως, τα έξοδα της Τράπεζας και ο σχετικός ΕΦΤΕ. Επίσης, ελέγξτε αν έχουν πιστωθεί οι κατάλληλοι λογαριασμοί εσόδων και φόρων.
- Εξετάστε, αν οι συναλλαγματικές ή τα γραμμάτια που έληξαν και εισπράχθηκαν έχουν μεταφερθεί σε πίστωση των αντίστοιχων λογαριασμών χρηματοδοτήσεων.
- Κατά την εισπραξη των αξιών εφαρμόζονται οι οδηγίες των πελατών της Τράπεζας.
- Τα ενεχυριαζόμενα γραμμάτια ή συναλλαγματικές πρέπει να είναι διάρκειας όχι μεγαλύτερης από αυτήν που ορίζουν οι αποφάσεις της Ν.Ε. Επίσης, μεταξύ αυτών δεν πρέπει να περιλαμβάνονται

γραμμάτια "ευκολίας".

- Τα σε ενέχυρο δικαιόγραφα πρέπει να απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως.

Δάνεια με Ενέχυρο Εμπορεύματα

Πέραν από την κύρια σύμβαση της χρηματοδότησεως νόμιμα χαρτοσημασμένης, πρέπει να καταρτίζεται πρόσθετη πράξη, στην οποία περιγράφονται τα σε ενέχυρο εμπορεύματα, ο χώρος φυλάξεως τους κ.λ.π.

- Επιλέξτε ορισμένους ακόμη λογαριασμούς αυτής της κατηγορίας, αν οι λογαριασμοί είναι λίγοι.
- Ελέγξτε, αν η αξία του ενεχύρου καλύπτει το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού. Επίσης, αν η αξία του ενεχύρου προκύπτει από πρόσφατες αντικειμενικές εκτιμήσεις.
- Σε περιπτώσεις μερικών ή ολικών αποδόσεων των ενεχυριασμένων εμπορευμάτων πρέπει να εξοφλείται ανάλογα μέρος του δανείου.
- Διαπιστώστε την κανονική εξυπηρέτηση του δανείου και εισπραξη τοκοπρομηθειών κ.λ.π.
- Διαπιστώστε την κανονική εξυπηρέτηση του δανείου και εισπραξη τοκοπρομηθειών κ.λ.π.
- Διαπιστώστε, αν έχει καταρτισθεί πρόσθετη πράξη για το ενέχυρο, ελέγχεται περιοδικά από την Τράπεζα ποσοτικά, ποιοτικά και κατ' αξία με σύνταξη σχετικών εκθέσεων εκτιμήσεως και αν καλύπτεται με πυρασφαλιστήριο ή και άλλη κατάλληλη για το είδος του ενεχύρου ασφάλιση.

- Τα σε ενέχυρο εμπορεύματα πρέπει να απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως.

Λογαριασμοί Εγγυημένοι με Φορτωτικά Έγγραφα

- Επιλέγξτε ορισμένους ακόμη λογαριασμούς χορηγήσεων αυτής της κατηγορίας.
- Διαπιστώστε ότι έχει υπογραφεί σύμβαση δεόντως χαρτοσημασμένη στην οποία περιγράφονται τα φορτωτικά έγγραφα έναντι των οποίων γίνονται οι χρηματοδοτήσεις. Αν υπάρχουν συμβάσεις ανοικτού λογαριασμού τότε χρειάζονται πρόσθετες πράξεις.
- Ελέγξτε σε περίπτωση απλής προκαταβολής, αν έχουν προεισπραχθεί τα ποσά των τοκοπρομηθειών και φόρων, όπως και τα εισπρακτικά δικαιώματα και οι επί αυτών φόροι.
- Ελέγξτε, αν πιστώθηκαν οι κατάλληλοι λογαριασμοί εσόδων και φόρων.
- Ελέξτε, αν προσκομίσθηκαν τα απαραίτητα φορτωτικά έγγραφα και η χορήγηση που έγινε δεν υπερβαίνει το όριο που έχει καθοριστεί από την Τράπεζα και την Ν.Ε.
- Διαπιστώστε, αν η εξόφληση της χορηγήσεως έγινε μέσα στις προθεσμίες των αποφάσεων της Ν.Ε. (20 ημέρες + 10 ημέρες παράταση).
- Εξετάστε επίσης, αν η φορτωτική έχει οπισθογραφηθεί κατάλληλα και το εμπόρευμα που μεταφέρεται έχει ασφαλιστεί.
- Επίσης πρέπει να διαπιστώσετε αν ερευνάται από την Τράπεζα η

φερεγγυότητα των παραληπτών και ότι σε περίπτωση φορτωτικών μη επιδεκτικών ενεχυριάσεως έχουν εκχωρηθεί οι απαιτήσεις των πελατών κατά των παραληπτών.

- Προσέξτε, αν δικαιολογείται τυχόν εκκρεμότητα των φορτωτικών εγγράφων.
- Σε περίπτωση που το εισπραχθέν ποσό είναι μεγαλύτερο της απλής προκαταβολής που χορηγήθηκε, βεβαιωθείτε ότι το επιπλέον ποσό μεταφέρθηκε σε πίστωση του πελάτη σε κατάλληλο λογαριασμό (π.χ. εισπράξεις για λογαριασμό τρίτων).
- Τα σε ενέχυρο έγγραφα πρέπει να απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως.

Λογαριασμοί Εγγυημένοι με Χρεόγραφα

Στη σύμβαση καταγράφονται συνήθως ή σε πρόσθετη πράξη τα στοιχεία των σε ενέχυρο τίτλων. Οι τίτλοι αυτοί πρέπει να κατατίθενται στην Τράπεζα έναντι αποδείξεως. Τα χρεόγραφα που γίνονται δεκτά όπως και το ύψος του χορηγουμένου δανείου ορίζεται από την Ν.Ε. Αναγκαίες διαπιστώσεις για την κατηγορία αυτή των χορηγήσεων:

- Η χρηματιστηριακή αξία πρέπει να καλύπτει το υπόλοιπο του λογαριασμού, λαμβανομένων υπόψη και των αποφάσεων της Ν.Ε.
- Η εξόφληση των χορηγήσεων πρέπει να γίνεται μέσα στις προθεσμίες που ορίζουν οι αποφάσεις της Ν.Ε.
- Επαλήθευση της υπάρξεως του ενεχύρου των χρεογράφων με καταμέτρηση ή από τη σχετική απόδειξη φυλάξεώς τους.

- Η Τράπεζα πρέπει να φροντίζει για την έγκαιρη είσπραξη των τοκομεριδίων και μερισμάτων των τίτλων αυτών και να φέρει σε πίστωση του λογαριασμού χορηγήσεως το προϊόν αυτών των εισπράξεων.
- Προσοχή για ενέχυρα ιδίων μετοχών της Τράπεζας (Άρθρο 17, παρ. 2 Ν. 2190/1920 - Απόκτηση ιδίων μετοχών εις ενέχυρο μέχρι 1/20 Μετοχικού Κεφαλαίου).
- Τα σε ενέχυρο χρεόγραφα πρέπει να απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως.

Χρηματοδότηση Εισαγωγικού Εμπορίου

Πρέπει να ελέγχονται οι φάκελλοι εισαγωγής (χρόνος αφίξεως εμπορεύματος) για να υπολογίζεται η επιτρεπόμενη διάρκεια της χρηματοδοτήσεως (2 μήνες για τρόφιμα και 1 μήνα για λοιπά είδη - ΥΔΣ 453/3/11.1.80). Προσοχή για εισαγωγές μη χρηματοδοτούμενων ειδών.

Χρηματοδότηση σε Ανοικτό Λογαριασμό (Κάλυψη Λοιπών Αναγκών σε Κεφάλαια Κινήσεως)

Η χρηματοδοτούμενη επιχείρηση πρέπει να έχει υποβάλλει επαρκή δικαιολογητικά στοιχεία για τις ανάγκες της σε κεφάλαια κινήσεως (Ισολογισμός, ταμιακό πρόγραμμα, κ.λ.π.):

Χρηματοδότηση με Ανοικτό Τρεχούμενο Λογαριασμό

Η χρηματοδότηση των βιομηχανιών, βιοτεχνιών, εξορυκτικών, εξαγωγικών και καπνεμπορικών επιχειρήσεων για κεφάλαια κινήσεως κατά την κρίση των Τραπεζών και βάσει των δικαιολογητικών στοιχείων της προηγούμενης παραγράφου.

Μακροπρόθεσμα ή Μεσοπρόθεσμα Δάνεια για Πάγιες Εγκαταστάσεις

Μεσοπρόθεσμα 1-3 έτη και μακροπρόθεσμα πέραν των 3 ετών. Χορηγούνται σε βιομηχανικές, βιοτεχνικές, εξορυκτικές και καπνεμπορικές επιχειρήσεις, αν διαθέτουν μηχανικό εξοπλισμό.

Χρηματοδότηση Εμπορικών Επιχειρήσεων για Εκτακτες Ανάγκες

Απαιτείται υπεύθυνη δήλωση ετησίου κύκλου πωλήσεων. Υπόκεινται σε ποσοτικό περιορισμό αυτές οι χρηματοδοτήσεις.

Χορηγήσεις προς Επαγγελματίες

Η χρηματοδότηση επαγγελματιών σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ν.Ε. είναι δυνατή με προεξόφληση συναλλαγματικών, ενέχυρο χρεογράφων, κ.λ.π. Επίσης, είναι δυνατή η χρηματοδότηση αυτών, χωρίς δικαιολογητικά μέχρι του ποσού που ορίζουν οι αποφάσεις της Ν.Ε. Επομένως πέραν των ειδικών προϋποθέσεων που θέτει η Ν.Ε. δεν παρουσιάζονται άλλες ιδιορρυθμίες στον έλεγχο αυτής της κατηγορίας χορηγήσεων.

Λογαριασμοί Εγγυημένοι με Διάφορες Εγγυήσεις

Ο έλεγχος αυτών των χορηγήσεων είναι ανάλογος με το είδος των εγγυήσεων. Ειδικότερα όταν οι χορηγήσεις καλύπτονται με εκχώρηση απαιτήσεων κατά του Ελληνικού Δημοσίου, π.χ. από επιστροφή τόκων λόγω εξαγωγών ή άλλες επιδοτήσεις, πρέπει να εξετάζεται η ύπαρξη συμβάσεως ενεχυρίασεως απαιτήσεως και η επίδοση αυτής με δικαστικό επιμελητή στον Υπουργό Οικονομικών. Επίσης, η εκχωρούμενη απαίτηση πρέπει να καλύπτει την χορήγηση. Για τις χορηγήσεις αυτής της μορφής απαιτείται έγκριση αρμοδίου οργάνου της Τράπεζας και να εμπίπτουν στις σχετικές αποφάσεις της Ν.Ε. Σε κατάλληλους λογαριασμούς πρέπει να απεικονίζονται οι εγγυήσεις αυτές.

Λογαριασμοί Βιοτεχνικών Χορηγήσεων

Οι βιοτεχνικές χορηγήσεις ενεργούνται με ένα από τους συνηθισμένους τρόπους, όπως με προεξόφληση συναλλαγματικών, με σύμβαση ανοικτού λογαριασμού ή δάνειο κ.λ.π.

Ειδικότερα σε ότι αφορά τις βιοτεχνικές χορηγήσεις που δίδονται με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (Απόφ. Ν.Ε. 197/11/3.4.78) πρέπει να ελέγχονται τα εξής:

- Υπαρξη εγκρίσεως της Υποεπιτροπής Βιοτεχνικών πιστώσεων αλλά και του αρμοδίου οργάνου της Τράπεζας.
- Εφαρμογή των όρων και προϋποθέσεων των ανωτέρω εγκρίσεων.
- Λήψη των εξασφαλίσεων που ορίζει η εγκριτική απόφαση και όσων

κρίνονται απαραίτητες για το τμήμα της χορηγήσεως που δεν καλύπτεται από την εγγύηση του Δημοσίου.

- Κανονική εξυπηρέτηση των χορηγήσεων, κατά τους όρους των εγκρίσεων.
- Σε περίπτωση καθυστερήσεων κίνηση της διαδικασίας εισπράξεως από το Δημόσιο.

Λογαριασμοί Χορηγήσεων Εξαγωγικού Εμπορίου

Η χρηματοδότηση του εξαγωγικού εμπορίου έχει πολλές μορφές. (Κεφάλαιο κινήσεως, πάγιες εγκαταστάσεις, προεξόφληση συναλλαγματικών εξωτερικού από εξαγωγές, ειδικές χρηματοδοτήσεις για ορισμένα προϊόντα εξαγόμενα στην αλλοδαπή κ.λ.π.).

Πέραν του ελέγχου που επιβάλλεται στις χορηγήσεις εξαγωγικού εμπορίου που είναι ο ίδιος με τον έλεγχο των άλλων χορηγήσεων εξετάζονται ιδιαίτερως και τα εξής:

- Υπαρξη συμβάσεως δεόντως χαρτοσημασμένη όπως και εγκρίσεις του αρμοδίου οργάνου της Τράπεζας. Η χρηματοδότηση πρέπει να επιτρέπεται σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ν.Ε.
- Ελέγξτε αν επιβλήθηκαν όλες οι προβλεπόμενες νόμιμες συνέπειες σε περίπτωση μη πραγματοποίησης της εξαγωγής (βλ. και παρακάτω κατάπτωση ποινικών ρητρών).
- Συσχετίστε το υπόλοιπο του λογαριασμού χρηματοδότησης με τις συμβάσεις ενεχυριάσεως απαιτήσεων κατά οίκων του εξωτερικού από ενέγγυες πιστώσεις ή κεκλεισμένες πράξεις.

- Για την προχρηματοδότηση απαιτείται κεκλεισμένη πράξη ή γραπτή συμφωνία παραγγελίας.
- Εφαρμογή επιτοκίου αναλόγως σταδίου προχρηματοδότησεως (Βιομηχανία - Βιοτεχνία 6 και 4 μήνες, Εμπόριο 4 και 1 μήνας).
- Κατάπτωση ποινικών ρητρών μετά τη λήξη - οριστικά - της προθεσμιακής προχρηματοδότησεως.
- Εξόφληση προχρηματοδοτήσεων από προϊόν χρηματοδοτήσεως φορτωτικών εγγράφων εξαγωγής (Π.Δ. 127/2.11.82, αποφ. Ε.Ν. και Π.Θ. 31/6/9.1.83).

Ενέγγυες Πιστώσεις Εσωτερικού

Το κατάστημα που ανοίγει την πίστωση δίδει εντολή στον ανταποκριτή του να καταβάλει σε τρίτο πρόσωπο ορισμένο ποσό με την παραλαβή πλήρους σειράς φορτωτικών εγγράφων, που καθορίζονται σε ειδικό κλειδαριθμημένο έγγραφο, τηλεγράφημα, telex, κ.λ.π.

Οι ενέγγυες πιστώσεις εσωτερικού διακρίνονται σε Ανακλητές, Ανέκκλητες και Βεβαιωμένες. Από την Τράπεζα εισπράττονται προμήθεια βεβαιώσεως, προμήθεια εκτελέσεως, πάγια προμήθεια πλέον ταχυδρομικών - τηλεφωνικών εξόδων λόγω παρατάσεως ή τροποποίησης της πιστώσεως, τόκος και προμήθεια χορηγήσεως επί του ακαλύπτου μέρους της πιστώσεως. Τηλεγραφικά, Ταχυδρομικά και άλλα έξοδα, όπως και ΕΦΤΕ πάνω στα προαναφερόμενα. Τα ποσοστά των επιτοκίων και των προμηθειών καθορίζονται με αποφάσεις της Ν.Ε.

Επειδή ορισμένοι πελάτες παρουσιάζουν συχνή κίνηση ενεγγύων

πιστώσεων εσωτερικού, η διενέργεια της εργασίας αυτής μπορεί να γίνει και μέσω ανοικτού λογαριασμού χορηγήσεως, οπότε οι τοκοπρομήθειες στο ακάλυπτο μέρος λογίζονται κατά τρίμηνο, όπως και στις άλλες χορηγήσεις.

Στις απαραίτητες ελεγκτικές διαδικασίες για την κατηγορία αυτών των χορηγήσεων περιλαμβάνονται:

- Διαπίστωση της υπάρξεως συμβάσεως (διάρκεια και όροι αυτής), φορτωτικών εγγράφων και παρακολουθήσεως αυτής μέχρι εξοφλήσεως.
- Επαλήθευση περιθωρίου που εισπράχθηκε. Παραμένει άτοκο μέχρι ημερομηνίας εκτελέσεως της πιστώσεως.
- Δειγματοληπτική επαλήθευση ωφελειών και εξόδων της Τράπεζας και διαπίστωση της καταχωρήσεως τους στους οικείους κατά περίπτωση λογαριασμούς.

Η Προχρηματοδότηση του πωλητή - φορτωτή του εμπορεύματος επιτρέπεται κατά τους όρους των αποφάσεων της Ν.Ε. Πρέπει όμως το κατάστημα που χρηματοδοτεί να έχει λάβει όλα τα απαραίτητα διασφαλιστικά μέτρα εισπράξεως της προχρηματοδότησης. Πέραν αυτών, ο έλεγχος και αυτής της μορφής χορηγήσεως δεν διαφέρει από τον έλεγχο των χορηγήσεων γενικώς.

Ειδικές Χορηγήσεις

Πρόκειται για πλασματικές χορηγήσεις. Τα ποσά αυτών απεικονίζονται αντίστοιχα - αντίθετα στο λογαριασμό Ειδικές Καταθέσεις. Οι λογαριασμοί αυτοί δημιουργούνται για να εξασφαλίσουν κάλυμμα για την έκδοση εγγυη-

τικών επιστολών. Οι λογαριασμοί αυτοί των ειδικών χορηγήσεων και καταθέσεων πρέπει να παρουσιάζουν ίσα και αντίθετα υπόλοιπα. Οι λογαριασμοί αυτοί δεν εκτοκίζονται.

Δάνεια Καταναλωτικής Πίστewς

- Υπογραφή συμβάσεως που έχει χαρτοσημανθεί νόμιμα.
- Διαπίστωση υπάρξεως τιμολογίου πωλήσεως ειδών διάρκειας.
- Διαπίστωση υπάρξεως τιμολογίου πωλήσεως ειδών διάρκειας προς τον πιστούχο και για τις ανάγκες αυτού (ατομικές και οικογενειακές).
- Χορήγηση που δεν υπερβαίνει το 80% της αξίας του τιμολογίου.
- Κανονική εξυπηρέτηση του δανείου.
- Λήψη επαρκών εξασφαλίσεων.
- Ορθή απεικόνιση των εσόδων των ανωτέρω δανείων.

Πιστωτικά Δελτία

- Μελέτη των όρων συμβάσεως μεταξύ Τράπεζας και οργανισμού διαχειρίσεως των πιστωτικών δελτίων.
- Υπαρξη αιτήσεως/συμβάσεως του πελάτη - κατόχου πιστωτικού δελτίου. (Συνήθως υποβάλλεται στον οργανισμό διαχειρίσεως των δελτίων μέσω της Τράπεζας).
- Πιστωτικό όριο δελτίου έχει οριστεί από την Ν.Ε.
- Ελεγχος -δειγματοληπτικός- λογαριασμού δoσοληψιών μεταξύ Τράπεζας και οργανισμού διαχειρίσεως πιστωτικών δελτίων βάσει δικαιολογητικών

στοιχείων και σύμφωνα με τους όρους της σχετικής συμβάσεως.

- Κανονική εξυπηρέτηση των χορηγήσεων αυτής της μορφής και επισήμανση τυχόν καθυστερήσεων.
- Έλεγχος υπολογισμού των εσόδων και ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών, όπως και των απαιτήσεων από πιστωτικά δελτία.

Στεγαστικά Δάνεια

Ορισμένες Τράπεζες - ειδικευμένες - χορηγούν στεγαστικά και άλλα συναφή με αυτά δάνεια συνήθως μακροπρόθεσμα. Οι αντικειμενικές επιδιώξεις του ελέγχου για τα δάνεια αυτά δεν διαφέρουν. Όμως κατά τον έλεγχο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα εξής:

- Κανονισμός χορηγήσεως στεγαστικών και συναφών δανείων ή ειδικές νομοθετικές διατάξεις.
- Απαραίτητα δικαιολογητικά για την έγκριση και τη λήψη του δανείου.
- Σύμβαση δανείου και σύμβαση υποθήκης.
- Υπολογισμός και είσπραξη διαφόρων εξόδων.
- Υπολογισμός τόκων, προμηθειών, φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων και ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών.
- Κανονική εξυπηρέτηση του δανείου, επισήμανση τυχόν καθυστερήσεων και πιθανόν απωλειών.
- Ορθή λογιστική απεικόνιση των δανείων.

Δάνεια Επενδύσεων

Τα δάνεια αυτά χορηγούνται συνήθως από εξειδικευμένες Τράπεζες και

παράλληλα με τις βασικές αντικειμενικές επιδιώξεις του ελέγχου, που ισχύουν για όλες τις κατηγορίες δανείων, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα εξής:

- Κανονισμός χορηγήσεως δανείων επενδύσεων ή ειδικές νομοθετικές διατάξεις.
- Απαραίτητα δικαιολογητικά στοιχεία για την έγκριση, τη λήψη και την εκταμίευση του δανείου.
- Ειδικές εγκρίσεις και αποφάσεις διαφόρων κρατικών οργάνων κ.λ.π., όπου χρειάζεται.
- Σύμβαση δανείου και σύμβαση παραχωρήσεως υποθήκης ή και άλλων εξασφαλίσεων.
- Υπολογισμός και είσπραξη εξόδων.
- Υπολογισμός τόκων, προμηθειών, φόρων κ.λ.π. και ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών.
- Κανονική εξυπηρέτηση του δανείου, καθυστερήσεις και απώλειες.
- Ορθή λογιστική απεικόνιση των δανείων.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών για τις Καθυστερήσεις και Επισφάλειες Χορηγήσεων

Κατά τον έλεγχο των χορηγήσεων σε μια μονάδα της Τράπεζας προσέξτε:

- αν δόσεις χορηγήσεων που έχουν λήξει από μακρού χρόνου έχουν μεταφερθεί στις οριστικές καθυστερήσεις
- αν κατά το κλείσιμο των λογαριασμών για τη μεταφορά τους στις οριστικές καθυστερήσεις υπολογίστηκαν τόκοι μέχρι την ημερομηνία του κλεισίματος

- αν υπολογίζονται τόκοι καθυστερήσεως (υπερημερίας) από την έναρξη της κάθε καθυστερήσεως
- αν το κλείσιμο του λογαριασμού έχει γνωστοποιηθεί στον οφειλέτη-πελάτη με δικαστικό επιμελητή και έχουν γίνει οι κατάλληλες αναγγελίες και στη Διοίκηση της Τράπεζας
- μήπως ανατοκίζονται οι τόκοι υπερημερίας (Εξετάστε αν αυτό επιτρέπεται, γιατί υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και πρακτικές).

Ζητείστε για τις σε καθυστέρηση απαιτήσεις - αν ο αριθμός αυτών είναι μεγάλος, τότε για τις σημαντικότερες από αυτές - να τεθούν υπόψη σας οι αντίστοιχες εξασφαλίσεις αυτών. Για τις εμπράγματες εξασφαλίσεις βεβαιωθείτε από τα σχετικά πιστοποιητικά των υποθηκοφυλακείων και ζητήστε τις πιο πρόσφατες αντικειμενικές εκτιμήσεις της αξίας τους. Προβήτε στις κατάλληλες συγκρίσεις και εκτιμήσεις, για τυχόν πιθανές απώλειες.

Ζητήστε να τεθούν υπόψη σας οι καταστάσεις ή οι πίνακες που καταρτίζει η μονάδα για τη Διοίκηση της Τράπεζας, μια ή περισσότερες φορές το χρόνο, σχετικά με τις καθυστερήσεις, τις εξασφαλίσεις και τις πιθανολογούμενες απώλειες.

Προβήτε σε κατάλληλες συγκρίσεις με τα στοιχεία της δικής σας έρευνας. Κρατήστε σχετικές σημειώσεις, αναγκαίες για τον έλεγχο που θα κάνετε στη Διοίκηση/τέλος χρήσεως.

Ελέγξτε, αν οι καταλογιζόμενοι στις καθυστερημένες απαιτήσεις τόκοι καλύπτονται επαρκώς από τις εμπράγματες εξασφαλίσεις. Προσέξτε μήπως διογκώνονται τα αποτελέσματα με τόκους που δεν καλύπτονται από εμπράγματες εξασφαλίσεις και είναι πολύ πιθανό να μην εισπραχθούν.

- Ζητήστε να ελέγξετε την ακρίβεια των προτάσεων, για απόσβεση

ορισμένων ανεπίδεκτων εισπράξεως απαιτήσεων, που κάνει η μονάδα προς τη Διοίκηση. Ελέγξτε επίσης μήπως μεταξύ των καθυστερημένων, ιδίως από μακρού χρόνου, υπάρχουν και άλλες που πρέπει να αποσβεστούν.

- Προσέξτε ιδιαίτερος, αν υπολογίστηκαν αναδρομικά τόκοι σε καθυστερημένες απαιτήσεις, που είχε διακοπεί ο εκτοκισμός στις περιπτώσεις εισπράξεως τους ή νέου διακανονισμού αυτών.

- Προσέξτε επίσης τις λογιστικές εγγραφές για την απεικόνιση της εισπράξεως αποσβεσμένης απαιτήσεως.

- Στο τέλος της χρήσεως/Στη Διοίκηση/ ζητήστε τις καταστάσεις ή τους πίνακες που συντάσσουν οι μονάδες για τις καθυστερημένες απαιτήσεις, τις εξασφαλίσεις και τις πιθανές απώλειες. Προσέξτε τυχόν παρεμβάσεις της Διοικήσεως, ως προς την εκτίμηση του συνολικού ύψους των πιθανών απωλειών.

Συγκρίνατε αυτό με το ποσό της σχηματισμένης προβλέψεως.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών για τις Εγγυητικές Επιστολές

Οι εγγυητικές επιστολές διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τους κινδύνους που αναλαμβάνονται με αυτές (Κατηγορία Α = τυπικού περιεχομένου π.χ. συμμετοχή σε διαγωνισμό, Κατηγορία Β = ουσιαστικού περιεχομένου π.χ. καλή εκτέλεση, Κατηγορία Γ = ουσιαστικού περιεχομένου π.χ. ανάληψη προκαταβολών). Η Τράπεζα προς εξασφάλιση λαμβάνει, κατά κανόνα, κάλυμμα που μπορεί να είναι ολόκληρο από μετρητά, ή ολόκληρο από χορήγηση της Τράπεζας. Ειδικές Χορηγήσεις - Ειδικές καταθέσεις, ή με το συνδυασμό των ανωτέρω δύο περιπτώσεων ή και εμπράγματα εξασφαλίσεις. Η Τράπεζα λαμβάνει προμήθεια που υπολογίζεται κατά αδιαίρετο τρίμηνο. Στην

προμήθεια αυτή υπολογίζεται και ΕΦΤΕ.

Όροι και Διαδικασία Εκδόσεως Εγγυητικών Επιστολών

Οι Τράπεζες οφείλουν να τηρούν τους ακόλουθους όρους, για την έκδοση εγγυητικών επιστολών.

- Ο ενδιαφερόμενος πελάτης πρέπει να υποβάλλει στην Τράπεζα αίτηση και υπεύθυνη δήλωση με σκοπό να εξακριβωθεί πλήρως η αιτία για την οποία ζητείται η έκδοση της εγγυητικής επιστολής, ώστε να αποφεύγεται έκδοση εγγυητικής επιστολής που δεν επιτρέπεται από τους κανόνες της Ν.Ε. (Απ. Ν.Ε. 975/2/12.7.56).
- Καταχώρηση των εκδιδόμενων εγγυητικών επιστολών στο Μητρώο εγγυητικών επιστολών προς το Δημόσιο και Ν.Π.Δ.Δ. ή στο Μητρώο εγγυητικών επιστολών προς ιδιώτες, Ν.Π.Ι.Δ. κ.λ.π. Η καταχώρηση στα μητρώα δεν καταργεί τη λογιστική παρακολούθηση των εγγυητικών στους λογαριασμούς τάξεως.
- Τήρηση αρχείου των αιτήσεων μετά των δικαιολογητικών και ενός αντιγράφου της εγγυητικής επιστολής.

Τα στοιχεία που πρέπει να καταχωρούνται στο μητρώο ορίζονται στην απόφαση 975/1956 της Νομισματικής Επιτροπής.

Πρέπει να τονιστεί ότι για κάθε Τράπεζα έχει οριστεί ανώτατο όριο εγγυητικών επιστολών προς το Δημόσιο και τα Ν.Π.Δ.Δ. και κάθε εγγυητική επιστολή δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% του ανωτάτου ορίου και να υπάρχει σε αυτή δήλωση ότι η Τράπεζα δεν έχει υπερβεί το ανώτατο όριο με την έκδοση αυτής της εγγυητικής επιστολής. (Σχετική απόφαση Υπουργού Οικονομικών 1666915/17.11.1977).

Επίσης οι Τράπεζες είναι υποχρεωμένες να ζητούν από τον πελάτη τους υπεύθυνη δήλωση ότι δεν έχει οφειλές σε Τράπεζα από κατάπτωση εγγυητικής επιστολής (Απ. Ν.Ε. 1276/7/28.3.63).

Γενικές Περιπτώσεις Απαγορεύσεως Εκδόσεως Εγγυητικών Επιστολών

- Για το ίδιο πρόσωπο καθ' υπέρβαση 1/5 Μετοχικού Κεφαλαίου και Αποθεματικών της Τράπεζας, λαμβανομένων υπόψη και των τυχόν χορηγήσεων (άρθρο 16 Ν. 5076/1931).
- Για μέλος του Δ.Σ. της Τράπεζας, εκτός αν παρέχονται επαρκείς εμπράγματα ασφάλειες ή υπάρχει ειδική απόφαση της Γ.Σ. των μετόχων (Απ. Ν.Ε. 975/2/12.7.56).
- Για εξασφάλιση εξοφλήσεως εξωτραπεζικών δανείων ή εκτελέσεως συμβάσεων μέσω των οποίων επιτυγχάνεται εξωτραπεζική χρηματοδότηση (Απ. Ν.Ε. 975/2/12/7/56).
- Για εξασφάλιση εντός προθεσμίας καταβολής αξίας ειδών πωλουμένων με πίστωση (Ν.Ε. 975/1956).
- Για εξασφάλιση καταβολής αξίας αγοραζομένων από την αλλοδαπή με πίστωση (Ν.Ε. 975/1956).

[Οι ανωτέρω απαγορεύσεις αίρονται, αν ο εντολέας καταθέσει κάλυμμα 100% τοις μετρητοίς ή ομολογίες Δ.Ο.Α. ή Δ.Ε.Η. ή Ο.Τ.Ε.].

- Κατά την καταμέτρηση των εντύπων αξίας, σύμφωνα με τον Οδηγό Προγράμματος Καταμετρήσεων και Λογιστικών επαληθεύσεων, έχετε σημειώσεις ποιές είναι οι εγγυητικές επιστολές (έντυπα) που έχουν παραλάβει τελευταία από την διαχείριση των εντύπων αξίας οι αρμόδιοι για την έκδοση εγγυητικών υπάλληλοι. Εξετάστε ποιές από αυτές δεν έχουν χρησιμοποιηθεί.

- Ζητήστε το φάκελλο (αρχείο) των αντιγράφων των εγγυητικών επιστολών, όπου ταξινομούνται κατ'αύξοντα αριθμό και κρατήστε σημειώσεις για όσες εγγυητικές δεν βρεθούν. Ζητήστε από τους αρμόδιους προϊσταμένους να ερευνηθούν οι περιπτώσεις αυτές και να σας γνωρίσουν το αποτέλεσμα.

- Προβήτε σε λογιστική συμφωνία των λογαριασμών τάξεως για τις εγγυητικές επιστολές. [Στη συμφωνία αυτή περιλαμβάνεται και η συμφωνία των μερίδων των πελατών με τα αντίστοιχα αναλυτικά ισοζύγια των περιληπτικών λογαριασμών τάξεως]. Αντιπαραβάλατε για ορισμένες μερίδες πελατών, τις απεικονιζόμενες σε αυτές εγγυητικές επιστολές με τα αντίγραφα των εγγυητικών (που είναι σε ισχύ).

- Καταρτίσατε πίνακα εγγυητικών επιστολών προς έλεγχο, που θα επιλέξετε δειγματοληπτικά. Πρέπει στο δείγμα αυτό να περιλαμβάνονται οι σημαντικότερες από απόψεως ύψους και να επεκτείνεται το δείγμα και στις τρεις κατηγορίες εγγυητικών, όπως αναφέρεται πιο πάνω. Για τις εγγυητικές επιστολές του δείγματος ελέγξτε:

- Αίτηση και υπεύθυνη δήλωση πελάτη για την αιτία εκδόσεως της εγγυητικής.
- Υπεύθυνη δήλωση πελάτη ότι δεν έχει οφειλές από κατάπτωση εγγυητικής [N.E. 1276/1963].
- Σύμβαση μεταξύ πελάτη και Τράπεζας νομίμως χαρτοσημασμένης.
- Έγκριση αρμοδίων για την έκδοση της εγγυητικής [Δ/νση Υποκαταστήματος, περιφερειακή Διεύθυνση, Διοίκηση, κ.λ.π.].
- Λήψη αναγκαίων εξασφαλίσεων.
- Καταχώρηση εγγυητικής στο οικείο μητρώο [Δημόσιο - Ν.Π.Δ.Δ. ή ιδιώτες - Ν.Π.Ι.Δ.].

- Λογιστική ενημέρωση των οικείων λογαριασμών τάξεως.
- Τήρηση αποφάσεων Νομισματικής Επιτροπής.
- Υπολογισμός προμηθειών [Νόμιμα ποσοστά, χρονική περίοδο].
- Λογιστική καταχώρηση των προμηθειών στους οικείους λογαριασμούς εσόδων, αλλά και σε χρέωση λογαριασμού απαιτήσεως κατά του πελάτη. Τήρηση της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων. Προσοχή για τον ΕΦΤΕ.
  - Πρέπει να βεβαιώνεται [π.χ. πρωτοκόλληση] ο χρόνος επιστροφής των εγγυητικών. Προβήτε σε σχετική διαπίστωση και ενημέρωση του μητρώου, του λογαριασμού και του αρχείου για την επιστροφή.
  - Προσέξτε ότι η λογιστικοποίηση των προμηθειών των εγγυητικών επιστολών δεν πρέπει να γίνεται κατά την είσπραξη αυτών, γιατί παραβιάζεται η αυτοτέλεια των χρήσεων.
  - Πρέπει να παρακολουθούνται λογιστικά οι οφειλόμενες από τους πελάτες προμήθειες. Ελέγξτε την παλαιότητα των οφειλών αυτών με επισκόπηση των σχετικών λογαριασμών και προσδιορίστε τυχόν επισφάλειες.
  - Διαπιστώστε ότι για τα μη εξοφλούμενα ποσά των προμηθειών λογίζονται τόκοι πλέον ΕΦΤΕ. [Οι τόκοι λογίζονται μετά την παρέλευση του τριμήνου για το οποίο οι προμήθειες των εγγυητικών]. Οι τόκοι αυτοί είναι έσοδα και πρέπει να απεικονίζονται και στους οικείους λογαριασμούς εσόδων. [Βλ. Φ.Π.Α. και ΕΦΤΕ].
  - Οι προμήθειες παραγράφονται ύστερα από 5 έτη από τη λήξη του έτους στο οποίο λογίστηκαν. Προσέξτε την ύπαρξη τέτοιων περιπτώσεων.
  - Οι εγγυητικές επιστολές που κατέπεσαν πρέπει να απεικονίζονται στις απαιτήσεις από χορηγήσεις και μάλιστα στο λογαριασμό καθυστερήσεων.

- Προβήτε σε σχετική διαπίστωση. Οι πιθανές απώλειες από καταπεσούσες εγγυητικές προσδιορίζονται μαζί με αυτές των χορηγήσεων.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών για τις Απαιτήσεις από Τραπεζικές Εργασίες κ.λ.π.

- Η Τράπεζα πέραν των απαιτήσεων από τις χορηγήσεις έχει και άλλες που προκύπτουν από τις ποικίλες τραπεζικές εργασίες που κάνει. Μια σύντομη ενδεικτική απαρίθμηση αυτών:

- Απαιτήσεις από προμήθειες εγγυητικών επιστολών.
- Απαιτήσεις από προμήθειες διαχειρίσεως τίτλων τρίτων.
- Απαιτήσεις από προμήθειες διαχειρίσεως λοιπών περιουσιασκών στοιχείων.
- Απαιτήσεις από προμήθειες διαθέσεως, εξοφλήσεως, ανανεώσεως χρεογράφων εκδόσεως τρίτων.
- Απαιτήσεις από προμήθειες κατά της Τράπεζας Ελλάδος (ανακαταθέσεις σε συνάλλαγμα κ.λ.π.).
- Απαιτήσεις από ενοικιάσεις θυρίδων θησαυροφυλακίου.
- Απαιτήσεις κατά Ανταποκριτών εσωτερικού.
- Εξοδα εισπρακτέα (π.χ. Δικαστικά, Διαμαρτυρικά, Χαρτόσημα, κ.λ.π.).
- Λοιπές απαιτήσεις.

- Η επαλήθευση των απαιτήσεων αυτών μπορεί να στηρίζεται στα δικαιολογητικά στοιχεία που θεμελιώνουν την απαίτηση (π.χ. Προμήθειες εγγυητικών επιστολών, ενοίκια θυρίδων κ.λ.π.) ή σε απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά (π.χ. Λογαριασμός Ανταποκριτών Εσωτερικού).

Συνεπώς, ο έλεγχος των ανωτέρω απαιτήσεων πρέπει να περιλαμβάνει, σε γενικές γραμμές τα ακόλουθα:

- Λογιστικές συμφωνίες ειδικών και περιληπτικών λογαριασμών.
- Αιτία δημιουργίας των λογαριασμών αυτών.
- Παλαιότητα υπολοίπων και ρευστοποιήσιμο αυτών. Προσδιορισμός τυχόν επισφαλειών.
- Αλληλογραφία για επαλήθευση ή έλεγχος δικαιολογητικών στοιχείων, κατά περίπτωση.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών για τις Απαιτήσεις κατά Περίπτωση (Μέρος Β')

- Οι λογαριασμοί των χορηγήσεων που απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας προκύπτουν από τη συνάθροιση των αντίστοιχων λογαριασμών που τηρούν το Κεντρικό, τα Υποκαταστήματα ή και η Διοίκηση μιας Τράπεζας, σε ειδικές και ελάχιστες περιπτώσεις. Συνεπώς πρέπει να γίνει η σχετική επαλήθευση για τα κονδύλια των χορηγήσεων, αλλά και των άλλων απαιτήσεων από τραπεζικές εργασίες όπως και των εγγυητικών επιστολών (λογαριασμοί τάξεως).

- Ειδικότερα πρέπει να εξεταστεί η επεξεργασία από τη Διοίκηση των στοιχείων των καθυστερήσεων και των επισφαλειών, που υποβάλλουν τα διάφορα καταστήματα ή υποκαταστήματα, σε αυτή. Δηλαδή πρέπει να εξετάζονται προσεκτικά όλες οι μεταβολές που γίνονται από τη Διοίκηση.

Όσον αφορά την πρόβλεψη που πρέπει να σχηματίζεται, για τις πιθανές απώλειες, σημειώνονται τα εξής:

Προς εξεύρεση των καθαρών κερδών των Τραπεζών επιτρέπεται να ενεργείται έκπτωση ποσοστού επί του ποσού του ετήσιου μέσου όρου των πραγματικών χορηγήσεων των Τραπεζών, ως το ποσό τούτο προκύπτει από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις των Τραπεζών.

Πραγματικές χορηγήσεις νοούνται οι απαιτήσεις από κεφάλαια και εγγεγραμμένους τόκους, όχι οι επισφαλείς ή μη εισπράξιμοι τόκοι των επισφαλών ή μη παραγωγικών απαιτήσεων, τους οποίους οι Τράπεζες δικαιούνται να μην εμφανίζουν ή εγγράφουν στα βιβλία τους, αλλά έχουν την υποχρέωση να αποδεικνύουν ότι πρόκειται για τόκους τέτοιας κατηγορίας. Στις πραγματικές χορηγήσεις δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια προς το Δημόσιο και τα Ν.Π.Δ.Δ., τα δάνεια που είναι εγγυημένα από το Δημόσιο και οι καταθέσεις σε άλλες Τράπεζες.

Το ποσοστό αυτό ορίζεται σε 2 ο/οο για τις κατά Ν. 3221/1924 Κτηματικές Τράπεζες (εξαιρουμένων των χορηγήσεων προς ξενοδοχεία και τουριστικές επιχειρήσεις για τις οποίες ισχύει 1%), σε 2% για τις Τράπεζες Επενδύσεων και σε 1% για τις λοιπές Τράπεζες (Α.Ν. 1321/1968 άρθρο μόνο, Ν.Δ. 34/1968 άρθρο 11 παρ. 2, Ν.Δ. 1321/1972 άρθρο 14 παρ. 5 και Ν.Δ. 116/1973 άρθρο 8 παρ. 1). (Επίσης, άρθρο 93 παρ. 4 Π.Δ. 129/1989 Κ.Φ.Ε.

- Ελέγξτε την εκταμίευση με βάση τους αντίστοιχους πίνακες των διαφόρων καταστημάτων, τις σημειώσεις που έχετε από τον έλεγχο των καταστημάτων ως προς τις επισφάλειες, τις τροποποιήσεις που επέφερε η Διοίκηση και το βάσιμο της αιτιολογίας αυτών των τροποποιήσεων.

- Ελέγξτε τον υπολογισμό του ποσοστού που αναγνωρίζει ο νόμος για σχηματισμό σχετικής προβλέψεως.

- Συγκρίνατε σχηματισμένη πρόβλεψη με ύψος πιθανών επισφαλειών. Προβήτε στις δέουσες υποδείξεις και ενέργειες σε περίπτωση ανεπάρκειας των προβλέψεων.

- Ελέγξτε, αν εφαρμόζονται οι διατάξεις διαθέσεως ποσοστού καταθέσεων για βιοτεχνικά δάνεια [Απ. Ν.Ε. 197/11/3.4.78] [10% των σε δρχ. πάσης φύσεως καταθέσεων ιδιωτών, Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών ως και των καταθέσεων Ταχυδρ. Ταμιευτηρίου και Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων].

- Επίσης, ελέγξτε, αν εφαρμόζονται οι διατάξεις διαθέσεως ποσοστού των καταθέσεων (10,5%), που με βάση την απόφαση Υπ. 285/3/27.11.81 και ΠΔΤΕ 380/13.7.84, διατίθεται για τη χρηματοδότηση δημοσίων επιχειρήσεων.

Ελέγξτε, αν το σύνολο των μακροπρόθεσμων χορηγήσεων [διάρκεια 4 ετών και άνω] υπερβαίνει το 25% του συνόλου των σε δρχ. και συνάλλαγμα καταθέσεων ιδιωτών, δημοσίων οργανισμών [πλην ταμιακής διαχείρισεως, καταθέσεων Ταχυδρ. Ταμιευτηρίου και Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων] προσυζητημένου με το 25% των καταθέσεων προθεσμίας και Ταμιευτηρίου υπό προειδοποίηση όπως και των μακροπρόθεσμων κεφαλαίων τους (κεφαλαίου και δανείων). [Απ. Ν.Ε. 1509/1/14/9/68]. [Δεν επιτρέπεται υπέρβαση του 25%].

Ομολογίες - Μετοχές - Συμμετοχές (Μερίδια / Μετοχές)

Περιεχόμενο Τίτλου

- Ομολογίες σε δρχ. και σε συνάλλαγμα [Δημοσίου και εταιριών].
- Λοιπά χρεόγραφα σταθερής αποδόσεως σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.

- Προεγγραφές σε ομολογιακά δάνεια και σε υπό έκδοση λοιπά χρεόγραφα σταθερής αποδόσεως.
- Μετοχές σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.
- Μεριδία αμοιβαίων κεφαλαίων σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.
- Λοιπά χρεόγραφα μεταβλητής αποδόσεως σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.
- Προεγγραφές σε υπό έκδοση μετοχές και λοιπά χρεόγραφα μεταβλητής αποδόσεως.
- Οφειλόμενες δόσεις συμμετοχών, ομολογιών και λοιπών χρεογράφων [Λογαριασμός πιστωτικός].

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για όλα τα χρεόγραφα, γενικώς περιγράφονται στο προηγούμενο κεφάλαιο, όπου και παραπέμπουμε, προς αποφυγή επαναλήψεώς τους.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τα χρεόγραφα, πρέπει να αποβλέπουν στις βασικές εξασφαλίσεις, που αναφέρονται στο προηγούμενο κεφάλαιο, όπου και παραπέμπουμε.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Πριν παραθέσουμε τις Οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών είναι απαραίτητο να επισημάνουμε τα ακόλουθα:

- Οι κατηγορίες των χρεογράφων που παρατίθενται ανωτέρω αφορούν τις επενδύσεις μιας Τράπεζας σε χρεόγραφα είτε αυτά προορίζονται ως πάγια περιουσιακά στοιχεία είτε ως εμπορεύσιμα.

Στην κατηγορία των μετοχών περιλαμβάνονται επίσης οι συμμετοχές μιας Τράπεζας, σύμφωνα με την έννοια του Ν. 2190/1920 [άρθρο 42ε παράγραφος 5].

Σε άλλες Τράπεζες και εταιρίες, όπως και οι συμμετοχές αυτής σε συνδεδεμένες με αυτή Τράπεζες και εταιρίες, κατά την έννοια του Ν. 2190/1920 [άρθρο 42ε παράγραφος 5].

Πρέπει να σημειώσουμε ιδιαίτερος ότι οι υφιστάμενοι κανόνες αποτιμήσεως των χρεογράφων θα αλλάξουν με την εφαρμογή της Οδηγίας της Ε.Ο.Κ. 86/635/1986. Η κατά κατηγορία χρεογράφων στα βιβλία της Τράπεζας θα είναι αναγκαία για την ορθή αποτίμησή τους.

Οι λογαριασμοί των χρεογράφων τηρούνται, συνήθως, από τη Διοίκηση.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Οι λογαριασμοί των χρεογράφων, όπως αναφέρονται αναλυτικά πιο πάνω, τηρούνται συνήθως από τη Διοίκηση μιας Τράπεζας και γι'αυτό οι σχετικές οδηγίες παρατίθενται στο Μέρος Β'.

Σε περίπτωση υπάρξεως κάποιου λογαριασμού χρεογράφων με την ανωτέρω έννοια σε ελεγχόμενη μονάδα μιας Τράπεζας εφαρμόζονται, κατ'αναλογία, οι Οδηγίες της επόμενης παραγράφου.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

Καταρτίστε πίνακα ή πίνακες κατά κατηγορία, είδος, ποσότητα και αξία όλων των χρεογράφων της Τράπεζας, με στήλες αναπτύξεως, ως εξής:

- Υπόλοιπα ενάρξεως της χρήσεως [ποσότητα, τιμές μονάδας και αξία].
- Αγορές χρήσεως [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Συμμετοχή σε αύξηση κεφαλαίου [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Λήψη "δωρεάν" μετοχών, λόγω αναπροσαρμογής αξίας ακινήτων κ.λ.π., [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Λήψη "δωρεάν" μετοχών, λόγω κεφαλαιοποίησης αποθεματικών κ.λ.π. [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Πωλήσεις [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Κληρώσεις ομολογιών [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Εξόφληση ομολογιών κατά τη λήξη τους [ποσότητα - τιμή - αξία].
- Υπόλοιπα λήξεως της χρήσεως [ποσότητα - τιμές μονάδας - αξία].

Επίσης κατάρτισε κατάλληλους πίνακες ή προσθήκες στους ανωτέρω, για τα έσοδα από τα ανωτέρω χρεόγραφα με στήλες αναπτύξεως ως εξής:

- Μικτά ποσά μερισμάτων, παρακρατούμενοι φόροι [Εισοδήματος, αναπροσαρμογών Ν. 1249/1982, Ε. 2665/1988, κ.λ.π.].
- Μικτά ποσά τοκομεριδίων, παρακρατούμενοι φόροι εισοδήματος.
- Κέρδη και ζημίες από πωλήσεις χρεογράφων.
- Διαφορές τιμής κληρώσεως στο άρτιο και τιμής κτήσεως ομολογιών.
- Λαχνοί κληρουμένων λαχειοφόρων ομολογιών.

- Διαφορές τιμής κληρώσεως και αρτίου στις ομολογίες που κληρώθηκαν.

- Τα δεδομένα των ανωτέρω πινάκων πρέπει να συμφωνούν με τα αντίστοιχα των λογαριασμών που τηρεί η Τράπεζα, αλλά και των βιβλίων διαχειρίσεως ή και μητρώων των χρεογράφων.

- Επίσης τα δεδομένα των ανωτέρω πινάκων πρέπει να συμφωνούν με το βιβλίο απογραφών. Ευνόητο είναι ότι τα υπόλοιπα ενάρξεως πρέπει να συμφωνούν και με τα φύλλα εργασίας της προηγούμενης χρήσεως.

- Τέλος, τα στοιχεία των ανωτέρω πινάκων πρέπει να συσχετίζονται και να συμφωνούνται με τα δεδομένα των λογαριασμών που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις.

- Ελέγξτε, αν υπάρχει περίπτωση συμμετοχής της Τράπεζας σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα ή επιχείρηση με ποσό που υπερβαίνει το 1/5 του Κεφαλαίου και των Αποθεματικών για κάθε συμμετοχή [άρθρο 16 Ν. 5076/1931], όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 5 Ν.Δ. 4015/1959].

- Ζητήστε, αν υπάρχει ειδική έγκριση Υπουργείου Εμπορίου με σύμφωνο γνώμη της Τράπεζας της Ελλάδος [Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων]. Προβείτε στις δέουσες ενέργειες, στην περίπτωση ελλείψεως σχετικής εγκρίσεως.

- Επαληθεύστε την ύπαρξη των χρεογράφων με καταμέτρηση ή με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, εφόσον βρίσκονται κατατεθειμένα σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα.

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία, όπως και τις σχετικές εγκρίσεις των αρμοδίων εξουσιοδοτημένων οργάνων της Τράπεζας και της Τράπεζας της Ελλάδος - όπου χρειάζεται, για τις προεγγραφές σε υπό έκδοση

ομολογιακά δάνεια ή σε υπό έκδοση μετοχές και σε άλλα συναφή χρεόγραφα. Ελέγξτε τα δικαιολογητικά, τις εγκρίσεις και τη λογιστική απεικόνιση των προεγγραφών και των υποχρεώσεων που αναλαμβάνονται με τις προεγραφές.

- Οι Τράπεζες έχουν υποχρέωση να επενδύουν σε έντοκα γραμμάτια και ομολογίες του Ελληνικού Δημοσίου [δηλαδή Δάνεια Οικονομικής Αναπτύξεως και Δάνεια Δημοσίων Επιχειρήσεων] ποσά που αντιστοιχούν στο 39% [πρόσφατα άλλαξε σε 40%] του συνόλου των σε δραχμές πάσης φύσεως ιδιωτικών καταθέσεων ως και των καταθέσεων σε συνάλλαγμα, το προϊόν των οποίων εκχωρείται στην Τράπεζα Ελλάδος, έναντι δραχμών [ΠΔΤΕ 1656/1989].

- Από το ανωτέρω ποσοστό το μέρος που αντιστοιχεί στο 5 1/2 % τουλάχιστο και μέχρι 12% το περισσότερο πρέπει να επενδύεται σε ομολογίες των κρατικών δανείων οικονομικής ανάπτυξεως και δανείων Δημοσίων Επιχειρήσεων. Ελέγξτε την εφαρμογή των ανωτέρω.

- Ζητήστε να ελέγξετε τα δικαιολογητικά στοιχεία και τις σχετικές εγκρίσεις για τις αποκτήσεις χρεογράφων. Βεβαιωθείτε για το ύψος τυχόν οφειλομένων δόσεων. Ελέγξτε την κατάλληλη λογιστική απεικόνιση των προαναφερομένων πράξεων.

Υπενθυμίζονται ειδικότερα και τα εξής:

- (α) Οι Τράπεζες μπορεί να επενδύουν τα διαθέσιμά τους σε ομολογιακούς τίτλους του Δημοσίου, των Δημοσίων Επιχειρήσεων και Οργανισμών, των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ιδιωτικών επιχειρήσεων. Επίσης δεν χρειάζεται έγκριση για επενδύσεις σε μετοχικούς τίτλους εφόσον τηρούνται οι προϋποθέσεις και οι όροι των Π.Δ.Τ.Ε.

1621/12.10.89 και 1728/10.4.90. (Ο ελεγκτής πρέπει να ενημερώνεται προηγουμένως για την ύπαρξη αλλαγών στο καθεστώς αυτών των επενδύσεων).

Δεν επιτρέπεται η επένδυση σε τραπεζικά ομόλογα (ΠΔΤΕ 1351/24.8.88), ενώ δεν χρειάζεται έγκριση της Τράπεζας Ελλάδος για την επανεπένδυση σε νέα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων και εταιριών επενδύσεων χαρτοφυλακίου των κερδών που προέρχονται από τέτοιους τίτλους (Απ. Ε.Ν.Π.Θ. 423/14/26.5.89).

Ελέγξτε την εφαρμογή των ανωτέρω στις αποκτήσεις χρεογράφων.

- (β) Η αγορά χρεογράφων εισαγμένων στο χρηματιστήριο γίνεται μέσω Χρηματιστή. Συνεπώς στα δικαιολογητικά στοιχεία των αγορών αυτών συγκαταλέγεται και το πινάκιο εκτελέσεως της εντολής του Χρηματιστή. Συγκρίνατε δεδομένα πινακίου με τις λογιστικές εγγραφές στα βιβλία και μητρώα της Τράπεζας. Ελέγξτε υπολογισμούς προμήθειας (Π.Δ. 1222/ 8.10.1981 και ειδική συμφωνία Τράπεζας - Χρηματιστή] και την ορθή λογιστική απεικόνιση αυτής.
- (γ) Η αγορά ομολόγων ή ομολογίων Δημοσίου που πραγματοποιείται μέσω Τράπεζας πρέπει να συσχετίζεται και με την αντίστοιχη λογιστική εγγραφή στον τρεχούμενο λογαριασμό της Τράπεζας στην Τράπεζα της Ελλάδος.
- (δ) Για τα ομόλογα του Ο.Α.Ε. Ν. 1386/1983 απαιτείται και έκδοση σχετικής, Υπουργικής αποφάσεως, σύμφωνα με Ν. 1386/1983. Παρέχεται εγγύηση του Δημοσίου.
- (ε) Για τη λήψη δωρεάν μετοχών χρειάζεται η σχετική απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως των μετόχων της εταιρίας, και ιδιαίτερη προσοχή στους

υπολογισμούς για τον αριθμό των δωρεάν μετοχών που δικαιούται η Τράπεζα, αλλά και για την ορθή λογιστική απεικόνιση των μετοχών αυτών. [Αναπροσαρμογή αξίας παγίων - Κεφαλαιοποίηση υπεραξίας, Κεφαλαιοποίηση αποθεματικών, Κεφαλαιοποίηση διαφοράς υπέρ το άρτιο].

- (στ) Σε κάθε περίπτωση αποκτήσεως χρεογράφων πρέπει να ενημερώνεται κατάλληλα το μητρώο των χρεογράφων και να γίνεται εισαγωγή στο θησαυροφυλάκιο της Τράπεζας ή να καταθέτονται προς φύλαξη σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα (σχετικό αποδεικτικό έγγραφο).

- Ελέγξτε προσεκτικά τα δικαιολογητικά των πωλήσεων χρεογράφων, όπως και τους υπολογισμούς των αποτελεσμάτων και τη λογιστική απεικόνιση αυτών. Ζητήστε μαζί με τα δικαιολογητικά και τις εγκρίσεις των αρμοδίων εξουσιοδοτημένων οργάνων της Τράπεζας.

Υπενθυμίζονται ειδικότερα και τα εξής:

- (α) Για τις πωλήσεις χρεογράφων εισαγμένων στο Χρηματιστήριο πρέπει να ζητάτε και το πινάκιο εκτελέσεως της εντολής του Χρηματιστή. Συγκρίνατε δεδομένα του πινακίου με τα αντίστοιχα των λογιστικών εγγραφών στα βιβλία της Τράπεζας και στα μητρώα των χρεογράφων. Ελέγξτε υπολογισμούς προμήθειας [Π.Δ. 1222/8.10.81 και ειδική συμφωνία Τράπεζας - Χρηματιστή] και ορθή λογιστική απεικόνιση αυτής.
- (β) Για τις πωλήσεις ομολόγων ή ομολογιών Δημοσίου που πραγματοποιούνται μέσω Τραπεζής Ελλάδος ζητήστε να βεβαιωθείτε και από τις αντίστοιχες εγγραφές στον τρεχούμενο λογαριασμό της

Τράπεζας στην Τράπεζα Ελλάδος.

- (γ) Σε κάθε περίπτωση πωλήσεως χρεογράφων πρέπει να ενημερώνεται κατάλληλα το μητρώο των χρεογράφων και να επιβεβαιώνεται η εισπραξη του προϊόντος της πωλήσεως.

- Ως προς τις αποκτήσεις και πωλήσεις χρεογράφων σε συνάλλαγμα εφαρμόζονται κατ'αναλογία τα ανωτέρω, αλλά απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στις διενεργούμενες λογιστικές εγγραφές.

- Ελέγξτε προσεκτικά τις κληρώσεις των λαχειοφόρων και μη ομολογιών, όπως και τις εξοφλήσεις αυτών. Προσοχή στις λογιστικές εγγραφές.

Επισημαίνονται ιδιαίτερα:

- (α) Η λαχειοφόρος ομολογία που κληρώνεται συμπαρασύρει και τις λοιπές ομολογίες του τίτλου να κληρωθούν στο άρτιο. Η εξόφληση μη λαχειοφόρων ομολογιών με κλήρωση μπορεί να γίνει σε τιμή μεγαλύτερη από το άρτιο π.χ. 15% πλέον του αρτίου.
- (β) Επαλήθευση - έστω και δειγματοληπτική - των κληρώσεων βάσει των επίσημων πινάκων είναι αναγκαία, ακόμη και στην περίπτωση που λειτουργεί ικανοποιητικά ένα σύστημα παρακολουθήσεως των κληρώσεων.
- (γ) Τα κέρδη (λαχνοί) και οι διαφορές εξοφλήσεως των ομολογιών που κληρώθηκαν πρέπει να έχουν καταχωρηθεί στους οικείους λογαριασμούς των εσόδων.

* Σημειώνεται εδώ ότι η διαφορά μεταξύ κληρώσεως στο άρτιο και του κόστους κτήσεως μιας ομολογίας δεν θεωρείται αποτέλεσμα από

πώληση χρεογράφων κατά την έννοια του άρθρου 10 Α.Ν. 148/1967, σύμφωνα με την απόφαση Ε. 4285/934/30.4.1974 του Υπουργείου Οικονομικών.

- (δ) Οι τιμές εξοφλήσεως για τα ομολογιακά δάνεια του Δημοσίου σε ξένο νόμισμα καθορίζονται κάθε φορά από την Τράπεζα της Ελλάδος.
- (ε) Σε περίπτωση κληρώσεως λαχειοφόρου ή μη ομολογίας και εξοφλήσεως της πρέπει να ενημερώνεται το μητρώο των χρεογράφων και να επαληθεύεται η είσπραξη των σχετικών ποσών.
- (στ) Ενδιάμεσοι τόκοι πρέπει να εισπράττονται μεταξύ ημερομηνίας λήξεως τελευταίου πριν από την κλήρωση τοκομεριδίου και της ημερομηνίας κληρώσεως. Οι τόκοι αυτοί χαρακτηρίζονται ως τοκομερίδια και καταχωρούνται στα έσοδα. Ελέγξτε τις περιπτώσεις αυτές, κυρίως αν καταχωρήθηκαν στα έσοδα οι ενδιάμεσοι τόκοι και αν έχουν εισπραχθεί.

- Ελέγξτε τους υπολογισμούς των κερδών ή και ζημιών που προέκυψαν από τις πωλήσεις χρεογράφων και την ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών σε λογαριασμούς εσόδων.

- Σημειώνεται εδώ ότι κατά άρθρο το 10 Α.Ν. 148/1967 τα κέρδη πωλήσεως μετοχών, ομολόγων και ομολογιών (διαφορές μεταξύ τιμής κτήσεως - τιμής πωλήσεως) μπορεί να σχηματίσουν αφορολόγητο αποθεματικό. Προσοχή, όπως σημειώσαμε, για την απόφαση του Υπουργείου Οικονομικών Ε. 4285/974/30.4.74.

- Ελέγξτε, αν έχουν περιληφθεί στα έσοδα της χρήσεως και μάλιστα στους κατάλληλους λογαριασμούς όλα τα μερίσματα των μετοχών που

κατείχε η Τράπεζα, κατά την ημερομηνία εγκρίσεως των αντιστοιχών Ισολογισμών [ημερομηνία Γενικής Συνελεύσεως εγκρίσεως Ισολογισμών εταιριών].

Ζητήστε να σας τεθούν υπόψη και τα εξής:

* Δημοσιευμένοι Ισολογισμοί ή και Πρακτικά Γενικών Συνελεύσεων. Προσοχή για τυχόν αγοραπωλησίες μετόχων κατά την ημερομηνία εγκρίσεως Ισολογισμού.

* Βεβαιώσεις εταιριών για τα μερίσματα που κατέβαλαν [Μικτά μερίσματα, παρακρατημένοι φόροι εισοδήματος, υπεραξίας Ν. 1249/82 - Αποφ. Ε. 2665/1988 κ.λ.π.]

- Ελέγξτε επίσης, αν έχουν καταχωρηθεί σωστά οι παρακρατημένοι φόροι στους λογαριασμούς της Τράπεζας και αν έχουν εισπραχθεί τα μερίσματα μέσα σε εύλογο χρόνο από την έγκριση του Ισολογισμού [Άρθρο 44α παράγρ. 2 Ν. 2190/1920]. Τυχόν καθυστερήσεις στην εισπραξη πρέπει να εξεταστούν ιδιαίτερος. [Τίθεται θέμα τόκων υπερημερίας].

- Οι λογιστικές εγγραφές των μερισμάτων μετοχών σε συνάλλαγμα πρέπει να ελέγχονται προσεκτικότερα.

- Ελέγξτε, αν έχουν περιληφθεί στα έσοδα της χρήσεως και μάλιστα στους κατάλληλους λογαριασμούς όλα τα τοκομερίδια που εισπράχθηκαν κατά τη χρήση αυτή. Προσέξτε μήπως δεν έχουν εισπραχθεί τοκομερίδια που έπρεπε και συνεπώς και συνεπώς δεν καταχωρήθηκαν στα έσοδα της χρήσεως.

Επισημαίνονται εδώ τα εξής:

(α) Τα περισσότερα τοκομερίδια είναι αφορολόγητα [τοκομερίδια ΔΟΑ, ΔΕΗ, προπολεμικών δανείων, ομολόγων Δημοσίου με ρήτρα ECU, κ.λ.π.).

- (β) Προσοχή χρειάζεται στον υπολογισμό της τιμής εξοφλήσεως τοκομεριδίων με ρήτρα συναλλάγματος [π.χ. ομολογίες ΔΕΗ με ρήτρα DM, τοκομερίδια προπολεμικών δανείων].
- (γ) Για τις εισπράξεις τοκομεριδίων μέσω Τράπεζας Ελλάδος να αναζητούνται οι σχετικές αποδείξεις αυτής, ενώ για τις εισπράξεις τοκομεριδίων σε συνάλλαγμα από το εξωτερικό να αναζητούνται στα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία, όπως βεβαιώσεις εισαγωγής συναλλάγματος, κ.λ.π.

- Ελέγξτε, αν έχουν καταχωρηθεί στα έσοδα της χρήσεως δουλευμένοι τόκοι ομολόγων Ο.Α.Ε. Ν. 1386/1983. Προσέξτε αν έχουν εισπραχθεί από τους τόκους αυτούς οι ληξιπρόθεσμοι μέσα στη χρήση ή εντός της επομένης (μέχρι την ημέρα του ελέγχου σας). Για τυχόν καθυστερήσεις στην εισπραξη έχουν υπολογιστεί νομίμως τόκοι υπερημερίας και είναι εισπραξιμοί.

- Προσέξτε, αν υπάρχουν έσοδα από χρεόγραφα που δεν έχουν εισπραχθεί από μακρού χρόνου (5ετία) και υπόκεινται σε παραγραφή υπέρ του Δημοσίου. Ερευνήστε προσεκτικά αυτές τις περιπτώσεις και τις οικονομικές συνέπειες τους για την Τράπεζα.

- Ελέγξτε, αν εφαρμόστηκαν οι ίδιες παραδεγμένες λογιστικές αρχές κατά τη χρήση αυτή όπως και κατά την προηγούμενη για τους υπολογισμούς και τη λογιστική απεικόνιση των εσόδων, κερδών ή ζημιών από τα χρεόγραφα.

- Ελέγξτε την αποτίμηση των χρεογράφων, αν είναι σύμφωνη με το νόμο. Επίσης ελέγξτε, αν η αποτίμηση έγινε με την ίδια μέθοδο, όπως και

την προηγούμενη χρήση.

- Καταρτίστε πίνακα αποτιμήσεως για την σύγκριση τιμής κτήσεως και τρέχουσας τιμής.

Σημειώνονται εδώ προς διευκόλυνση τα εξής:

- (α) Τιμή κτήσεως χρεογράφων σε δρχ. είναι η τιμή κτήσεως αυτών ή αποτιμήσεως της στην προηγούμενη απογραφή.
- (β) Τιμή κτήσεως χρεογράφων σε ξένο νόμισμα ιδιοκτησίας της Τράπεζας είναι η τιμή κτήσεως αυτών σε ξένο νόμισμα μετατρέπόμενο σε δρχ. με βάση την επίσημη τιμή του ξένου νομίσματος κατά την ημέρα της κτήσεως (άρθρο 41 Κ.Φ.Σ., όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 11 Π.Δ. 356/1986). Προσοχή, γιατί πολλές φορές ως τιμή κτήσεως λαμβάνουν την τιμή κτήσεως σε ξένο νόμισμα μετατρέπόμενο σε δρχ. με βάση την τιμή FIXING του ξένου νομίσματος κατά την ημέρα της αποτιμήσεως.
- (γ) Τιμή κτήσεως χρεογράφων σε ξένο νόμισμα καταστημάτων εξωτερικού είναι αυτή που ορίζεται από το άρθρο 41 Κ.Φ.Σ. Πολλές φορές η μετατροπή σε δρχ. γίνεται με βάση την τιμή FIXING της ημέρας αποτιμήσεως.
- (δ) Τρέχουσα τιμή των εισαγμένων στο χρηματιστήριο χρεογράφων είναι η μέση χρηματιστηριακή τιμή μηνός Δεκεμβρίου. Για τις εισαγμένες σε χρηματιστήριο του εξωτερικού η μέση χρηματιστηριακή τιμή Δεκεμβρίου σε ξένο νόμισμα μετατρέπόμενη σε δραχμές με βάση την τιμή FIXING κατά την 31/12.
- (ε) Τρέχουσα τιμή των μη εισαγμένων στο χρηματιστήριο χρεογράφων είναι για τις μετοχές η εσωτερική λογιστική αξία αυτών βάσει

τελευταίου δημοσιευμένου ισολογισμού και για τις ομολογίες η τιμή κτήσεως. Για τις σε ξένο νόμισμα μετοχές λαμβάνεται η εσωτερική λογιστική αξία σε ξένο νόμισμα μετατρέπόμενη σε δρχ. με βάση τιμή FIXING κατά την 31/12.

- (στ) Τρέχουσα τιμή αμοιβαίων κεφαλαίων είναι ο μέσος όρος καθαρής τιμής μηνός Δεκεμβρίου [άρθρο 43 παρ. 6 Ν. 2190/1920].
- (ζ) Πρέπει να προσέξετε την τυχόν αντικανονική απεικόνιση τυχόν ζημιών από την αποτίμηση των χρεογράφων στο τέλος της χρήσης [άρθρο 41 παρ. 5 Π.Δ. 99/1977] στη χρέωση αφορολόγητων αποθεματικού [Α.Ν. 48/1967 ή και Ν. 542./1977 και Ν. 1249/1982 από λήψη δωρεάν μετοχών]. [Τα αφορολόγητα αυτά αποθεματικά δεν έχουν καμία σχέση με το αφορολόγητο αποθεματικό από κέρδη πωλήσεως χρεογράφων].

- Ενημερώστε κατάλληλα τον Μόνιμο Φάκελλο Ελέγχου με εγκρίσεις, αποφάσεις, νόμους κ.λ.π. που αφορούν τα χρεόγραφα για περισσότερες από την ελεγχόμενη χρήσεις.

- Για τον έλεγχο του Φ.Π.Α. και ΕΦΤΕ συμβουλευτείτε επόμενες παραγράφους.

- Ο νόμος 2190/1920 (άρθρο 16) απαγορεύει την απόκτηση ιδίων μετοχών, εκτός αν πρόκειται για αποφασισμένη από τη Γενική Συνέλευση κατά το καταστατικό μείωση του κεφαλαίου ή απόκτηση των ιδίων μετοχών από καθολική μεταβίβαση περιουσίας.

Επίσης, όταν προέρχονται από αναγκαστική εκτέλεση για πληρωμή απαιτήσεων της Τράπεζας ή από χαριστική αιτία. Και στις δύο αυτές

περιπτώσεις οι μετοχές πρέπει να είναι ολοσχερώς αποπληρωμένες. Τονίζεται ότι στις δύο πρώτες περιπτώσεις επιβάλλεται άμεση ακύρωση των ιδίων μετοχών, ενώ στις δύο άλλες πρέπει να εκποιούνται το ταχύτερο δυνατό [όχι πέραν του έτους] και αν αυτό δεν συμβεί πρέπει να ακυρώνονται.

- Η απόκτηση ιδίων μετοχών κατ'εντολή τρίτων δεν απαγορεύεται. Επίσης, οι Τράπεζες για τις τρέχουσες συναλλαγές τους δεν απαγορεύεται να λάβουν ως ενέχυρο για την εξασφάλιση απαιτήσεών τους δικές τους μετοχές ή μετοχές θυγατρικών εταιριών [άρθρο 17 Ν. 2190/1920].

- Η έναντι ανταλλάγματος απόκτηση ιδίων μετοχών αποτελεί στην ουσία ελάττωση του μετοχικού κεφαλαίου με εξαγορά, γι'αυτό επιβάλλεται σχηματισμός αποθεματικού στο τέλος της χρήσεως [άρθρο 42ε παρ. 13 Ν. 2190/1920] ή αν αυτό δεν είναι δυνατό πρέπει να αφαιρείται από τα ίδια κεφάλαια.

- Προβήτε στις κατάλληλες ελεγκτικές διαδικασίες για την επαλήθευση εφαρμογής των ανωτέρω, αν βέβαια συντρέχει τέτοια περίπτωση.

Αύλα Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία

Περιεχόμενο Τίτλου

- Εξοδα ιδρύσεως και πρώτης εγκαταστάσεως.
- Υπεραξία Τράπεζας [εφόσον ο τρόπος κτήσεως υπήρξε επαχθής].
- Λοιπά αύλα περιουσιακά στοιχεία:
  - * Δικαιώματα τραπεζικής ιδιοκτησίας.
  - * Δικαιώματα χρήσεως υλικών πάγιων στοιχείων.
  - * Λοιπά δικαιώματα.

- * Εξοδα ερευνών.
  - * Εξοδα αυξήσεως κεφαλαίου και εκδόσεως ομολογιακών δανείων.
  - * Εξοδα κτήσεως πάγιων στοιχείων.
  - * Διαφορές εκδόσεως και εξοφλήσεως ομολογιών.
  - * Εξοδα αναδιοργανώσεως.
  - * Λοιπά έξοδα πολυετούς αποσβέσεως.
- Προκαταβολές κτήσεως άύλων περιουσιακών στοιχείων.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία συνοψίζονται στα εξής:

- Η εξακρίβωση της ταυτότητας των άύλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων, καθόσον η έλλειψη υλικής υποστάσεως δημιουργεί κάποια προβλήματα στην επιδίωξη αυτή.
- Η διαπίστωση ότι δεν έχει γίνει ανεπίτρεπτη αποθεματοποίηση εξόδων.
- Η κανονική απόσβεση των άύλων περιουσιακών στοιχείων.
- Η ορθή απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις των υπολοίπων των ανωτέρω λογαριασμών.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία, πρέπει να αποβλέπουν στις βασικές εξασφαλίσεις ότι δεν γίνεται αδικαιολόγητη και ανεπίτρεπτη

αποθεματοποίηση εξόδων και ότι η απόσβεση αυτών είναι ακριβοδικαία.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Το περιεχόμενο του τίτλου πρέπει να προκαταλαμβάνει τον εξωτερικό ελεγκτή, καθόσον πρόκειται να αντιμετωπίσει κάποια προβλήματα, ως προς την εξακρίβωση της ταυτότητας των χωρίς υλική υπόσταση πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

Τα άυλα αυτά περιουσιακά στοιχεία είναι δικαιώματα, πραγματικές καταστάσεις, ιδιότητες και σχέσεις. Όσα από αυτά αποκτώνται από τρίτους ελέγχονται με βάση τα απαραίτητα δικαιολογητικά στοιχεία κτήσεώς τους, ενώ όσα δημιουργούνται μέσα στην Τράπεζα ελέγχονται δυσχερέστερα, γιατί στην ουσία αυτό σημαίνει αποθεματοποίηση εξόδων με τους εντεύθεν κινδύνους.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Το περιεχόμενο του τίτλου προδικάζει ότι τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία παρακολουθούνται από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας. Συνεπώς, πρέπει να ακολουθηθούν οι Οδηγίες που παρέχονται στην επόμενη παράγραφο, με τη διευκρίνιση ότι οι ίδιες οδηγίες μπορεί να εφαρμοστούν, κατ'αναλογία, στην περίπτωση που κάποιοι τέτοιοι λογαριασμοί άυλων στοιχείων βρεθεί να τηρούνται σε κάποια ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Καταρτίσατε πίνακα ή πίνακες με τα άυλα πάγια περιουσιακά στοιχεία κατά κατηγορία λογαριασμών [Υπόλοιπα ενάρξεως χρήσεως, προσθήκες και μειώσεις της χρήσεως και υπόλοιπα λήξεως].

- Προβείτε στις κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες των ειδικών λογαριασμών με τους περιληπτικούς αυτών. Συμφωνήστε τα δεδομένα του πίνακα ή των πινάκων με τα αντίστοιχα των λογιστικών βιβλίων και τα φύλλα εργασίας της προηγούμενης χρήσεως, ως προς τα υπόλοιπα ενάρξεως της χρήσεως.

- Στους ίδιους πίνακες ή σε άλλους παραθέσατε την κίνηση των λογαριασμών των αποσβέσεων [Υπόλοιπα ενάρξεως χρήσεως].

- Συμφωνήστε τα δεδομένα των πινάκων των αποσβέσεων με τα αντίστοιχα των λογιστικών βιβλίων και τα φύλλα εργασίας της προηγούμενης χρήσεως.

- Ενημερωθείτε από το Μόνιμο Φάκελλο και τα φύλλα εργασίας της προηγούμενης χρήσεως για τις ιδιαιτερότητες που μπορεί να υπάρχουν, όπως και για τυχόν φορολογικές αμφισβητήσεις ορισμένων αποθεματοποιημένων εξόδων ή των αποσβέσεων αυτών.

- Ελέγξτε προσεκτικά τα δικαιολογητικά στοιχεία των κατά τη χρήση προσθηκών και κυρίως την αιτιολογία και την κατά νόμο αποθεματοποίηση εξόδων (δηλαδή, χαρακτηρισμό ορισμένων εξόδων ως πολυετούς αποσβέσεως).

- Ελέγξτε τα δικαιολογητικά μειώσεων των άυλων παγίων περιουσιακών στοιχείων.

- Για τις προσθήκες και μειώσεις ζητήστε και τις εγκρίσεις των αρμοδίων κατά περίπτωση οργάνων της Τράπεζας. Προσοχή σε τυχόν πωλήσεις και στο αποτέλεσμα αυτών.

- Προσέξτε τη μέθοδο και το συντελεστή αποσβέσεως που πρέπει να είναι όμοια με τα αντίστοιχα της προηγούμενης χρήσεως. Η αξία κτήσεως των άυλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων αποσβένεται εφάπαξ είτε τμηματικά (ισόποσα μέσα σε 5 έτη), εκτός των περιπτώσεων (π.χ. Υπεραξία, δικαιώματα τραπεζικής ιδιοκτησίας, διαφορές εκδόσεως και εξοφλήσεως ομολογιών) που νόμος ή σύμβαση καθορίζει ιδιαίτερη διάρκεια "ζωής" και συνεπώς χρόνο αποσβέσεως.

- Για τις προκαταβολές κτήσεως άυλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων ζητήστε τα απαραίτητα δικαιολογητικά, όπως και τις εγκρίσεις των αρμοδίων οργάνων για την απόκτηση τέτοιων πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

- Ελέγξτε, αν ενημερώσατε κατάλληλα με τα αναγκαία στοιχεία το Μόνιμο Φάκελλο Ελέγχου, για την κατηγορία των άυλων πάγιων περιουσιακών στοιχείων.

- Συμφωνήστε τα δεδομένα των ανωτέρω πινάκων προηγ. παραγράφων με τα απεικονιζόμενα στις οικονομικές καταστάσεις κονδύλια.

Υλικά (Ενσώματα) Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία

Περιεχόμενο Τίτλου

- Γήπεδα - Οικόπεδα.
- Κτίρια - Εγκαταστάσεις κτιρίων.

- Μηχανήματα και λοιπός εξοπλισμός
- Μεταφορικά Μέσα.
- Επιπλα - ηλεκτρονικός και λοιπός εξοπλισμός
(Τα ανωτέρω πάγια, ως ιδιοχρησιμοποιούμενα και εκτός εκμεταλλεύσεως).
- Πάγια περιουσιακά στοιχεία, ως ανωτέρω, από πλειστηριασμό.
- Ακινητοποιήσεις υπό κατασκευή.
- Προκαταβολές κτήσεως παγίων στοιχείων.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για τα υλικά (ενσώματα) πάγια περιουσιακά στοιχεία της Τράπεζας είναι οι εξής:

- Η αποτελεσματικότητα του εσωτερικού ελέγχου.
- Η ύπαρξη και η κυριότητα των υλικών (ενσωμάτων) παγίων στοιχείων.
- Το εύλογο και νόμιμο των αποσβέσεων.
- Η ορθότητα των καταχωρημένων εσόδων, κερδών και ζημιών που έχουν προκύψει από τα υλικά (ενσώματα) πάγια στοιχεία.
- Η κανονική παρουσίαση των παγίων αυτών στοιχείων και των αποσβέσεων τους στις οικονομικές καταστάσεις.
- Η εφαρμογή των νόμων ως προς το ύψος των επενδύσεων και την τύχη των αποκτημένων παγίων από πλειστηριασμούς.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι οι ανωτέρω αντικειμενικές επιδιώξεις δεν διαφέρουν από τις αντίστοιχες του ελέγχου οποιασδήποτε άλλης βιομηχανικής ή και εμπορικής επιχειρήσεως.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως και τα υλικά (ενσώματα) πάγια περιουσιακά στοιχεία πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Τήρηση λεπτομερών μητρώων υλικών (ενσωμάτων) παγίων στοιχείων και των αποσβέσεων αυτών δεόντως ενημερωμένων.
- Τήρηση επαρκών στοιχείων για τυχόν μακροπρόθεσμες συμβάσεις αγορών παγίων, εκμισθώσεως ή μισθώσεως κ.λ.π. Έχουν γίνει οι κατά νόμο μεταγραφές τέτοιων συμβάσεων.
- Οι τίτλοι ιδιοκτησίας φυλάσσονται καταλλήλως και ασφαλώς. Εξασφαλίζεται η μεταγραφή τους στο αρμόδιο Υποθηκοφυλακείο.
- Περιοδικές απογραφές των υλικών παγίων στοιχείων και συγκρίσεις με τα τηρούμενα μητρώα.
- Παρακολούθηση της ασφαλιστικής καλύψεως.
- Εφαρμογή κανονισμού προμηθειών και συστήματος διακρίσεως των δαπανών βελτιώσεως από αυτές της συντηρήσεως.
- Εφαρμογή συστήματος εγκρίσεως κάθε αποκτήσεως ή πωλήσεως ή διαγραφής ή εκμισθώσεως υλικών (ενσωμάτων) παγίων στοιχείων.
- Εφαρμογή προγράμματος και προϋπολογισμού επενδύσεων. Εκθέσεις απολογισμού.
- Περιοδική επιθεώρηση των εκτός εκμεταλλεύσεως παγίων στοιχείων και κατάρτιση σχετικών ενημερωτικών εκθέσεων προς το Διοικητικό Συμβούλιο.

- Εφαρμογή κατάλληλων διαδικασιών παρακολουθήσεως εμπραγμάτων και άλλων βαρών.
- Εφαρμογή κανονισμού ή οδηγιών συμμετοχής σε πλειστηριασμούς και εκποιήσεως των παγίων.
- Λεπτομερής έλεγχος των εσόδων, κερδών και ζημιών των παγίων ως και των αποσβέσεων αυτών.
- Έλεγχος της ορθότητας των μεθόδων αποτιμήσεως των παγίων στοιχείων, ιδιοχρησιμοποιούμενων, εκτός εκμεταλλεύσεως και από πλειστηριασμούς.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Είναι γνωστό ότι το ύψος των επενδύσεων των Τραπεζών σε ιδιοχρησιμοποιούμενα υλικά πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι περιορισμένο, ως προς το μέγεθος του ενεργητικού τους, αλλά και από το νόμο (Νομισματικές Αρχές). Συνεπώς, ανάλογη είναι και η σημασία του ελέγχου σε αυτά τα πάγια.

Πρέπει όμως να επισημάνουμε ιδιαιτέρως ότι η Τράπεζα αποκτά περιουσιακά στοιχεία από πλειστηριασμούς, τα οποία πρέπει να επανεκποιήσει το δυνατό συντομότερο. Η Τράπεζα εκμεταλλεύεται, συνήθως κατά το μέτρο του δυνατού, τα πάγια αυτά στοιχεία. Η εφαρμογή των νόμων και η διαχειριστική παρακολούθηση των παγίων αυτών, όπως και των εσόδων τους αποτελούν μέρος των αντικειμενικών επιδιώξεων του εξωτερικού ελέγχου.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Τα υλικά (ενσώματα) πάγια στοιχεία παρακολουθούνται συνήθως από τη Διοίκηση μιας Τράπεζας. Για το λόγο αυτό οι σχετικές οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών παρατίθενται στο Μέρος Β'. Αν όμως σε κάποια ελεγχόμενη μονάδα μιας Τράπεζας παρακολουθείται μέρος ή κάποια από τα ανωτέρω πάγια στοιχεία οι οδηγίες αυτές εφαρμόζονται αναλόγως.

- Κατά τον έλεγχο μιας μονάδας της Τράπεζας πρέπει να εξετάζεται η τήρηση κατάλληλου βιβλίου - μητρώου παρακολουθήσεως του εξοπλισμού της μονάδας. Το βιβλίο - μητρώο πρέπει να είναι ενημερωμένο. Εξεταστέο είναι, αν γίνονται απογραφές του εξοπλισμού και γνωστοποιούνται στη Διοίκηση.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Καταρτίστε πίνακα ή πίνακες των παγίων περιουσιακών στοιχείων, κατά κατηγορία και περιληπτικό λογαριασμό με στήλες αναπτύξεως ως εξής:

- Υπόλοιπα ενάρξεως χρήσεως.
- Προσθήκες χρήσεως (Αγορές ή κατακυρώσεις από πλειστηριασμούς - Προσθήκες και βελτιώσεις.
- Μειώσεις χρήσεως (Πωλήσεις).
- Υπόλοιπα λήξεως χρήσεως.

- Στους ίδιους πίνακες ή σε ιδιαίτερους να παρατεθούν οι ίδιες στήλες ανατύξεως και για τις αποσβέσεις.
- Κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες των ειδικών λογαριασμών με τους περιληπτικούς και με τα δεδομένα των ανωτέρω πινάκων.
- Συμφωνία των στοιχείων των πινάκων με τα δεδομένα των λογαριασμών που περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις.

Ευνόητο ότι τα υπόλοιπα ενάρξεως των πινάκων, που καταρτίστηκαν, πρέπει να συμφωνούν με τα στοιχεία των φύλλων εργασίας της προηγούμενης χρήσεως.

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία των προσθηκών της χρήσεως, όπως και τις σχετικές εγκρίσεις των αρμοδίων εξουσιοδοτημένων οργάνων της Τράπεζας. Προβείτε στον έλεγχο αυτών. (Η έκταση του ελέγχου εξαρτάται από τον όγκο των προσθηκών).

Επισημαίνονται ιδιαίτερως τα εξής:

- Στα δικαιολογητικά στοιχεία περιλαμβάνονται : Συμβολαιογραφική πράξη αγοράς, πιστοποιητικά κυριότητας μεταγεγραμμένα και βαρών, έκθεση εκτιμήσεως της αξίας και διαχωρισμός της αξίας γηπέδου και κτιρίου, όπως και τα δικαιολογητικά στοιχεία, δεόντως εγκεκριμένα, για την εκταμίευση των σχετικών ποσών πληρωμής αξίας ακινήτου, φόρων, εξόδων κ.λ.π.
- Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτου και τα λοιπά έξοδα αποκτήσεως του ακινήτου δεν προσαυξάνουν την αξία του. Συνεπώς, πρέπει να έχουν χρεωθεί σε κατάλληλους λογαριασμούς εξόδων πολυετούς αποσβέσεως.
- Ως προς την έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος σημειώνονται τα ακόλουθα:

- (α) Επιτρέπεται οι εμπορικές Τράπεζες να προβαίνουν σε αγορές ακινήτων με σκοπό την στέγαση καταστημάτων, θυρίδων ή υπηρεσιών τους με τις προϋποθέσεις και τους όρους που προβλέπει η Π.Δ.Τ.Ε. 1748/18.6.90. (Ο ελεγκτής πρέπει να ενημερώνεται προηγουμένως για την ύπαρξη αλλαγών στο καθεστώς αυτών των επενδύσεων).
- (β) Δεν χρειάζεται έγκριση για την απόκτηση ακινήτων από πλειστηριασμό [Απ. Ν.Ε. 1318/10/2.4.64], αλλά έχουν υποχρέωση να εκποιούν αυτά μέσα σε προθεσμία τριών ετών από την απόκτησή τους. Οι Τράπεζες πρέπει να αναφέρουν στη Νομισματική Επιτροπή τις πωλήσεις που δεν πραγματοποιήσαν μέσα στην ανωτέρω προθεσμία [Απ. Ν.Ε. 13/8/20.4.64].

- Εφόσον οι αγορές ακινήτων διέπονται από τις διατάξεις σχετικού κανονισμού της Τράπεζας, πρέπει να ελέγχεται η εφαρμογή του κανονισμού αυτού.

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία κτήσεως ακινήτων από πλειστηριασμούς όπως και τις σχετικές εγκρίσεις των αρμοδίων εξουσιοδοτημένων οργάνων της Τράπεζας. Προβείτε στον έλεγχο αυτών. [Η έκταση του ελέγχου εξαρτάται από τον όγκο των κτήσεων].

Επισημαίνονται ιδιαίτερα τα εξής:

- Στα δικαιολογητικά στοιχεία περιλαμβάνονται : Περίληψη της κατακυρωτικής εκθέσεως του πλειστηριασμού, πιστοποιητικό μεταγραφής αυτής, έκθεση εκτιμήσεως της αξίας του ακινήτου, διαχωρισμός της αξίας γηπέδου, κτιρίου, μηχανημάτων, αν υπάρχουν,

όπως και τα δικαιολογητικά στοιχεία εκταμιεύσεως του ποσού του εκπλειστηριάσματος, δεόντως εγκεκριμένα.

- Ο διαχωρισμός της αξίας του εκπλειστηριάσματος μπορεί να γίνεται στην κατακυρωτική έκθεση. Αν όχι πρέπει να γίνεται με βάση την έκθεση εκτιμήσεως της αξίας του ακινήτου.
- Σπάνιες είναι οι περιπτώσεις που αντί κατακυρωτικής εκθέσεως μπορεί να έχουμε αγοραπωλητήριο συμβόλαιο [Δικαστική απόφαση κατόπιν προσφυγής του συνδίκου πτωχεύσεως].
- Τήρηση επαρκών σημειώσεων για τυχόν αγωγές κατά του κύρους του πλειστηριασμού, γιατί μπορεί να οδηγήσουν σε ακύρωση αυτού.
- Ο φόρος μεταβιβάσεως που αναλογεί στο εκπλειστηρίασμα, καθώς και ο φόρος μεταβιβάσεως του συστήματος αντικειμενικού προσδιορισμού της αξίας του ακινήτου βαρύνει το εκπλειστηρίασμα. Ο πέραν του εκπλειστηριάσματος φόρος μεταβιβάσεως και τα λοιπά έξοδα δεν προσαυξάνουν την αξία του ακινήτου.
- Η απεικόνιση των ακινήτων από πλειστηριασμούς στους λογαριασμούς παγίων καθυστερεί, όπως και η καταχώρηση των σχετικών εξόδων, που οφείλεται σε καθυστερήσεις της μονάδας της Τράπεζας που συμμετέχει στον πλειστηριασμό.
- Ως προς την έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος ισχύουν, όσα αναφέρονται με στοιχεία (α) και (β) στην προηγούμενη παράγραφο.

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία των δαπανών προσθηκών και βελτιώσεων. [Η έκταση του δείγματος εξαρτάται από τον όγκο των σχετικών πράξεων]. Προβείτε σε έλεγχο αυτών.

Επισημαίνονται ιδιαίτερως τα εξής:

- Η ύπαρξη κανονισμού για την εκτέλεση έργων μας υποχρεώνει σε έλεγχο της εφαρμογής του, για τις περιπτώσεις του δείγματος.
- Η έγκριση των αρμοδίων εξουσιοδοτημένων οργάνων για την έναρξη εκτελέσεως του έργου και του σχετικού προϋπολογισμού είναι αναγκαία.
- Στα δικαιολογητικά στοιχεία των δαπανών προσθηκών και βελτιώσεων περιλαμβάνονται : Ιδιωτικά συμφωνητικά, πρωτόκολλα εγκαταστάσεως εργολάβων, εγκρίσεις αρμοδίων για πληρωμές, υπερβάσεων προϋπολογισμού κόστους και χρόνου, νέες εργασίες, επιμετρήσεις και πιστοποιήσεις εκτελεσθεισών εργασιών, τιμολόγια, αποδεικτικά καταβολής φόρων εργολάβων, μελετητών κ.λ.π. Πιστοποιητικό ασφαλιστικής ενημερότητας (Ι.Κ.Α.).
- Ορθή λογιστική απεικόνιση τμηματικών πληρωμών, Φ.Π.Α., Φόρου εργολάβων, μελετητών κ.λ.π., παρακρατατήσεων (δεκάτων) καλής εκτελέσεως, κ.λ.π.
- Πρωτόκολλα προσωρινής και οριστικής παραλαβής έργου.
- Χρησιμοποίηση από τις αποθήκες της Τράπεζας [παλαιά ή καινούργια υλικά].

- Οι οδηγίες της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται ανάλογα και στις περιπτώσεις "ακίνητοποιήσεων υπό κατασκευή".

- Ζητήστε τα δικαιολογητικά στοιχεία πωλήσεων ακινήτων. [Η έκταση του δείγματος ανάλογη του όγκου των πωλήσεων]. Προβείτε σε έλεγχο των δικαιολογητικών αυτών.

Επισημαίνονται ιδιαίτερως τα εξής:

- Στα δικαιολογητικά στοιχεία περιλαμβάνονται : Τήρηση διαδικασιών υπάρχοντος κανονισμού, έκθεση εκτιμήσεως αξίας εκποιουμένων ακινήτων, Συμβολαιογραφική πράξη πωλήσεως, όροι πωλήσεως σύμφωνα με τη συμβολαιογραφική πράξη, εφαρμογή των όρων πωλήσεως, δικαιολογητικά εισπράξεως τιμήματος και καταχώρηση στα βιβλία της Τράπεζας.
- Ορθές λογιστικές εγγραφές για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων από τις πωλήσεις.
- Κανονική εισπραξη δόσεων των επί πιστώσει πωλήσεων. Καθυστέρηση, εισπραξης τόκων και ΕΦΤΕ επί αυτών.
- Για τις πωλήσεις μηχανημάτων επισημαίνεται η εισπραξη Φ.Π.Α. στην αξία πωλήσεως τους με διαχωρισμό αυτού που αντιστοιχεί στη λογιστική αξία του μηχανήματος ως παγίου και αυτού που αντιστοιχεί στο κέρδος από πώληση των μηχανημάτων (Φ.Π.Α. από εκποίηση παγίου - Φ.Π.Α. από έσοδα]. Επίσης στην περίπτωση εισπράξεως τόκων υπερημερίας στο τίμημα της αξίας μηχανημάτων, όταν πωλήθηκαν επί πιστώσει, υπολογίζεται Φ.Π.Α. και όχι ΕΦΤΕ.

- Οι οδηγίες που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους εφαρμόζονται κατ'αναλογία και για τα άλλα πάγια περιουσιακά στοιχεία (Μηχανήματα, Μεταφορικά Μέσα, Επιπλα και Λοιπό εξοπλισμό) ιδιοχρησιμοποιούμενα, εκτός εκμεταλλεύσεως και από πλειστηριασμό.

- Ελέγξτε, αν ενημερώνεται κατάλληλα το μητρώο ή τα μητρώα των παγίων περιουσιακών στοιχείων για τις προσθήκες ή διαγραφές κάθε χρήσεως, όπως και για τις αποσβέσεις αυτών.

- Ελέγξτε δειγματοληπτικά τη διαχείριση της υπάρχουσας αποθήκης για διάφορα πάγια περιουσιακά στοιχεία, όπως μικροέπιπλα, μικροσυσκευές, μηχανές γραφείου, έπιπλα, κ.λ.π. Στα εναποθηκευμένα αυτά πάγια δεν πρέπει να υπολογίζονται αποσβέσεις.

- Προσέξτε μήπως υπάρχουν αποθέματα παγίων στοιχείων ακαταλλήλων για τις ανάγκες της Τράπεζας ή είναι πολύ παλαιάς τεχνολογίας και συνεπώς μη χρησιμοποιήσιμα.

- Ελέγξτε, αν ο υπολογισμός των αποσβέσεων στα πάγια περιουσιακά στοιχεία γίνεται στην αξία κτήσεως πλέον των τυχόν προσθηκών και βελτιώσεων και εφαρμόζονται τα δωδεκατημόρια. Επίσης ελέγξτε αν οι συντελεστές αποσβέσεως και η μέθοδος αποσβέσεως είναι ίδια με της προηγούμενης χρήσεως, αλλά και σύμφωνη με το φορολογικό νόμο [Π.Δ. 88/1973].

- Προσοχή για τις αποσβέσεις εγκαταστάσεων σε ακίνητα τρίτων [Συντελεστές αποσβέσεως βάσει χρόνου μισθώσεως].

- Τέλος, ελέγξτε ορθή λογιστική απεικόνιση των αποσβέσεων.

- Σημειώνεται ότι οι αποσβέσεις σε ακίνητα - μηχανήματα που περιήλθαν στην κυριότητα της Τράπεζας από πλειστηριασμούς δεν αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα. [Μπορεί να γίνεται υπολογισμός των αποσβέσεων αυτών, αλλά με φορολογική αναμόρφωση των προς φορολογία κερδών. * Σημειωτέον ότι για τα εκτός εκμεταλλεύσεως πρέπει να γίνεται πρόβλεψη απαξίωσης ή υποτιμήσεως αυτών, λόγω αχρηστίας, τεχνολογικών εξελίξεων κ.λ.π.].

- Ενημερώστε κατάλληλα το Μόνιμο Φάκελλο Ελέγχου με θέματα που αφορούν τα πάγια στοιχεία για περισσότερες από την παρούσα χρήσεις.

- Ελέγξτε, αν υπάρχει ασφαλιστική κάλυψη για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που διακατέχει η Τράπεζα.

- Ζητήστε να σας διαβεβαιώσει γραπτώς η Νομική Υπηρεσία της Τράπεζας ότι η Τράπεζα κατέχει νόμιμους τίτλους ιδιοκτησίας για τα ακίνητα που απεικονίζει στα βιβλία της. Σχετική διαβεβαίωση πρέπει να λάβετε για την ύπαρξη [προσδιορίζεται και το ύψος] ή μή βαρών στα ανωτέρω ακίνητα.

- Για τις απαιτήσεις κινητών πραγμάτων από πλειστηριασμούς και για τις πωλήσεις αυτών εφαρμόστε ανάλογα τις οδηγίες προηγ. παραγράφου.

- Προσέξτε για ιδιωτικά συμφωνητικά πωλήσεων, τιμολόγια, εισπραξη Φ.Π.Α. κ.τ.λ.

- Πρέπει να τηρείται, εκτός των λογαριασμών, και κατάλληλο μητρώο κινητών παγίων που να ενημερώνεται κανονικά.

- Ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων ελέγχεται κατά την αγορά του ακινήτου ή την απόκτηση αυτού από πλειστηριασμό. Προσέξτε μόνο αμφισβητούμενους φόρους για τους οποίους η Τράπεζα έχει προκαταβάλλει το 20% και έχει προσφύγει στα Δικαστήρια.

- Ζητήστε να σας δοθούν εξηγήσεις από τους αρμόδιους της Νομικής Υπηρεσίας για την τύχη των προσφυγών και την πιθανολόγηση έκβασής τους. Αναγκαίες οι πληροφορίες αυτές για να εκτιμήσετε πιθανές υποχρεώσεις της Τράπεζας.

- Ελέγξτε, αν η Τράπεζα προβαίνει σε δήλωση φόρου ακίνητης περιουσίας (Φ.Α.Π.) για όλα τα ακίνητα που κατέχει την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους (Ν. 1249/1982).

- Προσέξτε, αν περιλαμβάνονται και τα από πλειστηριασμούς ακίνητα,

καθόσον είναι δυνατό οι μονάδες της Τράπεζας να καθυστερήσουν την αναγγελία αυτών. Τα ακίνητα αυτά δεν απεικονίζονται σε λογαριασμούς παγίων, αλλά σε άλλους λογαριασμούς.

Εξετάστε τον τρόπο υπολογισμού της φορολογητέας αξίας των δηλουμένων, αν ανταποκρίνεται στις διατάξεις του Ν. 1249/1982.

- Ζητήστε να τεθεί υπόψη σας πίνακας όλων των εκμισθώσεων της Τράπεζας. [Μισθωτής, ακίνητο (σύντομη περιγραφή), διάρκεια μισθώσεως, μίσθωμα, εγγύηση μισθώσεως].

- Ζητήστε τις εκθέσεις επιθεωρήσεως ή άλλων αρμοδίων οργάνων για τα μη εκμισθωμένα ακίνητα.

- Ελέγξτε δειγματοληπτικά αν έχουν εισπραχθεί και καταχωρηθεί στα έσοδα τα μισθώματα ορισμένων εκμισθώσεων του προαναφερόμενου πίνακα (πλέον Φ.Π.Α.).

- Ζητήστε να σας θέσουν υπόψη τους πίνακες των δουλευμένων μισθωμάτων της χρήσεως και των οφειλομένων από αυτά.

- Ελέγξτε, αν έχουν καταχωρηθεί στα έσοδα της χρήσεως και σε χρέωση των οφειλετών. Διαπιστώστε ότι εισπράττονται τόκοι υπερημερίας σε περιπτώσεις καθυστερήσεων στην καταβολή των μισθωμάτων από τους οφειλέτες αυτών.

- Ζητήστε ορισμένες πράξεις εκμισθώσεως και ελέγξτε, αν έχουν τηρηθεί οι όροι αυτών και κυρίως ως προς το ύψος του μισθώματος και των εγγυήσεων. Επίσης, ελέγξτε, αν έχουν θεωρηθεί από την αρμόδια οικονομική εφορία και αν η υπογραφή της συμβάσεως από μέρους της Τράπεζας κανονικά και σύμφωνα με τις οδηγίες των εξουσιοδοτημένων οργάνων αυτής ή σύμφωνα με το σχετικό κανονισμό. Ζητήστε και τις εκτιμήσεις της

Τεχνικής Υπηρεσίας για τη μισθωτική αξία του ακινήτου και συγκρίνατε με το οριζόμενο στη σύμβαση μίσθωμα.

- Ελέγξτε αν υπάρχουν συμβάσεις εκμισθώσεων που έληξαν και δεν ανανεώθηκαν. Ζητήστε εξηγήσεις. [Πρέπει να τηρείται βιβλίο λήξεως συμβάσεων εκμισθώσεως].

- Στη Δήλωση Φόρου Εισοδήματος πρέπει να περιλαμβάνονται όλα τα έσοδα από εκμισθώσεις και υπεκμισθώσεις ακινήτων, ανεξάρτητα αν υπάρχει κέρδος ή όχι από τις τελευταίες. Προβείτε στην ανωτέρω διαπίστωση.

- Ζητήστε να ελέγξετε τα δικαιολογητικά στοιχεία των προκαταβολών κτήσεως παγίων όπως και τις εγκρίσεις των αρμοδίων εξουσιοδοτημένων οργάνων της Τράπεζας.

Μεταβατικοί Λογαριασμοί Ενεργητικού

Περιεχόμενο Τίτλου

- Έξοδα επομένων χρήσεων.
- Έσοδα δουλευμένα μη απαιτητά ή μη εισπραχθέντα.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Η σημαντικότερη αντικειμενική επιδίωξη του εξωτερικού ελεγκτή ως προς τους μεταβατικούς λογαριασμούς του ενεργητικού είναι η εξακρίβωση ότι με τους λογαριασμούς αυτούς επιτυγχάνεται η προσαρμογή των λογιστικών δεδομένων προς αυτά της απογραφής, ώστε να ακολουθούνται οι

λογιστικές αρχές της αυτοτέλειας των χρήσεων και της αντιπαραθέσεως των εσόδων - εξόδων αυτής.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Δεδομένου ότι οι μεταβατικοί λογαριασμοί δημιουργούνται, κατά κανόνα, στο τέλος κάθε χρήσεως, με σκοπό τη χρονική τακτοποίηση των εξόδων και εσόδων, έτσι ώστε στα αποτελέσματα της χρήσεως να περιλαμβάνονται μόνο τα έσοδα και έξοδα που πράγματι αφορούν τη συγκεκριμένη χρήση, δεν υπάρχουν ιδιαίτερες επιδιώξεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, για τους λογαριασμούς αυτούς, εκτός από κάποιους αριθμητικούς και άλλους σχετικούς με τη χρονική οριοθέτηση εσόδων - εξόδων υπολογισμούς.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η ιδιαίτερη επισήμανση για τον εξωτερικό ελεγκτή δεν μπορεί να είναι άλλη από αυτή που αναφέρεται στην αιτία της δημιουργίας των μεταβατικών λογαριασμών στο τέλος της χρήσεως και στις σχετικές με αυτούς επαληθεύσεις.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Οι μεταβατικοί λογαριασμοί δημιουργούνται στο τέλος της χρήσεως

κυρίως από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας, για τη χρονική οριοθέτηση των εξόδων και εσόδων της χρήσεως χωρίς όμως να αποκλείεται η ύπαρξη τέτοιων λογαριασμών στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας. Πάντως και στην περίπτωση αυτή οι οδηγίες των επόμενων παραγράφων μπορεί να εφαρμοστούν αναλόγως, κατά τον έλεγχο των μονάδων αυτών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μερος Β')

- Ζητήστε να ελέγξετε τα δικαιολογητικά στοιχεία των εξόδων που απεικονίζονται στους μεταβατικούς λογαριασμούς αλλά αφορούν την επόμενη ή τις επόμενες χρήσεις.

- Βεβαιωθείτε ότι τέτοια έξοδα που απεικονίζονται στον Ισολογισμό της προηγούμενης χρήσεως είχαν μεταφερθεί κατά την ελεγχόμενη χρήση στα έξοδα αυτής, εφόσον πράγματι την αφορούσαν.

- Βεβαιωθείτε ότι τα έσοδα που απεικονίζονται στους μεταβατικούς λογαριασμούς είναι δουλευμένα και αφορούν την ελεγχόμενη χρήση. Επίσης, ελέγξτε αν η καταχώρηση στους λογαριασμούς αυτούς των δουλευμένων της χρήσεως εσόδων έγινε είτε γιατί δεν έχουν καταστεί απαιτητά ώστε να χρεωθούν σε λογαριασμούς απαιτήσεων είτε γιατί δεν εισπράχθηκαν.

- Για τον έλεγχο των ανωτέρω εξόδων επομένης χρήσεως και των δουλευμένων εσόδων της χρήσεως απαιτείται η κατάρτιση καταλλήλων πινάκων με τις αναγκαίες κατά περίπτωση αναλύσεις αυτών, αφού προηγουμένως έχουν γίνει οι κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες των ειδικών

με τους περιληπτικούς λογαριασμούς.

- Συμφωνείστε τα δεδομένα των Φύλλων Εργασίας με τα απεικονιζόμενα στον Ισολογισμό κονδύλια των μεταβατικών λογαριασμών του ενεργητικού.

Αλλα Στοιχεία Ενεργητικού

Περιεχόμενο Τίτλου

- Λογαριασμοί διαχειρίσεως προκαταβολών και πιστώσεων.
- Παραγγελίες στο εξωτερικό.
- Χρεώστες διάφοροι.
- Μερισματαποδείξεις εισπρακτέες.
- Καλύματα καθ'οδόν εμβασμάτων σε συνάλλαγμα.
- Ελληνικό Δημόσιο:
  - * Παρακρατούμενοι και προκαταβλημένοι φόροι.
  - * Απαιτήσεις από διαφορές επιτοκίων χορηγήσεων.
  - * Λοιπές απαιτήσεις.
  - * Επίδικες απαιτήσεις από φορολογικές υποθέσεις.
- Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις κατά μετοχών.
- Εγγυήσεις.
- Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις από πώληση ακινήτων - πλοίων.
- Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις από πώληση λοιπών περιουσιακών στοιχείων.
- Μακροπρόθεσμες απαιτήσεις από χρηματοδοτήσεις για λογαριασμό τρίτων.

- Αποθέματα.
- Λογαριασμοί δοσοληψιών καταστημάτων.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Η βασικότερη αντικειμενική επιδίωξη του εξωτερικού ελεγκτή ως προς τα ανωτέρω στοιχεία του ενεργητικού, είναι η εξακρίβωση της υπάρξεως των ανωτέρω απαιτήσεων, η επιβεβαίωση του ύψους αυτών και η εξέταση της εισπραξιμότητας ή ρευστοποίησης αυτών. Βέβαια δεν πρέπει να παραλείψουμε ότι στις επιδιώξεις του εξωτερικού ελεγκτή είναι και η ορθή απεικόνιση των στοιχείων αυτών του ενεργητικού στις οικονομικές καταστάσεις.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τα άλλα στοιχεία του ενεργητικού πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες εξασφαλίσεις:

- Η δημιουργία των ανωτέρω λογαριασμών πρέπει να αντικατοπτρίζει πραγματικές συναλλαγές της Τράπεζας.
- Η ρευστοποίηση των στοιχείων αυτών πρέπει να παρακολουθείται με επιμέλεια και να λαμβάνονται τα κατάλληλα κατά περίπτωση μέτρα.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η ποικιλία του περιεχόμενου των λογαριασμών που περιλαμβάνονται στον τίτλο "άλλα στοιχεία του ενεργητικού" δεν επιτρέπει ιδιαίτερες ειδικές επισημάνσεις εκτός από τη γενική επισήμανση ότι ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να πεισθεί για την ύπαρξη και το ρευστοποιήσιμο των απαιτήσεων αυτών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Λογαριασμοί Διαχείρισεως Προκαταβολών και Πιστώσεων

Η ανάλυση των λογαριασμών αυτών κατά υπόλογο διαχειριστή και οι απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες μεταξύ ειδικών και περιληπτικών λογαριασμών είναι οι πρώτες ενέργειες του εξωτερικού ελεγκτή.

Επιλογή ικανοποιητικού δείγματος περιπτώσεων για έλεγχο των δικαιολογητικών στοιχείων, ενώ παράλληλα για μερικούς ή και όλους τους λογαριασμούς μπορεί να ζητηθεί η επιβεβαίωση των υπολοίπων τους με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά. Ο έλεγχος των δικαιολογητικών στοιχείων αποδόσεως λογαριασμού και λογιστικής τακτοποίησης κατά την επόμενη χρήση - κατά την περίοδο του ελέγχου σας - αποτελεί ένα τρόπο επαληθεύσεως των υπολοίπων των λογαριασμών στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσεως.

Επειδή μεταξύ των ανωτέρω προκαταβολών δεν αποκλείεται και η

ύπαρξη παγίων προκαταβολών, η αιφνιδιαστική καταμέτρηση των τυχόν μετρητών και καταγραφή των δικαιολογητικών στοιχείων που έχει στα χέρια του ο υπόλογος διαχειριστής και η αντίστοιχη λογιστική συμφωνία αποτελούν μέσα επαληθεύσεως των παγίων αυτών προκαταβολών, πέραν από τον έλεγχο των δικαιολογητικών αποδόσεως λογαριασμού και ανανεώσεως της παγίας προκαταβολής.

- Παραγγελίες στο Εξωτερικό

Η ανάλυση του λογαριασμού και οι απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες είναι βασικές ενέργειες του ελέγχου.

Ο έλεγχος των δικαιολογητικών στοιχείων για μερικές ή και όλες τις παραγγελίες, αναλόγως του αριθμού των παραγγελιών, αποτελεί ένα τρόπο επαληθεύσεως των υπολοίπων του λογαριασμού αυτού. Εφόσον οι παραγγελίες ολοκληρώθηκαν μέσα στην επόμενη χρήση - κατά την περίοδο του ελέγχου σας - σκόπιμο είναι να ελέγχονται τα δικαιολογητικά στοιχεία και η λογιστική τακτοποίηση αυτών των παραγγελιών.

- Χρεώστες Διάφοροι

Πέραν από τις απαραίτητες λογιστικές αναλύσεις και συμφωνίες αυτών των λογαριασμών, ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να εξετάζει την αιτία δημιουργίας κάθε λογαριασμού και αν δικαιολογείται - σε γενικές γραμμές - η ύπαρξη χρεωστικού υπολοίπου στο τέλος της χρήσεως.

Η είσπραξη των απαιτήσεων αυτών κατά την επόμενη χρήση - κατά την

περίοδο του ελέγχου σας - με έλεγχο των σχετικών δικαιολογητικών της εισπράξεως αποτελεί ένα τρόπο επληθεύσεως των υπολοίπων των ανωτέρω λογαριασμών στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσεως.

Για μερικά άλλα χρεωστικά υπόλοιπα λογαριασμών μπορεί να ζητηθεί επαλήθευση με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.

Οπωσδήποτε πρέπει να ερευνάται η εισπραξιμότητα των απεικονιζομένων σε αυτούς τους λογαριασμούς απαιτήσεων.

- Μερισματαποδείξεις Εισπρακτέες

Η κατά την επόμενη χρήση - και κατά το χρόνο του ελέγχου σας - εισπραξη αυτών αποτελεί τον καλλίτερο τρόπο επαληθεύσεως του υπολοίπου του λογαριασμού στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσεως.

Για όσες δεν εισπραχθούν πρέπει να εξετάζεται με προσοχή η αιτία της μη εισπράξεως τους (πέραν των δύο μηνών από την έγκριση του Ισολογισμού) και να εξακριβώνεται πλήρως ότι στα χέρια της Τράπεζας υπάρχουν οι σχετικοί τίτλοι και οι μερισματαποδείξεις.

Προσοχή για τυχόν διαχειριστικές αταξίες από εξουσιοδοτημένα για την εισπραξη αυτών πρόσωπα.

- Καλύμματα καθ'οδόν Εμβασμάτων σε Συνάλλαγμα

Από τον τίτλο του λογαριασμού σαφώς συνάγεται ότι μόνο η εισπραξη του καλύμματος, αμέσως μετά το τέλος της ελεγχόμενης χρήσεως, αποτελεί διασφάλιση για την ύπαρξη αυτού του περιουσιακού

στοιχείου στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσεως.

Με την εισπραξη ισοδυναμεί και κάθε άλλη επιβεβαιωμένη πίστωση υπέρ της Τράπεζας.

- Ελληνικό Δημόσιο - Παρακρατούμενοι και Προκαταβλητέοι Φόροι

Ανάλυση των υπολοίπων των λογαριασμών αυτών και λογιστική συμφωνία μεταξύ ειδικών λογαριασμών και περιληπτικών.

Ο προκαταβλητέος φόρος εισοδήματος - η καταβολή του οποίου ελέγχεται με βάση το Φύλλο Ελέγχου του Οικονομικού Εφόρου, τη Δήλωση Φόρου Εισοδήματος της προηγούμενης χρήσεως και τα τριπλότυπα του Δημοσίου Ταμείου - συμψηφίζεται με το φόρο εισοδήματος της χρήσεως. Ο προκαταβλητέος φόρος εισοδήματος για την επόμενη χρήση πρέπει να απεικονίζεται και στις υποχρεώσεις (με χρέωση του ανωτέρω λογαριασμού).

Οι παρακρατούμενοι φόροι προέρχονται από παρακρατήσεις που έγιναν στα εισοδήματα της Τράπεζας (π.χ. μερίσματα). Οι φόροι αυτοί ελέγχονται με βάση τις σχετικές βεβαιώσεις αυτών που παρακράτησαν τους φόρους και σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα εισοδήματα. Ορισμένοι ή και όλοι οι παρακρατούμενοι φόροι μπορεί να συμψηφίζονται με το φόρο εισοδήματος της Τράπεζας.

- Ελληνικό Δημόσιο - Απαιτήσεις από Διαφορές Επιτοκίων Χορηγήσεων

Πέραν των απαραίτητων αναλύσεων και λογιστικών συμφωνιών η επαλήθευση των απαιτήσεων αυτών μπορεί να στηριχθεί στον έλεγχο των

δικαιολογητικών στοιχείων που κατά νόμο θεμελιώνουν αυτές τις απαιτήσεις, στον έλεγχο των δικαιολογητικών εισπράξεώς τους στην επόμενη χρήση - κατά την περίοδο του ελέγχου σας και στην απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.

- Ελληνικό Δημόσιο - Λοιπές Απαιτήσεις

Ανάλογες ελεγκτικές διαδικασίες όπως αυτές προηγούμενης παραγράφου πρέπει να εφαρμόζονται και για τις λοιπές απαιτήσεις κατά του Ελληνικού Δημοσίου.

- Ελληνικό Δημόσιο - Επίδικες Απαιτήσεις από Φορολογικές Υποθέσεις

Ανάλυση των υπολοίπων και λογιστικές συμφωνίες των ανωτέρω λογαριασμών είναι απαραίτητες. Πέραν όμως αυτού πρέπει να εξετάζεται προσεκτικά η αιτία κάθε επίδικης απαίτησης (π.χ. επιστροφή δασμών ή φόρων εισαγωγής, προκαταβολή αμφισβητούμενου φόρου). Οι προκαταβολές για αμφισβητούμενους φόρους ελέγχονται ως προς την καταβολή τους με βάση τη σχετική βεβαίωση αυτών από τον οικονομικό έφορο και τα τριπλότυπα καταβολής τους στο Δημόσιο Ταμείο. Η έκβαση της δίκης μπορεί να έχει ως συνέπεια την περαιτέρω επιβάρυνση της Τράπεζας με το σύνολο των φόρων που αμφισβήτησε ή την επιστροφή της προκαταβολής. Ιδιαίτερη προσοχή κατά τον έλεγχο και συσχέτιση με τις "προβλέψεις για φόρους" που έχει κάνει ή πρέπει να κάνει η Τράπεζα.

Ανάλογες ελεγκτικές διαδικασίες επιβάλλονται σύμφωνα με τη φύση

κάθε κονδυλίου για την επαλήθευση του και την εκτίμηση της εισπραξιμότητάς του.

- Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις κατά Μετόχων

Οι κατά των μετόχων απαιτήσεις προέρχονται, συνήθως, από την επιβολή ειδικής φύσεως φόρων παρακρατούμενων από τα μερίσματα. Η επαλήθευση των απαιτήσεων αυτών στηρίζεται στις διατάξεις του νόμου και τις παρακρατήσεις που έχει κάνει η Τράπεζα.

- Εγγυήσεις

Οι εγγυήσεις που έχει καταθέσει η Τράπεζα για διάφορους λόγους (π.χ. ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΕΥΔΑΠ, Μισθώματα) επαληθεύονται με βάση τα σχετικά ιδιωτικά συμφωνητικά ή συμβόλαια και τα δικαιολογητικά καταβολής τους.

- Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις από Πώληση Ακινήτων, Πλοίων και Λοιπών Στοιχείων

Πέραν των απαραίτητων αναλύσεων και λογιστικών συμφωνιών, η επαλήθευση των απαιτήσεων αυτών μπορεί να στηριχθεί στα αντίστοιχα ιδιωτικά συμφωνητικά ή συμβολαιογραφικά έγγραφα και στην απευθείας αλληλογραφία επιβεβαίωση των σχετικών απαιτήσεων. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στο κατά πόσο τηρούνται οι οικονομικοί κυρίως όροι των ανωτέρω συμφωνιών, ενώ πρέπει να συνεξετάζεται η εισπραξιμότητα αυτών των

απαιτήσεων σε συνδυασμό με τις εξασφαλίσεις που υπάρχουν. Βέβαια δεν αποκλείονται και παρά τις εξασφαλίσεις να υπάρχουν σε βάρος της Τράπεζας διάφορες απώλειες από καθυστερήσεις πληρωμών ή υποτιμήσεις των περιουσιακών στοιχείων.

- Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις από Χρηματοδοτήσεις για Λογαριασμό Τρίτων

Συνήθως οι απαιτήσεις αυτής της μορφής είναι επαρκώς εξασφαλισμένες. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, η ανάλυση και η λογιστική συμφωνία είναι απαραίτητες. Ο έλεγχος πρέπει να εξακριβώνει αν έχουν τηρηθεί οι όροι των κατ'εντολή χρηματοδοτήσεων και υπάρχουν επαρκείς εξασφαλίσεις για την Τράπεζα. Εκτίμηση για πιθανές σε βάρος της Τράπεζας απώλειες πρέπει να γίνεται, από τη μη είσπραξη ή την καθυστέρηση εισπράξεως των απαιτήσεων αυτών.

- Αποθέματα

Ως γνωστό οι Τράπεζες διαθέτουν ορισμένα αποθέματα που αφορούν κυρίως τα πάσης φύσεως έντυπα αυτών, τη γραφική ύλη γενικώς και όλα εκείνα τα αναλώσιμα υλικά που είναι αναγκαία για τη λειτουργία τους, την καθαριότητα τους και ίσως για μικροεπισκευές ή συντηρήσεις του εξοπλισμού τους. Η αξία των αποθεμάτων είναι περιορισμένη και σχετικά ασήμαντη προς το ύψος των άλλων αξιών του Ενεργητικού των Τραπεζών. Ανεξάρτητα από αυτά πρέπει ο εξωτερικός έλεγχος να έχει τις ακόλουθες

κατευθύνσεις και αντικειμενικούς σκοπούς:

- Απαραίτητες αναλύσεις των αποθεμάτων σε αξία κατά κατηγορία υλικού σε σύγκριση με αντίστοιχα δεδομένα της προηγούμενης χρήσεως. Προσοχή σε σημαντικές αποκλίσεις.
- Με ποιό τρόπο έγινε ο ποσοτικός προσδιορισμός των αποθεμάτων (πραγματική απογραφή - απογραφικά δελτία - σύγκριση με λογιστικά στοιχεία - ελλείμματα - πλεονάσματα).
- Με ποιό τρόπο έγινε η αποτίμηση της αξίας των αποθεμάτων και αν έχουμε ομοιομορφία μεθόδου απογραφής και αποτιμήσεως σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.
- Ιδιαίτερη προσοχή για μεγάλα αποθέματα μη χρησιμοποιούμενου υλικού. Ζητήστε εξηγήσεις.
- Τηρούνται βιβλία ή κάτι ανάλογο για την παρακολούθηση ποσοτική και κατ'αξία της διαχειρίσεως των αποθεμάτων.
- Ελέγχονται ή επιθεωρούνται οι αποθήκες υλικού.
- Εφαρμόζεται κανονισμός προμηθειών και λειτουργίας αποθηκών.
- Προβήτε σε ανάλογες ελεγκτικές επαληθεύσεις για τα προαναφερόμενα.
- Ο Φ.Π.Α. στα αγοραζόμενα πάσης φύσεως υλικά παρακολουθείται σε λογαριασμούς κατά τις διατάξεις του Ν. 1642/1986.
- Λογαριασμοί Δοσοληψιών Καταστημάτων

Οι λογαριασμοί δοσοληψιών Καταστημάτων που τηρεί κάθε μονάδα της Τράπεζας, για τις συναλλαγές της με τη Διοίκηση και όλα τα άλλα

καταστήματα, όπως και οι αντίστοιχοι λογαριασμοί που τηρεί η Διοίκηση για τις συναλλαγές της με όλες τις μονάδες της Τράπεζας και τις μεταξύ αυτών συναλλαγές, πρέπει να παρουσιάζουν στο τέλος της χρήσεως ίσο και αντίθετο υπόλοιπο, ώστε να αλληλοσυμψηφίζονται με τελικό υπόλοιπο μηδέν. Αυτά ορίζει ο Νόμος 2190/ 1920.

Όμως παρατηρείται στην πράξη να υπάρχουν εκκρεμείς δοσοληψίες κατά την ημέρα του κλεισίματος του Ισολογισμού που τακτοποιούνται αργότερα και πρέπει τις πρώτες ημέρες της επόμενης χρήσεως.

Συνεπώς, πρέπει να αναλύεται το υπόλοιπο των ανωτέρω λογαριασμών σε ποιούς λογαριασμούς αφορούν οι εκκρεμείς συναλλαγές και να διορθώνονται οι λογαριασμοί αυτοί ή να υπάρχει πλήρης σχετική για αυτό σημείωση κάτω από τον Ισολογισμό.

Ο έλεγχός μας ενδιαφέρεται για τη συμφωνία στο τέλος της χρήσεως των εκκρεμών συναλλαγών με το υπόλοιπο του λογαριασμού δοσοληψιών καταστημάτων και την ανάλυση του υπολοίπου αυτού κατά λογαριασμό του Ισολογισμού που αφορά με βάση τα δεδομένα της τακτοποιήσεως αυτών των συναλλαγών κατά την έναρξη της επόμενης χρήσεως.

Επίσης ενδιαφέρεται να μη κρύβονται μέσα στις συναλλαγές αυτές έσοδα ή έξοδα της χρήσεως.

Κατά τον έλεγχο οποιασδήποτε μονάδας της Τράπεζας ο έλεγχος επιμένει ιδιαίτερα στη λογιστική συμφωνία του αντίστοιχου λογαριασμού που τηρεί η μονάδα.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Οι λογαριασμοί που περιλαμβάνονται στον τίτλο του παρόντος κεφαλαίου "άλλα στοιχεία Ενεργητικού" παρακολουθούνται, συνήθως στη Διοίκηση ή στο Κεντρικό μιας Τράπεζας. Οι οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών (Μέρος Α') των προηγ. παραγράφων εφαρμόζονται στο τέλος της χρήσεως για τους λογαριασμούς που τηρούνται στη Διοίκηση της Τράπεζας ή κατ'αναλογία για τους αντίστοιχους λογαριασμούς που τηρεί κάθε ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας.

- Ελέγξτε, αν τα έσοδα από τους λογαριασμούς του παρόντος κεφαλαίου υπολογίστηκαν και καταχωρήθηκαν στους οικείους λογαριασμούς των εσόδων της Τράπεζας σύμφωνα με τις παραδεγμένες λογιστικές αρχές που εφαρμόστηκαν και κατά την προηγούμενη χρήση.

- Ελέγξτε, αν οι επιβαρύνσεις επί των εσόδων για ΕΦΤΕ ή Φ.Π.Α. (αν συντρέχει τέτοια περίπτωση) έχουν συμπεριληφθεί στις αντίστοιχες απαιτήσεις και έχουν καταχωρηθεί σε πίστωση των οικείων λογαριασμών υποχρεώσεων.

- Συμφωνήστε τα απεικονιζόμενα στον Ισολογισμό κονδύλια με τα δεδομένα των φύλλων εργασίας.

(Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι οι λογαριασμοί του Ισολογισμού προκύπτουν από τη συνάθροιση των αντίστοιχων λογαριασμών των διαφόρων μονάδων της Τράπεζας, εσωτερικού και εξωτερικού ως και της Διοικήσεως αυτής).

Λοιπές Τραπεζικές Εργασίες και Δραστηριότητες

Περιεχόμενο Τίτλου

Οι Τράπεζες πέραν των κυρίων εργασιών τους, της συγκεντρώσεως των αποταμιεύσεων και άλλων κεφαλαίων, της χορηγήσεως δανείων πάσης μορφής και των ιδίων τοποθετήσεων και επενδύσεων διενεργούν και άλλες εργασίες ή και αναπτύσσουν διάφορες άλλες δραστηριότητες. Μια ενδεικτική απαρίθμηση είναι η εξής:

- Εγγυητικές επιστολές - Πιστωτικές επιστολές.
- Εισαγωγές - Εξαγωγές.
- Εισπράξεις αξιών τρίτων.
- Επιταγές και εντολές (Κίνηση Κεφαλαίων).
- Εργασίες φυλάξεως τίτλων.
- Ενοικιάσεις θυρίδων.
- Λοιπές μεσολαβητικές εργασίες.
- Διαχείριση ενσήμων Νομικών Προσώπων.

Σημειώνεται εδώ ότι το "Συνάλλαγμα" αποτελεί μια εξαιρετικής σημασίας εργασία για την Τράπεζα και για το λόγο αυτό παραθέσαμε τα σχετικά με τον έλεγχο στην αρχή της παρούσας.

Πρέπει να τονιστεί ότι ο έλεγχος των λογαριασμών καταθέσεων ή χορηγήσεων σε συνάλλαγμα, δεν διαφέρει στην ουσία από τον έλεγχο των σε δραχμές λογαριασμών.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου διαφαίνονται από τις οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών για κάθε κατηγορία εργασιών, όπως παραθέτονται αναλυτικά στα επόμενα. Μπορεί όμως να υπογραμμιστεί, ως γενικότερη αντικειμενική επιδίωξη του ελέγχου, η επαλήθευση των εσόδων που προκύπτουν από τις εργασίες αυτές, όπως και η ορθή απεικόνιση των αναλαμβανόμενων υποχρεώσεων ή δημιουργούμενων απαιτήσεων της Τράπεζας, χωρίς να παραβλέπεται η νομοθεσία που διέπει αυτές τις εργασίες.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Δεν μπορεί να περιγραφούν κάποιες βασικές εξασφαλίσεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, που θα ισχύουν για όλες τις κατηγορίες εργασιών. Συνεπώς, σε κάθε κατηγορία εργασιών ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να εκτιμά, αν το σύστημα εσωτερικού ελέγχου λειτουργεί με επιδίωξη την παροχή κάποιων βασικών εξασφαλίσεων και ανάλογα να προσαρμόζει την έκταση και το βάθος του ελέγχου του.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Στον εξωτερικό ελεγκτή πρέπει να επισημανθεί ότι οι ανωτέρω τραπεζικές εργασίες και δραστηριότητες αναπτύσσονται στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας. Συνεπώς, οι εργασίες αυτές ελέγχονται κατά τον έλεγχο των διαφόρων μονάδων της Τράπεζας.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

Πιστωτικές Επιστολές

Σε προηγούμενο κεφάλαιο παρατέθηκαν Οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών για τις εγγυητικές επιστολές, λόγω συναφείας με το αντικείμενο των χορηγήσεων. Κανονικά εκεί έπρεπε να έχουν τεθεί και τα σχετικά με τις πιστωτικές επιστολές. Οι οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών για τις πιστωτικές επιστολές περιγράφονται ως εξής:

- (α) Απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες.
- (β) Επιλογή δείγματος από τις σε κυκλοφορία πιστωτικές επιστολές εκδόσεως της ελεγχόμενης μονάδας. Υπάρχει έγκριση αρμοδίων για την έκδοσή τους.
- (γ) Η Τράπεζα έχει εισπράξει ως κάλυμμα το ποσό της πιστωτικής επιστολής. Το ποσό αυτό έμεινε έντοκο σε λογαριασμό καταθέσεων όψεως μέχρις εξοφλήσεως ή επιστροφής της πιστωτικής επιστολής.
- (δ) Ο τύπος της πιστωτικής επιστολής όπως και οι προσθήκες σε αυτή πρέπει να έχουν εγκριθεί και θεωρηθεί από εξουσιοδοτημένο όργανο της Τράπεζας.
- (ε) Αν η Τράπεζα δεν έχει εισπράξει κάλυμμα πρέπει να εξεταστεί ότι υπολογίστηκε τόκος χρηματοδοτήσεως σε κάθε ποσό που πλήρωσε η Τράπεζα.
Προσοχή για τις εξασφαλίσεις και τις πιθανές απώλειες.
- (στ) Υπολογισμός των τόκων προμηθείας και άλλων τυχόν εξόδων είναι σύμφωνος με τα οριζόμενα από τις αρμόδιες αρχές και την Τράπεζα;

Έχουν καταχωρηθεί ορθώς στους αντίστοιχους αποτελεσματικούς λογαριασμούς;

Επίσης, έχουν υπολογιστεί και καταχωρηθεί ορθώς τους οικείους λογαριασμούς υποχρεώσεων ο ΕΦΤΕ που αναλογεί επί των τοκοπρομηθειών και άλλων εισπραχθέντων εξόδων:

- (ζ) Τηρείται μητρώο των πιστωτικών επιστολών; Ενημερώνεται κανονικά;
- (η) Ενημερώνονται κανονικά οι αντίστοιχοι λογαριασμοί τάξεως;

Εισαγωγές

Σκόπιμο είναι να προηγηθεί μια σύντομη ενημέρωση, ως εξής:

Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για κάθε εισαγωγή είναι:

- Αίτηση εισαγωγέα δεόντως συμπληρωμένη και χαρτοσημασμένη.
- Προτιμολόγια ή οριστικά τιμολόγια, χαρτοσημασμένα ως προς τη θεώρησή τους.
- Τιμοκατάλογος εισαγομένων εμπορευμάτων (Επίσημος).
- Δήλωση αντιπροσώπου για την προμήθεια του, χαρτοσημασμένη.
- Δήλωση εισαγωγέα ότι δεν μεσολαβεί αντιπρόσωπος, χαρτοσημασμένη.
- Δήλωση Ν. 939/1979 χαρτοσημασμένη.
- Κατά περίπτωση, άδεια πινάκων Α + Β, αποδεικτικό βιομηχανικής - βιοτεχνικής ενημερότητας, έγκριση Υπουργείου Βιομηχανίας, Εμπορίου, Γεωργίας κ.λ.π., έγκριση αεροπορικής μεταφοράς, υπεύθυνη δήλωση εισαγωγέα κτηνοτροφικών, δασικών, αλιευτικών προϊόντων και ότι άλλο απαιτείται ειδικά για τη συγκεκριμένη εισαγωγή.

Μετά την προσκόμιση των δικαιολογητικών η μεσολαβούσα Τράπεζα προβαίνει στα εξής:

- Συμπλήρωση εντύπου εγκρίσεως εισαγωγής (Διαδικασία Ε ή Δ).
- Ελεγχο τιμολογίων με τιμοκατάλογο ή άλλο επίσημο στοιχείο.
- Είσπραξη ανταποδοτικού τέλους (άρθρο 49 Ν. 1089/1980).
- Είσπραξη παραβόλου.
- Είσπραξη προκαταβολών για περιθώρια και δασμούς, όταν υπάρχουν.
- Συγκεντρωτική κατάσταση εγκρίσεων που χορηγήθηκαν κάθε ημέρα υποβάλλεται στην Τράπεζα Ελλάδος.

Σημειώνονται προς διευκόλυνση τα ακόλουθα:

- Το παράβολο υπολογίζεται 0.5% στην αξία CIF (Ελάχιστο δρχ. 40 μέγιστο δρχ. 500).

- Ανταποδοτικό τέλος 1 ο/οο στην τιμολογιακή αξία (Ελάχιστο δρχ. 250 μέγιστο δρχ. 5.000) πλέον χαρτοσήμου Ο.Γ.Α. (2,4%). Η είσπραξη γίνεται γιατί η Τράπεζα θεωρεί τα τιμολόγια.

Ως προτιμολόγια γίνονται δεκτά αυτά που αναγράφουν τουλάχιστον τιμή μονάδας, συνολική αξία, προμήθεια αντιπροσώπου, όταν μεσολαβεί, και τυχόν εκπτώσεις.

Ως οριστικά τιμολόγια λαμβάνονται αυτά που έχουν τα προαναφερόμενα στοιχεία και επιπλέον υποχρεωτικά αναλυτικά καθαρό και μικρό βάρος, τεμάχια κ.λ.π. ονοματολογία και κωδικούς αριθμούς δασμολογίου NIMEXE (Ε.Ο.Κ.).

- Στην Ειδική Επιτροπή της Τράπεζας Ελλάδος δεν διαβιβάζονται τιμολόγια κάτω της αξίας \$ 20.000, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις.

- Η έγκριση εισαγωγής που χορηγεί η μεσολαβούσα Τράπεζα ισχύει 6 μήνες για την φόρτωση των εμπορευμάτων και 3 μήνες από τη φόρτωση για την κόμιση τους στο ελληνικό έδαφος.

Για ορισμένα είδη η ισχύς για τη φόρτωση είναι 12 μήνες (Μηχανήματα, ανταλλακτικά, εξαρτήματα, κ.λ.π.). Για παράταση προθεσμίας αρμόδια είναι η Ε.Ρ.Θ.Ε. της Τράπεζας της Ελλάδος.

- Η έγκριση ακυρώνεται αιτήσεις εισαγωγές πριν από τη φόρτωση, λόγω εκπνοής της ισχύος της ή αντικατάστασής της με άλλη. Ο ακυρωμένος αριθμός εισαγωγής δεν επαναχρησιμοποιείται.

- Τροποποίηση της εγκρίσεως κατά τη διαδικασία Ε ή Δ είναι δυνατή. Για την τροποποίηση εισπράττεται παράβολο δρχ. 40, εφόσον η τροποποίηση αφορά σε υπέρβαση εγκρίσεως όχι πέραν του 5% και δεν έχει καταβληθεί το μέγιστο παράβολο των δρχ. 500. Σε άλλη περίπτωση εισπράττεται αναλογικό παράβολο εφόσον υπολείπεται του αρχικού εισπραχθέντος.

- Αντίγραφα των προτιμολογίων (όχι οριστικών) αποστέλλονται κατά μήνα στην ΔΙΠΑΕ (Ελεύθερη Ζώνη Πειραιά) εφόσον βάσει αυτών έχουν χορηγηθεί εγκρίσεις (Υπ. Οικονομικών 18692/18.5.84 telex Τ.Ε. 12.6.84 ισχύει από 1.7.84).

- Αντίγραφα των εγκρίσεων αποστέλλονται ανά 10ήμερο στα κατά τόπους Ε.Β.Ε. (Εγκύκλιος Τ.Ε. 58/18.8.81, 496/13.6.83).

- Ακριβή στοιχεία κάθε εισαγωγέα και περιγραφή και αγαθών που διακανονίστηκαν μέσα στο προηγούμενο τρίμηνο αποστέλλονται στην Οικονομική Εφορία (Τ.Ε. 456/8.7.82, Υπουργείο Οικονομικών Ε6/3777/17.5.82).

Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για τη διενέργεια του διακανονισμού και την έκδοση αδειας εκτελωνισμού είναι τα εξής:

- Εγκριση εισαγωγής.
- Οριστικό τιμολόγιο.
- Φορτωτικά έγγραφα (ή διατακτική ή τίτλος αποταμιεύσεως ή αποθηκεύσεως, κ.λ.π.).
- Πιστοποιητικό παραγωγής ή κυκλοφορίας (αν το ζητά ο εισαγωγέας).
- Ασφαλιστήριο συμβόλαιο ή δήλωση εισαγωγέα ότι δεν επιθυμεί ασφάλιση.
- Εγκριση αεροπορικής μεταφοράς (όπου χρειάζεται).
- Δήλωση αναλώσεως (τελευταίο αντίτυπο της αδειας εκτελωνισμού).
- Εντυπα "Σ" (προθεσμιακός διακανονισμός).

- Προθεσμία διακανονισμού 60 ημέρες από άφιξη στο πρώτο ελληνικό λιμάνι ή σε περίπτωση μεταφορτώσεως επιπλέον 15 ημέρες (Τ.Ε. 424/3/2.84 και Υπ. Οικον. Ε6/7900/3.10.79). Για είδη που εισάγονται από φορείς Ενιαίου Προγράμματος Προμηθειών 120 ημέρες.

- Πρόστιμα που επιβάλλονται ή εγγυήσεις που καταπίπτουν δεν πρέπει να υπερβαίνουν αθροιστικά τα όρια του άρθρου 8 Ν. 936/1979.

- Εκπρόθεσμος διακανονισμός 2% στην αξία CIF για κάθε μήνα μέχρι ένα έτος. Μετά το έτος 4% κατά μήνα.

- Εκπρόθεσμη εισκόμιση αγαθών 2% στην αξία CIF για κάθε μήνα μέχρι ένα έτος. Μετά το έτος 4% κατά μήνα.

- Εκπρόθεσμη κατάθεση συναλλαγματικών εγγράφων στο Τελωνείο (150 ημέρες - κατάπτωση προσωπικής εγγυήσεως 20%).

- Εκπρόθεσμος εκτελωνισμός (Από το τελωνείο 40% κατά μήνα επί τιμολογιακής αξίας).

- Προφόρτωση ειδών πινάκων A + B (100% της δασμολογητέας αξίας αγαθών).

- Αγαθά που δεν υπάγονται στους πίνακες A + B αξίας CIF κάτω των \$ 1100 δεν χρειάζονται έγκριση εισαγωγής (δηλαδή πρόκειται για μια μεμονωμένη φόρτωση και μία φορτωτική). Εκδίδεται γι'αυτά βεβαίωση προς το τελωνείο με βάση τα δικαιολογητικά: τιμολόγιο, φορτωτική, πιστοποιητικό παραγωγής.

- Οποσδήποτε εισράττεται παράβολο και ανταποδοτικό τέλος.

- Δεν επιτρέπεται η έκδοση βεβαιώσεων για εισαγωγή βιβλίων, περιοδικών κ.λ.π. και κινηματογραφικών ταινιών έστω και κάτω των \$ 1.100.

- Οι εισαγωγές αυτές δεν υπόκεινται σε εισφορά - ποινή λόγω εκπροσθέσμου διακανονισμού (Τ.Ε. 1031/11.3.82), αλλά υπόκεινται σε ποινή λόγω εκπρόθεσμης κομίσσεως των αγαθών.

- Οι Τράπεζες εκτός από το βιβλίο - μητρώο των αδειών εκτελωνισμού, πρέπει να τηρούν φάκελλο αντιγράφων των αδειών και να τοποθετούν πίσω από κάθε άδεια το πιστοποιητικό αναλώσεως και επικυρωμένο αντίγραφο διασαφήσεως.

- Μετά παρέλευση έτους υποχρεούνται να ειδοποιήσουν γραπτώς τον εισαγωγέα, που πρέπει να φροντίσει για την τακτοποίηση της εκκρεμότητας μέσα σε ένα μήνα. Παρερχομένου του μηνός η Τράπεζα πρέπει να παραπέμψει το θέμα στην Τράπεζα Ελλάδος.

Εισαγωγές εμπορευμάτων μπορεί να γίνουν:

- Εναντι φορτωτικών εγγράφων μετρητοίς ή προθεσμακώς.

- Ανοιγμα ενεργήου πιστώσεως ή προεμβάσματος 100%.
- Με μικό τρόπο (συνδυασμός των δύο προηγουμένων).

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών για τις Εισαγωγές

Το Κατάστημα πρέπει να τηρεί βιβλία αξιών εξωτερικού προς εισπραξη, που πρέπει να είναι θεωρημένο από την Οικονομική Εφορία. (Κάθε Κατάστημα είναι εξουσιοδοτημένο να χρησιμοποιεί μια σειρά αριθμών για τις αξίες).

Επίσης τέτοια βιβλία πρέπει να τηρεί και για τις Συναλλαγματικές - Υποσχετικές εξωτερικού (ιδιαιτερη αριθμηση κατά κατηγορία αξιών) προς εισπραξη, όπως και για τις πιστώσεις εξωτερικού (ενέγγυες πιστώσεις) (ιδιαιτερη σειρά αριθμήςσεως).

Από το βιβλίο αξιών, που πρέπει να ενημερώνεται καθημερινά, καθόσον πρόκειται για αξίες που πρέπει να φυλάσσονται και σε ιδιαίτερο πυρασφαλές ερμάριο, ή κιβώτιο, θα επιλέξετε ορισμένες σημειώνοντας τους αριθμούς αυτών και θα ζητήσετε να σας προσκομίσουν τους σχετικούς φακέλλους.

Το περιεχόμενο κάθε φακέλλου ελέγχεται με βάση αυτά που προαναφέραμε.

Ειδικότερα ελέγχονται τα εξής:

- (α) Υπαρξη αιτήσεως εισαγωγέα συμπληρωμένης, υπογεγραμμένης και χαρτοσημασμένης.
- (β) Υπαρξη αντιγράφου προσωπικού - οριστικού τιμολογίου θεωρημένου και χαρτοσημασμένου.
- (γ) Υπαρξη δηλώσεως αντιπροσώπου για την προμήθεια δεόντως

χαρτοσημασμένης.

- (δ) Υπαρξη δηλώσεως εισαγωγέα για τη μεσολάβηση αντιπροσώπου χαρτοσημασμένης.
- (ε) Δήλωση Ν. 939/1979 υπογεγραμμένης και χαρτοσημασμένης (για τιμολόγια κάτω των \$ 20.000 που δεν έχουν υποβληθεί στην Ε.Ρ.Θ.Ε. της Τ.Ε.).
- (στ) Εισπραξη παραβόλου εισαγωγής (Κρατάμε σημειώσεις αριθμού εγκρίσεως και ημερομηνίες για έλεγχο με λογαριασμό και κατάσταση αποδόσεως παραβόλων στην Τ.Ε.).
- (ζ) Εισπραξη ανταποδοτικού τέλους (ομοίως σημειώσεις για έλεγχο αποδόσεώς του).
- (η) Εισπραξη προκαταβολών περιθωρίων - δασμών, όπου χρειάζεται (ομοίως, σημειώσεις για έλεγχο αποδόσεως στην Τ.Ε. κ.λ.π.).
- (θ) Εκκαθάριση διακανονισμού (Αξία συναλλάγματος, εισφορές, πρόστιμα, προμήθειες, ταχυδρομικά - τηλεγραφικά, κ.λ.π.) - Συσχέτιση με τιμολόγια, άδεια εκτελωνισμού και έμβασμα συναλλάγματος στο εξωτερικό. Προσοχή για τη διαπίστωση της εισπράξεως από τον πελάτη των εξόδων ανταποκριτή του εμβάσματος ή της ισόποσης χρεώσεως από τον ανταποκριτή . (Η εκκαθάριση πρέπει να φέρει ενδείξεις ταμειακής μηχανής ή σχετική σφραγίδα που να επιβεβαιώνει την εισπραξη).
- (ι) Εκπρόθεσμος διακανονισμός ή εκπρόθεσμη εισκόμιση αγαθών (Υπολογισμός προστίμων, εισπραξη αυτών, πίστωση οικείου λογαριασμού και απόδοση την Τ.Ε.).
- (ια) Προθεσμιακός διακανονισμός (Εντυπο "Σ", αναγγελία στο εξωτερικό

για την Υποσχετική - Συναλλαγματική). (Κρατήστε σημειώσεις για την αναζήτηση της τύχης των Συναλλαγματικών - Υποσχετικών, πληρωμή, διαμαρτύρηση, καθυστέρηση, πρόστιμο εκπρόθεσμης εξοφλήσεως, κ.λ.π.).

- (ιβ) Για τους τόκους συναλλαγματικών κ.λ.π. πρέπει να γίνεται παρακράτηση φόρου, σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία και τις διμερείς συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας.
- (ιγ) Αντίγραφο αδειας εκτελωνισμού υπογεγραμμένο από πελάτη και χαρτοσημασμένο.
- (ιδ) Χορήγηση βεβαιώσεως ναύλου έναντι υπογραφής από εισαγωγέα (όταν επιβάλλεται η χορήγηση βεβαιώσεως).
- (ιε) Οριστικό τιμολόγιο θεωρημένο και χαρτοσημασμένο. (Σύγκριση οριστικού με προτιμολόγιο για να βεβαιωθείτε ότι περιγραφή ειδών, τιμές μονάδας και ολική αξία συμπίπτουν.

- Για τυχόν διαφορές στις τιμές μονάδος ελέγξτε αν χρειάζεται θεώρηση του οριστικού από το Επιμελητήριο και διαπιστώστε ότι έχει εισπραχθεί εισφορά - ποινή υπέρ του Δημοσίου για τυχόν παραβάσεις.

- Ελέγξτε, αν το βιβλίο των συναλλαγματικών εξωτερικού ενημερώνεται κανονικά και επαληθεύστε το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγματικών και υποσχετικών εξωτερικού. Συσχετίστε ορισμένα στοιχεία με αντίστοιχους φακέλους εισαγωγής.

Πριν από την έναρξη ελέγχου στην υπηρεσία εισαγωγών ζητήστε να πληροφορηθείτε πως λειτουργεί και τις αρμοδιότητες κάθε υπαλλήλου της. Αυτό θα βοηθήσει να εφαρμόσετε τις οδηγίες αυτές με άλλες απαραίτητες, κατά τη γνώμη σας, ελεγκτικές διαδικασίες.

Όταν πρόκειται για ενέγγυο πίστωση πρέπει να ελέγχουμε και τα εξής:

- (α) Σύμβαση ενεγγύου πιστώσεως συμπληρωμένης, υπογεγραμμένης και χαρτοσημασμένης.
- (β) Πρόσθετη πράξη ενεχυριάσεως δραχμικού αντιτίμου ή και εγγυήσεως, υπογεγραμμένης και χαρτοσημασμένης.
- (γ) Συσχέτιση telex ανοίγματος πιστώσεως (το κείμενο που διαβιβάζεται στο εξωτερικό - ξενόγλωσσο) με τους όρους της συμβάσεως της ενεγγύου πιστώσεως.
- (δ) Έλεγχος ποσού (συναλλάγματος) ανοίγματος και εκτελέσεως της πιστώσεως.

- Όταν πρόκειται για προέμβασμα διενεργούμε ανάλογο με τα ανωτέρω έλεγχο.

- Με βάση τα στοιχεία που έχουμε κρατήσει από τον έλεγχο των φακέλων (αριθμοί εγκρίσεων, ποσά παραβόλων, εγκρίσεων, τροποποιήσεων, εισφορών ΕΒΕ, περιθωρίων κ.λ.π.) ελέγχουμε αντίστοιχα τους λογαριασμούς, όπου πιστώνονται οι εισπράξεις αυτές όπως και οι εισπράξεις του σε δρχ. καλύμματος των εισαγωγών.

- Προσοχή ιδιαίτερα για την εκκαθάριση του τελευταίου αυτού λογαριασμού των σε δρχ. καλύμματος. Επίσης πρέπει να βεβαιωθούμε ότι με βάση τους λογαριασμούς αυτούς έγινε η μεταφορά των παραβόλων, εισφορών, περιθωρίων, κ.λ.π. στην Τράπεζα Ελλάδος.

- Σκόπιμο είναι να συμφωνήσουμε το χρεωστικό υπόλοιπο του λογαριασμού Τράπεζα Ελλάδος περιθώρια - δασμοί με το πιστωτικό υπόλοιπο του λογαριασμού "Δικαιούχοι περιθωρίων - δασμών". Η συμφωνία αυτή πρέπει

να γίνει και με βάση τα στοιχεία (καταστάσεις κ.λ.π.) που στέλνει η Τράπεζα της Ελλάδος στο Κατάστημα.

- Εάν υπάρχουν μεταξύ του δείγματος εισαγωγές χρηματοδοτούμενες πρέπει να ελέγξουμε, αν έχουν τηρηθεί οι σχετικές αποφάσεις της Τ.Ε. για το ύψος της χρηματοδότησεως, το χρόνο εξοφλήσεως αυτής, το χρηματοδοτημένο είδος κ.λ.π.

- Η προμήθεια που καταβάλλεται στον αντιπρόσωπο προϋποθέτει θεωρημένο τιμολόγιο του αντιπροσώπου. Επίσης, ελέγχουμε το λογαριασμό των οφειλομένων στους αντιπροσώπους προμηθειών για την ύπαρξη τυχόν χρεωστικών υπολοίπων και ερευνούμε την παλαιότητα των πιστωτικών κονδυλίων.

Εξαγωγές

- Ζητήστε ορισμένους φακέλλους εξαγωγών και οπωσδήποτε αυτούς, για τους οποίους υπάρχουν προχρηματοδοτήσεις ή χρηματοδοτήσεις από την Τράπεζα των αντίστοιχων εξαγωγών.

- Ελέγξτε τις θεωρήσεις των τιμολογίων, την ύπαρξη αδειας εξαγωγής, χαρτοσήμανση, προμήθειες, εισφορές, τυχόν προσωπικές εγγυήσεις από επανεξαγωγές κ.λ.π.

- Ελέγξτε την παρακολούθηση της συναλλαγματικής τακτοποίησεως της εξαγωγής.

- Προσέξτε την εισπραξη και την πληρωμή εξόδων ανταποκριτών.

- Για τις προχρηματοδοτήσεις ή χρηματοδοτήσεις εξαγωγών συμβουλευτείτε προηγ. παραγράφους.

Εισπράξεις Αξιών Τρίτων

Πρέπει να τονιστεί ότι οι πελάτες της Τράπεζας παραδίδουν σε αυτή αξίες που έχουν, για να εισπραχθούν στη λήξη τους με σκοπό το προϊόν της εισπράξεως να μεταφερθεί σε πίστωση λογαριασμού τους καταθέσεων ή να αποδοθεί σε αυτούς ταμιακώς. Ομως είναι δυνατόν τέτοιες αξίες να έχουν παραδοθεί στην Τράπεζα προς εξασφάλιση κάποιας χορηγήσεως. Στην περίπτωση αυτή το προϊόν της εισπράξεως τους μεταφέρεται σε πίστωση του λογαριασμού χορηγήσεως. Διαφορετικά έχει το θέμα των προεξοφλημένων αξιών.

Ως προς τις εξασφαλίσεις που πρέπει να παρέχει το σύστημα του εσωτερικού ελέγχου για τις προς εισπραξη αξίες, σημειώνουμε τα εξής:

- Πρέπει να τηρείται μητρώο των προς εισπραξη αξιών.
- Πρέπει να χρησιμοποιούνται προαριθμημένα έντυπα, ως απόδειξη παραλαβής των προς εισπραξη αξιών.
- Η παραλαβή των προς εισπραξη αξιών πρέπει να γίνεται από πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που ασχολείται με την εισπραξη τους.
- Πρέπει να παρακολουθούνται λογιστικά όλες οι εισπραττόμενες αξίες όπως και τα έσοδα από αυτές και οι επ'αυτών φόροι (ΕΦΤΕ - Φ.Π.Α.):
- Οι προς εισπραξη αξίες πρέπει να παρακολουθούνται σε λογαριασμούς τάξεως.
- Πρέπει να ενημερώνεται ο πελάτης για τη μη πληρωμή αξιών από τους οφειλέτες τους.

- Για τον εξωτερικό έλεγχο είναι αναγκαίο να επαληθεύσει την εφαρμογή ή μή των ανωτέρω επιλέγοντας κατάλληλο δείγμα αξιών προς είσπραξη.

Επιταγές και Εντολές (Κίνηση Κεφαλαίων)

Για τις επιταγές και εντολές ισχύουν όσα αναφέρονται σε παρακάτω παραγράφους.

Εργασίες Φυλάξεως Τίτλων και Ενοικίαση Θυρίδων

Οι Τράπεζες αναλαμβάνουν την φύλαξη ορισμένων περιουσιακών στοιχείων π.χ. τίτλων ή εκμισθώνουν για το σκοπό φυλάξεως περιουσιακών στοιχείων θυρίδες θησαυροφυλακίων στους πελάτες τους.

Για τις εργασίες αυτές εφαρμόζονται οι οδηγίες προηγ. παραγράφων και τα ακόλουθα:

- Πρέπει να υπογράφονται συμβάσεις παροχής υπηρεσιών φυλάξεως ή συμβάσεις εκμισθώσεως θυρίδων παροχής υπηρεσιών φυλάξεως ή συμβάσεις εκμισθώσεως θυρίδων δεόντως χαρτοσημασμένες. Είσπραξη εγγυήσεων για τις τελευταίες.
- Πρέπει να χρησιμοποιούνται προαριθμημένες αποδείξεις παραλαβής των προς φύλαξη περιουσιακών στοιχείων και να περιγράφονται λεπτομερώς αυτά στις αποδείξεις.
- Πρέπει να τηρείται μητρώο για τα προς φύλαξη περιουσιακά στοιχεία.
- Πρέπει τα περιουσιακά στοιχεία των πελατών να φυλάσσονται ξεχωριστά

από αυτά ιδιοκτησίας της Τράπεζας, ενώ για το θησαυροφυλάκιο να τηρείται βιβλίο εισόδου.

- Πρέπει να ενημερώνονται οι κατάλληλοι λογαριασμοί τάξεως.
- Τα έσοδα από τις εργασίες αυτές πρέπει να εισπράττονται ή να χρεώνονται σε λογαριασμούς πελατών και να πιστώνονται οι οικείοι λογαριασμοί των εσόδων όπως και των υποχρεώσεων, για τους επ'αυτών φόρους (ΕΦΤΕ - Φ.Π.Α.).
- Πρέπει να παρακολουθούνται και να εισπράττονται τα τοκομερίδια, μερίσματα κ.λ.π. των προς φύλαξη τίτλων όπως και οι κληρώσεις ομολογιών και οι από αυτές εισπράξεις.
- Εφαρμόστε ανάλογες ελεγκτικές διαδικασίες για την επαλήθευση των ανωτέρω.
- Ελέγξτε αν οι μη εκμισθωμένες θυρίδες είναι πραγματικά κενές.

Λοιπές μεσολαβητικές Εργασίες

Ο εξωτερικός έλεγχος για τις λοιπές εργασίες της Τράπεζας πρέπει να εξακριβώνει την κατά νόμο και τους κανονισμούς της Τράπεζας ανάληψη και εκτέλεση κάθε εργασίας, την εισπραξη των αντίστοιχων προμηθειών, εξόδων, φόρων κ.λ.π. και την κατάλληλη λογιστική απεικόνιση αυτών.

Ενδεικτικά και μόνο αναφέρονται οι ακόλουθες εργασίες:

- (α) Παροχή υπηρεσιών θερμοφυλάκα σε αμοιβαία κεφάλαια (Αμοιβή κατά τις συμφωνίες πλέον ΕΦΤΕ 8%).

- (β) Παροχή υπηρεσιών αναδόχου (underwriter) εκδόσεως μετοχών εταιρειών (κατά τις διαδικασίες του Π.Δ. 350/1985). (Αμοιβή κατά τους όρους της συμφωνίας, έγκριση συμφωνίας από εξουσιοδοτημένο όργανο, εισπραξη ΕΦΤΕ 8%).
- (γ) Παροχή υπηρεσιών διαχείρισεως και φυλάξεως χρεογράφων επενδυτών εξωτερικού (Προμήθειες φυλάξεως, προμήθειες διαμεσολαβήσεως σε αγοραπωλησίες, Προμήθειες εισπράξεως μερισμάτων - τοκομεριδίων, κ.λ.π.).

2. ΠΑΘΗΤΙΚΟ

Υποχρεώσεις προς Πιστωτικά Ιδρύματα

Περιεχόμενο Τίτλου

- Τράπεζα Ελλάδος:
  - * Υποχρεώσεις σε δραχμές έναντι συναλλάγματος σε σταθερή τιμή.
  - * Υποχρεώσεις σε ξένα τραπεζογραμμάτια έναντι συναλλάγματος.
  - * Αναπροεξοφλήσεις χαρτοφυλακίου.
  - * Βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις και αναχρηματοδοτήσεις.
  - * Μακροπρόθεσμες αναχρηματοδοτήσεις.
  - * Υποχρεώσεις από εισπράξεις για λογαριασμό της.
  - * Ειδικές καταθέσεις (σε δρχ. και σε μετατρέψιμες δρχ.).
- Καταθέσεις διατραπεζικής αγοράς (σε δρχ., σε μετατρέψιμες δρχ. και σε συνάλλαγμα).
- Καταθέσεις όψεως πιστωτικών ιδρυμάτων (σε δρχ., σε μετατρέψιμες δρχ. και σε συνάλλαγμα).
- Καταθέσεις προθεσμίας πιστωτικών ιδρυμάτων (σε δρχ., σε μετατρέψιμες δρχ. και σε συνάλλαγμα).
- Καταθέσεις δεσμευμένες πιστωτικών ιδρυμάτων (σε δρχ., σε μετατρέψιμες δρχ. και σε συνάλλαγμα).
- Καταθέσεις σε εγγύηση πιστωτικών ιδρυμάτων (σε δρχ., σε μετατρέψιμες δρχ. και σε συνάλλαγμα).

- Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα (δρχ., συνάλλαγμα και μετατρέψιμες δρχ.).
- Ανταποκριτές εξωτερικού (πιστωτικά υπόλοιπα).

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι ουσιώδεις αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου σε ότι αφορά τις υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα είναι οι εξής:

- Τα δάνεια και οι υποχρεώσεις γενικότερα, όπως και τα έξοδα από τόκους πρέπει να απεικονίζονται, σύμφωνα με τις γενικά παραδεδεγμένες λογιστικές αρχές.
- Στις οικονομικές καταστάσεις πρέπει να γίνονται οι αναγκαίες αποκαλύψεις για τα ανωτέρω δάνεια και υποχρεώσεις γενικότερα.
- Οι λογαριασμοί των καταθέσεων πρέπει να έχουν ταξινομηθεί και να παρουσιάζονται κατάλληλα στις οικονομικές καταστάσεις, και
- Οι ανωτέρω καταθέσεις και τα έξοδα από τόκους να απεικονίζονται, σύμφωνα με τις γενικά παραδεδεγμένες λογιστικές αρχές.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τις υποχρεώσεις προς τα πιστωτικά ιδρύματα, πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Τα ποσοτικά όρια και ο τύπος των δανείων που λαμβάνει η Τράπεζα πρέπει να είναι προκαθορισμένα από το Διοικητικό Συμβούλιο ή άλλο

αρμόδιο εξουσιοδοτημένο όργανο.

- Να γίνεται τακτικά αναφορά στο Διοικητικό Συμβούλιο ή στο αρμόδιο εξουσιοδοτημένο όργανο για την κατάσταση των δανείων, που έχει λάβει η Τράπεζα.
- Η τήρηση των αναλυτικών καθολικών των δανείων και η τακτική, τουλάχιστο κατά μήνα, λογιστική συμφωνία αυτών πρέπει να γίνεται από διαφορετικά πρόσωπα, όπως διαφορετικό πρόσωπο να είναι αυτό που προετοιμάζει τα δικαιολογητικά πληρωμής των δανείων και των εξόδων αυτών.
- Να γίνεται καθημερινή συμφωνία των αναλυτικών καθολικών των καταθέσεων και να αποστέλλεται τακτικά αντίγραφο του λογαριασμού στα πιστωτικά ιδρύματα που είναι καταθέτες.
- Να υπάρχει επαρκής προστασία και φύλαξη των φακέλων, των καρτελών, των παραστατικών, καταθέσεων κ.λ.π. ενώ πρέπει να εγκρίνονται από αρμόδιο προϊστάμενο τυχόν υπεραναλήψεις, επιστρεπτές επιταγές, κ.λ.π.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Το γεγονός ότι στον τίτλο αυτό περιλαμβάνονται μόνο υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα είτε από καταθέσεις είτε από δάνεια παρέχει στον εξωτερικό ελεγκτή τη δυνατότητα της ευχερέστερης και πληρέστερης επαληθεύσεως του ύψους των υποχρεώσεων αυτών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Οι λογαριασμοί που περιλαμβάνονται στον τίτλο αυτού του κεφαλαίου τηρούνται συνήθως στη Διοίκηση μιας Τράπεζας ή στο Κεντρικό αυτής. Είναι ελάχιστες οι περιπτώσεις να συναντήσει κανείς κάποιον ή κάποιους από τους λογαριασμούς αυτούς σε άλλες μονάδες της Τράπεζας. Πάντως και στις ελάχιστες αυτές περιπτώσεις οι οδηγίες που παρέχονται στις παρακάτω παραγράφους εφαρμόζονται κατ'αναλογία.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

Για τους λογαριασμούς "Υποχρεώσεις σε δρχ. έναντι συναλλάγματος σε σταθερή τιμή" και "Υποχρεώσεις σε ξένα τραπεζογραμμάτια έναντι συναλλάγματος" σημειώνονται τα εξής:

- Οι σε ξένο νόμισμα καταθέσεις των πελατών μίας Τράπεζας που είναι υποχρεωτικά εκχωρητές στην Τράπεζα της Ελλάδος έναντι δραχμών σε σταθερές τιμές απεικονίζονται σε ζεύγος λογαριασμών αντιθέτων, ο ένας των οποίων, δηλαδή ο πιστωτικός, είναι ο πρώτος από τους αναφερόμενους στην αρχή της υποπαραγράφου αυτής, ενώ ο δεύτερος λογαριασμός, πιστωτικός και αυτός, είναι ο αντίθετος λογαριασμός για τα παραδιδόμενα στην Τράπεζα Ελλάδος ξένα τραπεζογραμμάτια και μέχρις ότου αυτή πιστώσει την Τράπεζα σε συνάλλαγμα. Συνεπώς, ο έλεγχός μας περιορίζεται ουσιαστικά στις συμφωνίες των ανωτέρω λογαριασμών με τους

αντίθετους αυτών. Επαλήθευση με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, πρέπει να επιδιώκεται.

- Ο λογαριασμός "Αναπροεξοφλήσεις χαρτοφυλακίου" πρέπει να παρουσιάζει ως πιστωτικό υπόλοιπο την ονομαστική αξία των συναλλαγματικών και γραμματίων πελατείας της Τράπεζας, που είχαν προεξοφληθεί από αυτή και μετά αναπροεξοφλήθηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος. Οι χρεωστικοί τόκοι της αναπροεξοφλήσεως πρέπει να απεικονίζονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς των εξόδων. Ο έλεγχος των δικαιολογητικών στοιχείων της αναπροεξοφλήσεως, της ορθής λογιστικής απεικονίσεως της υποχρεώσεως και των τόκων της αναπροεξοφλήσεως και η επιβεβαίωση του ύψους της υποχρεώσεως με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, καλύπτουν τις υποχρεώσεις του εξωτερικού ελέγχου, ως προς το αντικείμενο αυτό. Έλεγχος ενημερώσεως των αντιστοιχών λογαριασμών τάξεως.

- Για τις βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις, αναχρηματοδοτήσεις και τις μακροπρόθεσμες αναχρηματοδοτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος ελέγχουμε τα αντίστοιχα δικαιολογητικά στοιχεία, τις από τόκους και άλλα έξοδα επιβαρύνσεις, τις σχετικές λογιστικές εγγραφές και ζητάμε την επιβεβαίωση του ύψους των υποχρεώσεων αυτών με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.

Χρήσιμη είναι και η αντιπαραβολή των εγγραφών των τηρουμένων από την Τράπεζα λογαριασμών με τις αντίστοιχες των extraits των λογαριασμών της Τράπεζας της Ελλάδος, εφόσον κοινοποιούνται τέτοια extraits από την Τράπεζα της Ελλάδος.

- Οι Τράπεζες εισπράττουν διάφορα κονδύλια για λογαριασμό της

Τράπεζας Ελλάδος. Τέτοια κονδύλια είναι τα διάφορα παράβολα (όπως π.χ. Ν. 1089/1980, διαδικασία Δ ή Ε, διαταγής 210), οι διάφορες εισφορές - ποινές λόγω παραβάσεως κανόνων εισαγωγών ή χρηματοδοτήσεων, οι προμήθειες του Ελληνικού Δημοσίου σε εγγυημένα δάνεια κ.λ.π. Τα εισπραττόμενα ως άνω κονδύλια πρέπει να πιστώνονται σε κατάλληλους λογαριασμούς υποχρεώσεων και να αποδίδονται στην Τράπεζα Ελλάδος, κανονικά. Ο έλεγχος πιστώσεως των λογαριασμών αυτών πρέπει να γίνεται κατά τον έλεγχο της εισπράξεως των αντίστοιχων κονδυλίων (Εισαγωγής, χορηγήσεις, κ.λ.π.), που μπορεί να πραγματοποιείται από οποιαδήποτε μονάδα. Για την απόδοση των εισπράξεων αυτών, σύμφωνα με τα στοιχεία των λογαριασμών υποχρεώσεων, πρέπει να αναζητούμε τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία.

- Για τις Ειδικές Καταθέσεις της Τράπεζας Ελλάδος αλλά και για όλες τις άλλες κατηγορίες καταθέσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων βασική επιδίωξη του εξωτερικού ελέγχου είναι η επαλήθευση του ύψους των καταθέσεων αυτών με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά. Πέραν αυτού ελέγχεται ο εκτοκισμός των λογαριασμών αυτών και η λογιστική απεικόνιση των τόκων, η εφαρμογή των ιδίων παραδεγμένων λογιστικών αρχών όπως και την προηγούμενη χρήση, ως προς το λογισμό και τη λογιστική απεικόνιση των τόκων. Επίσης, ελέγχεται αν τηρούνται οι όροι των καταθέσεων, σε όσες περιπτώσεις έχουν τεθεί τέτοιοι όροι (δεσμευμένες, σε εγγύηση) και η πρόωρη ανάληψη προθεσμιακών καταθέσεων σε ότι αφορά τους υπολογισμούς των τόκων.

- Η Τράπεζα πρέπει να αποστέλλει αντίγραφα των λογαριασμών στους καταθέτες - πιστωτικά ιδρύματα και να ζητά από αυτούς το "καλώς έχειν" των

λογαριασμών. Σχετική έρευνα είναι απαραίτητη.

- Οι μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα αφορούν σε δάνεια ή χορηγήσεις που έχουν γίνει από τα πιστωτικά ιδρύματα στην Τράπεζα. Συνεπώς αντικείμενο του ελέγχου αποτελούν οι συμβάσεις των αντίστοιχων δανείων ή χορηγήσεων, δεόντως υπογεγραμμένες και χαρτοσημασμένες, όταν πρέπει, ο εκτοκισμός των αντίστοιχων λογαριασμών (επιτόκιο, τρόπος υπολογισμού, λογιστική απεικόνιση), η εφαρμογή των ιδίων παραδεγμένων λογιστικών αρχών όπως και κατά την προηγούμενη χρήση και η επαλήθευση με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, του ύψους των υποχρεώσεων αυτών.

- Επίσης, πρέπει να ελέγχεται η έγκριση των αρμοδίως εξουσιοδοτημένων οργάνων για την ανάληψη δανειακών υποχρεώσεων.

- Η αντιπαραβολή των εγγράφων των λογαριασμών αυτών με τις αντίστοιχες των extraits των πιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να αποτελεί μια πρόσθετη ελεγκτική διαδικασία και κυρίως να ελέγχεται η συμφωνία τέλους χρήσεως, που έχει κάνει η Τράπεζα με βάση τα extraits.

- Τονίζεται ότι το τυχόν πιστωτικό υπόλοιπο του "ατόκου / εντόκου - τρεχούμενου λογαριασμού" της Τράπεζας στην Τράπεζα Ελλάδος πρέπει να απεικονίζεται μεταξύ των υποχρεώσεων προς την Τράπεζα Ελλάδος.

- Για τους λογαριασμούς των ανταποκριτών εξωτερικού εφαρμόζονται οι οδηγίες προηγούμενων παραγράφων. Τα τυχόν πιστωτικά υπόλοιπα των λογαριασμών των ανταποκριτών πρέπει να απεικονίζονται μεταξύ των υποχρεώσεων της Τράπεζας.

- Ενημερώστε κατάλληλα το Μόνιμο Φάκελλο ιδίως για θέματα μακροχρόνιων συμβάσεων και γενικότερα για πληροφορίες, αναγκαίες για τον

έλεγχο κατά τις επόμενες χρήσεις.

- Για θέματα ΕΦΤΕ και Φ.Π.Α. του παρόντος κεφαλαίου πρέπει να ανατρέξουμε σε επόμενες παραγράφους.

- Για την υποβολή στην Τράπεζα Ελλάδος στοιχείων σχετικά με τις καταθέσεις ισχύουν τα όσα αναφέρονται σε επόμενες παραγράφους.

Υποχρεώσεις προς τους Πελάτες

Περιεχόμενο Τίτλου

- Καταθέσεις όψεως δρχ.
- Τρεχούμενοι λογαριασμοί καταθέσεων δρχ.
- Καταθέσεις Ταμιευτηρίου δρχ.
- Καταθέσεις Προθεσμίας δρχ.
- Καταθέσεις δεσμευμένες δρχ.
- Καταθέσεις σε εγγύηση δρχ.
- Οι ανωτέρω κατηγορίες καταθέσεων σε συνάλλαγμα και σε μετατρέψιμες δρχ.
- Επιταγές και εντολές πληρωτές σε δρχ. και σε συνάλλαγμα
- Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.
- Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις σε δρχ. και σε συνάλλαγμα.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι σημαντικότερες αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για τις καταθέσεις είναι οι εξής:

- Ορθή απεικόνιση των καταθέσεων και των εξόδων από τόκους αυτών, σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές.
- Κατάλληλη ταξινόμηση και παρουσίαση των λογαριασμών καταθέσεων στις οικονομικές καταστάσεις.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τις καταθέσεις, πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Καθημερινή συμφωνία των αναλυτικών καθολικών με το Γενικό Καθολικό.
- Εγκριση από αρμόδιο προϊστάμενο υπεραναλήψεων, επιστρεπτών επιταγών κ.λ.π.
- Υπαρξη επαρκούς προστασίας και φυλάξεως των φακέλλων, των καρτελλών, των ακυρουμένων επιταγών, των παραστατικών καταθέσεως και των καρτελλιδίων υποδείγματος υπογραφών.
- Τακτική αποστολή στους καταθέτες αντιγράφου του λογαριασμού τους για το "καλώς έχειν" αυτού.
- Έλεγχος από αρμόδιο προϊστάμενο της ενεργοποίησης λογαριασμού καταθέσεων από μακρού χρόνου ακινήτου.
- Οι χρησιμοποιούμενες επιταγές πρέπει να είναι προαριθμημένες και να ελέγχεται επαρκώς η διαχείριση και κυρίως η χρησιμοποίηση αυτών από τους πελάτες.

- Τα καθήκοντα των υπαλλήλων που απασχολούνται στις καταθέσεις πρέπει να είναι κατάλληλα διαχωρισμένα, ώστε να υπάρχει αλληλοέλεγχος.
- Οι λογαριασμοί καταθέσεων των υπαλλήλων πρέπει να επιθεωρούνται από αρμόδιο προϊστάμενο για τυχόν ασυνήθιστες συναλλαγές.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Είναι γνωστό ότι οι περισσότερες Τράπεζες στον τομέα των καταθέσεων εφαρμόζουν συστήματα ηλεκτρονικής και μηχανογραφικής ενημερώσεως και επεξεργασίας στοιχείων και για το λόγο αυτό απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή από τον εξωτερικό ελεγκτή.

Η ενημέρωση του εξωτερικού ελεγκτή πάνω στους κανονισμούς και στις οδηγίες της Τράπεζας προς τους ταμιολογιστές αυτής για τη διεκπεραίωση των συναλλαγών, και ιδιαιτέρως η ενημέρωσή του πάνω στους κανονισμούς ελέγχου των συναλλαγών που διεκπεραιώνονται μέσω των ηλεκτρονικών συστημάτων (on line) είναι αναγκαία.

Κατωτέρω παρέχουμε τις οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών για τον τομέα των καταθέσεων με τη διευκρίνιση ότι κατά την ανάπτυξη ενός συγκεκριμένου προγράμματος ελέγχου θα γίνει κατάλληλη προσαρμογή αυτών στις απαιτήσεις κάθε συστήματος on line, ώστε να επιτυγχάνεται ο ίδιος πάντοτε επιδιωκόμενος αντικειμενικός στόχος του ελέγχου, ανεξαρτήτως συστήματος.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Ζητήστε να τεθούν υπόψη σας όλα τα αναλυτικά ισοζύγια των καταθέσεων κατά περιληπτικό λογαριασμό (τέλος μήνα που έχετε επιλέξει για βάση του ελέγχου σας).

- Βεβαιωθείτε για τη λογιστική συμφωνία των αναλυτικών ισοζυγίων με τους περιληπτικούς λογαριασμούς. Ελέγξτε ανοίγματα νέων λογαριασμών, κάθε κατηγορίας καταθέσεων, κατά το μήνα που επιλέξατε, με βάση τους κωδικούς αριθμούς των λογαριασμών και βεβαιωθείτε ότι, το ποσό της καταθέσεως έχει εισπραχθεί και καταχωρηθεί στο ταμείο.

- Ελέγξτε - έστω δειγματοληπτικά - τη συμφωνία του υπολοίπου μερικών λογαριασμών προς τα αντίστοιχα υπόλοιπα που αναγράφονται στα αναλυτικά ισοζύγια.

- Από την επισκόπηση των αναλυτικών ισοζυγίων εντοπίστε λογαριασμούς καταθέσεων με χρεωστικά υπόλοιπα. Για τα σημαντικότερα - τουλάχιστον - από αυτά ελέγξτε την αιτία και αν παρουσιάζουν οι αντίστοιχοι λογαριασμοί τέτοια χρεωστικά υπόλοιπα κατά σύστημα. Προσέξτε μήπως έχουμε επιτρεπόμενες υπεραναλήψεις (overdrafts) οπότε πρέπει να ελέγξουμε είσπραξη τοκοπρομηθειών και ΕΦΤΕ χορηγήσεων. Στην περίπτωση αυτή ελέγχουμε και την ορθή λογιστική απεικόνιση των τοκοπρομηθειών και ΕΦΤΕ.

- Για μερικούς λογαριασμούς, που θα επιλέξετε από κάθε κατηγορία (περιληπτικό λογαριασμό) καταθέσεων αναλόγως συνολικού αριθμού λογαριασμών, θα ελέγξετε τους υπολογισμούς των τόκων τελευταίου εξαμήνου

(και των προθεσμιακών των τόκων αυτών που έληξαν μέσα στο προαναφερόμενο εξάμηνο). Προσέξτε για την ορθή λογιστική απεικόνιση των τόκων στους λογαριασμούς καταθέσεων και αντιστοίχων εξόδων όπως και για την εφαρμογή των ιδίων παραδεγμένων λογιστικών αρχών όπως και την προηγούμενη χρήση.

(Προσοχή στην εφαρμογή των νόμιμων και συμφωνημένων κατά περίπτωση επιτοκίων, όπως και στο έτος υπολογισμού - πολιτικό, εμπορικό, μικτό).

- Βεβαιωθείτε ότι τηρούνται καρτελλίδια δειγματος υπογραφών καταθετών, τα οποία ενημερώνονται κανονικά και φυλάσσονται ασφαλώς.

- Ελέγξτε, δειγματοληπτικά, μερικές αναλήψεις από τους λογαριασμούς καταθέσεων και κυρίως την ύπαρξη εγκρίσεως του εντάλματος πληρωμής και την υπογραφή του καταθέτη προς το δείγμα του καρτελλιδίου.

- Προσέξτε για τυχόν πληρεξούσια ή εξουσιοδοτήσεις.

- Παρακολουθούνται επαρκώς οι λήξεις των "εταιρικών" (Εξουσιοδοτημένες υπογραφές για πελάτες - νομικά πρόσωπα). Ζητήστε να σας δώσουν τα σχετικά καρτελλίδια για τις εξουσιοδοτημένες υπογραφές σε ορισμένες αναλήψεις που θα επιλέξετε από πρόσφατες ημερομηνίες.

- Ζητήστε δειγματοληπτικά στοιχεία αναλήψεων (ένταλμα πληρωμής) από λογαριασμούς καταθέσεων που είχαν να κινηθούν τουλάχιστον από ένα χρόνο και οι αναλήψεις αυτές έγιναν μέσα στους τελευταίους τρεις μήνες. Προσέξτε κυρίως το υπόδειγμα υπογραφής του δικαιούχου με την υπογραφή στο ένταλμα πληρωμής και την ύπαρξη εγκρίσεως αρμοδίου προϊσταμένου.

- Κατά κατηγορία λογαριασμών καταθέσεων προσέξτε ιδιαίτερα και τα εξής, αφού επιλέξετε κάποιους λογαριασμούς ως δείγμα του ελέγχου σας:

Καταθέσεις όψεως : Αν παρακολουθούνται επαρκώς οι επιταγές που χορηγούνται στον πελάτη και αν σημειώνονται στην καρτέλλα του λογαριασμού του. Οι επιταγές πρέπει να παραδίδονται με υπογραφή.

Οι προβλέψεις που δίδονται τηλεφωνικώς για την πλήρωμή επιταγών του πελάτη πρέπει να σημειώνονται στην καρτέλλα αυτού και να δίδονται από τον αρμόδιο προϊστάμενο.

Καταθέσεις Ταμιευτηρίου : Ελέγξτε την ιδιότητα των δικαιούχων των λογαριασμών του δείγματός σας, αν έχουν το δικαίωμα να έχουν λογαριασμούς ταμιευτηρίου. (Φυσικά πρόσωπα και Ν.Π.Ι.Δ. μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα). Οι αναλήψεις από τους λογαριασμούς ταμιευτηρίου πρέπει να γίνονται με εντάλματα και όχι με επιταγές.

Καταθέσεις Ταμιευτηρίου με προειδοποίηση: Εφαρμόζονται οι οδηγίες της προηγούμενης παραγράφου. Επίσης, ελέγξτε, αν τηρείται πρωτόκολλο των γραπτών προειδοποιήσεων όπως και η κατά νόμο προθεσμία. Για τις πρόωρες αναλήψεις ελέγξτε αν εισπράττεται τόκος σε βάρος του πελάτη, σύμφωνα με τα οριζόμενα από τις αποφάσεις της Ν.Ε.

Τρεχούμενοι λογαριασμοί καταθέσεων: Ελέγξτε αν επιτρέπεται στους δικαιούχους των λογαριασμών του δείγματός σας να έχουν τρεχούμενο λογαριασμό. Επίσης και για τους λογαριασμούς αυτούς ισχύουν τα αναφερόμενα σε προηγούμενη παράγραφο σχετικά με τις επιταγές.

Καταθέσεις προθεσμίας: Πρέπει κατά τον έλεγχο που κάνατε, σύμφωνα

με προηγούμενη παράγραφο για τους υπολογισμούς των τόκων να έχετε διαπιστώσει ότι εφαρμόζεται το κατά νόμο και συμφωνημένο επιτόκιο. Η διαπίστωσή σας αυτή να επεκταθεί και στους λογαριασμούς του δείγματος που έχετε επιλέξει από αυτούς των καταθέσεων προθεσμίας. Προσέξτε τις περιπτώσεις προώρων αναλήψεων και ειδικότερα αν υπολογίζονται σωστά και εισπράττονται σε βάρος του πελάτη τόκοι προώρων αναλήψεων, κατά τα οριζόμενα από τις αποφάσεις της Ν.Ε.

- Συσχετίστε τα στοιχεία των αντιγράφων των ομολόγων ή αποδεικτικών καταθέσεων με αυτά που αναγράφονται στους αντίστοιχους λογαριασμούς των καταθέσεων. Προσέξτε αν σημειώνονται οι ανανεώσεις των προθεσμιακών καταθέσεων και αυτές γίνονται κανονικά, όπως προβλέπουν οι σχετικές αποφάσεις της Ν.Ε. Προσέξτε τη ρήτρα "επ'ανατοκισμό" και ελέγξτε την εφαρμογή της.

- Ελέγξτε με προσοχή τους υπολογισμούς των δουλευμένων αλλά μη πληρωτέων στους δικαιούχους τόκων λόγω μη λήξεως της προθεσμιακής καταθέσεως. Προσέξτε για την κατάλληλη λογιστική απεικόνιση των δουλευμένων τόκων.

- Ως προς τους λογαριασμούς μηνιαίου εισοδήματος των προθεσμιακών καταθέσεων ελέγξτε τους υπολογισμούς των τόκων και την πληρωμή αυτών στους δικαιούχους. Οι διαδικασίες πληρωμής των τόκων παρέχουν τις κατάλληλες εξασφαλίσεις από διαχειριστικής απόψεως;

- Για μερικούς λογαριασμούς από αυτούς που είναι δεσμευμένοι όπως και σε εγγύηση, ζητήστε να ελέγξετε την πληρότητα των δικαιολογητικών των αναλήψεων του τελευταίου μήνα ή τριμήνου αναλόγως της κινήσεως που παρουσιάζουν οι λογαριασμοί αυτοί.

- Εξετάστε, αν η Τράπεζα αποστέλλει αντίγραφα των λογαριασμών καταθέσεων (κυρίως όψεως και τρεχούμενων) προς τους πελάτες της και λαμβάνει από αυτούς γραπτή διαβεβαίωση για το "καλώς έχουν" των λογαριασμών αυτών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Οι λογαριασμοί καταθέσεων σε συνάλλαγμα που τηρούνται στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας μπορεί να είναι όψεως, ταμειυτηρίου και προθεσμίας με ενδιάμεσες διακρίσεις, αλλά εντάσσονται από απόψεως συναλλάγματος στις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες:

(α) Καταθέσεις σε συνάλλαγμα που αποδίδονται στους καταθέτες σε συνάλλαγμα ή σε δρχ., ανάλογα με τη θέληση του καταθέτη και το κατατιθέμενο συνάλλαγμα δεν εκχωρείται στην Τράπεζα Ελλάδος, αλλά ανακαταθέτεται σε αυτή.

- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα ΠΔΤΕ 232/1983 (όπως τροποποιήθηκε με ΠΔΤΕ 479/85).

(Αν ο καταθέτης αναλάβει τους τόκους σε δραχμές προσυξάνεται το επιτόκιο κατά 1,5%. Η Τράπεζα Ελλάδος δίνει προμήθεια 2/12% το μήνα στο συνολικό ποσό των ανακαταθέσεων στο τέλος κάθε μήνα).

- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα Ν.Ε. 269/80.

(Υποχρέωση ανακαταθέσεως στην Τράπεζα Ελλάδος μόνο του 70% της καταθέσεως).

(β) Καταθέσεις σε συνάλλαγμα που αποδίδονται στους καταθέτες σε

συνάλλαγμα ή σε δραχμές ανάλογα με τη θέληση του καταθέτη, αλλά το κατατιθέμενο συνάλλαγμα εκχωρείται υποχρεωτικά στην Τράπεζα Ελλάδος κατά τη δημιουργία της καταθέσεως.

- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα Ν.Δ. 2687/1953.
- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα αποφάσεως Ν.Ε. 1579/1970.
(Μερική ή ολική απόδοση καταθέσεων πλέον τόκων σε συνάλλαγμα ή δρχ. κατά τη θέληση του καταθέτη - Αν πρόκειται για \$ ΗΠΑ, Καναδά και Λ. Αγγλίας έχουμε υποχρεωτική ανακατάθεση κατά 70% και πρόσθετη προμήθεια από Τ.Ε. κατά 0,5% το χρόνο).
- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα αποφάσεων Ν.Ε. 1496/1968 και 1537/1969 [Και εδώ ισχύει η διάκριση σε \$ ΗΠΑ, Καναδά και Λ. Αγγλίας για τις οποίες υποχρεωτική ανακατάθεση κατά 70%].
- (γ) Καταθέσεις σε συνάλλαγμα που αποδίδονται στους καταθέτες μόνο σε δραχμές με βάση την τιμή αγοράς συναλλάγματος της ημερομηνίας ανάληψης και το συνάλλαγμα που κατατίθεται δεν εκχωρείται στην Τ.Ε.
Επιταγές ή εντολές εξωτερικού σε συνάλλαγμα μη εκχωρητέου στην Τράπεζα της Ελλάδος αλλά αποδοτέου σε δρχ.
- (δ) Καταθέσεις σε μετατρέψιμο συνάλλαγμα μη εκχωρητέο ή μη ανακατατιθέμενο υποχρεωτικά στην Τ.Ε.
  - Μετατρέψιμοι λογαριασμοί καταθέσεων όψεως σε δρχ.
  - Μετατρέψιμοι λογαριασμοί καταθέσεων σε συνάλλαγμα (Απόφαση Κ.Ο.Σ. 81/23.5.1959).
  - Μετατρέψιμοι λογαριασμοί καταθέσεων όψεως σε συνάλλαγμα σε joint account (Ν.Ε. 1579/1970, 1592/1971).

- Καταθέσεις σε συνάλλαγμα μονίμων κατοίκων αλλοδαπής, καθώς και Ελλήνων Πλοιοκτητών και Εφοπλιστικών Επιχειρήσεων. (Ν.Ε. 1513/1968, ΥΠ 1730/1969).
- Μετατρέψιμοι λογαριασμοί καταθέσεων σε συνάλλαγμα επ'ονόματι Τραπεζών Εξωτερικού.

Σημείωση: Η διάκριση αυτή κατά κατηγορίες συναλλάγματος είναι αναγκαία για τον έλεγχο εφαρμογής των αποφάσεων της Ν.Ε., την προσαύξηση του επιτοκίου καταθέσεων κατά 1,5% ετησίως εφόσον καταβάλλονται σε δραχμές και την παραχωρούμενη από την Τράπεζα Ελλάδος πρόσθετη προμήθεια για ανακαταθέσεις ορισμένων καταθέσεων σε συνάλλαγμα.

- Εφαρμόστε κατ'αναλογία και για τις καταθέσεις σε συνάλλαγμα τις οδηγίες προηγούμενων παραγράφων, αλλά εξετάστε, αν οι δικαιούχοι των λογαριασμών καταθέσεων σε συνάλλαγμα έχουν δικαίωμα να διατηρούν λογαριασμούς σε συνάλλαγμα, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ν.Ε. Για το σκοπό αυτό ζητήστε να ελέγξετε τα απαραίτητα, κατά περίπτωση, δικαιολογητικά στοιχεία.

- Ελέγξτε αν η Τράπεζα εισπράττει κανονικά από την Τράπεζα Ελλάδος τις προμήθειες που δικαιούται, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Ν.Ε., κατά μήνα και ετησίως, για ανακαταθέσεις καταθέσεων σε συνάλλαγμα.

- Προσέξτε αν η κατά 1,5% προσαύξηση του ετήσιου επιτοκίου, για τόκους καταβαλλομένους σε δρχ. καταθέσεων σε συνάλλαγμα εισπράττεται κανονικά από την Τράπεζα Ελλάδος και φυσικά αποδίδεται στους δικαιούχους των καταθέσεων, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις της Ν.Ε.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

Όπως είναι γνωστό ο έλεγχος των καταθέσεων, δραχμών και συναλλάγματος, διενεργείται στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας. Συνεπώς, κατά το τέλος της χρήσεως, τα απεικονιζόμενα στον Ισολογισμό κονδύλια προέρχονται από τη συνάθροιση των αντίστοιχων των διαφόρων μονάδων. Προβείτε στις σχετικές επαληθεύσεις. Πέραν αυτών, η Τράπεζα είναι υποχρεωμένη, σύμφωνα με τις σχετικές αποφάσεις της Ν.Ε. να υποβάλλει στην Τράπεζα Ελλάδος ορισμένες καταστάσεις, που περιγράφονται κατωτέρω:

- Κατάσταση κινήσεως και υπολοίπων καταθέσεων ιδιωτών και ιδιωτικών επιχειρήσεων, ως υπόδειγμα αριθ. 1 (Απ. ΥΠ 92/22/19.10.72) συντάσσεται από κάθε μονάδα της Τράπεζας αλλά υποβάλλεται μέσω Διοικήσεως κάθε Τράπεζας. Η κατάσταση αυτή είναι τριμηνιαία.
- Μηνιαία κατάσταση υπολοίπων καταθέσεων (υπόλοιπα καταθέσεων σε δραχμές και συνάλλαγμα τελευταίας ημέρας κάθε μήνα) (ΠΔΤΕ 1332/19.7.88).
- Δεκαήμερος κατάσταση υπολοίπων καταθέσεων όψεως, ταμιευτηρίου και προθεσμίας (Απ. ΥΠ. 493/3/24.11.58, Απ. ΥΠ. 1088/5/11.1.64).
- Εξαμηνιαία αναλυτική κατάσταση υπολοίπων καταθέσεων προθεσμίας (Απ. ΥΠ. 988/3/18.3.63).
- Μηνιαία κατάσταση του ύψους των καταθέσεων δεσμευμένων λογαριασμών (άρθρο 13 παράγρ. 2 Α.Ν. 1704/39, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 128/1975).
- Μηνιαία κατάσταση καταθέσεων σε συνάλλαγμα Ν.Δ. 2687/1963

(Εγκύκλιος Τ.Ε. 30/15.3.1954).

- Μηνιαία κατάσταση μετατρεψίμων εξωτερικών λογαριασμών καταθέσεων όψεως δικαιούχων εξωτερικού σε δρχ. και συνάλλαγμα (Εγκύκλιος Τ.Ε. 30/2.6.59).
- Μηνιαία κατάσταση μετατρεψίμων εξωτερικών λογαριασμών καταθέσεων προθεσμίας δικαιούχων εξωτερικού σε συνάλλαγμα με οριζόμενο επιτόκιο (Απ. Ν.Ε. 1579/5/13.10.70, Ν.Ε. 1592/5/9.2.71).
- Μηνιαία κατάσταση κινήσεως των σε συνάλλαγμα μετατρεψίμων εξωτερικών λογαριασμών των στην αλλοδαπή Ελλήνων εργατών, ναυτικών και λοιπών εργαζομένων ως και των Ελληνικών κοινοτήτων, συλλόγων κ.λ.π. (Τ.Ε. 18247/22.1.68).
- Τριμηνιαία κατάσταση μετατρεψίμων εξωτερικών λογαριασμών καταθέσεων προθεσμίας δικαιούχων εξωτερικού σε συνάλλαγμα με ελεύθερα διαπραγματευόμενο επιτόκιο (Απ. ΥΠ. 1730/50/13.10.69).
- Τριμηνιαία κατάσταση καταθέσεων προθεσμίας σε εξωτερικό συνάλλαγμα Ελληνικών Ναυτιλιακών Επιχειρήσεων με ελεύθερα διαπραγματεύσιμο επιτόκιο (Απ. Ν.Ε. 1513/11/12.11.68).
- Τριμηνιαία κατάσταση μετατρεψίμων εξωτερικών λογαριασμών καταθέσεων όψεως σε δρχ. και συνάλλαγμα επ'ονόματι Τραπεζών εξωτερικού με ελεύθερα διαπραγματευόμενο επιτόκιο (Απ. ΥΠ. 1861/43/25.2.71).

- Βεβαιωθείτε από τη σχετική αλληλογραφία ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία ότι υποβάλλονται από την Τράπεζα οι ανωτέρω καταστάσεις στην Τράπεζα Ελλάδος.

- Βεβαιωθείτε, κατά το τέλος της χρήσεως, ότι έχουν ανακατατεθεί στην Τράπεζα Ελλάδος ή έχουν εκχωρηθεί σε αυτή όλα τα ποσά των σε συνάλλαγμα καταθέσεων για τα οποία υπάρχει τέτοια υποχρέωση. Προβείτε στις κατάλληλες λογιστικές συμφωνίες, για να διαπιστώσετε ότι δεν υπάρχουν διαφορές ή εκκρεμότητες. (Ζητήστε και τη σχετική ειδική Position, για τη συμφωνία).

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών - Επιταγές και Εντολές Πληρωτέες (Μέρος Α')

- Οι επιταγές και οι εντολές που εκδίδει μια μονάδα της Τράπεζας πληρώνονται σχεδόν πάντοτε από μια άλλη μονάδα αυτής του εσωτερικού ή από κάποιον ανταποκριτή της στο εξωτερικό, αν είναι σε συνάλλαγμα. Οι εκδιδόμενες από μια μονάδα της Τράπεζας επιταγές και εντολές πρέπει να έχουν καλυφθεί 100%, δηλαδή η Τράπεζα να έχει εισπραξει πριν την έκδοσή τους την αξία τους. Συνεπώς, επισκοπήστε το μητρώο των επιταγών και εντολών που έχει εκδόσει η μονάδα αυτή, για κάποια χρονική περίοδο κατά την κρίση του ελέγχου, και βεβαιωθείτε ότι σε όλες τις περιπτώσεις υπήρξε ταμιακό κάλυμμα (σε δρχ. ή σε συνάλλαγμα αναλόγως).

- Για τη διαχείριση των εντύπων αξίας των επιταγών και των εντολών πρέπει να έχετε εφαρμόσει τις οδηγίες προηγ. παραγράφων. (Καταμέτρηση και επαλήθευση για τα μη χρησιμοποιημένα έντυπα).

- Ελέγξτε, αν εισπράχθηκαν οι νόμιμες κατά περίπτωση προμήθειες και άλλα έξοδα, κατά την έκδοση των προαναφερομένων επιταγών και εντολών,

όπως και ο ΕΦΤΕ που αντιστοιχεί. Βεβαιωθείτε ότι έχουν απεικονιστεί στους κατάλληλους λογαριασμούς τα ανωτέρω έσοδα και φόροι.

- Ζητήστε να σας θέσουν υπόψη την υπομερίδα των "Λογαριασμών Δοσοληψιών καταστημάτων" που απεικονίζει τις επιταγές που έχει εκδώσει η ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας, για να ελέγξετε την παλαιότητα των πιστωτικών υπολοίπων (έκδοση επιταγών απο μακρού χρόνου που δεν έχει ακόμη αναγγελθεί στην ελεγχόμενη μονάδα ή πληρωμή της) και να ζητήσετε σχετικές εξηγήσεις.

- Ομοίως, ζητήστε να σας τεθεί υπόψη η υπομερίδα των "Λογαριασμών Δοσοληψιών καταστημάτων" που απεικονίζει τις εντολές που έχει εκδώσει η ελεγχόμενη μονάδα για να ελέγξετε την παλαιότητα των πιστωτικών υπολοίπων και να ζητήσετε σχετικές εξηγήσεις.

- Οι διαδικασίες αυτές μπορεί να εφαρμοστούν κατ'αναλογία και για τις σε συνάλλαγμα εκδιδόμενες επιταγές και εντολές.

- Κάθε μονάδα της Τράπεζας μπορεί να πληρώσει επιταγές που έχει εκδώσει άλλη μονάδα όπως και εντολές. Η πληρωμή των επιταγών γίνεται με την εμφάνιση αυτών, ενώ για τις εντολές υπάρχει σχετική γραπτή κλειδαριθμημένη αναγγελία της μονάδας εκδόσεως της εντολής. Για τις εντολές συμβουλευτείτε προηγ. παραγράφους.

- Ζητήστε να σας θέσουν υπόψη τις υπομερίδες των "Λογαριασμών Δοσοληψιών Καταστημάτων" που απεικονίζει τις επιταγές και τις εντολές που έχει πληρώσει η ελεγχόμενη μονάδα και ελέγξτε την παλαιότητα των χρεωστικών υπολοίπων και ζητήστε σχετικές επεξηγήσεις.

- Οι ίδιες διαδικασίες εφαρμόζονται και για τις σε συνάλλαγμα επιταγές και εντολές που πλήρωσε η ελεγχόμενη μονάδα.

**Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών - Επιταγές και Εντολές Πληρωτέες
(Μέρος Β')**

- Τα απεικονιζόμενα στον Ισολογισμό κονδύλια των επιταγών και εντολών πληρωτέων προέρχονται, ως γνωστό, από τη συνάθροιση των αντιστοιχών των μονάδων της Τράπεζας. Συνεπώς, αναγκαία είναι η επαλήθευση αυτή.

- Βεβαιωθείτε ότι δεν περιλαμβάνονται χρεωστικά κονδύλια στον ανωτέρω λογαριασμό, και τα τυχόν υπάρχοντα οφείλονται σε λάθη, για τα οποία έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα τακτοποιήσεώς τους.

**Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών - Βραχυπρόθεσμες και
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις σε Δραχμές και σε Συνάλλαγμα, εκτός
Καταθέσεων**

Στους λογαριασμούς αυτούς απεικονίζονται συνήθως υποχρεώσεις προς πελάτες, εκτός των καταθέσεων:

- Υποχρεώσεις για απόδοση χρηματικών προκαταβολών για εισαγωγές.
- Καλύμματα σε δρχ. ενεγγύων πιστώσεων και προεμβασμάτων εξωτερικού.
- Καταθέσεις χρηματικών εγγυήσεων για κάλυψη ενδεχομένων ζημιών προθεσμιακών σε συνάλλαγμα πράξεων.
- Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις προς πελάτες σε δρχ. (π.χ. προϊόν εξαγωγής).
- Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς συνδεδεμένες επιχειρήσεις, εκτός

πιστωτικών ιδρυμάτων, σε δρχ., σε δρχ. με ρήτρα συναλλάγματος και σε συνάλλαγμα.

- Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς συμμετοχικού ενδιαφέροντος επιχειρήσεις, εκτός πιστωτικών ιδρυμάτων σε δρχ., σε δρχ. με ρήτρα συναλλάγματος και σε συνάλλαγμα.
- Λοιπές μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις, εκτός καταθέσεων, προς πελάτες σε δρχ. και συνάλλαγμα.

- Ζητήστε τα αναλυτικά ισοζύγια για τις απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες με τους περιληπτικούς λογαριασμούς, όπως και τη συμφωνία με τους ειδικούς λογαριασμούς.

- Οι δύο πρώτοι λογαριασμοί της προηγούμενης παραγράφου αφορούν τον έλεγχο των εισαγωγών και πρέπει να συνεξετάζονται.

- Ο τρίτος κατά σειρά λογαριασμός αφορά τις προθεσμιακές πράξεις συναλλάγματος και πρέπει να συνεξετάζεται με τις αναλαμβανόμενες από την Τράπεζα υποχρεώσεις και κινδύνους.

- Στις λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις περιλαμβάνεται η προς τους πελάτες υποχρέωση από τη ρευστοποίηση του προϊόντος εξαγωγής και συνεπώς πρέπει να συνεξετάζετε κατά τον έλεγχο των εξαγωγών.

- Για τους υπόλοιπους λογαριασμούς δεν υπάρχουν διαθέσιμα πρακτικά παραδείγματα συναλλαγών, αλλά για την επαλήθευση της υπάρξεως στο μέλλον τέτοιων υποχρεώσεων εφαρμόζονται ανάλογα οι οδηγίες για τις πάσης φύσεως υποχρεώσεις μιας οικονομικής μονάδας. (Συμβάσεις, απευθείας αλληλογραφία για επιβεβαίωση ύψους υποχρεώσεων, αντιπαραβολή προς τυχόν υπάρχοντα extraits, έλεγχος σχετικών δι-

καιολογητικών στοιχείων δημιουργίας υποχρεώσεων ή μειώσεων αυτών λόγω πληρωμής, συσχέτιση με άλλους λογαριασμούς, υπολογισμός τόκων και άλλων επιβαρύνσεων, ορθή λογιστική απεικόνιση κ.λ.π.).

- Οι αναφερόμενοι στις προηγούμενες παραγράφους λογαριασμοί τηρούνται συνήθως στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας. Για το λόγο αυτό απαιτείται επαλήθευση των περιλαμβανόμενων στον Ισολογισμό λογαριασμών, με βάση το άθροισμα των αντίστοιχων λογαριασμών όλων των μονάδων της Τράπεζας.

Υποχρεώσεις για τις οποίες υπάρχουν Παραστατικοί Τίτλοι

Περιεχόμενο Τίτλου

- Ομολογιακά δάνεια (σε δρχ., με ρήτρα συναλλάγματος και σε συνάλλαγμα).
- Τραπεζικά ομόλογα (σε δρχ., με ρήτρα συναλλάγματος και σε συνάλλαγμα).
- Ομολογίες πληρωτέες.
- Γραμμάτια πληρωτέα (και μη δουλευμένοι τόκοι γραμματίων πληρωτέων).

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου ως προς τις υποχρεώσεις για τις οποίες υπάρχουν παραστατικοί τίτλοι δεν διαφέρουν από αυτές των άλλων υποχρεώσεων από δάνεια και είναι οι εξής:

- Ορθή απεικόνιση των υποχρεώσεων αυτών και των εξόδων από τόκους, σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές.
- Οι κατά νόμο αναγκαίες αποκαλύψεις για τις υποχρεώσεις αυτές στις οικονομικές καταστάσεις.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τις υποχρεώσεις για τις οποίες υπάρχουν παραστατικοί τίτλοι, πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες βασικές εξασφαλίσεις:

- Η έκδοση των δανείων πρέπει να βρίσκεται μέσα στα όρια που καθορίζονται από το Δ.Σ. ή άλλο αρμόδιο εξουσιοδοτημένο όργανο αυτής.
- Η τήρηση των λογαριασμών των δανείων, οι διαδικασίες εκδόσεως και πληρωμής των δανείων πρέπει να διαχωρίζονται κατάλληλα.
- Οι λογιστικές συμφωνίες των σχετικών λογαριασμών πρέπει να είναι τακτικές και να παρακολουθούνται από αρμόδιο προϊστάμενο.
- Να παρακολουθούνται τα αποθέματα των ακυκλοφόρητων ομολόγων λογιστικώς και διαχειριστικώς και να γίνεται περιοδικά απογραφή τους.
- Τα εξοφλούμενα ομόλογα ή ομολογίες πρέπει να ακυρώνονται κατάλληλα.
- Οι υπολογισμοί των τόκων να ελέγχονται και από άλλο πρόσωπο.
- Να ενημερώνεται τακτικά το Δ.Σ. για την κατάσταση των δανείων της Τράπεζας.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγχό

Οι υποχρεώσεις αυτής της μορφής είναι σπάνιες ή και ανύπαρκτες, μέχρι σήμερα στην πράξη για τις συνήθεις εμπορικές Τράπεζες, εκτός από τις Τράπεζες επενδύσεων, όπου και αυτές εκδίδουν, κυρίως, τραπεζικά ομόλογα. Υποχρεώσεις από Γραμμάτια πληρωτέα (αποδοχής Τράπεζας) είναι στην πράξη, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, ανύπαρκτες.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Οι λογαριασμοί των ομολογιακών δανείων, των τραπεζικών ομολόγων και των υποχρεώσεων από γραμμάτια πληρωτέα, πρέπει να παρακολουθούνται από τη Διοίκηση μιας Τράπεζας, παρά το γεγονός ότι η έκδοση αυτών ή η πληρωμή ομολογιών ή τοκομεριδίων μπορεί να γίνει μέσω του δικτύου των μονάδων που διαθέτει η Τράπεζα. Συνεπώς οι σχετικές οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών είναι σκόπιμο να παρατεθούν στο Μέρος Β'.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Ενημερωθείτε επαρκώς για τους όρους συνάψεως των ομολογιακών δανείων και εκδόσεως των τραπεζικών ομολόγων.

- Ζητήστε τις απαραίτητες εγκρίσεις.

(α) αρμοδίων οργάνων της Τράπεζας, σύμφωνα με τη διέπουσα αυτήν

νομοθεσία (π.χ. Γενική Συνέλευση άρθρα 29 και 34 Ν. 2190/1920, Διοικητικό Συμβούλιο άρθρο 9 Ν. 876/1979)

(β) αρμοδίων νομισματικών και άλλων, κατά την ισχύουσα νομοθεσία, αρμοδίων αρχών.

- Ζητήστε εγκεκριμένους πίνακες εκτοκισμού και εξοφλήσεως των υποχρεώσεων από ομολογιακά δάνεια και τραπεζικά ομόλογα.

- Βεβαιωθείτε για το ύψος του ομολογιακού δανείου που καλύφθηκε και των τραπεζικών ομολόγων που διατέθηκαν. (Το ύψος ελέγχεται με βάση το καθαρό προϊόν που εισπράχθηκε συνολικά από την Τράπεζα πλέον των εξόδων εκδόσεως, της τυχόν υπό το άρθριο διαφοράς ή των μη δουλευμένων τόκων). Συσχετίστε το ύψος του δανείου που καλύφθηκε και των τραπεζικών ομολόγων με τα αναγραφόμενα στους εγκεκριμένους πίνακες εκτοκισμού και εξοφλήσεως των υποχρεώσεων από ομολογιακά δάνεια και τραπεζικά ομόλογα.

- Διαπιστώστε ότι στα βιβλία της Τράπεζας απεικονίζονται οι ως άνω υποχρεώσεις από ομολογιακά δάνεια και τραπεζικά ομόλογα και έχουν ενημερωθεί κατάλληλα και τα βιβλία - μητρώα των ομολογιών και ομολόγων.

- Προβείτε σε καταμέτρηση για τις ομολογίες και τα τραπεζικά ομόλογα που εκδόθηκαν, αλλά δεν καλύφθηκαν ή διατέθηκαν. Συσχετίστε τα δεδομένα της καταμετρήσεως με τα στοιχεία προηγ. παραγράφων.

Ελέγξτε τα έξοδα εκδόσεως των δανείων και των τραπεζικών ομολόγων με βάση τα οικεία δικαιολογητικά. Επίσης, επαληθεύστε τυχόν υπό το άρθριο διαφορές. Προσέξτε για την ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών και την κατά νόμο απόσβεσή τους.

- Καταρτίστε κατάλληλο πίνακα παρακολουθήσεως κάθε ομολογιακού

δανείου και εκδόσεως τραπεζικών ομολόγων. (Πποσό, επιτόκιο, διάρκεια, εισπραχθέν ποσό, έξοδα εκδόσεως, διαφορά υπό το άρτιο, αποσβέσεις αυτών και εξοφλήσεις).

- Ελέγξτε την πρόωρη εξόφληση ομολόγων, ως εξής:
- Τήρηση των όρων και προϋποθέσεων πρόωρης εξοφλήσεως.
- Ελεγχος υπολογισμού τόκων που πληρώθηκαν.
- Ακύρωση εξοφλουμένων τίτλων.
- Ενημέρωση βιβλίου-μητρώου ομολόγων.
- Ορθή λογιστική απεικόνιση των τόκων που πληρώθηκαν σε συνδυασμό με τους απεικονιζόμενους στα βιβλία δουλευμένους τόκους.
- Ορθή λογιστική ενημέρωση των λογαριασμών υποχρεώσεων από ομόλογα.
- Προσοχή όταν τα ομόλογα έχουν εκδοθεί στην παρούσα αξία, αυτών, η πρόωρη εξόφληση σημαίνει προεξόφληση και δυνατότητα επαναδιαθέσεως του ομολόγου (εφόσον προβλέπεται από τις εγκρίσεις εκδόσεως των ομολόγων). Στην περίπτωση αυτή δεν πρέπει τα προεξοφλούμενα ομόλογα να απεικονίζονται μεταξύ των ιδίων χρεογράφων της Τράπεζας. Πέραν αυτού πρέπει να ελέγχεται η κατάλληλη λογιστική τακτοποίηση του λογαριασμού μη δουλευμένοι τόκοι. Επίσης και οι πρόωρως εξοφλούμενες ομολογίες δεν πρέπει να απεικονίζονται μεταξύ των ιδίων χρεογράφων της Τράπεζας αλλά δεν παρουσιάζονται συνήθως τέτοιες περιπτώσεις στην πράξη. Η τυχόν πρόωρη εξόφληση ομολογίων με βάση τη χρηματιστηριακή τιμή επιβάλλει το διαχωρισμό αξίας κεφαλαίου από τόκο των ομολογίων υποχρεώσεων (Ομολογιακά δάνεια και δουλευμένοι τόκοι).

- Κατά την εξόφληση των ομολογιών εξετάζονται:

- Αν προβλέπεται από τον πίνακα εξοφλήσεως του δανείου η εξόφληση των συγκεκριμένων ομολόγων.
- Ακύρωση εξοφλουμένων τίτλων και ενημέρωση βιβλίου-μητρώου.
- Κατάλληλη λογιστική ενημέρωση των λογαριασμών των ομολογιακών δανείων ή του λογαριασμού "Ομολογίες πληρωτέες" αναλόγως.

- Κατά την εξόφληση των τοκομεριδίων εξετάζονται:

- Αν πρόκειται για ληγμένα τοκομερίδια.
- Ακύρωση των τίτλων των τοκομεριδίων.
- Κατάλληλη λογιστική ενημέρωση των λογαριασμών των τοκομεριδίων πληρωτέων ή των δουλευμένων τόκων, αναλόγως.

- Για την εξόφληση τραπεζικών ομολόγων προσέχουμε ιδιαίτερως τα εξής:

- Τα προς εξόφληση ομόλογα να έχουν λήξει.
- Ακύρωση των τίτλων και ενημέρωση του βιβλίου-μητρώου.
- Ορθή λογιστική τακτοποίηση του λογαριασμού υποχρεώσεων και των δουλευμένων τόκων.

- Ελέγξτε την επιβάρυνση της χρήσεως από δουλευμένους τόκους των ομολογιακών δανείων και των τραπεζικών ομολόγων, όπως και την ορθή λογιστική απεικόνιση στους λογαριασμούς εξόδων και υποχρεώσεων ή των μη δουλευμένων τόκων.

- Ελέγξτε το ύψος των υποχρεώσεων από ομολογιακά δάνεια στο τέλος της χρήσεως με βάση τα υπόλοιπα της προηγούμενης χρήσεως, τα ποσά των δανείων που εκδόθηκαν και καλύφθηκαν κατά τη χρήση όπως και τα ποσά που καταβλήθηκαν σαν εξόφληση αυτών των δανείων. Ανάλογος έλεγχος επιβάλλεται

και στην υποχρέωση που προκύπτει από τους δουλευμένους τόκους αυτών των δανείων.

- Ελέγξτε το ύψος των υποχρεώσεων από τραπεζικά ομόλογα, εφαρμόζοντας κατ'αναλογία τις οδηγίες της προηγούμενης παραγράφου. Επαλήθευση και στο ύψος των δουλευμένων και μη δουλευμένων τόκων επιβάλλεται.

- Η ύπαρξη διαχειριστή των δανείων και των ομολόγων διευκολύνει τις αναγκαίες επαληθεύσεις του ελέγχου μας, καθόσον μπορεί να ζητήσει με απ'ευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά, ορισμένες διαβεβαιώσεις, όπως για το ύψος των διατεθέντων ομολόγων, ή καλυφθέντος ομολογιακού δανείου, τα έξοδα εκδόσεως των δανείων κ.λ.π. Σημειώνεται εδώ ότι οι Τράπεζες δεν χρησιμοποιούν διαχειριστές για τα δικά τους δάνεια.

- Για τα Γραμμάτια πληρωτέα ελέγχεται η κίνηση του λογαριασμού σε συνδυασμό με άλλους λογαριασμούς, για το είδος των υποκρυπτομένων συναλλαγών, και διαπιστώνεται η τύχη αυτών κατά την επομένη χρήση (στην περίοδο του ελέγχου σας). Κατάλληλος έλεγχος για όσα πληρώθηκαν μέσα στη χρήση, αλλά και στην επόμενη.

- Ελέγχεται επίσης νόμιμη χαρτοσήμανση αυτών. Ενημέρωση βιβλίων απογραφών και βιβλίου γραμματίων πληρωτέων. Προσοχή για δουλευμένους ή μη τόκους.

Λοιπά Στοιχεία Παθητικού

Περιεχόμενο Τίτλου

- Μερίσματα και προμερίσματα πληρωτέα.

- Οφειλόμενες δόσεις ομολογιών και συμμετοχών.
- Καταβολές μετόχων και διαθέσιμα μερίσματα χρήσεως για αύξηση κεφαλαίου.
- Υποχρεώσεις από φόρους - τέλη.
- Ασφαλιστικοί Οργανισμοί.
- Προμηθευτές.
- Αποδοχές προσωπικού πληρωτέες.
- Οφειλόμενες αποδοχές προσωπικού.
- Δικαιούχοι αμοιβών.
- Ελληνικό Δημόσιο από εισπράξεις για λογαριασμό του.
- Υποχρεώσεις από εισπράξεις για λογαριασμό Ν.Π.Δ.Δ. και τρίτων.
- Τοκομερίδια πληρωτέα.
- Μέτοχοι, αξία μετοχών τους λόγω αποσβέσεως ή μειώσεως κεφαλαίου.
- Διάφορες βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις.
- Μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις προς μετόχους και διοικούντες.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

- Παρά το γεγονός ότι στον ανωτέρω τίτλο περιλαμβάνονται διαφορετικού περιεχομένου λογαριασμοί, οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου για τα λοιπά στοιχεία του παθητικού είναι οι εξής:

- Ορθή απεικόνιση στις οικονομικές καταστάσεις των λοιπών στοιχείων του παθητικού, σύμφωνα με τις παραδεγμένες λογιστικές αρχές.
- Αναγκαίες, κατά περίπτωση, αποκαλύψεις για τα στοιχεία αυτά του

παθητικού στις οικονομικές καταστάσεις ή σε σημειώσεις αυτών.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου πρέπει να αποβλέπουν στις ίδιες εξασφαλίσεις που έχουμε περιγράψει στα προηγούμενα κεφάλαια των υποχρεώσεων.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Ο εξωτερικός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να εφαρμόσει τις κατάλληλες για κάθε λογαριασμό ελεγκτικές διαδικασίες, δεδομένου ότι κάτω από τον ίδιο τίτλο συνυπάρχουν διάφοροι λογαριασμοί.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Οι λογαριασμοί του τίτλου αυτού παρακολουθούνται συνήθως από τη Διοίκηση μιας Τράπεζας. Κατά συνέπεια, οι οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών για τους λογαριασμούς αυτούς παραθέτονται στο Μέρος Β'. Δεν αποκλείεται η κατ'αναλογία εφαρμογή αυτών, για τις περιπτώσεις που θα βρεθεί να τηρούνται τέτοιοι λογαριασμοί από κάποια ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

Μερίσματα και Προμερίσματα Πληρωτέα

- Ελέγξτε την πίστωση του λογαριασμού με βάση τον πίνακα διαθέσεως των κερδών της χρήσεως και το υπόλοιπο της προηγούμενης χρήσεως από το φάκελλο ελέγχου.
- Οι πληρωμές των μερισμάτων ελέγχονται με βάση τις μερισματαποδείξεις που πρέπει να ακυρώνονται.
- Προβείτε στις κατάλληλες διαδικασίες για να βεβαιωθείτε ότι υπάρχει κατάλληλο σύστημα αποφυγής διπλής πληρωμής μερισματαποδείξεων (πλαστών).
- Προσέξτε για μερίσματα που κατά Νόμο έχουν παραγραφεί (5ετία) και αν μεταφέρθηκαν υπέρ του Δημοσίου.

Οι ίδιες διαδικασίες εφαρμόζονται κατ'αναλογία και για τα προμερίσματα.

Οφειλόμενες δόσεις ομολογιών και συμμετοχών

Οι σχετικές οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών, για τον αντίθετο αυτό λογαριασμό των χρεογράφων, περιλαμβάνονται σε προηγούμενες παραγράφους.

Καταβολές μετόχων και διαθέσιμα μερίσματα χρήσεως για αύξηση κεφαλαίου

Σχετική απόφαση του αρμοδίου κατά περίπτωση οργάνου της Τράπεζας προβλέπει τα της αύξησεως του κεφαλαίου, του τρόπου και του χρόνου

καταβολής. Συνεπώς, ο έλεγχος των ανωτέρω λογαριασμών συνίσταται στη διαπίστωση βάσει των δικαιολογητικών στοιχείων, αν έχουν καταβληθεί τα απεικονιζόμενα στους λογαριασμούς κονδύλια ή δεν έχουν πληρωθεί και είναι στη διαθεσή της Τράπεζας τα μερίσματα της χρήσεως ή μέρος αυτών, κατά τις αποφάσεις των αρμοδίων οργάνων.

Υποχρεώσεις από φόρους - τέλη

Για τις υποχρεώσεις φόρους - τέλη εφαρμόζεται το αντίστοιχο μέρος του προγράμματος ελέγχου κάθε ανώνυμης εταιρείας. Παρά ταύτα, θα παραθέσουμε μια σύντομη περιγραφή των βασικών ελεγκτικών διαδικασιών πάνω στις υποχρεώσεις από φόρους - τέλη.

Οι υποχρεώσεις αυτής της κατηγορίας προέρχονται:

- (α) από φόρο εισοδήματος
  - (β) από παρακρατούμενος φόρους
  - (γ) από φόρο περιουσίας
  - (δ) από εισπραττόμενους έμμεσους φόρους και
  - (ε) από τέλη.
- Ζητήστε αναλυτικά ισοζύγια όλων των λογαριασμών υποχρεώσεων από φόρους - τέλη και προβείτε στις δέουσες λογιστικές συμφωνίες κατά το τέλος της χρήσεως.
  - Αναλύστε το κάθε πιστωτικό υπόλοιπο σε ό,τι αφορά και ελέγξτε, αν αποδόθηκε στο Δημόσιο ταμείο κατά την επόμενη χρήση με βάση τα δικαιολογητικά στοιχεία.
  - Ζητήστε τη Δήλωση Φόρου Εισοδήματος. Συσχετίστε τα περιλαμβανόμενα σε αυτή κονδύλια με τα αντίστοιχα των βιβλίων.

- Ελέγξτε σχετικούς υπολογισμούς. Συσχετίστε τους φόρους που προκύπτουν με τις εγγράφες στους αντίστοιχους λογαριασμούς υποχρεώσεων. Προσέξτε τις φορολογικές αναμορφώσεις και ζητήστε εξηγήσεις. Λάβετε υπόψη σας τυχόν χρεωστικά υπόλοιπα φόρων που απεικονίζονται σε λογαριασμούς απαιτήσεων.
- Η δήλωση φόρου ακίνητης περιουσίας ελέγχεται σύμφωνα με τις οδηγίες προηγ. παραγράφου. Συσχετίστε αυτή με το αντίστοιχο λογαριασμό υποχρεώσεις.
- Οι λογαριασμοί υποχρεώσεων από παρακρατούμενους φόρους πιστώνονται από τους φόρους που παρακρατούνται από τη μισθοδοσία του προσωπικού, από τις αμοιβές ελευθέρων επαγγελματιών και τρίτων, από προκαταβληθέντες φόρους τόκων, εργολάβων κ.λ.π. Κατά συνέπεια, ο έλεγχος της πιστώσεως αυτών των λογαριασμών πρέπει να συντελείται με βάση τις εκκαθαριστικές δηλώσεις ΦΜΥ, Αμοιβών ελευθερίων επαγγελματιών, αμοιβών τρίτων κ.λ.π. Ζητήστε τις σχετικές εκκαθαριστικές δηλώσεις και προβείτε σε συνολικές συμφωνίες. Προβείτε σε επαλήθευση των δηλώσεων αυτών με τα δεδομένα των λογαριασμών.
- Για τους εισπραττόμενους έμμεσους φόρους (ΕΦΤΕ 8%, ΕΦΤΕ 3% και Φ.Π.Α.) πρέπει να ληφθούν υπόψη οι μηνιαίες και ετήσιες εκκαθαριστικές δηλώσεις για τους φόρους αυτούς. Συσχετίστε τα στοιχεία των δηλώσεων αυτών προς τα δεδομένα των αντίστοιχων λογαριασμών της Τράπεζας (Βλ. και σχετικά με ΕΦΤΕ - Φ.Π.Α.).
- Για όλους τους προαναφερόμενους λογαριασμούς υποχρεώσεων ελέγξτε με βάση τα δικαιολογητικά στοιχεία τις προς το Δημόσιο αποδόσεις της

Τράπεζας μέσα στη χρήση.

- Για τους λογαριασμούς των υποχρεώσεων από τέλη ζητήστε τους τίτλους βάσει των οποίων βεβαιώθηκαν τα διάφορα τέλη.
- Συσχετίστε με τα δεδομένα φορολογικών ή άλλων δηλώσεων όπως και με δεδομένα των λογιστικών βιβλίων. Ελέγξτε την απόδοση αυτών των τελών αρμοδίως με βάση τα σχετικά δικαιολογητικά.
- Προσέξτε για καθυστερήσεις και μη κανονική απόδοση των φόρων ή και για ανακριβείς δηλώσεις που αποτελούν παραβάσεις άρθρου 17 Ν. 1563/85.
- Ζητήστε να μελετήσετε τις πλέον πρόσφατες εκθέσεις φορολογικού ελέγχου.

Ασφαλιστικοί Οργανισμοί

Για τις υποχρεώσεις προς τους ασφαλιστικούς οργανισμούς εφαρμόζεται το αντίστοιχο μέρος του προγράμματος ελέγχου κάθε ανώνυμης εταιρίας. Παρά ταύτα θα παραθέσουμε μια σύντομη περιγραφή των βασικών ελεγκτικών διαδικασιών πάνω στις υποχρεώσεις προς τους ασφαλιστικούς οργανισμούς.

- Ζητήστε αναλυτικά ισοζύγια όλων των λογαριασμών υποχρεώσεων προς ασφαλιστικούς οργανισμούς και προβείτε στις δέουσες λογιστικές συμφωνίες κατά το τέλος της χρήσεως.
- Αναλύστε το κάθε πιστωτικό υπόλοιπο σε ό,τι αφορά και ελέγξτε αν αποδόθηκε στον κατά περίπτωση ασφαλιστικό οργανισμό κατά την επόμενη χρήση με βάση τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία.
- Ελέγξτε την πίστωση των λογαριασμών υποχρεώσεων προς ασφαλιστικούς

οργανισμούς με βάση τις μισθοδοτικές καταστάσεις (κρατήσεις) και τις επιβαρύνσεις του εργοδότη (εργοδοτικές εισφορές - λογαριασμός εξόδου).

- Ελέγξτε τις προς τους ασφαλιστικούς οργανισμούς αποδόσεις μέσα στη χρήση με βάση τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία.
- Προσέξτε για καθυστερήσεις και την επιβολή τυχόν προστίμων.

Προμηθευτές

Για τους λογαριασμούς των προμηθευτών της Τράπεζας εφαρμόζονται οι ίδιες περίπου ελεγκτικές διαδικασίες που ακολουθούνται για την επαλήθευση τέτοιων υποχρεώσεων σε κάθε ανώνυμη εταιρία. Κατωτέρω παραθέτουμε μια σύντομη περιγραφή των βασικών ελεγκτικών διαδικασιών.

- Ζητήστε τα αναλυτικά ισοζύγια και προβείτε στις δέουσες λογιστικές συμφωνίες, τους ειδικούς και περιληπτικούς λογαριασμούς κατά το τέλος της χρήσεως.
- Ελέγξτε την τύχη των υπολοίπων των προμηθευτών κατά την επόμενη χρήση (περίοδος ελέγχου σας) και κυρίως αν εξοφλήθηκαν.
- Επαληθεύστε το ύψος των προς τους προμηθευτές υποχρεώσεων στο τέλος της χρήσεως με απευθείας αλληλογραφία, κατά τα γνωστά.
- Συσχετίστε την πίστωση των λογαριασμών των προμηθευτών - σημαντικότερα κονδύλια - με τη χρέωση άλλων λογαριασμών εξόδων, παγίων κ.λ.π. και ελέγξτε τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία (τιμολόγια κ.λ.π.), αλλά και τη διαδικασία της προμήθειας (τήρηση κανονισμού ή σχετικών αποφάσεων Δ.Σ. κ.λ.π.).

Προσέξτε την εφαρμογή των όρων συμβάσεων προμηθειών, όταν έχουν υπογραφεί τέτοιες συμβάσεις και κυρίως ως προς την διασφάλιση των συμφερόντων της Τράπεζας στις συμβάσεις συντηρήσεως και επισκεπτών μηχανογραφικού εξοπλισμού.

- Ο λογαριασμός "αποδοχές προσωπικού πληρωτέες" απεικονίζει το ποσό των αποδοχών, κυρίως του τελευταίου μηνός που είναι πληρωτέο στο προσωπικό. Ευνόητο είναι ότι ο λογαριασμός αυτός λειτουργεί όταν η μισθοδοτική κατάσταση λογιστικοποιείται συμψηφιστικά.

Αποδοχές που δεν έχουν καταβληθεί, ύστερα από εύλογο χρονικό διάστημα, απεικονίζονται στο λογαριασμό "οφειλόμενες αποδοχές προσωπικού".

Συνεπώς, ο έλεγχος του πρώτου λογαριασμού συνδιάζεται άμεσα με τον έλεγχο των μισθοδοτικών καταστάσεων, της λογιστικοποίησεως και της εξοφλήσεως αυτών, ενώ ο έλεγχος του δεύτερου λογαριασμού στηρίζεται στη μη πληρωμή κάποιων αποδοχών μέσα σε εύλογο διάστημα και στην μεταφορά τους στο λογαριασμό αυτό.

- Ελέγξτε τα δικαιολογητικά στοιχεία για ορισμένες εγγραφές στην πίστωση του λογαριασμού οφειλόμενες αποδοχές, κατά την ελεγχόμενη χρήση.
- Ελέγξτε τα δικαιολογητικά στοιχεία και τις απαραίτητες εγκρίσεις για την εξόφληση ορισμένων οφειλομένων αποδοχών, κατά τη διάρκεια της χρήσεως.
- Εξετάστε αν λειτουργεί ικανοποιητικό σύστημα για την διαχειριστική παρακολούθηση των οφειλομένων αποδοχών.

Δικαιούχοι Αμοιβών

- Προβείτε στις απαραίτητες λογιστικές συμφωνίες κατά το τέλος της χρήσεως των αναλυτικών ισοζυγίων με τους ειδικούς και τους περιληπτικούς λογαριασμούς.
- Συσχετίστε τα οφειλόμενα υπόλοιπα - τα σημαντικότερα - με τη χρέωση άλλων λογαριασμών εξόδων, πελατών κ.λ.π. και ελέγξτε τα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία (αμοιβές ελευθερίων επαγγελματιών και αμοιβές τρίτων).
- Οι οφειλόμενες αμοιβές στα μέλη του Δ.Σ. της Τράπεζας πρέπει να συσχετιστούν με τον έλεγχο της αντίστοιχης δαπάνης, τις παρουσίες των μελών κ.λ.π.
- Δεν αποκλείεται η με απευθείας αλληλογραφία επαλήθευση ορισμένων από τις ανωτέρω υποχρεώσεις.

Ελληνικό Δημόσιο από Εισπράξεις για Λογαριασμό του

Με ειδικές διατάξεις νόμων ή αποφάσεων της Ν.Ε. προβλέπεται η διενέργεια εισπράξεων από τις Τράπεζες για λογαριασμό του Δημοσίου, όπως π.χ. φόρων. Οι εισπράξεις αυτές πιστώνονται στο λογαριασμό του Δημοσίου και αποδίδονται στο Δημόσιο κατά τις οδηγίες και τις προβλεπόμενες γι'αυτό διαδικασίες. Συνεπώς, η διαπίστωση της πιστώσεως του λογαριασμού αυτού με τις καθημέραν υπέρ του Δημοσίου εισπράξεις και ο έλεγχος των δικαιολογητικών αποδόσεως των εισπράξεων αυτών εξαντλούν τις επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου, εφόσον βέβαια κατάλληλος εσωτερικός έλεγχος

που διασφαλίζει ότι στις καθημερινές εισπράξεις του Ταμείου περιλαμβάνονται όλες ανεξαιρέτως οι εισπράξεις που έγιναν για λογαριασμό του Δημοσίου.

Υποχρεώσεις από Εισπράξεις για Λογαριασμό Ν.Π.Ι.Δ. και τρίτων

Τα αναφερόμενα στην προηγούμενη παράγραφο ισχύουν και εφαρμόζονται κατ'αναλογία και για τις εισπράξεις για λογαριασμό Ν.Π.Ι.Δ. και τρίτων.

Τοκομερίδια Πληρωτέα

Κατά τον έλεγχο των ομολογιακών δανείων συνεξετάζεται και ο λογαριασμός αυτός. Στο λογαριασμό "τοκομερίδια πληρωτέα" απεικονίζονται οι τόκοι που είναι πληρωτέοι κατά τη λήξη των αντίστοιχων ομολογιών των ομολογιακών δανείων.

Μέτοχοι - Αξία Μετοχών τους λόγω Αποσβέσεως ή Μειώσεως Κεφαλαίου

Ο λογαριασμός αυτός απεικονίζει την υποχρέωση επιστροφής του κεφαλαίου στους μετόχους της Τράπεζας σε περίπτωση μείωσης αυτού ή αποσβέσεως του. Ο λογαριασμός αυτός πιστώνεται με την αξία των μετοχών που αντιστοιχούν στην απόσβεση ή στη μείωση του κεφαλαίου, όταν έχουν ολοκληρωθεί όλες οι νόμιμες διαδικασίες για την έναρξη της αποσβέσεως του κεφαλαίου ή τη μείωση αυτού. Η επαλήθευση των ανωτέρω

αποτελεί βασική ελεγκτική διαδικασία για τον εξωτερικό ελεγκτή. Η κατά χρήση καταβολή όλου το οφειλομένου ποσού ή μέρους αυτού, κατά τις σχετικές αποφάσεις των αρμοδίων κατά νόμο οργάνων της Τράπεζας, αποτελεί επίσης αντικείμενο ελέγχου του εξωτερικού ελεγκτή.

Παράλληλα με τις ανωτέρω διαδικασίες απαιτείται κατάλληλη ενημέρωση των βιβλίων μετόχων και μετοχών, δεδομένου ότι πρόκειται για ονομαστικές μετοχές.

Επισημαίνεται ότι στον Ισολογισμό πρέπει επίσης να απεικονίζονται το αποσβεσμένο μέρος του κεφαλαίου και οι μετοχές επικαρπίας που δίνονται σε αντικατάσταση των ακυρουμένων μετοχών πρέπει να καταχωρούνται σε λογαριασμούς τάξεως.

Διάφορες Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Για τους λογαριασμούς αυτούς με ποικίλο περιεχόμενο εφαρμόζονται οι κατάλληλες κατά περίπτωση ελεγκτικές διαδικασίες.

Οι ακόλουθες όμως ελεγκτικές διαδικασίες έχουν γενικότερη εφαρμογή:

- Αναλυτικά ισοζύγια και απαραίτητες ελεγκτικές συμφωνίες με ειδικούς και περιληπτικούς λογαριασμούς.
- Αιτία υπάρξεως των υπολοίπων και έλεγχος των δικαιολογητικών στοιχείων, αναλόγως.
- Διερεύνηση της τύχης των υπολοίπων, κατά την επόμενη χρήση.
- Επαλήθευση με απευθείας αλληλογραφία, κατα τα γνωστά, αν θεωρείται κατάλληλη η διαδικασία αυτή στην ελεγχόμενη περίπτωση.

Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις προς Μετόχους και Διοικούντες

Επειδή είναι σπάνιες οι περιπτώσεις υπάρξεως τέτοιου είδους υποχρεώσεων είναι αναγκαίο σε τέτοιες περιπτώσεις πέραν των απαραίτητων λογιστικών συμφωνιών και αναλύσεων να αναζητούνται οι νόμιμες αιτίες υπάρξεως τέτοιων υποχρεώσεων και να ελέγχονται με ιδιαίτερη προσοχή λόγω στην σημασία που έχουν για την όλη οικονομική κατάσταση της Τράπεζας.

Φόρος Προστιθέμενης Αξίας και Ειδικός Φόρος Τραπεζικών Εργασιών

Από 1.1.1987 καθιερώθηκε ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας με το Ν. 1642/1986. Ο Φ.Π.Α. επιβάλλεται στο σύνολο των λειτουργικών και επενδυτικών δαπανών μιας Τράπεζας όπως και σε ένα μικρό μέρος των ακαθαρίστων εσόδων από διάφορες τραπεζικές εργασίες. Το μεγαλύτερο μέρος των ακαθαρίστων εσόδων, που δεν υπόκειται σε Φ.Π.Α., υπάγεται στον Ειδικό Φόρο Τραπεζικών Εργασιών (Ε.Φ.Τ.Ε.).

Η Τράπεζα μπορεί να εκπίπτει τον Φ.Π.Α. που βαρύνει τις λειτουργικές και τις επενδυτικές δαπάνες, κατά το μέρος που αυτές εξυπηρετούν τραπεζικές εργασίες από τις οποίες προκύπτουν έσοδα για τα οποία παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης ανεξάρτητα αν εισπράττεται επί αυτών Φ.Π.Α. ή όχι.

Ο Ε.Φ.Τ.Ε. επιβάλλεται πάνω στα κάθε είδους ακαθάριστα έσοδα της Τράπεζας που προέρχονται από τόκους, προμήθειες, μεσιτείες, προεξοφλήματα, συναλλαγματικές διαφορές και κάθε είδους έσοδα ή

ωφέλειες καθώς επίσης και στα εισπραττόμενα ταχ/κά - τηλ/κά από τους πελάτες (Συντελεστής 8%).

Δεν επιβάλλεται Ε.Φ.Τ.Ε. εκεί που επιβάλλεται Φ.Π.Α., όπως και στα έσοδα που μέχρι σήμερα υπήρχε απαλλαγή από Φ.Κ.Ε. ή και το Χαρτόσημο. (Ενδεικτικά αναφέρονται : Τόκοι πιστωτικοί ανακαταθέσεων σε συναλλάγμα ANE 1513/60 και 1720/69, εντόκων γραμματίων Ελληνικού Δημοσίου, προαιρετικών καταθέσεων στην Τράπεζα Ελλάδος, Καταθέσεων σε Τράπεζες - Διατραπεζική αγορά, χορηγήσεων Ν. 257/76, Ανταποκριτών εξωτερικού, Δανείων σεισμοπαθών, προμήθειες προθεσμιακών Πράξεων συναλλάγματος, αγοραπωλησίας συναλλάγματος, Position συναλλάγματος και λοιπών εσόδων, όπως κερδών συναλλάγματος, χρηματογράφων Τράπεζας (μερίσματα εξωτερικού, τοκομερίδια ΔΟΑ και εθνικών δανείων, τοκομερίδια ΔΕΗ κ.λ.π.) υπερτιμήματος πώλησεως ακινήτων και πλοίων, πώλησεως ή εκμισθώσεως ακινήτων, κληρώσεως λαχνών ΔΟΑ).

Είναι ευνόητο ότι τα έσοδα που απαλλάσσονται του ΕΦΤΕ θα πρέπει να παρακολουθούνται σε ιδιαίτερους λογαριασμούς, ώστε να διευκολύνεται ο υπολογισμός και η απόδοση του ΕΦΤΕ στο Δημόσιο για τα άλλα μη απαλλασσόμενα έσοδα.

Πέραν όμως του ΕΦΤΕ επί των εσόδων έχουμε και τον ΕΦΤΕ επί των συμβάσεων (Συμβάσεις πιστώσεων και δανείων - δεν υπόκεινται σε ΕΦΤΕ οι συμβάσεις αυτές που αφορούν Δημόσιο, Δήμους, Ν.Π.Δ.Δ. εφόσον απαλλάσσονται του χαρτοσήμου όπως και όσες άλλες συμβάσεις απαλλάσσονται χαρτοσήμου.

Επίσης δεν επιβάλλεται ΕΦΤΕ στις συμβάσεις ενεργύων πιστώσεων (αυτές χαρτοσημαίνονται).

Ως προς τον Φ.Π.Α. σημειώνονται ειδικότερα τα εξής:

Τα έσοδα (προμήθειες) που βαρύνονται με Φ.Π.Α. και παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης του Φ.Π.Α. των αντίστοιχων δαπανών είναι:

Εκμίσθωση θυρίδων, φύλαξη και διαχείριση τίτλων, αγοραπωλησία χρυσών νομισμάτων ή άλλων συλλεκτικού ενδιαφέροντος, διαχείριση αμοιβαίων κεφαλαίων ως θεματοφύλακας, διάθεση πληρωμή κρατικών λαχείων, είσπραξη λογαριασμών Ο.Τ.Ε., Δ.Ε.Η., Ε.Υ.Δ.Α.Π., τελών κυκλοφορίας, φόρου εισοδήματος, εισπράξεις - πληρωμές Νομικών Προσώπων.

Για ορισμένα έσοδα που δεν υπόκεινται σε Φ.Π.Α. παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης π.χ. εξαγωγικών εργασιών, ενώ για άλλα όχι, όπως οι προμήθειες εγγυητικών επιστολών.

Οι λειτουργικές δαπάνες και οι επενδυτικές δαπάνες βαρύνονται με Φ.Π.Α. Ο Φ.Π.Α. επί των δαπανών αυτών εκπίπτει, κατά το μέρος που οι δαπάνες χρησιμοποιούνται για εξυπηρέτηση τραπεζικών εργασιών από τις οποίες προκύπτουν έσοδα, για τα οποία παρέχεται το δικαίωμα έκπτωσης. Σε ορισμένες δαπάνες, (Δεξιώσεις, ψυχαγωγία, υγρά καύσιμα, στέγαση, τροφή και μετακίνηση, κίνηση και συντήρηση αυτοκινήτων, παροχές φιλανθρωπικές πάνω από δρχ. 3.000) ο Φ.Π.Α. που τις βαρύνει δεν εκπίπτει και συνεπώς πρέπει να καταχωρείται ως δαπάνη και αυτός. Είναι λοιπόν ανάγκη να παρακολουθείται λογιστικά ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί στα έσοδα, αλλά και των δαπανών ως εκπιπτόμενος και μη εκπιπτόμενος.

Προς διευκόλυνση του ελέγχου παραθέτουμε πίνακα των συντελεστών Φ.Π.Α. και Ε.Φ.Τ.Ε. για τα κυριότερα έσοδα μιας Τράπεζας:

ΕΣΟΔΑ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΣΟΔΩΝ	ΦΟΡΟΣ
Ταχ/κά - τηλ/κά που εισπράττονται	ΕΦΤΕ 8%
ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΤΟΚΟΙ	
Προεξοφλήσεις	8%
Λογ/σμοί εγγυημένοι με δικαιόγραφα	8%
Λογ/σμοί εγγυημένοι με διάφορες εγγυήσεις	8%
Βιοτεχνικές χορηγήσεις	8%
Χορηγήσεις με προσωπική ασφάλεια	8%
Λογ/σμοί εγγυημένοι με εμπορεύματα	8%
Λογ/σμοί εγγυημένοι με φορτωτικά	8%
Ενέγγυες πιστώσεις	8%
Καπνεμπόριο	8%
Λογ/σμοί εγγυημένοι με χρεώγραφα	8%
Χορηγήσεις εξαγωγών σε τρίτες χώρες-ενήμεροι	8%
Διάφοροι τόκοι που βαρύνονται με Ε.Φ.Τ.Ε.	8%
Χορηγήσεις Ν.Δ. 2687/53	8%
Καταναλωτική πίστη και προσωπικά δάνεια σε ιδιώτες	8%
Πιστωτικές κάρτες	8%
Διαφορά τόκων για χορηγήσεις σε συνάλλαγμα στη ναυτιλία και χορηγήσεων για παραγωγικές επενδύσεις με ρήτρα συναλλάγματος που καταβάλλεται από Τράπεζα Ελλάδος	-
Τόκοι ενήμεροι εισφοράς Ν. 257/76 (πιστώσεις)	-

Τόκοι ληξιπρόθεσμοι εισφοράς Ν. 257/76 (πιστώσεις)	8%
Τόκοι ενήμεροι εισφοράς Ν. 257/76 (κέρδη)	8%
Δραχμικοί τόκοι χορηγήσεων σε συνάλλαγμα	8%
Προσωρινή καθυστέρηση	8%
Οριστική καθυστέρηση	8%
Χορηγήσεις σε σεισμοπαθείς	-
Δάνεια σε ιδιοκτήτες επιβατηγών αυτ/των Δ.Χ. (ΤΑΧΙ)	8%
Τόκοι διατραπεζικής αγοράς μετατρεψίμων δρχ.	-
Ποινές προεξοφλήσεων εντόκων γραμματίων Δημοσίου	8%
Χορηγήσεις σε φορείς τρίτων χωρών (Εκτός ΕΟΚ)	
- ενήμεροι τόκοι	8%
Χορηγήσεις σε φορείς τρίτων χωρών (εκτός ΕΟΚ)	
- τόκοι προσωρινής καθυστέρησης	8%
Χορηγήσεις σε φορείς τρίτων χωρών (εκτός ΕΟΚ)	
- τόκοι οριστικής καθυστέρησης	8%
Διάφοροι τόκοι που απαλλάσσονται ΕΦΤΕ	-

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι μεταβατικοί λογαριασμοί δημιουργούνται, κατά κανόνα, στο τέλος της χρήσεως, με σκοπό τη χρονική τακτοποίηση των εξόδων και εσόδων, έτσι ώστε στα αποτελέσματα της χρήσεως να περιλαμβάνονται μόνο τα έσοδα και έξοδα που πράγματι αφορούν τη συγκεκριμένη χρήση. Για το λόγο αυτό δεν φαίνεται να υπάρχουν ιδιαίτερες επιδιώξεις του συστήματος

εσωτερικού ελέγχου πέραν από τον έλεγχο κάποιων αριθμητικών και άλλων σχετικών με τη χρονική οριοθέτηση των εσόδων και εξόδων υπολογισμών.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η ιδιαίτερη επισημάνση για τον εξωτερικό ελεγκτή δεν μπορεί να είναι άλλη από αυτή που αναφέρεται στην αιτία της δημιουργίας των μεταβατικών λογαριασμών στο τέλος της χρήσεως και στις σχετικές με αυτούς επαληθεύσεις.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

Οι μεταβατικοί λογαριασμοί δημιουργούνται στο τέλος της χρήσεως, κυρίως, από τη Διοίκηση μίας Τράπεζας, για τη χρονική οριοθέτηση των εξόδων και εσόδων της χρήσεως, χωρίς όμως να αποκλείεται η ύπαρξη τέτοιων λογαριασμών στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας. Πάντως, και στην περίπτωση αυτή οι οδηγίες των επόμενων παραγράφων μπορεί να εφαρμοστούν αναλόγως, κατά τον έλεγχο των μονάδων αυτών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Ζητήστε να σας δοθεί ανάλυση του λογαριασμού "Εσοδα επομένων χρήσεων" κατά έσοδο για να βεβαιωθείτε, σε συνδυασμό με τον έλεγχο των

λογαριασμών των εσόδων της χρήσεως, ότι τα έσοδα που απεικονίζονται στους μεταβατικούς λογαριασμούς, εισπράχθηκαν, αλλά δεν αφορούν την ελεγχόμενη χρήση.

- Προσέξτε, αν τέτοια έσοδα που απεικονίζονταν στον Ισολογισμό της προηγούμενης χρήσεως έχουν μεταφερθεί στους λογαριασμούς των εσόδων της χρήσεως, εφόσον βέβαια την αφορούσαν.

- Ζητήστε ανάλυση του λογαριασμού "Έξοδα χρήσεως πληρωτέα" κατά έξοδο, για να βεβαιωθείτε, σε συνδυασμό με τον έλεγχο των λογαριασμών των εξόδων της χρήσεως, ότι τα έξοδα αυτά αφορούν την χρήση και ορθώς καταχωρήθηκαν σε χρέωση των λογαριασμών των εξόδων και σε πίστωση των μεταβατικών λογαριασμών, γιατί δεν είχαν καταστεί απαιτητά από τους δικαιούχους αυτών κατά το τέλος της χρήσεως.

- Συμφωνείστε τα δεδομένα των φύλλων εργασίας με τα απεικονιζόμενα στον Ισολογισμό κονδύλια των μεταβατικών λογαριασμών παθητικού.

Προβλέψεις για Κινδύνους και Βάρη

Περιεχόμενο Τίτλου

- Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία.
- Προβλέψεις για φορολογικές υποχρεώσεις.
- Προβλέψεις απαξιώσεων και υποτιμήσεων γηπέδων.
- Προβλέψεις για υποτιμήσεις χρεογράφων.

- Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις.
- Λοιπές προβλέψεις εκμεταλλεύσεως.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Είναι γνωστό ότι οι περισσότερες πιθανές ζημίες, με την ευρύτερη έννοια, δεν απεικονίζονται στα λογιστικά βιβλία, καθότι αβέβαιες, με αποτέλεσμα οι ελεγκτές να μην έχουν μία εύκολη τουλάχιστον εξασφάλιση ότι δεν παραλείφθηκαν σημαντικές πιθανές ζημίες. Ετσι, είναι υποχρεωμένοι να κάνουν κάποια σχετική συστηματική έρευνα.

Οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελεγκτή ουσιαστικά αναφέρονται στην έρευνα για την ύπαρξη πιθανών ζημιών και στην εκτίμηση του μεγέθους αυτών.

Η πρόβλεψη, που σχηματίζεται με κράτηση ενός ποσού σε βάρος των αποτελεσμάτων της χρήσεως, αποβλέπει στην κάλυψη αυτής της ζημίας ή των εξόδων ή ενδεχόμενης υποτιμήσεων στοιχείων του ενεργητικού.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι επιδιώξεις ενός ικανοποιητικού συστήματος εσωτερικού ελέγχου ως προς τις προβλέψεις πρέπει να αποβλέπουν στις ακόλουθες εξασφαλίσεις:

- Συστηματική παρακολούθηση των εκκρεμών δικών, των αμφισβητήσεων

ως προς τη φορολογία γενικότερα, των πιθανών υποχρεώσεων από οπισθογραφήσεις, εγγυήσεις ή άλλες δεσμεύσεις, των πιθανών υποτιμήσεων περιουσιακών στοιχείων κ.λ.π.

- Συστηματική εκτίμηση των γενικών επιχειρηματικών κινδύνων μεταξύ των οποίων οι απώλειες από επισφαλείς πελάτες.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η βασική επισήμανση για τον εξωτερικό ελεγκτή ως προς τις προβλέψεις για κινδύνους και βάρη είναι να επιδιώξει με ιδιαίτερη προσοχή την καταγραφή των πιθανών ζημιών, και να εκτιμήσει με σύνεση το πιθανό μέγεθός τους.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Α')

- Εφαρμόστε τις οδηγίες προηγούμενων παραγράφων για τις σε καθυστέρηση απαιτήσεις και τις πιθανές απώλειες, σε κάθε ελεγχόμενη μονάδα της Τράπεζας.
- Εφαρμόστε τις οδηγίες προηγούμενων παραγράφων για πιθανές απώλειες από απαιτήσεις, εκτός χορηγήσεων, κάθε ελεγχόμενης μονάδας της Τράπεζας.

- Ελέγξτε αν η ελεγχόμενη μονάδα έχει γνωρίσει στη Διοίκηση της Τράπεζας την ανάγκη διενέργειας και άλλων προβλέψεων που αφορούν αποζημιώσεις προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία, φορολογικές υποχρεώσεις της μονάδας ή άλλα έξοδα εκμεταλλεύσεως.
- Ζητήστε τους σχετικούς πίνακες και επαληθεύστε την ακρίβεια των υπολογισμών.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

(Μέρος Β')

- Ελέγξτε αν το σύνολο των προβλέψεων για πιθανές απώλειες από χορηγήσεις προέρχεται από τη συνάθροιση των αντίστοιχων προβλέψεων των μονάδων της Τράπεζας με βάση τις σχετικές καταστάσεις που έχουν καταρτίσει αυτές και εφαρμόστε τις οδηγίες προηγούμενων παραγράφων. Λάβετε υπόψη και τις λοιπές, πλην χορηγήσεων, απαιτήσεις.
- Ελέγξτε την επάρκεια των σχηματισμένων προβλέψεων για φορολογικές υποχρεώσεις με βάση τις σχετικές γραπτές πληροφορίες που έχετε ζητήσει από τη Νομική Υπηρεσία για τις εκκρεμοδικίες των φορολογικών υποθέσεων όπως και με βάση τις τυχόν παραλείψεις

ή παραβάσεις φορολογικών νόμων που διαπιστώσατε κατά τον έλεγχό σας. Λάβετε υπόψη σας σχετικές προτάσεις των ελεγχόμενων μονάδων.

- Συσχετίστε τις προβλέψεις για τυχόν υποτιμήσεις με βάση τα δεδομένα του ελέγχου σας των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων (π.χ. γήπεδα, χρεόγραφα, κ.λ.π.).
- Ελέγξτε αν οι κρατήσεις που έγιναν για τις προαναφερόμενες προβλέψεις απωλειών από χορηγήσεις και λοιπές απαιτήσεις, επιβαρύνσεων από φορολογικές υποχρεώσεις και υποτιμήσεων περιουσιακών στοιχείων, έχουν καταχωρηθεί σε βάρος των αποτελεσμάτων, ενώ οι μη χρησιμοποιημένες προβλέψεις καταχωρήθηκαν σε όφελος των αποτελεσμάτων.
- Ελέγξτε αν έχουν διενεργηθεί όλες οι αναγκαίες προβλέψεις για έξοδα εκμεταλλεύσεως και απεικονίζονται σωστά στους οικείους λογαριασμούς.
- Ελέγξτε αν έχει υπολογιστεί σύμφωνα με το νόμο η πρόβλεψη για αποζημίωση του προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία.
- Προσέξτε για την εφαρμογή των ιδίων παραδεγμένων λογιστικών αρχών όπως και κατά την προηγούμενη χρήση κατά τη διενέργεια και τη λογιστική απεικόνιση των κάθε μορφής προβλέψεων.
- Ελέγξτε ποιές απαιτήσεις αποσβέστηκαν σε βάρος των προβλέψεων ζητώντας τις σχετικές εγκρίσεις και προτάσεις των αρμοδίων.
- Ελέγξτε αν οι χρησιμοποιηθείσες προβλέψεις για απόσβεση απαιτήσεων απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως.

3. ΚΑΘΑΡΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Μετοχικό Κεφάλαιο

Η σύσταση και λειτουργία μιας ανώνυμης εταιρείας, όπως είναι η Τράπεζα, απαιτεί την ύπαρξη κεφαλαίου. Το κατώτατο όριο του κεφαλαίου για τις Τράπεζες ανερχόταν σε δρχ. 1 δισεκατομμύριο (Π.Δ. 802/1981) αλλά αυξήθηκε σε 3 δισεκατομμύρια με την ΠΔΤΕ αριθ. 892/2.12.1986.

Οι προϋποθέσεις ιδρύσεως πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα καθορίζονται από την ΠΔΤΕ αριθ. 1379/24.10.1988 (άρθρο 1 Ν. 1266/1982), μεταξύ των οποίων είναι η καταβολή του ελαχίστου κεφαλαίου σε μετρητά, και μάλιστα σε σχετικό λογαριασμό στην Τράπεζα Ελλάδος.

Οι μετοχές της Τράπεζας πρέπει να είναι ονομαστικές (άρθρο 11 α Ν. 2190/1920). Η μεταβίβαση ονομαστικών μετοχών γίνεται κατά τη διαδικασία του άρθρου 8α Ν. 2190/1920 και για τις εισαγμένες στο χρηματιστήριο ονομαστικές μετοχές κατά τις διατάξεις του άρθρου 5 Ν.Δ. 3330/1955.

Το Μετοχικό Κεφάλαιο μπορεί να αυξηθεί με νέες εισφορές των μετόχων, με κεφαλαιοποίηση αποθεματικών ή κερδών ή και υποχρεώσεων ακόμη, όπως π.χ. μετατροπή ομολογιών σε μετοχές.

Επίσης, μπορεί να γίνει κεφαλαιοποίηση της διαφοράς από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο όπως και της διαφοράς αναπροσαρμογής της αξίας περιουσιακών στοιχείων, σύμφωνα με τις διατάξεις του εκάστοτε σχετικού νόμου.

Η διαδικασία αύξησεως του Μετοχικού Κεφαλαίου προβλέπεται στο

Καταστατικό τη Τράπεζας και οπωσδήποτε στη διέπουσα την Τράπεζα νομοθεσία.

Η μείωση του Μετοχικού Κεφαλαίου μπορεί να είναι πραγματική και αυτό συμβαίνει όταν επιστρέφεται μέρος αυτού στους μετόχους γιατί θεωρήθηκε, π.χ. δυσανάλογο με τις δραστηριότητες της Τράπεζας ή ονομαστική, όταν έχει μειωθεί το κεφάλαιο από ζημία που έχει επέλθει.

Και στις περιπτώσεις μειώσεως του Μετοχικού Κεφαλαίου πρέπει να τηρηθούν οι διατάξεις του Καταστατικού και κυρίως της νομοθεσίας που διέπει την Τράπεζα.

Στο σημείο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να επισημάνουμε τα εξής:

- Αν τα κεφάλαια της Τράπεζας μειωθούν λόγω ζημιών ή δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της Τράπεζας τότε η Νομισματική Επιτροπή καλεί την Τράπεζα μέσα σε 60 ημέρες να αυξήσει τα κεφάλαιά της (άρθρο 6 Α.Ν. 1665/1951).
- Αν η Τράπεζα αρνείται ή δεν μπορεί να αυξήσει τα κεφάλαιά της ανακαλείται η άδειά της (άρθρο 8 Α.Ν. 1665/1951 όπως τροποποιήθηκε με Ν. 236/1975 και Ν. 431/1976).
- Όταν το Μετοχικό Κεφάλαιο και το αποθεματικό από έκδοση μετοχών υπέρ το άρτιο είναι μικρότερο του $1/70$ των κάθε φύσεως καταθέσεων στην Τράπεζα και η Τράπεζα έχει τεθεί κατ'επανάληψη υπό Επιτροπία ή τελεί για τρίτη φορά, τότε υποχρεωτικά διπλασιάζεται το Μετοχικό της Κεφάλαιο (Α.Ν. 1665/1951, Ν. 236/1975 και Ν. 431/1976).

Σημειώνεται ότι διαφορετικά έχει το θέμα της αποσβέσεως του Μετοχικού Κεφαλαίου. Η απόσβεση του Μετοχικού Κεφαλαίου γίνεται με

διάθεση μέρους των κερδών της χρήσεως ή αποθεματικού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το σκοπό αυτό.

Οι επιβαλλόμενες ελεγκτικές διαδικασίες είναι ανάλογες προς τα θέματα που αντιμετωπίζει ο έλεγχος, ως προς το Μετοχικό Κεφάλαιο. Ειδικότερα επισημαίνουμε τα εξής:

- Ως προς την αύξηση του Κεφαλαίου με κεφαλαιοποίηση αποθεματικών πρέπει να προσέχουμε για τον υπολογισμό του φόρου του αποθεματικού (Ν.Δ. 3842/1958) και τον υπολογισμό του φόρου μερίσματος, αν οι "δωρεάν" μετοχές δίδονται ελεύθερες φόρου.

Τονίζουμε ότι η κεφαλαιοποίηση θεωρείται ως διανομή και πρέπει να εμφανισθεί στον πίνακα διαθέσεως των κερδών. Η κεφαλαιοποίηση του αποθεματικού γίνεται με απόφαση Εκτακτης ή Τακτικής Γενικής Συνελεύσεως. Ευνόητο είναι ότι η κεφαλαιοποίηση αφορολόγητου αποθεματικού προϋποθέτει σχετική νομοθετική διάταξη.

Ευνοϊκές φορολογικές μεταχειρίσεις επιφυλάσσει ο Ν. 879/1979 για την κεφαλαιοποίηση αφορολόγητων αποθεματικών εταιρειών εισαγμένων στο χρηματιστήριο, ενώ ο Ν. 1473/1984 (άρθρο 13) για μη εισαγμένες στο χρηματιστήριο, εταιρείες.

- Η αύξηση του κεφαλαίου με κεφαλαιοποίηση υποχρεώσεων όπως π.χ. μετατροπή ομολογιών σε μετοχές προϋποθέτει την τήρηση των σχετικών διατάξεων του Ν. 2190/1920 (άρθρο 3α) όπως και κάθε άλλη σχετική διάταξη της νομοθεσίας που διέπει την Τράπεζα. Σε μετοχές μπορεί να μετατραπούν οι κοινοί και οι εξαιρετικοί ιδρυτικοί τίτλοι. Στις προαναφερόμενες περιπτώσεις κεφαλαιοποιήσεως υποχρεώσεων απαιτείται η κατά νόμο (άρθρο 9 Ν. 2190/1920) εκτίμηση της επιτροπής, για την αξία

των μετατρεπομένων σε μετοχές υποχρεώσεων.

- Στην κεφαλαιοποίηση των κερδών της χρήσεως πρέπει να εξετάζεται αν οι σχετικές αποφάσεις λήφθηκαν από τη γενική συνέλευση με την πλειοψηφία που επιτάσσει για κάθε περίπτωση ο νόμος (80% - 95%- 100%, άρθρο 3 Α.Ν. 148/1967, άρθρο 45 Ν. 2190/1920).

- Προσοχή ως προς το φόρο που βαρύνει το μέρισμα.

- Ως προς την μείωση Κεφαλαίου πρέπει να προσέξουμε την τήρηση των διαδικασιών που προβλέπει η σχετική με την Τράπεζα νομοθεσία.

- Για την απόσβεση του Μετοχικού Κεφαλαίου, εκτός των σχετικών διατάξεων, του καταστατικού και της νομοθεσίας που διέπει την Τράπεζα, πρέπει να προσέχουμε και την παρακράτηση των φόρων στο ποσό που καταβάλλεται στους μετόχους πέραν του αρχικού κεφαλαίου που είχαν καταβάλλει (άρθρο 26 παρ. 3 Ν.Δ. 3323/1955). Φυσικά, αν η απόσβεση του κεφαλαίου γίνεται με διάθεση φορολογημένων αποθεματικών πρέπει να ζητηθεί από το Δημόσιο ο επ' αυτού φόρος (Ν.Δ. 3843/1958). (Βλ. και σχετικά παρ. 24 για τις ίδιες μετοχές).

Διαφορές Εκδόσεως Μετοχών υπέρ το Άρτιο

Η έκδοση μετοχών σε τιμή κατώτερη από το άρτιο απαγορεύεται (άρθρο 14 Ν. 2190/1920), ενώ η υπέρ το άρτιο διαφορά δεν μπορεί να διατεθεί για πληρωμή μερισμάτων ή ποσοστών.

Πρόκειται, στην ουσία, για συμπληρωματικό κεφάλαιο. Η διαφορά αυτή μπορεί να κεφαλαιοποιηθεί ή να μειωθεί σε περίπτωση μείωσης του Μετοχικού Κεφαλαίου είτε προς κάλυψη ζημιών είτε λόγω υποχρεωτικής

ελαττώσεως του (άρθρο 12 παρ. 2 Ν. 2190/1920).

Καταβολές και Διαθέσιμα Μερισμάτα για Αύξηση Κεφαλαίου

Οι καταβολές των μετόχων ή η μερική ή ολική διάθεση μερισμάτων της χρήσεως για αύξηση του Κεφαλαίου της Τράπεζας προϋποθέτουν την ολοκλήρωση των διαδικασιών αυξήσεως του Μετοχικού Κεφαλαίου και σχετική απόφαση του Δ.Σ. της Τράπεζας.

Πρέπει να τονίσουμε ότι το ποσό των μερισμάτων που δεν διατίθεται για την αύξηση του κεφαλαίου τελεί υπό την έγκριση της Γενικής Συνελεύσεως και περιλαμβάνει και το ποσό των επ' αυτών φόρου, που αν τον επιβαρυνθεί η Τράπεζα πρέπει να αναπροσαρμοστεί το σχετικό κονδύλιο στο πραγματικό καθαρό ύψος αυτού, μετά την αφαίρεση κάθε σχετικού με το μέρισμα φόρου. Ο έλεγχος των καταβολών στηρίζεται στα σχετικά δικαιολογητικά στοιχεία.

Αποθεματικά

Τα αποθεματικά σχηματίζονται, κατ' αρχήν, από καθαρά κέρδη της Τράπεζας που δεν διανεμήθηκαν. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι οι αποσβέσεις δεν συνιστούν αποθεματικά ούτε και οι διάφορες προβλέψεις. Επίσης, αναφερόμαστε στα εμφανή αποθεματικά και όχι στα αφανή.

Τα αποθεματικά μπορεί να είναι υποχρεωτικά είτε από το νόμο είτε από το Καταστατικό προβλεπόμενα ή προαιρετικά. Μπορεί επίσης να τα διακρίνουμε σε τακτικά και έκτακτα, με κριτήριο το χρόνο σχηματισμού

του ή και ακόμη η διάκριση αυτή να γίνει με βάση το σκοπό που επιδιώκεται με αυτά. (Π.χ. επαύξηση μέσων δράσεως της Τράπεζας, κάλυψη μελλοντικών ζημιών).

Τα αποθεματικά μπορεί να κεφαλαιοποιηθούν, να διανεμηθούν στους μετόχους, να καλύψουν κάποια ζημία ή να χρησιμοποιηθούν για την απόσβεση του κεφαλαίου της Τράπεζας.

Για το σχηματισμό του τακτικού αποθεματικού ελέγχεται η εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 44 Ν. 2190/1920 όπως και της τυχόν αντίστοιχης του Καταστατικού της Τράπεζας. Επίσης, με βάση τις διατάξεις αυτές ελέγχεται το μέγιστο υποχρεωτικό ύψος αυτού όπως και η τυχόν διάθεση μέρους ή συνόλου του αποθεματικού αυτού. Το ποσό του τακτικού αποθεματικού θεωρείται ως μη διανεμόμενο κέρδος (Ν.Δ. 3843/1958) και συνεπώς υπόκειται σε φόρο εισοδήματος. Ελέγχεται σχετικά και η Δήλωση Φόρου Εισοδήματος της Τράπεζας.

Η Τράπεζα είναι υποχρεωμένη να σχηματίσει και τα άλλα αποθεματικά που ορίζουν το καταστατικό της ή αποφασίζονται από τη γενική συνέλευση, εφόσον υπάρχουν κέρδη τηρουμένων των διατάξεων για τη διανομή μερίσματος (Ν. 2190/1290 - Α.Ν. 148/1967). Και τα αποθεματικά αυτά θεωρούνται ως μη διανεμόμενα κέρδη και φορολογούνται ως εισόδημα, κατά τις διατάξεις Ν.Δ. 3843/1958.

Ειδικότερα αναφερόμαστε στο αφορολόγητο αποθεματικό του άρθρου 10 Α.Ν. 148/1967 που σχηματίζεται από τα κέρδη της πωλήσεως χρεογράφων σε τιμή κατώτερη της τιμής κτήσεως αυτών (υπεραξία).

Ο σχηματισμός του αφορολόγητου αυτού αποθεματικού πρέπει να στηρίζεται σε κέρδη κατά την έννοια του άρθρου 10 Α.Ν. 148/1967.

Επίσης, πρέπει να σχηματίζεται μέσω του πίνακα διαθέσεων των κερδών και όχι με χρέωση των αποτελεσμάτων χρήσεως ή κατ' ευθείαν με πίστωση του αποθεματικού.

Τονίζεται ότι δεν πρέπει να συγχέεται λογιστικά το αποθεματικό αυτό με το αποθεματικό από τη λήψη δωρεάν μετοχών.

Διαφορές Αναπροσαρμογής

Οι διαφορές από αναπροσαρμογή αξίας συμμετοχών και χρεογράφων εμφανίζουν την ονομαστική αξία των μετοχών ή εταιρικών μεριδίων που λαμβάνει η Τράπεζα χωρίς αντάλλαγμα από τις αντίστοιχες εταιρίες στις οποίες συμμετέχει και προέρχονται από νόμιμη αναπροσαρμογή του ισολογισμού ή της αξίας ορισμένων περιουσιακών στοιχείων ή από κεφαλαιοποίηση αποθεματικών των εταιρειών αυτών. Σημειώνεται ότι η κεφαλαιοποίηση αποθεματικών σημαίνει διανομή και συνεπώς φόρο μερίσματος για το λήπτη. Ο έλεγχος πρέπει να εξετάζει με προσοχή αν η Τράπεζα ασκεί τα δικαιώματα της για τη λήψη των χωρίς αντάλλαγμα μετοχών.

Μια άλλη κατηγορία διαφορών αναπροσαρμογής είναι αυτές που αναφέρονται στην κατά νόμο αναπροσαρμογή της αξίας των περιουσιακών στοιχείων, που έχει καθιερωθεί να τις χαρακτηρίζουμε ως υπεραξία αναπροσαρμογής. Οι διαφορές αυτές κεφαλαιοποιούνται, όταν αυτό ορίζεται από το σχετικό νόμο. Ο έλεγχος εξετάζει με προσοχή αν εφαρμόστηκαν οι σχετικές διατάξεις του νόμου για την αναπροσαρμογή, αν έχουν συμπεριληφθεί όλα τα υποκείμενα σε αναπροσαρμογή περιουσιακά στοιχεία και αν έγιναν οι σωστές λογιστικές απεικονίσεις.

Αποτελέσματα εις Νέο

Ο λογαριασμός αυτός απεικονίζει το υπόλοιπο των κερδών που αφήνεται για την επόμενη χρήση και προκύπτει από τον πίνακα διαθέσεως των κερδών ή το ποσό της ζημίας που μεταφέρεται στην επόμενη χρήση και μπορεί να περιλαμβάνει και ζημίες προηγούμενων χρήσεων. Ανάλογος είναι και ο έλεγχος που απαιτείται για το λογαριασμό αυτό.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΕΩΣ

Εσοδα

Περιεχόμενο Τίτλου

Τόκοι και εξομοιούμενα Εσοδα

Τόκοι εντόκων γραμματίων

Τόκοι ομολόγων και ομολογιακών δανείων

Τόκοι έσοδα χορηγήσεων

Άλλοι τόκοι - έσοδα (Τόκοι απαιτήσεων, εκτός χορηγήσεων τόκοι καταθέσεων κ.λ.π.)

Εσοδα από τίτλους

Εσοδα από μετοχές, μερίδια και άλλους τίτλους μεταβλητής αποδόσεως

Εσοδα συμμετοχών

Εσοδα από προμήθειες

Εσοδα από προμήθειες (όλων των εργασιών της Τράπεζας)

Προμήθειες από εργασίες σε συνάλλαγμα

Αλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως

Εσοδα παρεπομένων ασχολιών (παροχή υπηρεσιών σε τρίτους, στο προσωπικό, ενοίκια γηπέδων, κτιρίων, μηχανημάτων κ.λ.π., εισπράξεις τελών επικοινωνίας, μισθώματα θυρίδων, φύλακτρα, κ.λ.π.).

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Τα κονδύλια του λογαριασμού των αποτελεσμάτων της χρήσεως επαληθεύονται εύκολα, αν συσχετιστούν με τους αντίστοιχους λογαριασμούς του Ισολογισμού και για το λόγο αυτό ακολουθείται στην πράξη η τακτική της εξετάσεως των λογαριασμών των εσόδων, αλλά και των εξόδων, παράλληλα και συγχρόνως με την εξέταση των λογαριασμών του Ισολογισμού. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι ο έλεγχος των λογαριασμών των εσόδων και των εξόδων είναι υποπροϊόν του ελέγχου των λογαριασμών του Ισολογισμού.

Οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου μετά τη μελέτη και την αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, ως προς τα έσοδα, είναι οι εξής:

- Επαλήθευση ότι όλα τα δουλεωμένα έσοδα έχουν καταχωρηθεί και ότι αυτά που καταχωρήθηκαν είναι δουλεωμένα.
- Εξακρίβωση της εφαρμογής των παραδεγμένων λογιστικών αρχών κατά το λογισμό και τη λογιστική απεικόνιση των εσόδων με ομοιόμορφο τρόπο όπως και κατά την προηγούμενη χρήση.
- Ο καθορισμός και η ερμηνεία σημαντικών τάσεων και μεταβολών των

διαφόρων κατηγοριών εσόδων.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος που καλύπτει το αντίστοιχο περιουσιακό στοιχείο ή δραστηριότητα της Τράπεζας επεκτείνεται και στα έσοδα αυτού. Συνεπώς, η επανάληψη εδώ των όρων έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια, για τους λογαριασμούς του Ισολογισμού, κρίνεται περιττή.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η κυριότερη επισημάνση για τον εξωτερικό ελεγκτή είναι η ομοιόμορφη εφαρμογή των παραδεγμένων λογιστικών αρχών, όπως σημειώσαμε ανωτέρω στην προηγούμενη παράγραφο. Πέραν όμως από αυτό είναι χρήσιμο να παραθέσουμε ένα παραστατικό διάγραμμα των σχέσεων των λογαριασμών Ισολογισμού με τους λογαριασμούς των εσόδων.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΣΟΔΩΝ

Ταμείο και διαθέσιμα
στην Κεντρική Τράπεζα
Κρατικά αξιόγραφα
επαναχρηματοδοτήσεως

Λοιποί τόκοι

Τόκοι εντόκων γραμματίων

Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων	Τόκοι χορηγήσεων - Λοιποί τόκοι
Απαιτήσεις κατά πελατών	Τόκοι χορηγήσεων
Ομολογίες - μετοχές - συμμετοχές	Εσοδα από τίτλους
Αύλα πάγια στοιχεία	Διάφορα έσοδα εκμ/σεως
Υλικά πάγια στοιχεία	Διάφορα έσοδα εκμ/σεως
Άλλα στοιχεία ενεργητικού	Προμήθειες -έσοδα- Διάφορα έσοδα
Λοιπές εργασίες και δραστηριότητες	Προμήθειες, έσοδα - Διάφορα έσοδα

Η απαρίθμηση και η διάταξη των ανωτέρω σχέσεων είναι ενδεικτική και όχι περιωριστική.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

- Τα συνήθη έσοδα της Τράπεζας πραγματοποιούνται στις διάφορες μονάδες αυτής, μέσω των οποίων αναπτύσσεται ο κύριος όγκος των τραπεζικών συναλλαγών. Επομένως ο έλεγχος των εσόδων συντελείται στις ελεγχόμενες, κάθε χρήση, μονάδες της Τράπεζας.

- Για τον έλεγχο των εσόδων στις μονάδες της Τράπεζας εφαρμόζονται οπωσδήποτε οι οδηγίες που παρέχονται στα οικεία κεφάλαια του παρόντος για κάθε λογαριασμό του Ισολογισμού.

Επομένως και σύμφωνα με τις κατά περίπτωση Οδηγίες, ο έλεγχος των

εσόδων στις μονάδες καλύπτει οπωσδήποτε, εκτός των άλλων, τους υπολογισμούς των εσόδων και των συνεισπραττομένων φόρων, την ορθή λογιστική απεικόνιση αυτών στα οικεία παραστατικά των ταμιακών ή συμψηφιστικών εγγραφών και την καταχώρηση στους οικείους λογαριασμούς των εσόδων των ανωτέρω παραστατικών, ανεξάρτητα του τρόπου με τον οποίο τηρούνται αυτά (π.χ. ως μηχανογραφικές καταστάσεις).

- Στη Διοίκηση / στο τέλος της χρήσεως, πέραν από τον έλεγχο που γίνεται στα έσοδα αυτής, σύμφωνα με τις οδηγίες ελέγχου για κάθε αντίστοιχο λογαριασμό που τηρεί η διοίκηση, πρέπει να ελέγξουμε ότι η συγκέντρωση των λογαριασμών των εσόδων των διαφόρων μονάδων έγινε με τέτοιο τρόπο που αποκλείει παραλείψεις ή άλλα λάθη.

- Εξετάζεται η εφαρμογή των παραδεγμένων λογιστικών αρχών και μάλιστα με τον ίδιο τρόπο όπως και την προηγούμενη χρήση, σε κάθε περίπτωση ελέγχου εσόδων της Τράπεζας.

- Το σύνολο των εσόδων της Τράπεζας πρέπει να διασταυρώνεται με τα αντίστοιχα κονδύλια αυτών που περιλαμβάνονται σε φορολογικές δηλώσεις, είτε εμμέσων φόρων ή χαρτοσήμου είτε φόρων εισοδήματος.

Εξοδα

Περιεχόμενο Τίτλου

Τόκοι και προμήθειες έξοδα

Τόκοι καταθέσεων

Προμήθειες - έξοδα

Εισφορές Τραπεζών

Γενικά έξοδα διοικήσεως

Αποδοχές προσωπικού και επιβαρύνσεις

Άλλα έξοδα διοικήσεως (Αμοιβές και έξοδα τρίτων, παροχές τρίτων, φόροι - τέλη, κ.λ.π. έξοδα

Άλλα έξοδα εκμεταλλεύσεως

Φόρος εισοδήματος, μη συμψηφιζόμενος

Χαρτόσημο μισθωμάτων

Δωρεές - επιχορηγήσεις

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Ως προς τον έλεγχο των εξόδων μπορεί να σημειωθεί, ως βασική αντικειμενική επιδίωξη, η αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων για την εφαρμογή της λογιστικής αρχής της αντιπαραθέσεως εξόδων και εσόδων (Matching principle). Βέβαια δεν πρέπει να παραλείψουμε να τονίσουμε ότι μέσα στις επιδιώξεις των ελεγκτών είναι, εκτός από την αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου, η εξέταση αν έχουν ταξινομηθεί σωστά οι δαπάνες και αν είναι λογικού ύψους σε σχέση με τις προβλέψεις και τις δαπάνες της προηγούμενης χρήσεως. Τα κονδύλια των εξόδων συνδέονται με τους αντίστοιχους λογαρισμούς του Ισολογισμού, όπως και τα κονδύλια των εσόδων.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Δεν θα επαναληφθούν τα όσα έχουν αναφερθεί στους οικείους λογα-

ριασμούς του Ισολογισμού σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο, που καλύπτουν και τα αντίστοιχα έξοδα αυτών, εκτός από αυτά που αφορούν τη μισθοδοσία του προσωπικού και τα άλλα έξοδα Διοικήσεως. Οι ιδιαιτερότητες αυτές θα αναφερθούν κατωτέρω στις Οδηγίες ελέγχου της μισθοδοσίας και των άλλων εξόδων της Διοικήσεως.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να προβαίνει και σε συγκριτική έρευνα των εξόδων, δηλαδή να εξετάζει επιμελώς τις σημαντικότερες αποκλίσεις των εξόδων κατ'είδος σε σχέση με την προηγούμενη χρήση.

Η εφαρμογή της λογιστικής αρχής της αντιπαραθέσεως των εξόδων - εσόδων, η συγκριτική μέθοδος έρευνας και η ορθή αξιολόγηση του εσωτερικού ελέγχου στα έξοδα αποτελούν ίσως τις βασικότερες ελεγκτικές διαδικασίες σε ότι αφορά τα έξοδα.

Ενα παραστατικό διάγραμμα της σχέσεως των λογαριασμών του Ισολογισμού με τους λογαριασμούς των εξόδων θα ήταν χρήσιμο.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

Ενα σημαντικό μέρος των εξόδων πραγματοποιείται μέσω των διαφόρων μονάδων της Τράπεζας. Επομένως, ο έλεγχος των σχετικών υπολογισμών για τα έξοδα και τους φόρους πάνω σε αυτά, της ορθής λογιστικής απεικονίσεως αυτών στα οικεία ταμιακά ή συμπηφιστικά παραστατικά και της καταχωρήσεως αυτών στους οικείους, κατά περίπτωση, λογαριασμούς εξόδων

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΕΞΟΔΩΝ
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά ιδρύματα	Τόκοι καταθέσεων
Υποχρεώσεις προς πελάτες	Τόκοι καταθέσεων
Υποχρεώσεις από παραστατι- κούς τίτλους αυτών	Λοιποί τόκοι έξοδα
Λοιπά στοιχεία του παθητικού	Προμήθειες έξοδα
Προβλέψεις για κινδύνους βάρη	Διορθώσεις αξιών
Αύλα πάγια στοιχεία	Άλλα έξοδα εκμ/σεως
Υλικά πάγια στοιχεία	Άλλα έξοδα εκμ/σεως

πραγματοποιείται στις ελεγχόμενες μονάδες της Τράπεζας σύμφωνα με τις οδηγίες που περιλαμβάνονται στα αντίστοιχα κεφάλαια του παρόντος για τον έλεγχο των λογαριασμών του Ισολογισμού.

Όμως, στο τέλος της χρήσεως πρέπει να διαπιστώνεται ότι έγινε σωστή συγκέντρωση όλων των λογαριασμών των εξόδων και εφαρμόστηκαν οι παραδεγμένες λογιστικές αρχές με ομοιόμορφο τρόπο όπως και στην προηγούμενη χρήση. Ανεξάρτητα όμως από αυτά, υπάρχουν έξοδα, όπως π.χ. μισθοδοσία προσωπικού που ορισμένες ελεγκτικές διαδικασίες πρέπει να συντελούνται κατά τον έλεγχο της Διοικήσεως. Κατωτέρω θα αναφερθούμε σε αυτά τα έξοδα, παραθέτοντας όλες τις σχετικές με αυτά ελεγκτικές οδηγίες, που θα εφαρμόσει ο ελεγκτής κατά τον έλεγχο της

μονάδας και της Διοικήσεως.

Τόκοι και Προμήθειες Εξοδα

Ο έλεγχος των ανωτέρω εξόδων πραγματοποιείται συγχρόνως με τον έλεγχο των αντίστοιχων λογαριασμών των καταθέσεων, δανείων, ομολόγων κ.λ.π. Συνεπώς, ο έλεγχος αυτών γίνεται στις διάφορες μονάδες της Τράπεζας και στη Διοίκηση αυτής, ανάλογα που τηρούνται οι σχετικοί λογαριασμοί. Πάντως, στο τέλος της χρήσεως πρέπει να ελέγχεται η συγκέντρωση όλων των λογαριασμών αυτών, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια του παρόντος.

Σημειώνουμε ειδικότερα σε ότι αφορά τις εισφορές των Τραπεζών τα ακόλουθα:

Οι Τράπεζες υποχρεούνται σε ορισμένες εισφορές που καταβάλουν στην Τράπεζα Ελλάδος ως εξής:

- Εισφορά Ν. 128/1975 (όπως τροποποιήθηκε με Ν. 876/1979, Απ. Ν.Ε. 238/4/24./5.79).

Υπολογίζεται στο σύνολο των χορηγήσεων προς 1% με εξαίρεση τις χαμηλότερες χορηγήσεις με επιτόκιο μέχρι 5%, τις χορηγήσεις προς το Δημόσιο για τις οποίες η εισφορά υπολογίζεται σε 1 ο/οο, τις χορηγήσεις Απ. Ν.Ε. 93/22/14.9.1975 για τις οποίες 1 ο/οο και για τις χορηγήσεις με επιτόκιο 5,1% - 9% για τις οποίες 1 ο/οο.

- Εισφορά σε κοινό λογαριασμό για την ενίσχυση των εξαγωγών ως σύμβαση Τράπεζας Ελλάδος και εμπορικών Τραπεζών της 19.3.1962. Η εισφορά αυτή υπολογίζεται με ποσοστό 90,5% στο σύνολο των

χορηγήσεων, αλλά εξαιρουμένων των χορηγήσεων προς Δημόσιες επιχειρήσεις και ασφαλιστικά ταμεία, χαμηλοκόκων χορηγήσεων με επιτόκιο μέχρι 10%, των ατόκων χορηγήσεων, των σε ξένο νόμισμα χορηγήσεων, των χορηγήσεων σε Τράπεζας επενδύσεων και των χορηγήσεων της ΠΔΤΕ 1099.

Πέραν αυτού υπολογίζεται εισφορά 1% πάνω στις χορηγήσεις του εσωτερικού και εισαγωγικού εμπορίου, όπως και στα πιστωτικά δελτία, με ορισμένες ειδικές εξαιρέσεις.

Ο έλεγχος των ανωτέρω εισφορών πρέπει να είναι ανάλογος.

Αποδοχές Προσωπικού και Σχετικές Επιβαρύνσεις

- Οι βασικοί αντικειμενικοί στόχοι των ελεγκτών κατά την εξέταση της μισθοδοσίας είναι οι εξής:

- Οι εγκεκριμένες καταχωρήσεις και διαδικασίες πρέπει να είναι σχεδιασμένες και να εφαρμόζονται κατά τέτοιο τρόπο, που να επιτυγχάνεται ικανοποιητικός εσωτερικός έλεγχος.
- Η διαπίστωση, αν η Τράπεζα έχει συμμορφωθεί προς τις διατάξεις των οικείων συλλογικών συμβάσεων και νόμων, για τις αποδοχές, την ασφάλιση του προσωπικού, τις αποζημιώσεις των απολυομένων, το φόρο εισοδήματος κ.λ.π. όπως και τη χορήγηση των ετησίων αδειών.

Οι οδηγίες των ελεγκτικών διαδικασιών για τις αποδοχές του προσωπικού και των σχετικών επιβαρύνσεων συνοψίζονται στα ακόλουθα:

- Διενέργεια ελέγχων για τις διαδικασίες των σχετικών με τη μισθοδοσία συναλλαγών. Οι έλεγχοι αυτοί μπορεί να καλύπτουν μία ή

περισσότερες συγκεκριμένες χρονικές περιόδους και αφορούν:

- Επαλήθευση ονοματεπώνυμων μισθοδοτούμενων με αντίστοιχες συμβάσεις εργασίας, εγκρίσεις προσλήψεως και άλλα στοιχεία του υπηρεσιακού φακέλλου.
- Επαλήθευση ταυτοπροσωπίας εργαζομένων σε μία μονάδα με βάση τη μισθοδοτική κατάσταση.
- Επαλήθευση χρόνου απασχόλησεως (κάρτες ή άλλα στοιχεία καθημερινής προσελεύσεως και αποχωρήσεως από την εργασία, όπως και τυχόν υπερωριών).
- Επαλήθευση ύψους αποδοχών με αντίστοιχα στοιχεία εγκρίσεων, αποφάσεων κ.λ.π. του υπηρεσιακού φακέλλου κάθε εργαζόμενου.
Ελεγχος εφαρμογής Σ.Σ.Ε.
- Ελεγχος υπολογισμών (δειγματοληπτικώς) κρατήσεων και εργοδοτικών εισφορών, όπως και παρακρατούμενου φόρου εισοδήματος.
- Υπαρξη εγκρίσεως μισθοδοτικής καταστάσεως από αρμοδίους.
- Επαλήθευση της εξοφλήσεως των μισθών και έλεγχος ορθής λογιστικοποιήσεως της μισθοδοτικής καταστάσεως.
- Ελεγχος υπολογισμού υπερωριών, νομιμότητας και εγκρίσεώς τους.
- Προσεκτική εξέταση σημαντικών διακυμάνσεων σε μισθούς.
  - Συγκριτική έρευνα μισθοδοσίας και επιβαρύνσεων κατά μήνα και σε αντίστοιχα με την προηγούμενη χρήση, κατά ελεγχόμενη μονάδα ή και για το σύνολο της Τράπεζας. Εξέταση και αιτιολόγηση αποκλίσεων.
  - Εξέταση του τρόπου συγκεντρώσεως των εξόδων μισθοδοσίας όλων των μονάδων και της Διοικήσεως της Τράπεζας, για να αποκλεισθεί η πιθανότητα παραλείψεων ή άλλων λαθών.

- Συσχέτιση των ανωτέρω εξόδων μισθοδοσίας όλων των μονάδων και της Διοικήσεως της Τράπεζας με τους αντίστοιχους λογαριασμούς που απεικονίζονται στα αποτελέσματα.

- Συγκεντρωτική συμφωνία των εξόδων μισθοδοσίας, με σχετικές περιοδικές και εκκαθαριστικές δηλώσεις παρακρατούμενου φόρου εισοδήματος και χαρτοσήμου.

- Επισκόπηση μεταγενέστερων πληρωμών αζητήτων μισθών συγκρίνοντας με αντίστοιχες μισθοδοτικές καταστάσεις.

- Ελεγχος υπολογισμού αποζημιώσεων και παρακρατούμενων φόρων. Ελεγχος για την ορθή λογιστική απεικόνιση των αποζημιώσεων και των επ'αυτών φόρων.

Παρεπόμενες Παροχές και Εξοδα Προσωπικού

- Ελεγχος εγκρίσεων, και νομίμων, κατά περίπτωση, δικαιολογητικών στοιχείων.
- Ελεγχος νομίμων κρατήσεων επ' αυτών και της νόμιμης χαρτοσήμανσης κατά περίπτωση.

Αμοιβές και Εξοδα Τρίτων

- Ελεγχος αμοιβών και εξόδων τρίτων με αντιπαραβολή προς τα νόμιμα, κατά περίπτωση, δικαιολογητικά και την έγκριση αρμοδίου για την πληρωμή.
- Ελεγχος νομίμων κρατήσεων και φόρων.

- Ελεγχος ορθής λογιστικής απεικόνισης των ανωτέρω αμοιβών και εξόδων, κρατήσεων και φόρων επ'αυτών.
- Ελεγχος υποβολής στο Δημόσιο ο περιοδικών και ετήσιων δηλώσεων των αμοιβών και εξόδων τρίτων για την απόδοση των παρακρατούμενων φόρων και συμφωνία των δηλώσεων αυτών προς τα δεδομένα των οικείων, λογαριασμών των εξόδων.

Παροχές Τρίτων

- Ελεγχος αντίστοιχων εξόδων με αντιπαραβολή προς τα νόμιμα, κατά περίπτωση, δικαιολογητικά και την έγκριση αρμοδίου για την πληρωμή.
- Προσοχή για την εφαρμογή της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων και συνεπώς έλεγχος της διενέργειας των απαραίτητων προβλέψεων.

Φόροι - Τέλη

- Ελεγχος με αντιπαραβολή προς τα νόμιμα, κατά περίπτωση, δικαιολογητικά στοιχεία και την έγκριση αρμοδίου για την πληρωμή τους.
- Συσχέτιση με αντίστοιχα περιουσιακά στοιχεία (Τέλη κυκλοφορίας αυτοκινήτων, φόροι ακαλύπτων χώρων, φόροι - τέλη ανεγειρομένων ακινήτων, φόρος ακίνητης περιουσίας, κ.λ.π.) ή με αντίστοιχους λογαριασμούς εσόδων (χαρτόσημο μισθωμάτων κ.λ.π.).
- Προσέξτε αν δικαιολογείται η απεικόνιση των ανωτέρω φόρων μεταξύ των εξόδων.

Διάφορα Εξοδα

- Ελεγχος με αντιπαραβολή προς τα νόμιμα, κατά περίπτωση, δικαιολογητικά και την έγκριση του αρμοδίου για την πληρωμή.
- Σε περιπτώσεις προμήθειας υλικών πρέπει να ελέγχεται και η διαδικασία της προμήθειας (Εφαρμογή κανονισμών προμηθειών ή άλλων διατάξεων). Στις περιπτώσεις το κύκλωμα του ελέγχου μας πρέπει να καλύπτει και την λειτουργία των αποθηκών (διαχειριστικώς).
- Προσοχή στο είδος των εξόδων που καταχωρούνται κάτω από τον τίτλο Διάφορα.

Ιδιαίτερα προσέχουμε για έξοδα προσθηκών και βελτιώσεων, έξοδα για λογαριασμό τρίτων και έξοδα που απορρίπτονται από το φορολογικό έλεγχο κατά σύστημα.

Αποτελέσματα Χρηματοδοτικών Πράξεων

Περιεχόμενο Τίτλου

Κέρδη από πώληση συμμετοχών και χρεογράφων

Ζημίες από πώληση συμμετοχών και χρεογράφων

Διαφορές (χρεωστικές) από πράξεις σε συνάλλαγμα

Προβλέψεις για υποτιμήσεις χρεογράφων και έσοδα από αυτές.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου ως προς τα αποτελέσματα των χρηματοδοτικών πράξεων δεν διαφέρουν από αυτές που

αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια του παρόντος για τα χρεόγραφα και τις πράξεις του συναλλάγματος, όπου και παραπέμπουμε.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Οι βασικές εξασφαλίσεις του συστήματος εσωτερικού ελέγχου αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια της παρούσας για τα χρεόγραφα και τις πράξεις του συναλλάγματος, όπου και παραπέμπουμε.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η απαραίτητη επισήμανση σε αυτό το κεφάλαιο για τον εξωτερικό ελεγκτή είναι ότι πρόκειται για θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα πράξεων της Τράπεζας και συνεπώς ο έλεγχος δεν περιορίζεται μόνο στην αριθμητική επαλήθευση των αποτελεσμάτων, αλλά επεκτείνεται ακόμη και στη νομιμότητα των πράξεων.

Πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι οι προβλέψεις για τις υποτιμήσεις των χρεογράφων και τα έσοδα από την επανάκτηση αυτών των προβλεψεων αποτελούν, σύμφωνα με την οδηγία 86/635 ΕΟΚ για τις οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών, οργανικά αποτελέσματα και γι'αυτό εντάσσονται στον τίτλο αυτό. Μέχρι όμως να τεθεί σε εφαρμογή η οδηγία αυτή, η λογιστική απεικόνιση των διαφορών από την αποτίμηση των χρεογράφων πρέπει να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 41 παράγραφ. 5 του Π.Δ. 99/1977 όπως αντικαταστάθηκαν με τις διατάξεις του άρθρου 11 παράγραφος 3 του Π.Δ. 356/1986.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

- Για τον έλεγχο των κερδών ή ζημιών από την πώληση συμμετοχών και χρεογράφων εφαρμόζονται ανάλογα οι οδηγίες προηγούμενων παραγράφων.
- Για τα θετικά ή αρνητικά αποτελέσματα των πράξεων συναλλάγματος εφαρμόζονται ανάλογα οι οδηγίες προηγ. παραγράφων.
- Για τις προβλέψεις για υποτιμήσεις των χρεογράφων και τα έσοδα από αυτές, εφαρμόζονται οι οδηγίες που είναι σχετικές με την αποτίμηση αυτών στο τέλος της χρήσεως.

Διαφορές Προσαρμογής Αξιών

Περιεχόμενο Τίτλου

Διορθώσεις αξίας άυλων και υλικών πάγιων στοιχείων

Αποσβέσεις άυλων και υλικών πάγιων στοιχείων

Διορθώσεις αξίας απαιτήσεων και προβλέψεων για ενδεχόμενες υποχρεώσεις

Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις

Προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία

Λοιπές προβλέψεις εκμεταλλεύσεως

Χρησιμοποιημένες προβλέψεις προς κάλυψη εξόδων εκμεταλλεύσεως

Διορθώσεις αξίας κινητών αξιών (συμμετοχών και μεριδίων)

Προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών

Έσοδα από προβλέψεις για υποτιμήσεις συμμετοχών

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

- Στους αποτελεσματικούς λογαριασμούς καταχωρούνται οι διαφορές προβλέψεων μεταξύ δύο χρήσεων. Συνεπώς, εφόσον ελέγχεται ως ορθό το ύψος των προβλέψεων στο τέλος της ελεγχόμενης χρήσεως, σύμφωνα με όσα ορίζονται παραπάνω, οι διαφορές αυτών με τις αντίστοιχες στο τέλος της προηγούμενης χρήσεως καταχωρούνται στα αποτελέσματα. Επίσης, στα αποτελέσματα φέρονται και οι χρησιμοποιημένες προβλέψεις για κάλυψη αντίστοιχων εξόδων κ.λ.π. Ο έλεγχος των αποτελεσματικών λογαριασμών πρέπει να καλύψει τα προαναφερόμενα με την επιφύλαξη των κατωτέρω.

- Οι προβλέψεις υποτιμήσεων και απαξιώσεων άυλων και υλικών παγίων στοιχείων αναγνωρίζονται φορολογικώς, εκτός από αυτές που αφορούν ακίνητα και πλοία, κάτω όμως από ορισμένες προϋποθέσεις. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι καμιά άλλη πρόβλεψη δεν αναγνωρίζεται φορολογικώς, εκτός από την πρόβλεψη για εισπραξη απαιτήσεως από χορηγήσεις.

Εκτακτα Εσοδα, Εξοδα και Αποτελέσματα

Περιεχόμενο Τίτλου

Εκτακτα και ανόργανα αποτελέσματα (Εκτακτα και ανόργανα έσοδα, έκτακτα κέρδη, έκτακτα και ανόργανα έξοδα, έκτακτες ζημιές)

Εσοδα και έξοδα προηγούμενων χρήσεων

Προβλέψεις για έκτακτους κινδύνους (απαξιώσεων και υποτιμήσεων γηπέδων, επισφαλών απαιτήσεων, εκτός χορηγήσεων, εξαιρετικών κινδύνων και εκτάκτων εξόδων, εξόδων προηγούμενων χρήσεων)

Εσοδα από προβλέψεις προηγούμενων χρήσεων

Αποσβέσεων παγίων μη ενσωματωμένων στο λειτουργικό κόστος.

Αντικειμενικές Επιδιώξεις του Εξωτερικού Ελέγχου

Επειδή στους λογαριασμούς αυτούς περιλαμβάνονται διάφορα θετικά και αρνητικά στοιχεία των αποτελεσμάτων οι αντικειμενικές επιδιώξεις του εξωτερικού ελέγχου προσαρμόζονται ανάλογα, αν πρόκειται για έσοδο ή έξοδο. Συνεπώς, η αναδρομή στα οικεία κατά περίπτωση κεφάλαια είναι χρήσιμη.

Βασικές Εξασφαλίσεις του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Ισχύουν κατ' αναλογία τα όσα αναφέρονται στα κεφάλαια των Εσόδων και των Εξόδων.

Αναγκαίες Επισημάνσεις για τον Εξωτερικό Ελεγκτή

Η ιδιομορφία των εσόδων, εξόδων και αποτελεσμάτων που καταχωρούνται στο λογαριασμό αυτό υποδεικνύει στον εξωτερικό ελεγκτή να αναζητήσει την αιτία δημιουργίας του αντίστοιχου εσόδου ή εξόδου για να το συσχετίσει με τα περιουσιακά στοιχεία, απαιτήσεις ή υποχρεώσεις της Τράπεζας. Επομένως τα συνήθη και τακτικά έξοδα και έσοδα της Τράπεζας που δημιουργούνται μέσα στη χρήση και αφορούν αυτή δεν περιλαμβάνονται στους ανωτέρω λογαριασμούς.

Οδηγίες Ελεγκτικών Διαδικασιών

- Είναι απαραίτητο να προηγηθούν οι κατάλληλες λογιστικές αναλύσεις των ανωτέρω περιληπτικών λογαριασμών όπως και οι σχετικές λογιστικές συμφωνίες.

- Έλεγχος των δικαιολογητικών στοιχείων, κατά περίπτωση και διαπίστωση ότι το έξοδο ή το έσοδο δημιουργήθηκε ή προέκυψε από εξαιρετικές και έκτακτες πράξεις και εργασίες της Τράπεζας ή ότι αφορά έσοδο ή έξοδο προηγούμενων χρήσεων.

- Ιδιαίτερη προσοχή ως προς τα έξοδα, για να διαπιστωθεί ότι δεν προέκυψαν από λανθασμένες προβλέψεις ή παραλείψεις και να εξασφαλιστεί η αποφυγή επαναλήψεως παρομοίων λαθών, κατά την παρούσα χρήση.

- Η εκτίμηση των προβλέψεων για εκτάκτους κινδύνους εναπόκειται στην κρίση του ελεγκτή με βάση τα πραγματικά γεγονότα και τη σχετική έρευνα.

- Είναι σπάνιο φαινόμενο - και δεν έχει συμβεί στην πράξη - να έχουμε πρόσθετες αποσβέσεις, που δεν ενσωματώνονται στο λειτουργικό κόστος. Πάντως και στην περίπτωση αυτή ο έλεγχος πρέπει να καλύψει πέραν του υπολογισμού και της ορθής λογιστικής απεικόνισης των αποσβέσεων και το νόμιμο της διενεργείας αυτών.

Αποτελέσματα Χρήσεως και Φόρος Εισοδήματος

- Ελέγχουμε αν η κατάρτιση του λογαριασμού Αποτελέσματα χρήσεως προκύπτει από τους λογαριασμούς Εξόδων και Εσόδων, για τους οποίους τα οικεία φύλλα εργασίας.

- Ελέγχουμε αν τα προς διάθεση κέρδη προκύπτουν από τα καθαρά αποτελέσματα, όπως απεικονίζονται στον λογαριασμό αποτελεσμάτων, τις διαφορές (θετικές ή αρνητικές) του φορολογικού ελέγχου προηγούμενων χρήσεων (μέχρι εδώ έχουμε το λογιστικό αποτέλεσμα της χρήσεως), το υπόλοιπο κερδών ή ζημιών προηγούμενων χρήσεων, από τυχόν διατιθέμενα αποθεματικά, και από το φόρο εισοδήματος των μη διανεμουμένων κερδών. (Ευνόητο τυγχάνει ότι τα προς διάθεση κέρδη προκύπτουν ως αλγεβρικό άθροισμα των προαναφερομένων κονδυλίων).

- Ελέγχουμε για τη διανομή των καθαρών κερδών τα εξής:

- Υπαρξη αποφάσεως - προτάσεως του Δ.Σ. προς τη Γ.Σ.
- Την προέλευση των διανεμόμενων κερδών (αν προέρχονται αποκλειστικά από κέρδη της χρήσεως ισχύουν οι διατάξεις υποχρεωτικής διανομής αυτών).
- Την κάλυψη τυχόν ζημιών προηγούμενων χρήσεων.
- Την ορθή κράτηση (κατά νόμο και το καταστατικό της Τράπεζας) για τακτικό αποθεματικό. (Υπολογίζεται πάνω στα καθαρά λογιστικά κέρδη, πριν από την αφαίρεση φόρου εισοδήματος αλλά μετά την αφαίρεση τυχόν ζημιών προηγούμενων χρήσεων).
- Τον ορθό υπολογισμό του κατά νόμο διανεμητέου ελαχίστου μερίσματος (6% ή 35%).
- Τον ορθό υπολογισμό του φόρου εισοδήματος.
- Την κατά την πρόταση του Δ.Σ. ορθή διάθεση των υπολοίπων κερδών.
- Ελέγχουμε την κατάρτιση της Δηλώσεως Φόρου Εισοδήματος με βάση τα στοιχεία του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως και αφού λάβουμε υπόψη όλες τις φορολογικές αναμορφώσεις που επιβάλλει η φορολογική

νομοθεσία. (Ποσοστό 35% των αφορολογήτων εσόδων θεωρείται ως δαπάνη αυτών, κατ'άρθρο 2 Ν. 1882/1990). Ελέγχουμε υπολογισμό Φόρου Εισοδήματος (46% άρθρο 96 Π.Δ. 129/1989 Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος).

- Ελέγχουμε λογιστική απεικόνιση του φόρου εισοδήματος λαμβανομένου υπόψη ότι αφαιρείται ο φόρος που προκαταβλήθηκε και αυτός που παρακρατήθηκε από τρίτους κατά την εισπραξη του εισοδήματος. Προσοχή όταν έχουμε φόρο εισοδήματος που αποδεδειγμένα καταβλήθηκε στο εξωτερικό εκπίπεται κάτω από τις προϋποθέσεις που θέτει το Ν.Δ. 3843/1958.

- Ελέγχουμε αν παρακρατήθηκε ο κατά τους Ν. 542 και Ν. 1249 φόρος υπεραξίας ή άλλης ανάλογης μορφής φόρος από τα μερίσματα. Προσεχουμε για τη λογιστική καταχώρηση των φόρων αυτών.

- Ελέγχουμε την κατά νόμο παρακράτηση και απόδοση στο Δημόσιο του φόρου μερίσματος της προηγούμενης χρήσεως.

- Ελέγχουμε την πρόταση του Δ.Σ. προς τη Γ.Σ., για τη διάθεση μέρους των κερδών ως αμοιβές των μελών του Δ.Σ., αν είναι σύμφωνη με το Καταστατικό και το νόμο και έχουν υπολογιστεί σωστά οι επί αυτών φόροι. Ελέγχουμε την κατά νόμο παρακράτηση και απόδοση φόρων επί των αμοιβών Δ.Σ. της προηγούμενης χρήσεως.

- Εξετάζουμε αν τηρήθηκαν οι διατάξεις του νόμου και του καταστατικού για τη διάθεση καθαρών κερδών στους κατόχους ιδρυτικών τίτλων.

- Επίσης εξετάζουμε αν τηρήθηκαν οι διατάξεις του νόμου και του καταστατικού για τη διανομή προμερισμάτων.

- Προσέχουμε για το σύννομο του σχηματισμού αφορολογήτων αποθεματικών.

- Ελέγχουμε τον πίνακα της διανομής για το σύννομο του σχηματισμού άλλων αποθεματικών, σύμφωνα με την πρόταση του Δ.Σ. προς τη Γ.Σ.

5. ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΑΞΕΩΣ

Ενδεχόμενα Στοιχεία Παθητικού

Αντίστοιχος λογαριασμός ενεργητικού : Ενδεχόμενες απαιτήσεις

Περιεχόμενο Τίτλου

Ενδεχόμενες υποχρεώσεις από τίτλους αποδοχής και οπισθογραφήσεις

Αναπροεξοφλήσεις γραμματίων εισπρακτέων

Μεταβιβάσεις σε τρίτους γραμματίων εισπρακτέων

Εγγυήσεις και ανέκκλητες πιστώσεις υπέρ τρίτων

Εγγυητικές επιστολές εκδόσεως της Τράπεζας

Πιστωτικές επιστολές εκδόσεως της Τράπεζας

Δικαιούχοι παραχωρημένων ενεχύρων

Τρίτοι ασφαλισμένοι με υποθήκες και προσημειώσεις.

- Στις περιπτώσεις αναπροεξοφλήσεως του χαρτοφυλακίου ή μεταβιβάσεως σε τρίτους γραμματίων εισπρακτέων πρέπει να ελέγχεται και η κατάλληλη λογιστική ενημέρωση των λογαριασμών τάξεως (Βλ. έλεγχος των προεξοφλήσεων).

- Για τις εγγυητικές επιστολές ο έλεγχος των λογαριασμών τάξεως συνδυάζεται με τον έλεγχο των εγγυητικών επιστολών. Το ίδιο ισχύει και για τις πιστωτικές επιστολές.

- Οι συμβάσεις παραχωρήσεως σε τρίτους ενεχύρων, υποθηκών και προσημειώσεων πρέπει να απεικονίζονται σε λογαριασμούς τάξεως. Τέτοιες συμβάσεις καταρτίζονται για να εξασφαλίσουν τα δάνεια που λαμβάνει η Τράπεζα. Για το λόγο αυτό κατά τον έλεγχο των υποχρεώσεων της Τράπεζας προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα, το Δημόσιο, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, προμηθευτές κ.λ.π. πρέπει να ερευνείται και η ενημέρωση των λογαριασμών τάξεως, αν έχουμε τέτοιες παραχωρήσεις από την Τράπεζα. (Μέχρι στιγμής δεν παρουσιάζονται τέτοιες περιπτώσεις στην πράξη).

Υποχρεώσεις από Πράξεις Προσωρινής Εκχωρήσεως

Αντίστοιχος λογαριασμός ενεργητικού : Προσωρινώς εκχωρηθέντα στοιχεία

Περιεχόμενο Τίτλου

Συμβάσεις προσωρινής εκχωρήσεως στοιχείων

- Η έννοια των συμβάσεων προσωρινής εκχωρήσεως στοιχείων και συνεπώς της υποχρεώσεως που λαμβάνει η Τράπεζα από τέτοιες συμβάσεις καθορίζεται στην Οδηγία της ΕΟΚ 86/635/8.12.1986 (άρθρο 12). Δεν έχουν διαμορφωθεί στην πράξη τέτοιου είδους συναλλαγές, μέχρι τώρα. Προς διευκόλυνση σημειώνουμε ότι οι πράξεις αυτές προσομοιάζουν με πράξεις πωλήσεων με τον όρο της εξωνήσεως.

Αν διαπιστώνει ο έλεγχος ότι υπάρχουν τέτοιες πράξεις προσωρινής

εκχωρήσεως πρέπει να αναζητά την αντίστοιχη λογιστική ενημέρωση των καταλλήλων λογαριασμών τάξεως.

Εκχωρητές Αξιών προς Είσπραξη

Αντίστοιχος λογαριασμός ενεργητικού : Αξίες τρίτων προς είσπραξη

Περιεχόμενο Τίτλου

Αξίες τρίτων προς είσπραξη

- Διαπιστώστε αν οι παραδιδόμενες στην Τράπεζα αξίες προς είσπραξη καταχωρούνται σε κατάλληλους λογαριασμούς τάξεως, (βλ. σχετικά περί εισπράξεως αξιών τρίτων.

Παραχωρητές Εγγυήσεων προς Κάλυψη Απαιτήσεων

Αντίστοιχος λογαριασμός ενεργητικού : Ληφθείσες εγγυήσεις

Περιεχόμενο Τίτλου

- Εκχωρητές αξιών σε ενέχυρο
  - Εκχωρητές χρεογράφων σε ενέχυρο
  - Δικαιούχοι εμπορευμάτων σε ενέχυρο
  - Δικαιούχοι εναποθηκεύσεων
  - Εκχωρητές αξιών σε πρόσθετη ασφάλεια
  - Πελάτες υποθηκών και προσημειώσεων
  - Εκδότες Ε/Ε για εξασφάλιση απαιτήσεών μας.
- Κατά τον έλεγχο των χορηγήσεων πρέπει να ερευνάται αν οι εγγυήσεις που λαμβάνονται απεικονίζονται σε κατάλληλους λογαριασμούς τάξεως.

Λοιποί Λογαριασμοί Τάξεως

Με αντίστοιχο λογαριασμό στο ενεργητικό

Περιεχόμενο Τίτλου

- Κομιστές αξιών για φύλαξη
  - Δικαιούχοι κινητών για χρήση
  - Εκμισθώσεις κινητών
  - Ασφαλιστικοί Οργανισμοί - Λογ/σμός ενσήμων για διάθεση
  - Εκδότες χρεογράφων για διάθεση
  - Εκδότες ταξιδιωτικών επιταγών για διάθεση
  - Δικαιούχοι δεσμευμένων τίτλων
  - Δικαιούχοι τίτλων προς φύλαξη
  - Λογαριασμός ταμιακού αποθέματος Κεντρικής Τράπεζας
  - Δικαιούχοι λοιπών περιουσιακών στοιχείων
  - Υποχρεώσεις από αμφοτεροβαρείς συμβάσεις
  - Προβλέψεις που χρησιμοποιήθηκαν για απόσβεση απαιτήσεων
  - Πελάτες εγκεκριμένα πιστωτικά όρια
  - Διάφοροι πιστωτικοί λογαριασμοί πληροφοριών.
- Για τον έλεγχο των λογαριασμών τάξεως αυτής της κατηγορίας παραπέμπουμε στις οδηγίες ελεγκτικών διαδικασιών μέρος Α' ενεργητικού κ.ά.
- Κατά τον έλεγχο των διαφόρων λογαριασμών ή εργασιών της Τράπεζας όταν διαπιστώνεται η ύπαρξη αμφοτεροβαρών συμβάσεων πρέπει να ελέγχεται η ενημέρωση των καταλλήλων λογαριασμών τάξεως.

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

1. Εισαγωγή

1.1. Έννοια και Σημασία των Οικονομικών Καταστάσεων

Οι οικονομικές καταστάσεις αποβλέπουν πρώτιστα στην ενημέρωση των μετόχων και πιστωτών της επιχειρήσεως, δηλαδή των χρηματοδοτών αυτής, παρέχοντας ανάλογες για αυτούς πληροφορίες. Είναι λοιπόν ορθότερο να αποκαλούνται οι καταστάσεις αυτές χρηματοοικονομικές σύμφωνα με το είδος των πληροφοριών που παρέχουν.

Οικονομικές καταστάσεις (Financial statements) καλούνται, γενικά, τα λογιστικά έγγραφα από τα οποία προκύπτει η περιουσιακή διάρθρωση της επιχειρήσεως και τα αποτελέσματα αυτής για ορισμένη χρονική περίοδο.

Η αξιοποίηση των δεδομένων τόσο για την πρόβλεψη όσο και για την απολογιστική επαλήθευση πραγματοποιείται με την κατάρτιση από το Λογιστήριο καταστάσεων που καλούνται, οικονομικές (Financial Statements) αν αποβλέψουμε στο περιεχόμενό τους ή λογιστικές, αν αναφερθούμε στην προέλευσή τους.

Κατά το Ε.Γ.Λ.Σ., οικονομικές καταστάσεις είναι πίνακες στους οποίους εμφανίζονται τα στοιχεία του Ισολογισμού και ορισμένων άλλων λογαριασμών των οικονομικών μονάδων κεφαλαιώδους σημασίας.

Οι ανωτέρω οικονομικές καταστάσεις μπορεί να απορρέουν απ'ευθείας από τα λογιστικά βιβλία και χαρακτηρίζονται ως πηγαιές ή να καταρτίζονται με βάση διάφορα δεδομένα των βιβλίων και άλλων δικαιολογητικών στοιχείων οπότε χαρακτηρίζονται ως παράγωγες.

Οι οικονομικές καταστάσεις για να επιτελέσουν σωστά το ρόλο τους πρέπει να είναι διαχρονικά ομοιόμορφες.

Η βάση της λογιστικής τυποποίησης στην Ελλάδα είναι το Ε.Γ.Λ.Σ. Οι σχετικές με τις οικονομικές καταστάσεις διατάξεις αυτού είναι προσαρμοσμένες προς τις απαιτήσεις της Οδηγίας της Ε.Ο.Κ. (78/660) και του Διεθνούς Λογιστικού Προτύπου αριθμός 5.

Η Ελληνική Εμπορική νομοθεσία υιοθέτησε τις διατάξεις του Ε.Γ.Λ.Σ. σχετικές με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις.

Στην έννοια των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνεται μια μεγαλύτερη ή μικρότερη ποικιλία αυτών.

Κατά το Ε.Γ.Λ.Σ. στις οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται:

- (α) Η κατάσταση του Ισολογισμού τέλους χρήσεως,
- (β) Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως,
- (γ) Ο πίνακας διαθέσεων αποτελεσμάτων,
- (δ) Η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως, και
- (ε) Το προσάρτημα του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως.

Σημειώνεται εδώ ότι η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως δεν υπόκειται σε δημοσιότητα, όπως οι άλλες καταστάσεις σύμφωνα με την ισχύουσα για τις Α.Ε. και Ε.Π.Ε. νομοθεσία.

Κατά το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθ. 5 στις οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται:

- (α) Ο Ισολογισμός
- (β) Ο λογαριασμός αποτελεσμάτων χρήσεως
- (γ) Ο πίνακας μεταβολών της χρηματοοικονομικής θέσεως και
- (δ) Οι σημειώσεις και λοιπές καταστάσεις και επεξηγηματικό υλικό, το οποίο

αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των οικονομικών καταστάσεων.

Πρόκειται, ουσιαστικά, για το προσάρτημα του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων του Ε.Γ.Σ.Λ. δεν συμπεριλαμβάνεται η κατάσταση μεταβολών της χρηματοοικονομικής θέσεως της επιχειρήσεως (Statement in financial position ή Statement of sources and use of funds).

Επίσης, μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων του Ε.Γ.Σ.Λ., δεν περιλαμβάνεται η κατάσταση μεταβολών των αδιανέμητων κερδών (Statement of retained earnings). Η κατάρτιση αυτής επιβάλλεται σε ορισμένες χώρες. Στην Ελλάδα αναπληρώνεται, σχεδόν στο σύνολό της, από τον πίνακα διαθέσεως αποτελεσμάτων.

Τα προαναφερόμενα αφορούν τις οικονομικές καταστάσεις μιας οικονομικής μονάδας και όχι ενός ομίλου επιχειρήσεων, για τον οποίο, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εξετάζουν τη μορφή της εταιρικής οργάνωσης και εμφανίζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών ενός ομίλου εταιριών, ως να ήταν μια επιχείρηση.

Τα οικονομικολογιστικά πληροφοριακά στοιχεία που παρέχουν οι οικονομικές καταστάσεις χρησιμοποιούνται από πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς, για διαφορετικούς, κατά περίπτωση, σκοπούς. Παρά την ύπαρξη διαφορών στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση κάθε χώρας επιδιώκεται από τις διεθνείς επαγγελματικές οργανώσεις μια εναρμόνιση των παρεχομένων πληροφοριών πάνω στη βάση ότι οι οποιοδήποτε χρήστες των οικονομικών καταστάσεων ενδιαφέρονται πρωτίστως για τη λήψη κατάλληλων οικονομικών

αποφάσεων.

Ετσι, οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται και παρουσιάζονται τουλάχιστο, κάθε χρόνο με βάση την παροχή των κοινών οικονομολογιστικών πληροφοριών που ενδιαφέρουν μια ευρύτερη ομάδα ενδιαφερόμενων χρηστών.

Η ομάδα αυτή των ενδιαφερόμενων χρηστών περιλαμβάνει τους επενδυτές, τους εργαζόμενους, τους δανειστές, τους προμηθευτές και άλλους πιστωτές, τους καταναλωτές, το κράτος και τις δημόσιες υπηρεσίες και το κοινωνικό σύνολο γενικότερα.

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει με σαφήνεια, η σημασία των οικονομικών καταστάσεων.

1.2. Σύνοψη Αναφορά στις επί μέρους Οικονομικές Καταστάσεις

1.2.1. Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις

Ο Ισολογισμός αποτελεί το πλέον επίσημο και αξιόπιστο λογιστικό έγγραφο, καθόσον με αυτό παρουσιάζεται η οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως, που έχει προσδιοριστεί κατόπιν απογραφής των περιουσιακών στοιχείων.

Ισολογισμός είναι η συνοπτική λογιστική κατάσταση που εμφανίζει τα περιουσιακά στοιχεία, κατ'είδος και αξία, όπως και τις πηγές κεφαλαιοδοτήσεως ενός οικονομικού οργανισμού σε ενιαίο νόμισμα και σε ορισμένη στιγμή.

Ο Ισολογισμός είναι μια στατική οικονομική κατάσταση, ένα φωτογραφικό στιγμιότυπο εκφρασμένο σε λογιστικούς όρους, που δείχνει τη χρηματοοικονομική θέση της επιχειρήσεως σε μια δεδομένη στιγμή και

γι'αυτό η σωστή ονομασία της κατάστασης αυτής θα ήταν "κατάσταση οικονομικής θέσεως" (Statement of financial position). Στη διεθνή πρακτική επικράτησε η ονομασία Ισολογισμός (Balance sheet).

Αναγκαία συμπλήρωση οποιουδήποτε ορισμού που δίδεται για τον Ισολογισμό είναι ότι εμφανίζει τη χρηματοοικονομική θέση της επιχειρήσεως, σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές, μεταξύ των οποίων η αρχή του ιστορικού κόστους, που διαφοροποιεί ουσιαστικά την οικονομική κατάσταση της επιχειρήσεως από την αντίστοιχη με βάση το τρέχον έτος.

Η κατάσταση του λογαριασμού των αποτελεσμάτων χρήσεως περιλαμβάνει και περιγράφει με κατάλληλο τρόπο όλα τα έσοδα και έξοδα, όπως αυτά προσδιορίζονται από τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές. Ο λογαριασμός αποτελέσματα χρήσεως εκφράζει το αποτέλεσμα της χρήσεως, στο πλαίσιο της αρχής του ιστορικού κόστους. Ο λογαριασμός αποτελέσματα χρήσεως σε συνδυασμό με τον πίνακα διαθέσεως των αποτελεσμάτων εκφράζει τις μεταβολές που επήλθαν στα "αδιανέμητα κέρδη" μεταξύ δύο διαδοχικών ισολογισμών.

Η κατάσταση λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως παρέχει σημαντικές πληροφορίες, τις οποίες δεν παρέχουν οι άλλες οικονομικές καταστάσεις. Παρέχει τη συνοπτική εικόνα της δραστηριότητας της επιχειρήσεως και αποτελεί πηγή πληροφοριών για την ίδια την επιχείρηση, αλλά και για τους συναλλασσομένους με αυτή. Στην κατάσταση αυτή παρουσιάζεται το οργανικό αποτέλεσμα της επιχειρήσεως, εμφανίζονται τα αναλυτικά στοιχεία του μικτού κέρδους και απεικονίζεται η κυκλοφορία των αποθεμάτων.

Ο πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων καταρτίζεται υποχρεωτικά μόνον,

όταν πρόκειται να γίνει διάθεση των αποτελεσμάτων. Η διάθεση των αποτελεσμάτων, δηλαδή των κερδών, περιλαμβάνει τόσο τη διανομή των κερδών, που εξέρχονται από την εταιρία, όσο και την αποθεματοποίηση των κερδών, τα οποία παραμένουν στην εταιρία.

Το προσάρτημα του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα των οικονομικών αυτών καταστάσεων. Στο προσάρτημα αυτό δίνονται διάφορες πρόσθετες ή επεξηγηματικές πληροφορίες που έχουν ως σκοπό να διευκολύνουν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να κατανοούν το περιεχόμενό τους και την αληθινή οικονομική κατάσταση και τα ακριβή αποτελέσματα των εργασιών της επιχειρήσεως.

Η κατάσταση μεταβολών στην οικονομική θέση (Statement of changes in financial position) ή κατάσταση μεταβολών στο κεφάλαιο κινήσεως (Statement of working capital changes) ή κατάσταση πηγών και χρήσεως κεφαλαίων (Statement of sources and use of funds) παρουσιάζει τις κυριότερες μεταβολές στα κεφάλαια της επιχειρήσεως πέραν από το αποτέλεσμα της περιόδου (π.χ. από δανεισμό, από συνεισφορές των ιδιοκτητών, από διάθεση πάγιων) και τον τρόπο με τον οποίο η επιχείρηση χρησιμοποίησε τα κεφάλαια αυτά (π.χ. για απόκτηση περιουσιακών στοιχείων, εξόφληση χρεών, διανομή μερισμάτων). Η κατάσταση αυτή δείχνει τη χρηματοδοτική και την επενδυτική δραστηριότητα της επιχειρήσεως.

Σημειώνεται εδώ ότι η ανωτέρω κατάσταση δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων που καταρτίζονται υποχρεωτικά στην Ελλάδα.

Οι μεταβολές στην καθαρή θέση μίας επιχειρήσεως, κατά τη διάρκεια

μιάς περιόδου δεν καλύπτονται στο σύνολό τους από το λογαριασμό των αποτελεσμάτων χρήσεως. Το ρόλο αυτό καλύπτει η κατάσταση των αδιανέμητων κερδών (*retained earnings*), η οποία όμως δεν καταρτίζεται στην Ελλάδα. Πρέπει όμως να σημειώσουμε ότι ένα σημαντικό τμήμα αυτής καλύπτεται από τον πίνακα διαθέσεως κερδών, που καταρτίζεται υποχρεωτικά στη χώρα μας. Οι μεταβολές που έγιναν στην καθαρή θέση από π.χ. αυξομειώσεις του μετοχικού κεφαλαίου, υπεραξία από προσαρμογή της αξίας περιουσιακών στοιχείων, γνωστοποιούνται συνήθως με σημειώσεις στο προσάρτημα του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως.

1.2.2. Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις

Η ανάγκη πρακτικής και όχι θεωρητικής φύσεως, όπως γράφει ο Spozzi, που έγινε αισθητή στους διοικούντες σοβαρές ιθύνουσες (μητρικές) εταιρείες, για να δούν ευκρινώς την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των ομάδων επιχειρήσεων που ελέγχουν, έδωσε αφορμή στη γένεση των ενοποιημένων ισολογισμών και λογαριασμών εκμεταλλεύσεως.

Οι μέτοχοι της μητρικής, οι τωρινοί και οι μελλοντικοί, οι υπάλληλοι, οι πελάτες και οι πιστωτές ενδιαφέρονται για την τύχη ολοκλήρου του ομίλου. Συνεπώς, έχουν ανάγκη να πληροφορούνται για τα αποτελέσματα των εργασιών και την οικονομική κατάσταση του ομίλου, ως ενιαίου συνόλου. Η ανάγκη αυτή εξυπηρετείται με τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, που εμφανίζουν τις οικονομικές πληροφορίες, οι οποίες αφορούν τον όμιλο, ως να ήταν μία ενιαία επιχείρηση.

Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις εξετάζουν τη μορφή της

εταιρικής οργανώσεως και εμφανίζουν την οικονομική θέση και τα αποτελέσματα των εργασιών ενός ομίλου εταιριών, ως να ήταν μια επιχείρηση που εργάζεται μέσω τμημάτων ή υποκαταστημάτων παρά μέσω εξαρτημένων επιχειρήσεων.

Κατά το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο της International Accounting Standards Committee (αριθ. 27), ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, είναι οι καταστάσεις ενός ομίλου που παρουσιάζονται, ως να αφορούσαν μια απλή επιχείρηση.

Δεν είναι διαφορετική η έννοια των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων και κατά τις διατάξεις του Ν. 2190/1920 και της 7ης Οδηγίας της Ε.Ο.Κ.

Πρέπει να σημειώσουμε ακόμη ότι σκοπός των ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων είναι να παρουσιάσουν, πρωτίστως, προς όφελος των μετόχων και των πιστωτών της μητρικής, τα αποτελέσματα των εργασιών και την οικονομική κατάσταση της μητρικής και των εξαρτημένων αυτής, ουσιαστικά, ως εάν ο όμιλος ήταν μια απλή επιχείρηση.

Πάντως, πρέπει να αναφερθεί ότι οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις έχουν σοβαρά κατακριθεί τελευταία από τους οικονομικούς αναλυτές και αυτό, κυρίως, γιατί δεν παρέχουν τις αναγκαίες συγκρίσεις για τους διάφορους κλάδους της οικονομίας.

Στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται, σύμφωνα με το νόμο 2190/1920, ο Ισολογισμός, ο λογαριασμός των αποτελεσμάτων χρήσεως και το προσάρτημα. Πρέπει όμως να σημειώσουμε εδώ ότι η κατάσταση αδιανέμητων κερδών (retained earnings statement) και η κατάσταση μεταβολών της οικονομικής θέσεως (statement of changes in

financial position) περιλαμβάνονται στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, που καταρτίζονται στην αλλοδαπή. Η κατάρτιση των τελευταίων αυτών καταστάσεων δεν επιβάλλεται από την Ελληνική νομοθεσία.

Πολλές φορές, πριν ληφθεί οποιαδήποτε επιχειρηματική απόφαση, καταρτίζονται κάποιες ενοποιημένες προκαταρκτικές καταστάσεις (proforma statements). Αυτές οι καταστάσεις δεν μπορεί να αντικαταστήσουν τις, κατά την απόκτηση της συμμετοχής ή μετά από αυτή, ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

Θεωρούμε σκόπιμο να επισημάνουμε τη διαφορά μεταξύ ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων (consolidated financial statements) και των συνδυασμένων οικονομικών καταστάσεων (combined financial statements). Αν υποθέσουμε ότι υπάρχει μια μητρική επιχείρηση και εξαρτημένες αυτής, βιομηχανικών, εμπορικών δραστηριοτήτων και τραπεζικών εργασιών. Η ενοποίηση των οικονομικών καταστάσεων όλων αυτών, μητρικών και εξαρτημένων, στις οποίες περιλαμβάνονται μία ή περισσότερες τραπεζικών δραστηριοτήτων, δεν είναι δυνατή λόγω διαφορετικού αντικειμένου εργασιών. Στην περίπτωση αυτή οι τραπεζικές εξαρτημένες μπορεί να συμπεριληφθούν σε μια ιδιαίτερη σειρά συνδυασμένων οικονομικών καταστάσεων (combined financial statements).

Όπως έχει προαναφερθεί, οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις απεικονίζουν την οικονομική κατάσταση της μητρικής και των από αυτή εξαρτημένων επιχειρήσεων. Οι ενοποιημένες αυτές οικονομικές καταστάσεις μπορεί να χαρακτηριστούν νομικά ως πλασματικές.

Η κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών, άμεσα ή έμμεσα, δεν είναι το

μόνο και αποκλειστικό κριτήριο για την ανάγκη της ενοποίησης. Ο ασκούμενος με την πλειοψηφία μετοχών έλεγχος πρέπει να είναι διαρκής, δηλαδή η κατοχή των μετοχών να μην είναι μία προσωρινή βραχυπρόθεσμη επένδυση. Περαιτέρω ο έλεγχος αυτός να μην εξαρτάται από όρους ή προϋποθέσεις, π.χ. η κατοχή της πλειοψηφίας των μετοχών μιας επιχειρήσεως σε πτώχευση. Δεν νοείται, λοιπόν, ενοποίηση, στις περιπτώσεις που ο έλεγχος δεν είναι διαρκής και αδέσμευτος.

Μια εξαρτημένη επιχείρηση σε ένα Κράτος με απαγορεύσεις εξαγωγής κεφαλαίων ή με σοβαρές πολιτικές αστάθειες ή σημαντικές και απρόβλεπτες συναλλαγματικές διακυμάνσεις δεν μπορεί να ενοποιηθεί, όταν από τις προαναφερόμενες αιτίες, η αξία της επιχειρήσεως αυτής καθίσταται απροσδιόριστη και αβέβαιη.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επαναλάβουμε ότι ενοποίηση εξαρτημένων επιχειρήσεων με ποικίλες και αντίθετες δραστηριότητες δεν θα ήταν σκόπιμη, γιατί υπεισέρχονται διαφορετικές λογιστικές μέθοδοι εκτιμήσεως της αξίας τους, όπως π.χ. ενοποίηση βιομηχανικών επιχειρήσεων και μίας θυγατρικής ασφαλιστικής. Επίσης, η ύπαρξη σημαντικού αριθμού προνομιούχων μετοχών αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για την κατάρτιση ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων.

1.3. Θεμελιώδεις Παραδοχές για την Κατάρτιση των Οικονομικών Καταστάσεων

Η λογιστική, όπως είναι γνωστό, υπηρετεί την επιχείρηση και την ευρύτερη ομάδα των ενδιαφερομένων φορέων.

Η λογιστική είναι μια εφαρμοσμένη επιστημονική τεχνική, που πρέπει να λειτουργεί μέσα σε ένα περιβάλλον, το οποίο επιβάλλει κάποιους περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί καλούνται παραδοχές.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μεταξύ των συγγραφέων διαφωνία ως προς τις παραδοχές, αλλά και σύγχυση μεταξύ παραδοχών και λογιστικών αρχών, πρέπει να αναφερθούμε τουλάχιστο σε αυτές που θεωρούν οι περισσότεροι θεωρητικοί της λογιστικής ως θεμελιώδεις παραδοχές.

Οι θεμελιώδεις αυτές παραδοχές (underlying assumptions) είναι οι εξής:

- (α) της επιχειρηματικής οντότητας (seperate Entity assumption).
- (β) της συνεχισεως της δραστηριότητας της επιχειρήσεως (Going Concern assumption).
- (γ) της νομισματικής μονάδας μετρήσεως (The unit of Measure assumption).
- (δ) της περιοδικότητας (Time period assumption).

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι η International Accounting Standards Committee δέχεται ως θεμελιώδεις παραδοχές για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων τις εξής:

- α) της πραγματοποιήσεως (accrual basis).
- β) της συνεχισεως της δραστηριότητας της επιχειρήσεως (Going concern assumption).

Μια σύντομη αναφορά στις θεμελιώδεις παραδοχές είναι χρήσιμη.

Κατά την παραδοχή της επιχειρηματικής οντότητας (seperate entity assumption) κάθε οικονομική μονάδα αποτελεί μία ιδιαίτερη λογιστική ενότητα,

δηλαδή έχει τη δική της περιουσία, τους δικούς της χρηματοδότες και τις δικές της συναλλαγές.

Η παραδοχή της συνέχισης της δραστηριότητας της επιχειρήσεως (going concern assumption) σημαίνει ότι δεν αναμένεται ρευστοποίηση της επιχειρήσεως στο άμεσο μέλλον. Η παραδοχή αυτή σημαίνει ότι οι λογιστικές αρχές, οι παραδεγμένοι και νομοθετημένοι κανόνες αποτιμήσεως και οι λογιστικοί μέθοδοι εφαρμόζονται για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων με τη βασική προϋπόθεση ότι η επιχείρηση θα συνεχίσει την επιχειρηματική της δραστηριότητα.

Η παραδοχή της νομισματικής μονάδας μετρήσεως (The unit of measure assumption) οδηγεί στο συμπέρασμα ότι στις οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται μόνο οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που μπορεί να εκφραστούν σε χρήμα. Το οικονομικό αποτέλεσμα μίας επιχειρήσεως προκύπτει από τη σύγκριση του Ισολογισμού ενάρξεως αυτής και του αντίστοιχου λήξεως (εκκαθαρίσεως). Η πολύχρονη διάρκεια των επιχειρήσεων επιβάλλει τον προσδιορισμό του αποτελέσματος περιοδικά κατά τη διάρκεια της ζωής της επιχειρήσεως και μάλιστα κατά τακτά χρονικά διαστήματα. Αυτή είναι η παραδοχή της περιοδικότητας.

Πρέπει όμως να αναφερθούμε και στην παραδοχή της πραγματοποιήσεως (accrual basis). Οι οικονομικές καταστάσεις, για να ανταποκριθούν στον αντικειμενικό σκοπό τους, καταρτίζονται με βάση την παραδοχή της πραγματοποιήσεως. Κάτω από αυτή την παραδοχή, τα αποτελέσματα των συναλλαγών και άλλα γεγονότα αναγνωρίζονται, όταν συμβαίνουν και καταχωρούνται στα βιβλία και απεικονίζονται στις οικονομικές καταστάσεις της περιόδου στην οποία αφορούν. Οι οικονομικές

καταστάσεις που καταρτίζονται με βάση την παραδοχή της πραγματοποίησης πληροφορούν τους χρήστες όχι μόνο για τις συναλλαγές που έγιναν, αλλά και για τις υποχρεώσεις που αναλήφθηκαν για το μέλλον. Για το λόγο αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμες για τη λήψη οικονομικών αποφάσεων από τους χρήστες αυτών.

1.4. Αρχές Κατάρτισης και Παρουσίασης των Οικονομικών Καταστάσεων

Ο αντικειμενικός σκοπός των οικονομικών καταστάσεων είναι να πληροφορήσουν μια ευρύτερη ομάδα χρηστών, για την περιουσιακή κατάσταση, την οικονομική θέση και τις μεταβολές αυτής μιάς οικονομικής μονάδας. Με τις οικονομικές καταστάσεις πρέπει να γνωστοποιούνται όλες οι ουσιώδεις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για να καταστήσουν αυτές σαφείς και κατανοητές.

Για να ανταποκριθούν οι οικονομικές καταστάσεις στον αντικειμενικό σκοπό τους πρέπει να έχουν ορισμένες ποιοτικής φύσεως ιδιότητες ή ποιοτικά χαρακτηριστικά. Κατά την International Accounting Standards Committee, τέσσερα είναι τα ποιοτικά αυτά χαρακτηριστικά στοιχεία. Τα χαρακτηριστικά αυτά περιγράφονται με συντομία ως εξής :

Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να γίνονται πλήρως κατανοητές από τους χρήστες αυτών, οι οποίοι φυσικά διαθέτουν μια επαρκή λογιστική αντίληψη των οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και ικανότητα μελέτης. Πρόκειται για μία πρωταρχική ποιοτικής φύσεως ιδιότητα των οικονομικών καταστάσεων.

Ένα άλλο ποιοτικό χαρακτηριστικό στοιχείο των οικονομικών καταστάσεων είναι η συνάφεια που πρέπει να έχουν οι παρεχόμενες πληροφορίες προς τις ανάγκες των χρηστών, δηλαδή οι πληροφορίες αυτές πρέπει να ασκούν επιρροή στις οικονομικές αποφάσεις των χρηστών. Βέβαια, η φύση και το ουσιώδες των πληροφοριών έχουν άμεση σχέση με την προαναφερόμενη συνάφεια αυτών.

Η αξιοπιστία των παρεχομένων πληροφοριών αποτελεί μία ακόμη ιδιότητα των οικονομικών καταστάσεων. Η πλήρης παρουσίαση των συναλλαγών, η ουδετερότητα των πληροφοριών, η συντηρητικότητα και η πληρότητα των πληροφοριών αποτελούν στοιχεία της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων.

Ως τέταρτη ιδιότητα των οικονομικών καταστάσεων αναφέρεται η συγκρισιμότητα αυτών.

Οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται και παρουσιάζονται με βάση ορισμένες αρχές, οι οποίες μπορεί να διαφέρουν από χώρα σε χώρα, λόγω των ιδιαιτεροτήτων που παρουσιάζει η κοινωνική, οικονομική και νομική ζωή κάθε χώρας. Η I.A.S.C. έχει αναλάβει να εναρμονίσει τους κανονισμούς, τα λογιστικά πρότυπα και τις διαδικασίες που έχουν σχέση με την κατάρτιση και την παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να περιλαμβάνουν σαφή και συνοπτική αποκάλυψη όλων των σημαντικών λογιστικών αρχών ή μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν.

Η Ελληνική εμπορική νομοθεσία ακολουθώντας την Οδηγία 78/660 (γνωστή ως 4η) της Ε.Ο.Κ., έχει καθιερώσει τις ακόλουθες βασικές αρχές για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων. Επιγραμματικά οι αρχές αυτές είναι:

- (α) Η αρχή της αλήθειας, δηλαδή της πιστής εικόνας της περιουσίας, της χρηματοοικονομικής θέσεως και των αποτελεσμάτων της επιχειρήσεως.
- (β) Η αρχή της απόλυτης σαφήνειας.
- (γ) Η αρχή της ομογένειας, δηλαδή δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνονται στο ίδιο ποσό του Ισολογισμού ή του λογαριασμού αποτελεσμάτων ανομοιογενή στοιχεία.
- (δ) Η αρχή της συνέπειας δηλαδή οι μέθοδοι αποτιμήσεως, διαρθρώσεως και καταρτίσεως του Ισολογισμού και του λογαριασμού των αποτελεσμάτων χρήσεως πρέπει να παραμένουν αμετάβλητα από χρήση σε χρήση.
- (ε) Η αρχή ή κανόνας του μη συμψηφισμού στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού ή λογαριασμών εσόδων και εξόδων.
- (στ) Η αρχή της συντηρητικότητας ή συνέσεως ή πρόνοιας. Η αρχή αυτή πρέπει να διέπει την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.
- (ζ) Επίσης, πρέπει να αναφερθούμε σε δύο ακόμη, μάλλον, κανόνες.

Κατά τον πρώτο κανόνα, οι τίτλοι των λογαριασμών πρέπει να είναι σαφώς δηλωτικοί των εικονιζομένων στοιχείων. Κατά τον άλλο κανόνα, πρέπει να παρατίθενται στις οικονομικές καταστάσεις (Ισολογισμός, Αποτελέσματα Χρήσεως και πίνακας διαθέσεων αυτών) και τα κονδύλια της προηγούμενης χρήσεως.

Οι οικονομικές καταστάσεις είναι το τελικό προϊόν της λογιστικής διαδικασίας.

Η διαδικασία αυτή πρέπει να διεξάγεται, σύμφωνα με τις γενικά παραδεγμένες λογιστικές αρχές. Οι ακολουθούμενες λογιστικές αρχές πρέπει

να γνωστοποιούνται μέσω των δημοσιευόμενων οικονομικών καταστάσεων.

Μία σύντομη αναφορά στις βασικές λογιστικές αρχές είναι χρήσιμη. Οι βασικές αυτές λογιστικές αρχές είναι οι εξής:

(α) Αρχή του ιστορικού κόστους (Historical cost principle). Είναι μια από τις βασικότερες αρχές, που διέπει ολόκληρη τη λογιστική διαδικασία. Οι λογιστικές εγγραφές απεικόνισης της αποκτήσεως περιουσιακών στοιχείων, της πραγματοποιήσεως εσόδων και εξόδων, της δημιουργίας υποχρεώσεων και στοιχείων καθαρής θέσεως καταχωρούνται στα βιβλία, σύμφωνα με την αρχή αυτή, στο κόστος κτήσεως.

Βέβαια, η αρχή του ιστορικού κόστους προϋποθέτει σταθερή οικονομία και νομισματική ισορροπία, καθόσον γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι επηρεάζεται άμεσα σε περιόδους πληθωρισμού και χρειάζεται διόρθωση των διαφόρων μεγεθών που εκφράζονται στο κόστος.

(β) Αρχή της πραγματοποίησεως του εσόδου (Revenue realization principle). Κατά την αρχή αυτή καταχωρούνται στα έσοδα της χρήσεως τα βέβαια ποσά αυτών που πραγματοποιήθηκαν μέσα στη χρήση, όπως και τα ποσά των εσόδων που τα αίτια δημιουργίας τους ανάγονται σε προηγούμενες χρήσεις, αλλά εκκαθαρίστηκαν και οριστικοποιήθηκαν μέσα στη χρήση αυτή.

(γ) Αρχή της συσχετίσεως των εσόδων που αφορούν τη χρήση (The Matching principle). Η πραγματοποίηση των εσόδων συνεπάγεται την πραγματοποίηση εξόδων. Είναι λοιπόν απαραίτητο στα ανήκοντα σε κάθε λογιστική περίοδο έσοδα να αντιπαραθέτονται τα έξοδα που πραγματοποιήθηκαν για την απόκτηση των εσόδων αυτών, ώστε από το συσχετισμό εσόδων - εξόδων, να προκύψει το αποτέλεσμα της περιόδου. Η

αντιπαράθεση εσόδων - εξόδων, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί μία σημαντική λογιστική αρχή, η οποία προϋποθέτει την αρχή της πραγματοποιήσεως του εσόδου, που προαναφέρθηκε, αλλά και την παραδοχή ότι τα έξοδα καταχωρούνται κατά την πραγματοποίησή τους (accrual basis).

(δ) Αρχή της αντικειμενικότητας. (The objective principle). Οι λογιστικές καταχωρήσεις πρέπει να στηρίζονται σε αντικειμενικά γεγονότα που μπορεί να επαληθευθούν. Δηλαδή, πρέπει να στηρίζονται οι λογιστικές καταχωρήσεις σε δικαιολογητικά στοιχεία εκδόσεως τρίτων ή σε παραστατικά στοιχεία που εκδίδει η ίδια η οικονομική μονάδα (π.χ. αποσβέσεις, προβλέψεις).

(ε) Αρχή της συνέπειας των λογιστικών μεθόδων (The Consistency principle). Η αρχή αυτή επιβάλλει να μην μεταβάλλονται από χρήση σε χρήση οι λογιστικές μέθοδοι και κανόνες. Η αρχή αυτή της συνέπειας σημαίνει ειδικότερα ότι:

- Οι μέθοδοι διαρθρώσεως των κονδυλίων των οικονομικών καταστάσεων, οι κανόνες αποτιμήσεως των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων και γενικά οι μέθοδοι συντάξεως των καταστάσεων αυτών παραμένουν για κάθε λογαριασμό οι ίδιες από χρήση σε χρήση.
- Τα κονδύλια κάθε ισολογισμού προκύπτουν από τα αντίστοιχα κονδύλια της προηγούμενης χρήσεως ή της απογραφής ενάρξεως πλέον ή μείον τις μεταβολές της χρήσεως.

(στ) Αρχή της συντηρητικότητας (The Conservation principle). Η αρχή αυτή είναι γνωστή και ως αρχή της συνέσεως ή πρόνοιας. Η αρχή αυτή πρέπει να διέπει την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

Για τις αρχές της συντηρητικότητας και της συνέπειας αναφερθήκαμε και ανωτέρω, καθόσον πρέπει να διέπουν άμεσα στην κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων.

(ζ) Αρχή του ουσιώδους των λογιστικών γεγονότων. (The materiality principle). Δεν σημαίνει ότι η αρχή αυτή επιτρέπει παράλειψη καταχωρήσεως ή και αποκαλύψεως ενός εποσιώδους λογιστικού γεγονότος, αλλά μόνο διαφορετική μεταχείριση αυτού κατά παρέκκλιση από τις γενικές αρχές και μεθόδους της λογιστικής.

Οι ανωτέρω με στοιχεία (στ) και (ζ) αρχές ανήκουν σε μια άλλη ευρύτερη αρχή της εξαιρέσεως. (The exception or Modifying principle).

Παρόμοιες αρχές καταρτίσεως και παρουσιάσεως ισχύουν και για τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις.

2. Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις Τραπεζών

2.1. Το Νομικό Πλαίσιο

Οι Τράπεζες αντιπροσωπεύουν ένα σημαντικό, δραστήριο και με επιρροή τομέα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν υπάρχει σχεδόν κανένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο που να μην χρησιμοποιεί ή να μην χρησιμοποιήσει την Τράπεζα. Οι Τράπεζες παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην διατήρηση της πίστεως στο νομισματικό σύστημα.

Η τραπεζική επιχείρηση έχει σημαντικές ιδιαιτερότητες σε σχέση προς τις άλλες επιχειρήσεις (βιομηχανικές, εμπορικές, ναυτιλιακές, κ.λ.π.). Η Τράπεζα παρέχει υπηρεσίες πίστεως και εμπορεύεται το χρήμα. Είναι, λοιπόν, επόμενο να διαφέρουν και οι οικονομικές καταστάσεις αυτής από τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων.

Οι οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται με γνώμονα την παροχή κοινών οικονομολογιστικών πληροφοριών που ενδιαφέρουν μία ευρύτερη ομάδα χρηστών. Γίνεται αντιληπτό ότι στην περίπτωση των Τραπεζών, ο αριθμός των χρηστών, ποσοτικά και σε κατηγορίες, αυξάνει σημαντικά.

Η Τραπεζική επιχείρηση στην Ελλάδα μόνο με τη μορφή της Ανώνυμης Εταιρείας μπορεί να ασκηθεί. Επομένως ο Νόμος 2190/1920 περί Ανωνύμων Εταιρειών διέπει και τις Τράπεζες.

Οι οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών καταρτίζονται σύμφωνα με το Ν. 2190/1920, όπως αυτός ίσχυσε πριν από την αναμόρφωση των διατάξεων του για την προσαρμογή του προς τις Οδηγίες 78/660 (4η) και 83/349 (7η) της Ε.Ο.Κ., δηλαδή πριν από τα Προεδρικά Διατάγματα αριθμός 409/1986 και 498/1987. Τονίζεται ότι αυτό είναι το νομικό πλαίσιο για τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς των Τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, πριν από την εφαρμογή της Οδηγίας 86/635 της Ε.Ο.Κ.

Οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών, σύμφωνα με την προαναφερόμενη νομοθεσία, είναι οι εξής:

- (α) Η κατάσταση του Ισολογισμού τέλους χρήσεως.
- (β) Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως, και
- (γ) Ο πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων.

Πέραν όμως των ανωτέρω ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, ο Ν. 2190/1920 (άρθρο 43α), προβλέπει ειδικώς για τις Τράπεζες την κατάρτιση μηνιαίας λογιστικής καταστάσεως, πρέπει να δημοσιεύεται. Οι μηνιαίες αυτές λογιστικές καταστάσεις, όπως καταρτίζονται και δημοσιεύονται, δεν παρέχουν, κατά τη γνώμη μας επαρκείς, κατάλληλες και συγκρίσιμες πληρο-

φορίες, γιατί είναι πολύ συνοπτικές και δεν προέρχονται από τυποποιημένες λογιστικές διαδικασίες.

Η υποχρέωση καταρτίσεως ετήσιων οικονομικών και μηνιαίων λογιστικών καταστάσεων από τις Τράπεζες προκύπτει από τις διατάξεις του Ν. 2190/1920, όπως προαναφέρθηκε. Ομως υπάρχει και άλλη υποχρέωση απορρέουσα από το Π.Δ. 360/1985 για την κατάρτιση εξαμηνιαίας εκθέσεως σχετικής με τη δραστηριότητα και τα αποτελέσματα των εργασιών των Τραπεζών. Η εξαμηνιαία αυτή έκθεση περιλαμβάνει αριθμητικά οικονομικά στοιχεία και σχολιασμό της δραστηριότητας και των αποτελεσμάτων μίας τράπεζας για το αντίστοιχο εξάμηνο. Τα στοιχεία αυτά παρέχονται με τη μορφή ενός συνοπτικού πίνακα, ο οποίος δημοσιεύεται. Κατά τη γνώμη μας, η σημασία του πίνακα αυτού είναι περιορισμένη, για τους ίδιους λόγους που προαναφέραμε στις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις.

Επανερχόμενοι στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών πρέπει να επισημάνουμε ότι η κατάρτιση και η παρουσίαση αυτών, σύμφωνα με το Ν. 2190/1920, δεν εξασφαλίζει τα εχέγγυα των οικονομικών καταστάσεων, που προέρχονται από την εφαρμογή τυποποιημένων λογιστικών διαδικασιών και αρχών.

Οι ισολογισμοί και οι λογαριασμοί αποτελεσμάτων χρήσεως που καταρτίζουν οι Τράπεζες, σύμφωνα με το προαναφερόμενο νομικό πλαίσιο, παρουσιάζουν σοβαρά μειονεκτήματα εξαιτίας των οποίων οι χρήστες αυτών δεν μπορεί να έχουν όλες τις αναγκαίες και χρήσιμες για αυτούς πληροφορίες. Ενδεικτικά και μόνο αναφέρονται τα εξής:

(α) Στο ενεργητικό, αλλά και στο παθητικό των Ισολογισμών σχεδόν όλων των Τραπεζών, κάτω από τον τίτλο διάφοροι χρεωστικοί λογαριασμοί ή

αντίστοιχα διάφοροι πιστωτικοί λογαριασμοί, καταχωρούνται λογαριασμοί ποικίλης προελεύσεως και κυρίως διαφορετικού βαθμού ρευστοποιήσεως.

(β) Οι συμμετοχές σε άλλες επιχειρήσεις απεικονίζονται μαζί με τα χρεόγραφα, ως στοιχείο του ενεργητικού, ενώ είναι γνωστό ότι οι συμμετοχές αφορούν πάγια επένδυση.

(γ) Δεν αποκαλύπτονται τα οργανικά έσοδα και τα οργανικά έξοδα.

2.2. Το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο

Σημαντικό είναι το ενδιαφέρον των χρηστών για την οικονομική κατάσταση και κυρίως για τη φερεγγυότητα (Solvency) και τη ρευστότητα (liquidity) των Τραπεζών. Έτσι, οι οικονομικές καταστάσεις είναι διαφορετικές από τις αντίστοιχες των άλλων επιχειρήσεων. Την ιδιαιτερότητα αυτή των Τραπεζών δέχεται και το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο αριθμός 30.

Το πρότυπο αυτό αναφέρεται στις ετήσιες και στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών με την έννοια ότι συμπληρώνει τα άλλα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, τα οποία ισχύουν και για τις Τράπεζες, εκτός αν ρητά εξαιρούνται.

Από τις διατάξεις του Δ.Λ.Π. αριθμός 30 προκύπτει ότι στην έννοια των οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών περιλαμβάνονται:

- (α) Η κατάσταση του Ισολογισμού τέλους χρήσεως.
- (β) Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως, και
- (γ) Το προσάρτημα των προαναφερόμενων οικονομικών καταστάσεων.

Το πρότυπο αυτό επιβάλλει να αποκαλύπτονται, μέσα στο πλαίσιο των διατάξεων του Δ.Λ.Π. αριθμός 1, για το οποίο αναφερθήκαμε στα

προηγούμενα, ορισμένες πληροφορίες, που έχουν σε γενικές γραμμές, ως εξής:

- Οι κυριότερες κατηγορίες εσόδων και εξόδων από τις δραστηριότητες της Τράπεζας και μάλιστα η κάθε κατηγορία ξεχωριστά. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η υποχρέωση αυτή είναι επιπρόσθετη της προβλεπόμενης από το Δ.Λ.Π. αριθμός 14 "παροχή οικονομικών πληροφοριών κατά τομέα".

- Στην κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων ή στο προσάρτημα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες τουλάχιστο για τα ακόλουθα:

Τόκοι και συναφή έσοδα

Εξοδα τόκων και συναφή έξοδα

Εσοδα και μερίσματα

Εσοδα από αμοιβές και προμήθειες

Εξοδα από αμοιβές και προμήθειες

Κέρδη μείον ζημιές από εμπορικά χρεόγραφα

Κέρδη μείον ζημιές από χρεόγραφα επενδύσεων

Κέρδη μείον ζημιές από διαπραγματεύσιμο συνάλλαγμα

Αλλα έσοδα εκμεταλλεύσεως

Ζημιές από δάνεια και προκαταβολές

Γενικά έξοδα διοικήσεως

Αλλα έξοδα εκμεταλλεύσεως

- Δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός εσόδων και εξόδων.

- Τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού κατατάσσονται σε ομάδες ανάλογα με τη φύση τους. Στην κατάταξη αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και η σειρά ρευστοποιήσεως αυτών.

- Στην κατάσταση του Ισολογισμού ή στο προσάρτημα πρέπει να παρέχονται πληροφορίες τουλάχιστο για τα επόμενα:

Ενεργητικό

- Ταμείο και υπόλοιπα (διαθεσίμων) στην Κεντρική Τράπεζα
- Αξιόγραφα δεκτά από την Κεντρική Τράπεζα για επαναχρηματοδότηση
- Κρατικά και άλλα χρεόγραφα για εμπορικούς σκοπούς
- Δάνεια και προκαταβολές σε άλλες Τράπεζες
- Άλλες χρηματικές τοποθετήσεις
- Δάνεια και προκαταβολές στους πελάτες
- Χρεόγραφα επενδύσεων

Υποχρεώσεις

- Καταθέσεις άλλων Τραπεζών
- Άλλες χρηματικές καταθέσεις
- Οφειλές προς άλλους καταθέτες
- Πιστοποιητικά καταθέσεων
- Υποχρεωτικές και άλλες βάσει τίτλων υποχρεώσεις
- Άλλες οφειλές από δάνεια
- Δεν επιτρέπεται συμψηφισμός στοιχείων του Ενεργητικού με υποχρέωση.
- Η τρέχουσα (αγοραία = market value) αξία των εμπορικών χρεογράφων και των χρεογράφων επενδύσεων, αν η αξία που απεικονίζεται στις οικονομικές καταστάσεις διαφέρει.

- Οι προβλέψεις και πιθανές υποχρεώσεις από ενδεχόμενα γεγονότα και γεγονότα που συμβαίνουν μετά τη χρονολογία του Ισολογισμού, σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. αριθμός 10.

- Οι σημαντικές συγκεντρώσεις απαιτήσεων, υποχρεώσεων και των εκτός ισολογισμού στοιχείων, κατά γεωγραφική περιοχή ή πελάτη ή άλλες συγκεντρώσεις κινδύνου.

- Η λογιστική διαδικασία για τα μη εισπράξιμα δάνεια και προκαταβολές βάσει της οποίας θεωρούνται ως έξοδα (ζημίες) και διαγράφονται. Παρέχονται λεπτομέρειες για τα ποσά των αντίστοιχων προβλέψεων.

- Τα για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους παρακρατούμενα από τα αποτελέσματα ποσά.

- Το συνολικό ποσό των εξασφαλισμένων υποχρεώσεων και η φύση και η αξία των υπέγγυων στοιχείων του ενεργητικού.

2.3. Η Οδηγία 86/635 της Ε.Ο.Κ.

Η Οδηγία 86/635 του Συμβουλίου της Ε.Ο.Κ. της 8ης Δεκεμβρίου 1986 αναφέρεται στους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς των Τραπεζών και λοιπών άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Είναι γνωστό ότι οι Οδηγίες 78/660 και 83/349 της Ε.Ο.Κ. αποτελούν το νομικό πλαίσιο των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων και των ενοποιημένων για τις λοιπές εκτός Τραπεζών, εμποροβιομηχανικές επιχειρήσεις ορισμένων νομικών μορφών. Οι ιδιορρυθμίες των Τραπεζικών επιχειρήσεων, η διαφορετική δομή και το περιεχόμενο των οικονομικών καταστάσεων αυτών επέβαλαν την εξαίρεση των Τραπεζών από τις προαναφερό-

μενες Οδηγίες, αλλά δημιούργησαν και την ανάγκη καταρτίσεως ιδιαίτερης Οδηγίας, που αναφέρεται ως στην επικεφαλίδα της παρούσης παραγράφου.

Πρέπει να τονιστεί εδώ ότι οι Οδηγίες 78/660 (γνωστή ως 4η) και 83/349 (γνωστή ως 7η) κατέστησαν εσωτερικό δίκαιο για την Ελλάδα με τη σχετική αναμόρφωση του Ν. 2190/1920.

Η Οδηγία 86/635 περιλαμβάνει γενικές διατάξεις για τον Ισολογισμό και τα αποτελέσματα χρήσεως, ειδικές διατάξεις για τη διάρθρωση του Ισολογισμού και το περιεχόμενο ορισμένων λογαριασμών αυτού, για τη διάρθρωση του λογαριασμού Αποτελεσμάτων χρήσεως και το περιεχόμενο ορισμένων λογαριασμών των αποτελεσμάτων, κανόνες αποτιμήσεως, ειδικές διατάξεις για το περιεχόμενο του προσαρτήματος, διατάξεις για τους ενοποιημένους λογαριασμούς και ειδικές διατάξεις για τη δημοσιότητα και τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Στις τελικές διατάξεις αυτής της Οδηγίας αναφέρεται ως χρόνος ενάρξεως εφαρμογής των διατάξεων της Οδηγίας ή 1.1.1993 ή κατά τη διάρκεια του 1993.

Στην έννοια των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνονται, κατά την προαναφερόμενη Οδηγία, οι εξής:

- (α) Κατάσταση Ισολογισμού τέλους χρήσεως.
- (β) Κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως.
- (γ) Προσάρτημα του Ισολογισμού και του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως.

Δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων, κατά τις διατάξεις της Οδηγίας 86/635, τα εξής:

- (α) Κατάσταση μεταβολών της χρηματοοικονομικής θέσεως.
- (β) Πίνακας αδιανέμητων κερδών (retained earnings).

- (γ) Κατάσταση λογαριασμού Γενικής εκμεταλλεύσεως και
- (δ) Πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων.

Οι υπό στοιχεία (α) - (β) οικονομικές καταστάσεις δεν καταρτίζονται και από τις εμποροβιομηχανικές επιχειρήσεις, καθόσον δεν υπάρχει νομική υποχρέωση (Ν. 2190/1920 και Ε.Γ.Λ.Σ.). Τονίζεται ιδιαίτερα η σημασία που έχει η πρώτη από τις προαναφερόμενες καταστάσεις. Ο πίνακας των αδιανέμητων κερδών (retained earnings) αναπληρώνεται κατά ένα σημαντικό τμήμα αυτού από τον πίνακα διαθέσεως των αποτελεσμάτων και το λογαριασμό αποτελεσμάτων.

Οι υπό στοιχεία (γ) - (δ) οικονομικές καταστάσεις πρέπει να καταρτίζονται σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών παρά το γεγονός ότι η με στοιχείο (γ) κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως δεν δημοσιεύεται.

2.4. Το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών

Οι βασικές αρχές που διέπουν το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο ισχύουν και εφαρμόζονται στο Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών. Επίσης, οι ίδιες γενικές αρχές τήρησης των λογαριασμών του Ε.Γ.Λ.Σ. εφαρμόζονται ανάλογα και στο Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών με τη διευκρίνιση ότι για την τήρηση των λογαριασμών σε συνάλλαγμα εφαρμόζεται η μέθοδος του κατά ξένο νόμισμα αυτοτελούς λογιστικού κυκλώματος.

Το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών καθιερώνει ενιαίο τύπο οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών, που είναι πλήρως εναρμονισμένο προς

τις διατάξεις της Οδηγίας 86/635 της Ε.Ο.Κ. Κατά συνέπεια, η εξέταση των οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών στην εργασία αυτή θα γίνει με βάση τον από το Κλαδικό Σχέδιο καθιερωμένο τύπο σε συνδυασμό βέβαια με τις αντίστοιχες διατάξεις της Οδηγίας 86/635.

Οικονομικές καταστάσεις, κατά το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών, είναι πίνακες στους οποίους εμφανίζονται τα στοιχεία του Ισολογισμού και ορισμένων άλλων λογαριασμών των Τραπεζών κεφαλαιώδους σημασίας. Στην έννοια των οικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνονται :

- (α) Η κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσεως.
- (β) Η κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως.
- (γ) Ο πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων.
- (δ) Το προσάρτημα του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως, και
- (ε) Η κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως.

Όπως προαναφέραμε η Οδηγία 86/635 δεν περιλαμβάνει μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων τον πίνακα διαθέσεως αποτελεσμάτων, σε αντίθεση με το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών.

Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι για τα περισσότερα Κράτη - μέλη ο φόρος εισοδήματος περιλαμβάνεται ως αρνητικό κονδύλιο στην ανάλυση του λογαριασμού των αποτελεσμάτων, ενώ η διανομή των ετήσιων κερδών δεν είναι υποχρεωτική τουλάχιστον με τη μορφή που γίνεται στη χώρα μας. Τα κέρδη μεταφέρονται στον λογαριασμό - "δεξαμενή" - "αδιανέμητα κέρδη" (retaining earnings) και από εκεί διατίθενται κατά τις αποφάσεις των αρμόδιων οργάνων της εταιρείας.

Επίσης, η Οδηγία 86/635 δεν επιβάλλει την κατάρτιση του λογαριασμού γενικής εκμεταλλεύσεως, ενώ είναι, κατά το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών, υποχρεωτική η κατάρτισή του και μάλιστα με λογιστικές εγγραφές.

2.5. Θεμελιώσεις Παραδοχές για την Κατάρτιση των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων των Τραπεζών

Οι θεμελιώδεις παραδοχές, που αναπτύξαμε ανωτέρω για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων, ισχύουν και για τις Τράπεζες.

2.6. Αρχές Καταρτίσεως και Παρουσιάσεως των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων των Τραπεζών

Όπως σημειώσαμε και στα προηγούμενα, οι οικονομικές καταστάσεις για να ανταποκριθούν στον αντικειμενικό σκοπό τους, που είναι η παροχή χρήσιμων οικονομολογιστικών πληροφοριών στους χρήστες αυτών, πρέπει να έχουν ορισμένες ιδιότητες ποιοτικής φύσεως. Τα ίδια, φυσικά ποιοτικά χαρακτηριστικά πρέπει να έχουν και οι οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών.

Οι οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών πρέπει να περιλαμβάνουν σαφή και συνοπτική αποκάλυψη όλων των σημαντικών λογιστικών αρχών ή μεθόδων που χρησιμοποιήθηκαν. Ειδικότερα, το Δ.Λ.Π. αριθμός 30, επιβάλλει να αποκαλύπτονται μέσα στο πλαίσιο του Δ.Λ.Π. αριθμός 1, ορισμένες πληροφορίες, όπως λεπτομερώς εκθέσαμε στην προαναφερόμενη παράγραφο.

Οι αρχές κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων που προβλέπει η Ελληνική νομοθεσία, κατ'εφαρμογή των διατάξεων της Οδηγίας 78/660 και των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, όπως αυτές εκτέθηκαν, μαζί με τις βασικές λογιστικές αρχές, ανωτέρω, ισχύουν και για τις Τράπεζες.

3. Αρχές που Διέπουν τη Δομή και το Περιεχόμενο των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων των Τραπεζών

Όπως έχουμε προαναφέρει στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνονται ο Ισολογισμός, τα αποτελέσματα χρήσεως, το προσάρτημα αυτών, ο λογαριασμός εκμεταλλεύσεως και ο πίνακας διαθέσεως των αποτελεσμάτων, σύμφωνα με το Κλαδικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών. Έχουμε σημειώσει ότι ο λογαριασμός εκμεταλλεύσεως και ο πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των οικονομικών καταστάσεων που ορίζει η Οδηγία 86/635.

Ειδικότερα όμως και σε ό,τι αφορά τον πίνακα διαθέσεως αποτελεσμάτων υπογραμμίζουμε την ευχέρεια που παρέχει η Οδηγία στα Κράτη - μέλη να διαμορφώσουν ανάλογα τη διάρθρωση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσεως, ώστε να προκύπτει η διάθεση των κερδών ή η κάλυψη των ζημιών.

Για τις θεμελιώδεις παραδοχές και τις αρχές κατάρτισης και παρουσιάσεως των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών αναφερθήκαμε στα προηγούμενα. Εδώ θα περιοριστούμε στις γενικές αρχές που διέπουν τη δομή και το περιεχόμενο των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών.

Οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών πρέπει να καταρτίζονται με σαφήνεια (αρχή της σαφήνειας) και να αποδίδουν την πραγματική εικόνα της περιουσιακής διάρθρωσης, της οικονομικής θέσεως και των αποτελεσμάτων χρήσεως της επιχειρήσεως (αρχή της πραγματικής εικόνας).

Η δομή του Ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως επιβάλλεται να μην υφίσταται αλλαγές από τη μία χρήση στην άλλη (αρχή της συνέπειας).

Τονίζεται εδώ ότι ισχύουν, σε ό,τι αφορά τη δομή των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών, και οι αναφερόμενες λοιπές αρχές, ήτοι:

(α) Αρχή της ιδιαίτερης εμφανίσεως και της σειράς των λογαριασμών στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών.

(β) Αρχή της ομοιογένειας, δηλαδή δεν επιτρέπεται να περιλαμβάνονται στο ίδιο κονδύλιο του Ισολογισμού ή των αποτελεσμάτων χρήσεως ανομοιογενή στοιχεία.

(γ) Αρχή της συγχωνεύσεως λογαριασμών που απεικονίζονται στα υποδείγματα Ισολογισμού και αποτελεσμάτων χρήσεως της Οδηγίας 86/645 με τις ενδείξεις μικρών γραμμάτων.

(δ) Αρχή του μη συμψηφισμού λογαριασμών του Ενεργητικού και Παθητικού, όπως και λογαριασμών εσόδων και εξόδων.

(ε) Αρχή της παραθέσεως των κονδυλίων της προηγούμενης χρήσεως.

(στ) Αρχή της καταρτίσεως των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών, σύμφωνα με τα υποδείγματα του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών (και φυσικά της Οδηγίας 86/635).

3.1. Η Κατάσταση του Ισολογισμού Τέλους Χρήσεως

Η κατάσταση του ισολογισμού καταρτίζεται υποχρεωτικά στο τέλος κάθε χρήσεως, σύμφωνα με το υπόδειγμα του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών.

Η κατάσταση του Ισολογισμού δημοσιεύεται μαζί με την κατάσταση του λογαριασμού των αποτελεσμάτων χρήσεως και τον πίνακα διαθέσεως.

Στην κατάσταση του Ισολογισμού περιλαμβάνονται υποχρεωτικά τουλάχιστον τα στοιχεία του υποδείγματος του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών, εφόσον βέβαια τα στοιχεία αυτά υπάρχουν στην Τράπεζα. Σύμπτυξη κονδυλίων επιτρέπεται μόνο για αυτά που είναι αριθμημένα με μικρά γράμματα, εφόσον είναι ασήμαντα και γίνεται σχετική ανάλυση των συμπυκνώνων κονδυλίων στο προσάρτημα.

Όλα τα στοιχεία της καταστάσεως του ισολογισμού απεικονίζονται σε δύο στήλες στις οποίες εμφανίζονται οι αξίες των αντίστοιχων λογαριασμών κατά το τέλος της χρήσεως, που αναφέρεται ο ισολογισμός και κατά το τέλος της προηγούμενης χρήσεως. Όσα κονδύλια της προηγούμενης χρήσεως δεν είναι ομοειδή και συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα της κλειόμενης χρήσεως αναμορφώνονται κατάλληλα.

Τα αποσβεστέα πάγια στοιχεία του Ενεργητικού απεικονίζονται στην αξία κτήσεως ή αναπροσαρμογής τους. Επίσης για τα στοιχεία αυτά απεικονίζονται οι σωρευμένες μέχρι τέλους της χρήσεως, που αναφέρεται ο ισολογισμός, αποσβέσεις και η αναπόσβεστη αξία τους, σύμφωνα με το υπόδειγμα του Κλαδικού Λογιστικού Σχεδίου των Τραπεζών.

Η πιο χρήσιμη ταξινόμηση των στοιχείων του Ενεργητικού και των

υποχρεώσεων μίας Τράπεζας είναι κατά τη σειρά της ρευστότητας τους, δηλαδή της ληκτότητας. Την ταξινόμηση αυτή ακολουθεί το Κλασικό Λογιστικό Σχέδιο των Τραπεζών, κατ'επιλογή της Οδηγίας 86/635.

Στον Ισολογισμό πρέπει να αποκαλύπτονται ξεχωριστά τα εξής:

- (α) Υπόλοιπα λογαριασμών με την Κεντρική Τράπεζα.
- (β) Τοποθετήσεις σε άλλες Τράπεζες
(Χορηγήσεις, δάνεια, καταθέσεις, κ.λ.π.).
- (γ) Άλλες χρηματικές τοποθετήσεις
- (δ) Καταθέσεις από άλλες Τράπεζες
- (ε) Άλλες χρηματικές καταθέσεις
- (στ) Άλλες καταθέσεις.

Επίσης, η Τράπεζα πρέπει να αποκαλύπτει ξεχωριστά τις υποχρεώσεις από καταθέσεις για τις οποίες έχει εκδώσει πιστοποιητικά καταθέσεων ή άλλα διαπραγματεύσιμα αξιόγραφα.

4. Ειδικοί Κανόνες Αποτιμήσεως

Τα κονδύλια που απεικονίζονται στις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις πρέπει να προκύπτουν από την αξία περιουσιακών στοιχείων που έχουν αποτιμηθεί, σύμφωνα με τις ακόλουθες γενικές αρχές:

(α) Το πιστωτικό ίδρυμα τεκμαίρεται ότι θα συνεχίσει τις δραστηριότητές της.

(β) Οι μέθοδοι αποτιμήσεως, πρέπει να μην μεταβάλλονται από τη μια χρήση στην άλλη.

(γ) Η αποτίμηση πρέπει να γίνεται με σύνεση και ιδιαίτερα:

- στη χρήση πρέπει να περιλαμβάνονται μόνο τα κέρδη που πραγματοποιήθηκαν.
- πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλοι οι κίνδυνοι, που είναι δυνατό να προβλεφθούν και όλες οι ζημιές που μπορεί να προκύψουν στη διάρκεια της χρήσεως ή σε προηγούμενη.
- πρέπει να υπολογίζονται οι αποσβέσεις, άσχετα αν το αποτέλεσμα της χρήσεως είναι κέρδος ή ζημία.

(δ) Πρέπει να λαμβάνονται υπόψη έσοδα και έξοδα που αφορούν τη χρήση.

(ε) Το περιεχόμενο των λογαριασμών ενεργητικού και παθητικού πρέπει να αποτιμάται ξεχωριστά.

(στ) Το άνοιγμα του ισολογισμού κάθε χρήσεως πρέπει να συμφωνεί με τον ισολογισμό κλεισίματος της προηγούμενης.

5. Έλεγχος και Δημοσιότητα Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων Τραπεζών

5.1. Έλεγχος των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων των Τραπεζών

5.1.1. Οι Σχετικές Διατάξεις της Οδηγίας 86/635 της Ε.Ο.Κ.

Όπως είναι γνωστό η Οδηγία αυτή αναφέρεται στις ετήσιες και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Το άρθρο 45 της Οδηγίας αυτής αναφέρεται στην εξαίρεση από τον, σύμφωνα με την Οδηγία 84/253, (γνωστή ως 8η Οδηγία), έλεγχο των δημόσιων ταμειωτηρίων. Συνεπώς, επιβεβαιώνεται από τη διάταξη αυτή του άρθρου 45 ότι οι ετήσιες και ενοποιημένες καταστάσεις των Τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων πρέπει να ελέγχονται από πρόσωπα που έχουν τα προσόντα που ορίζει η 8η Οδηγία (84/253).

Πρέπει να υπογραμμίσουμε εδώ ότι τα δημόσια ταμειωτήρια εξαιρούνται εφόσον για αυτά υπήρχε κατά την έναρξη ισχύος της Οδηγίας 86/635 ιδιαίτερη ελεγκτική αρχή, ο υπεύθυνος της οποίας πρέπει να πληρεί τουλάχιστον τις προϋποθέσεις των άρθρων 3.9 της 8ης Οδηγίας (84/253).

5.1 .2. Ο Έλεγχος κατά την Ελληνική Νομοθεσία

Η Ελληνική εμπορική νομοθεσία δεν μπορεί να διαφοροποιείται από τις διατάξεις της Οδηγίας 86/635. Όμως και πριν από την έναρξη εφαρμογής των διατάξεων της Οδηγίας αυτής οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των Τραπεζών υπόκεινται στον κατά την 8η Οδηγία (84/253) έλεγχο. Ο έλεγχος αυτός γίνεται από Ορκωτούς Λογιστές (άρθρο 37 Ν. 2190/1920).

5.2. Δημοσιότητα των Ετήσιων Οικονομικών Καταστάσεων των Τραπεζών

5.2.1. Οι Σχετικές Διατάξεις της Οδηγίας 86/635 της Ε.Ο.Κ.

Η Οδηγία 86/635 της Ε.Ο.Κ. στο άρθρο 44 αυτής περιλαμβάνει τις σχετικές με τη δημοσιότητα των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών

διατάξεις και ειδικότερα:

Οι νομότυπα εγκεκριμένες ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, η έκθεση διαχείρισεως καθώς και η έκθεση (πιστοποιητικό) που καταρτίζει ο υπεύθυνος για τον έλεγχο αυτών δημοσιεύονται, όπως ακριβώς ορίζει η εθνική νομοθεσία. Η εθνική νομοθεσία μπορεί να επιτρέψει τη μη δημοσίευση της εκθέσεως διαχείρισεως.

Στην περίπτωση αυτή η έκθεση αυτή της διαχείρισεως είναι στη διάθεση του κοινού στην έδρα του πιστωτικού ιδρύματος ή αν δεν υπάρχει έδρα, στον κύριο τόπο των εργασιών του σε αυτό το Κράτος - μέλος.

Η ανωτέρω υποχρέωση δημοσίευσως επιβάλλεται και για τις νομότυπα εγκεκριμένες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις, την ενοποιημένη έκθεση διαχείρισεως και την έκθεση (πιστοποιητικό) που καταρτίζει ο υπεύθυνος για τον έλεγχο των προαναφερόμενων οικονομικών καταστάσεων.

Πέραν των ανωτέρω, η οδηγία 86/635 Ε.Ο.Κ. επιβάλλει να δημοσιεύονται σε κάθε Κράτος - μέλος οι ετήσιες και οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία έχουν υποκαταστήματα σε κάθε Κράτος - μέλος. Για την έννοια του υποκαταστήματος γίνεται αναφορά στον ορισμό που δίδει η Οδηγία 77/780 της Ε.Ο.Κ. (άρθρο 1 περίπτωση τρίτη). Το οικείο Κράτος - μέλος μπορεί να επιβάλλει τη δημοσίευση των ανωτέρω οικονομικών καταστάσεων στην επίσημη γλώσσα του.

Τα Κράτη - μέλη προβλέπουν κατάλληλες κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση προς τους κανόνες δημοσιότητας, που προβλέπονται στο άρθρο 44 της Οδηγίας 86/635 της Ε.Ο.Κ.

Τέλος, στο άρθρο 44 (παραγρ. 3) της οδηγίας 86/635 ορίζεται η

εξαιρέση από τη δημοσίευση των ετήσιων και ενοποιημένων οικονομικών καταστάσεων κ.λ.π. για τα πιστωτικά ιδρύματα που δεν έχουν τέτοια υποχρέωση (δημοσιεύσεως) κατά την εθνική νομοθεσία, αν βέβαια αυτά τα πιστωτικά ιδρύματα δεν έχουν μία από τις εταιρικές μορφές του άρθρου 1 (παρ. 1) της Οδηγίας 78/660 Ε.Ο.Κ. (Α.Ε., Ε.Π.Ε., και ετερόρρυθμη κατά μετοχές).

5.2.2. Η Δημοσιότητα κατά την Ελληνική Νομοθεσία

Ως προς τη δημοσιότητα των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των Τραπεζών ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 43β του Ν. 2190/1920, όπως ισχύει σήμερα (άρθρο 112 Ν. 2190/1920).

Οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις υποβάλλονται στις διατυπώσεις δημοσιότητας των παραγράφων 1.5 του άρθρου 43β με τη μορφή και το περιεχόμενο, με βάση το οποίο ο ελεγκτής, ή οι ελεγκτές της Τράπεζας έχουν συντάξει την έκθεση ελέγχου της. Αν οι ελεγκτές έχουν παρατηρήσεις ή αρνούνται την έκφραση γνώμης, τότε το γεγονός αυτό πρέπει να αναφέρεται και να αιτιολογείται στις δημοσιευόμενες οικονομικές καταστάσεις, εκτός αν αυτό προκύπτει από το δημοσιευόμενο σχετικό πιστοποιητικό ελέγχου.

Δεν θα αναφερθούμε στις λεπτομέρειες για την ανωτέρω δημοσιότητα που περιγράφονται άλλωστε με σαφήνεια στις διατάξεις του προαναφερόμενου άρθρου 43 β του Ν. 2190/1920.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο   Ι V

Προκειμένου τα στοιχεία της εργασίας να μην έχουν μόνο θεωρητικό χαρακτήρα και για να δούμε και την πρακτική τους πλευρά τέθηκε το παρακάτω ερωτηματολόγιο σε τραπεζικούς υπαλλήλους οι οποίοι έχουν έρθει σε άμεση επαφή με τον έλεγχο των Τραπεζών.

Α.   Ε Ρ Ω Τ Η Μ Α Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο

1.   Ποιά είναι η συχνότητα του ελέγχου;
2.   Υπάρχουν κάποια έντυπα τα οποία συμπληρώνονται από τους ελεγκτές;
3.   Συνοπτική περιγραφή του ελέγχου
4.   Πόσο διαρκεί ένας έλεγχος;
5.   Πώς γίνεται η επιλογή του ελεγκτή;
6.   Ποιά η γνώμη σας για τον έλεγχο; Ποιά είναι η αποτελεσματικότητά του;
7.   Ποιός είναι ο πιο αποτελεσματικός έλεγχος; Ο εξωτερικός ή ο εσωτερικός; Αιτιολογήστε την απάντησή σας
8.   Ποιά είναι η σχέση ελεγκτή και τραπεζικού υπαλλήλου; Κατά πόσο η κρίση του είναι αμερόληπτη;
9.   Ποιές είναι οι αντιδράσεις των τραπεζικών υπαλλήλων για τον εξωτερικό ελεγκτή;
10.   Γνωρίζετε ποιές είναι οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του ελεγκτή;
11.   Σε ποιά σημεία συγκεντρώνουν την προσοχή τους οι ελεγκτές;

12. Ποιές επιπτώσεις - ευθύνες μπορεί να υπάρχουν όταν στον έλεγχο διαπιστωθούν:
- i) Απλές παραλείψεις
  - ii) Σοβαρές παραλείψεις
  - iii) Ποινικά αδικήματα
(Σχετική διαδικασία)
13. Εφαρμόζουν σήμερα οι Τράπεζες εσωτερικό έλεγχο;

Α Π Α Ν Τ Η Σ Ε Ι Σ

ΙΟΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

Ο εσωτερικός ελεγκτής

1. Ο τακτικός έλεγχος γίνεται 1 φορά το χρόνο.
Ο έκτακτος έλεγχος κάθε 3-4 μήνες εκτός ειδικών περιπτώσεων.
2. Οχι, δεν υπάρχει κάποιο έντυπο. Απλώς ακολουθούν μια σειρά και έχουν κάποια συγκριτικά στοιχεία.
Κάνουν κάποια έκθεση.
3. Ο έκτ. έλεγχος είναι δειγματοληπτικός και γίνεται για λίγες ημέρες.
Ανάλογα βέβαια τι βρίσκει προχωρά σε βάθος.
Εξαρτάται από τη σοβαρότητα της παρατυπίας.
Ο τακτικός τα κοιτάζει όλα.
Ο έκτακτος διαρκεί για 1-2 εβδομάδες.
Ο τακτικός διαρκεί για 2-3 μήνες.
Π.χ. αν είναι 3 επιθεωρητές θα κάνουν 1 μήνα, αν είναι 1 επιθεωρητής θα κάνει 2-3 μήνες.

Εξαρτάται από το μέγεθος του καταστήματος.

5. Ανάλογα με τις γνώσεις που έχει, τα χρόνια προϋπηρεσίας και βασικές προϋποθέσεις το ήθος και η τιμιότητα.
6. Ο έλεγχος είναι προληπτικός. Να προλάβουν κάποια τυχόν σφάλματα όπου μπορεί να γίνουν. Όχι να τα δούν αφού γίνουν και να τιμωρήσουν. Αρα είναι αρκετά αποτελεσματικός. Καμμία επιχείρηση δεν ζει χωρίς έλεγχο.
7. Είναι απαραίτητοι, κατ'αρχήν, και οι δύο
Ο έκτακτος που γίνεται πιο συχνά
Και ο τακτικός που κρίνει και τους υπαλλήλους και το διευθυντή.
8. Επειδή βλέπονται και συνεργάζονται υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ τους.
Βέβαια δεν αναπτύσσονται ιδιαίτερες σχέσεις στον τακτικό έλεγχο γιατί ο ελεγκτής κάθε φορά είναι διαφορετικός.
Και στον έκτακτο γίνεται κάποια αλλαγή, αλλά σταδιακά, στέλνουν κάποιον άλλον.
Η κρίση του ελεγκτή είναι αμερόληπτη όσο γίνεται, και εξαρτάται από τον ίδιο να δώσει όση έμφαση θέλει.
9. Υπάρχει σχεδόν πάντα προθυμία, κι αν δεν υπάρχει δείχνουν ότι είναι πρόθυμοι, γιατί δεν μπορούν να κάνουν αλλιώς.
Είναι συνεργάσιμοι, υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός αφού μπορεί και οι ίδιοι να σταλούν για ελεγκτές.
Αν βέβαια κάποιος κάνει μια παρατυπία δεν θα είναι τόσο πρόθυμος ούτε θα ακούγονται καλά λόγια για τους ελεγκτές. Όταν μάλιστα υπάρχει και δόλος είναι άλλη η συμπεριφορά.

10. Είναι ίδια με των υπαλλήλων από ωράριο μέχρι μισθούς, αποζημιώσεις, κ.λ.π.
11. Στον εσωτερικό έλεγχο δίνεται έμφαση στην διαχείριση, στις αποφάσεις νομισματικών αρχών και στις εγκύκλιες οδηγίες της Τράπεζας.
Πρωταρχικός στόχος είναι να διασφαλιστεί η Τράπεζα. Κοιτάζουν π.χ. τους τόκους, τις ημερομηνίες, τις προθεσμίες.
- 12.i) Στις απλές παραλείψεις δεν υπάρχει καμιά επίπτωση, μόνο παρατήρηση.
Και να διορθωθεί δεν σημειώνεται καν. Σημειώνονται βέβαια αν επαλαμβάνεται συχνά ανεξάρτητα πιά, αν διορθώνεται.
- ii) Οι σοβαρές παραλείψεις καταγράφονται γιατί σαν ελεγκτές δεν παίρνουν αποφάσεις, απλώς φωτογραφίζουν.
- iii) Στα ποινικά αδικήματα, μέχρι και απόλυση.
Οι πολλές μικροπαραλείψεις γίνονται σοβαρό πρόβλημα.
13. Φυσικά υπάρχει εσωτερικός έλεγχος για την καλύτερη λειτουργία της Τράπεζας.

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

Αλέκος Μάρκου Υπάλληλος

Πανωργιός Σπύρου Υποδιευθυντής

1. Ο εξωτερικός έλεγχος γίνεται συνήθως κάθε 2 χρόνια. Εκτός αν υπάρχει κάποιο πρόβλημα και έρθουν για να ελέγξουν, και αν ακουστεί κάτι. Ο εσωτερικός έλεγχος γίνεται κάθε μέρα για να προχωράνε οι συναλλαγές.

2. Όχι, έντυπα δεν υπάρχουν. Οι ελεγκτές δίνουν τις εκθέσεις τους, σε απλό χαρτί.
3. Ο ελεγκτής, κοιτάζει-ελέγχει όλα τα χαρτιά ένα-ένα π.χ. για ένα δάνειο, θα ελέγξει όλα τα έντυπα για να δει αν αυτός που του χορηγήθηκε το δάνειο, το δικαιούται.
4. Αρχίζει από μια εβδομάδα έως και 1-2 μήνες. Βέβαια τόσο μεγάλο διάστημα χρειάζεται αν θα υπάρχει κάποιο πρόβλημα π.χ. : έλλειψη δικαιολογητικών από υπαιτιότητα πελάτη.
5. Η Τράπεζα έχει συνεργάτες νομικούς και τεχνικούς και τους παίρνουν με σειρά προτεραιότητας κατά αριθμό δανείου.
6. Ο έλεγχος εσωτερικός ή εξωτερικός πρέπει πάντα να γίνεται. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση, γιατί μπορεί π.χ. οι τίτλοι ιδιοκτησίας να μην είναι ξεκαθαρισμένοι και χορηγείται το δάνειο χωρίς να πρέπει. Η αποτελεσματικότητα του ελέγχου είναι φυσικά πάντα θετική.
7. Παλιά υπήρχαν διαθέσιμα στην Τράπεζα όπου μπορούσε η Τράπεζα Ελλάδος να κάνει έλεγχο. Τελευταίο στάδιο της Επιθεώρησης είναι ο έλεγχος, ο οποίος καλύπτει όλες τις υπόλοιπες υπηρεσίες. Δηλαδή ο εξωτερικός έλεγχος είναι αρκετά αποτελεσματικός.
8. Ο υπάλληλος είναι αναγκασμένος να κάνει τη δουλειά του και αυτό κάνει. Και ο ελεγκτής κάνει την δική του. Υπάρχει επαγγελματική συνεργασία.
Η κρίση του ελεγκτή βέβαια δεν είναι πάντα αμερόληπτη.
9. Ο εξωτερικός έλεγχος είναι πιο τυπικός. Οι υπάλληλοι είναι πάντα πρόθυμοι να τους εξυπηρετήσουν.
10. Ναι τα γνωρίζουμε.

11. Η πρώτη δουλειά τους είναι να κοιτάξουν το ταμείο αν είναι σωστό. Και μετά όλα τα υπόλοιπα.

Η προσοχή τους επίσης συγκεντρώνεται στην αξία ακινήτου που ελέγχεται η τιμή του, αν είναι υπερβολική, μήπως ο τεχνικός έχει δώσει υπέρογκη τιμή. Επίσης ο έλεγχος τίτλων από νομική πλευρά.

12. i) Στις απλές παραλείψεις αρκεί κάποια επίπληξη.

ii) Στις πιο σοβαρές παραλείψεις, αφού εξαρτηθεί από το μέγεθος της παράλειψης, μπορεί να φτάσει μέχρι και απόλυση είτε τεχνικού είτε νομικού είτε διοικητικού.

13. Ο εσωτερικός έλεγχος εφαρμόζεται απόλυτα και καθημερινά. Τα παραστατικά της ημέρας, την επόμενη που θα τα υπογράψει ο διευθυντής, τα ελέγχει.

Σε κάθε ταμείο υπάρχει όριο χρημάτων που θα δώσει το οποίο εξαρτάται από τα χρόνια που έχει ο ταμίας στην Τράπεζα.

Στον καταθέτη γίνεται έλεγχος στην ταυτότητα στο ονοματεπώνυμο και στο ποσό.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

Νίκος Βασιλόπουλος

Ελεγκτής

1. Ο εσωτερικός έλεγχος γίνεται κάθε 1-2 χρόνια.

Η Τράπεζα της Ελλάδος κάθε 2-3 χρόνια.

2. Ναι, υπάρχουν κάποιες καταστάσεις που αφορούν υπόλοιπα πιστοδοτήσεων και χωρίζονται σε ενήμερες, δεσμευμένες, καθημερινές,

ρυθμισμένες οφειλές, σ'αυτές αναφέρεται ο χρόνος καθυστέρησης και οι εξασφαλίσεις που έχει λάβει η Τράπεζα. Τα συμπληρώνουν οι Τράπεζες και τα ελέγχει η Τράπεζα της Ελλάδος.

3. Υπάρχουν οι πιστωτικοί έλεγχοι όπου η προσοχή επικεντρώνεται στους πιστωτικούς κινδύνους και οι συναλλαγματικοί έλεγχοι, όπου ελέγχεται η εισροή, η εκροή και η διαχείριση του συναλλάγματος από κάθε Τράπεζα.
4. Όταν πηγαίνει κάποιο κλιμάκιο σε μια Τράπεζα να ελέγξει μπορεί να κάτσει από μία εβδομάδα ως και 2-3 μήνες. Εξαρτάται από το μέγεθος της επιχείρησης. Όμως ο συνολικός έλεγχος μιας Τράπεζας, από τα κεντρικά, μπορεί να κρατήσει και 2 χρόνια.
5. Βασικές προϋποθέσεις είναι η προϋπηρεσία, η εμπειρία, οι γνώσεις λογιστικής, να ξέρει τους κανόνες χρηματοδότησης και η εκπαίδευση από σεμινάρια της Τράπεζας της Ελλάδος.
6. Ο έλεγχος είναι προληπτικός και κατασταλτικός, και φυσικά είναι αναγκαίος. Μέχρι τώρα οι έλεγχοι ήταν αποτελεσματικοί. Παλιότερα δεν κοιτάζαν την φερεγγυότητα, έλεγχαν μόνο για παραβάσεις.
7. Οι δύο έλεγχοι είναι διαφορετικοί. Εξαρτάται από το τι ψάχνουνε. Στις χρηματοδοτήσεις στο χαρτοφυλάκιο, είναι καλύτερος ο έλεγχος από την Τράπεζα της Ελλάδος, γιατί οι επιθεωρητές είναι υπάλληλοι του εκάστοτε τραπεζίτη, κι αν θέλει να καλύψει κάτι, το κάνει. Η εσωτερική είναι πιο αποτελεσματική, για κάποια παρανομία π.χ.: κάποια κατάχρηση του διευθυντή. Εμάς όμως μας ενδιαφέρει η Τράπεζα ως σύνολο. Ο εξωτερικός έλεγχος είναι πιο ουσιαστικός για την υπόσταση της Τράπεζας γιατί είναι συνολικός, ενώ ο εσωτερικός είναι αποσπασματικός.

8. Μπορεί να γνωρίζονται μεταξύ τους, αλλά υπάρχει επαγγελματικότητα. Δεν ελέγχεις τον υπάλληλο αλλά την Τράπεζα, οπότε δεν υπάρχει λόγος για μη καλές σχέσεις. Τα στοιχεία είναι επιστημονικής μορφής, οπότε δεν παίρνουν αλλοιώσεις. Αλλωστε διασταυρώνονται από το Κεντρικό. Δηλαδή και οι ελεγκτές ελέγχονται.
9. Οι αντιδράσεις είναι καλές.
10. Πρέπει κατ'αρχήν να είναι εχέμυθοι και φυσικά σοβαροί και προσεκτικοί. Έχουν δικαίωμα βέβαια να έχουν στην διάθεσή τους ότι χαρτιά ζητήσουν.
11. Η προσοχή συγκεντρώνεται στη διασφάλιση της Τράπεζας. Αν διατρέχει κινδύνους η υπόστασή της από τα χρηματικά υπόλοιπα που πρέπει να διαθέτει, από τη φερεγγυότητα των χαρτοφυλακίων της και αν διαχειρίζεται σωστά το συνάλλαγμα που διακινεί.
- 12) i) Στις απλές παραλείψεις υπάρχουν απλές παρατηρήσεις.
ii) Στις σοβαρές παραλείψεις είναι οι χρηματικές ποινές.
iii) Και στα ποινικά αδικήματα μπορεί να φτάσει μέχρι και το κλείσιμο της Τράπεζας. Την απόφαση βέβαια την παίρνει το Κεντρικό.
13. Όλες οι Τράπεζες εφαρμόζουν τον εσωτερικό έλεγχο και πάντα.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

1. Της επιθεώρησης κάθε 1 - 1,5 χρόνο.
Ο εσωτερικός από τον προϊστάμενο κάθε μέρα.
2. Οχι, δεν υπάρχουν έντυπα. Μόνο εκθέσεις των ελεγκτών σε 50-100 σελίδες.

3. Στον εσωτερικό έλεγχο σε κάθε τμήμα υπάρχει ο προϊστάμενος που ελέγχει όλες τις συναλλαγές, ο υποδιευθυντής που ελέγχει τον προϊστάμενο και ο διευθυντής που τους ελέγχει όλους. Υπάρχουν ασφαλιστικές δικλίδες και έλεγχοι. Είναι υποχρεωτικός ο εσωτερικός έλεγχος για να γίνεται η δουλειά τους σωστά.
Ο εξωτερικός έλεγχος γίνεται από την εφορία, το κράτος, την Επιθεώρηση και ελέγχουν τα πάντα.
4. Εξαρτάται από τη δυναμικότητα, το μέγεθος της Τράπεζας και το τι θα βρει κατά τη διάρκεια του ελέγχου.
5. Καθορίζονται από τον Διευθυντή Γενικής Επιθεώρησης.
6. Ο έλεγχος και η αποτελεσματικότητά του είναι πολύ θετική.
7. Είναι ανόμοια τα δύο αυτά.
Ο Εξωτερικός από τη μεριά του μπορεί να επισημάνει λάθη, να διορθώσει και να καθοδηγήσει τα καταστήματα.
Ο εσωτερικός γίνεται εκ των πραγμάτων για να κατοχυρωθεί η συναλλαγή. Έχει τη μορφή λειτουργίας.
8. Η σχέση τους είναι συναδελφική. Είναι μέσα στις προσωπικές σχέσεις.
9. Δεν υπάρχουν άσχημες αντιδράσεις αφού είναι υποχρεωμένοι να κάνουν αυτή τη δουλειά.
10. Ναι. Υποχρέωση του ελεγκτή είναι να συμπεριφέρεται άψογα και να μην φωνάζει. Όπως έχει υποχρέωση και το Κατάστημα να του δώσει ότι θελήσει.
11. Στις χρηματοδοτήσεις. Που έδωσε η Τράπεζα τα χρήματα.
- 12.ι) Σε απλές παραλείψεις κάποια παρατήρηση.

- ii)-iii) Στα σοβαρά προβλήματα μπορεί να φτάσει ως και απόλυση.
- 13. Η εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου γίνεται μόνο για να γίνει σωστά η εργασία της Τράπεζας και να λειτουργεί ικανοποιητικά.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΝΟΥ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΗΝΟΥ

Διευθυντής Εμπορικής Τράπεζας Τήνου

1. Οι έλεγχοι είναι τρεις, από τον Διευθυντή της Τράπεζας, από την Επιθεώρηση της Εμπορικής Τράπεζας και από την Τράπεζα, Ελλάδος. Από τον Διευθυντή ο έλεγχος γίνεται ημερήσια, αν λείπει γίνεται από τον υποδιευθυντή, ακόμη κάνει κάποιους ειδικούς ελέγχους ανά μήνα πάνω στις εργασίες και στο τέλος του χρόνου πάνω στο λογαριασμό απόδοσης. Από την Επιθεώρηση γίνεται μία φορά το χρόνο, είναι οι εξής έλεγχοι :
  - α) ειδικοί έλεγχοι για τα δάνεια, β) για όλες τις άλλες εργασίες και γ) για την συμπεριφορά των υπαλλήλων και την ευπρέπειά τους. Από την Τράπεζα της Ελλάδος κάθε 5 ή 4 χρόνια ή όποτε είναι σκόπιμο, κάνει έλεγχο στα του δημοσίου.
2. Υπάρχουν ειδικά έντυπα γραφογραφημένα, τα οποία τα έχουν οι ελεγκτές μαζί τους, υπάρχουν 354 έντυπα.
3. Ο έλεγχος που κάνει ο ελεγκτής, είναι ότι κάνει ο Διευθυντής κάθε μέρα, ενδεικτικά όμως.
4. Η διάρκεια του ως επί το πλείστον είναι 2 εβδομάδες.
5. Η επιλογή του γίνεται από την Επιθεώρηση στα Κεντρικά, απαγορεύεται όμως να είναι ο ίδιος στο ίδιο υποκατάστημα.

6. Με τον έλεγχο πάντα βρίσκονται τα λάθη, είτε λόγω άγνοιας ή λόγω φόρτου εργασίας.
Όσο για την αποτελεσματικότητα, δεν φέρνει πάντα καλά αποτελέσματα, γιατί οι οδηγίες που θα πει ο ελεγκτής μπορεί να τηρηθούν για λίγο διάστημα.
7. Ο εσωτερικός είναι πιο αποτελεσματικός γιατί ο Διευθυντής γνωρίζει πιο καλά τους υπαλλήλους και το αντικείμενό τους.
8. Δημιουργείται μια απλή φιλία.
9. Οι αντιδράσεις είναι αρνητικές, γιατί ζορίζονται λόγω φόρτου εργασίας αν και είναι κάτι το οποίο το γνωρίζουν και πρέπει να το περιμένουν.
10. Μπορεί να ζητήσει όποια δικαιολογητικά ή στοιχεία θέλει, μπορεί να πάει στην Τράπεζα όποτε θέλει, ακόμα και το απόγευμα και είναι υποχρεωμένος ο Διευθυντής να βρίσκεται εκεί. Θα πρέπει όμως να συμπεριφέρεται καλά με τους υπαλλήλους και να είναι σοβαρός, όπως και είναι πάντα.
11. Συγκεντρώνει πάντα την προσοχή στο χρηματικό, στο ταμείο και στις δανειοδοτήσεις, αν είναι σύμφωνα με τις νομισματικές αρχές.
12. Στις απλές παραλείψεις γίνεται γραπτή επιπληξη, σε κάτι πιο σοβαρό όπως στα δάνεια, θα πρέπει να απολογηθούν στα Κεντρικά και ως επί το πλείστον φτάνουν στην απόλυση.
- 13) Ο εσωτερικός έλεγχος γίνεται πάντα, γιατί είναι πολύ βασικός για να δουλέψει μια Τράπεζα.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΗΝΟΥ

Διευθυντής Εθνικής Τράπεζας Τήνου

1. Στην Εθνική Τράπεζα υπάρχει διεύθυνση Επιθεώρησης όπου διενεργεί τον εσωτερικό έλεγχο σε όλο τον Οργανισμό. Ο έλεγχος δεν διενεργείται σε τακτά χρονικά διαστήματα μπορεί και σε 2 ή και σε 4 χρόνια. Ο εσωτερικός έλεγχος, όπου διενεργείται από τον Διευθυντή του καταστήματος, γίνεται κάθε μέρα. Ο έλεγχος που γίνεται από την Τράπεζα της Ελλάδος, μπορεί να μην πραγματοποιηθεί ποτέ σε κάποιο υποκατάστημα. Γιατί η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνεται για την πορεία της Τράπεζας κάθε μήνα για τα υπόλοιπα των λογαριασμών της, μπορεί και κάθε μέρα λόγω της μηχανογράφησης που υπάρχει.
2. Μηχανογραφημένα έντυπα δεν υπάρχουν, γιατί η Τράπεζα χωρίζεται σε πολλές υπηρεσίες, οι ελεγκτές γράφουν μία έκθεση για τα πορίσματα του ελέγχου.
3. Ο ελεγκτής διενεργεί τον έλεγχο σε κάθε τμήμα της Τράπεζας, στο χρηματικό, στις καταθέσεις, κίνηση κεφαλαίων κ.τ.λ.
4. Η διάρκεια του δεν είναι καθορισμένη, καθορίζεται ανάλογα με το μέγεθος του υποκαταστήματος, την δυναμικότητα του, αλλά και η πορεία του ελέγχου.
5. Τα υποκαταστήματα της Εθνικής Τράπεζας είναι υπαγμένα σε κατηγορίες. Η επιλογή του ελεγκτή γίνεται ανάλογα με την γνώση του σε κάθε αντικείμενο, όσο μεγάλο όγκο έχει το υποκατάστημα τόσο περισσότερη πείρα και γνώσεις πρέπει να έχει ο ελεγκτής.

6. Ο έλεγχος πρέπει να γίνεται οπωσδήποτε. Οσο για τον καθημερινό εσωτερικό έλεγχο προλαβαίνει κάποια πράγματα, αποφεύγοντας τα μεγάλα λάθη και παρατυπίες.
7. Ο εσωτερικός καθημερινός έλεγχος.
8. Είναι πολύ σπάνιο ο ίδιος ελεγκτής να ελέγχει το ίδιο κατάστημα, γι'αυτό η σχέση που δημιουργείται με τον υπάλληλο δεν είναι συναισθηματική, αλλά και ο χρόνος δεν είναι μεγάλος για να ευνοήσει αυτή τη σχέση. Έτσι κι αλλιώς και ο ελεγκτής, ελέγχεται για την εργασία που κάνει και έτσι δεν μπορεί να παραλείψει τίποτα.
9. Οι αντιδράσεις των υπαλλήλων ως προς τον έλεγχο είναι φυσιολογικότερες. Ο έλεγχος γι'αυτούς είναι αναμενόμενος, τον επιδιώκουν κιόλας για επιβράβευση της εργασίας του και περισσότερη σιγουριά.
10. Τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα του ελεγκτή τα γνωρίζει πολύ καλά και ο ελεγκτής αλλά και ο Διευθυντής της Τράπεζας είναι αυστηρά και καθορισμένα. Π.χ. κατά τον έλεγχο ότι δικαιολογητικό ζητήσει ο ελεγκτής θα πρέπει να το παρασχεθεί.
11. Στα σημεία που συγκεντρώνουν την προσοχή τους, είναι το χρηματικό.
12. Μια απλή παράλειψη, διορθώνεται, έτσι κι αλλιώς δεν είναι τέλειος, είτε λόγω φόρτου εργασίας ή αμέλειας μπορεί κάτι να παραληφθεί. Έχει όμως σημασία η συχνότητα με την οποία γίνεται η παράλειψη, γιατί τότε δεν είναι απλή, αλλά σοβαρή, και με πρόθεση. Όταν φτάνουμε στο σημείο της κατάχρησης, ο ελεγκτής καταγράφει το γεγονός, το θέτει υπόψη στο πειθαρχικό συμβούλιο της Τραπέζης και μετά από αυτό εκδίδεται η ποινή.
13. Ο εσωτερικός έλεγχος στις Τράπεζες γίνεται καθημερινώς, πολύ τυπικά και ουσιαστικά.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΗΝΟΥ

Διευθυντής Αγροτικής Τράπεζας

1. Οι έλεγχοι είναι ο προληπτικός και ο κατασταλτικός, ο προληπτικός όπου γίνεται από τους Διευθυντές και τους προϊστάμενους γίνεται καθημερινά. Ο κατασταλτικός γίνεται από την Επιθεώρηση της Αγροτικής Τράπεζας σε έκτακτα ή τακτικά διαστήματα. Από την Τράπεζα της Ελλάδος γίνεται έλεγχος στο Κεντρικό κατάστημα σε χρόνο που δεν τον γνωρίζουν τα υποκαταστήματα.
2. Οι ελεγκτές από την Επιθεώρηση συμπληρώνουν τα φύλλα επιθεώρησης μετά από κάποιον έλεγχο.
3. Ελέγχουν τα πάντα. Σε μερικά σημεία μόνο μπορεί να κάνουν ενδεικτικά έλεγχο.
4. Η διάρκεια του δεν είναι καθορισμένη, μπορεί να κρατήσει 10 μέρες μπορεί και 3 μήνες.
5. Η επιλογή του ελεγκτή γίνεται από την Αθήνα, δεν φέρει καμία γνώμη το υποκατάστημα. Πάντα ο ελεγκτής θα είναι διαφορετικός στο ίδιο υποκατάστημα.
6. Ο έλεγχος είναι απαραίτητος, και αν γίνεται σωστά και με το νόμο είναι αποτελεσματικός.
7. Ο ένας έλεγχος συμπληρώνει τον άλλο, ο Διευθυντής ελέγχει τους υπάλληλους μέσω του προληπτικού ελέγχου και ο ελεγκτής από την επιθεώρηση ελέγχει τον Διευθυντή, μέσω του κατασταλτικού ελέγχου, είναι ένας κύκλος.

8. Μια ιδιαίτερη σχέση ανάμεσα στον υπάλληλο και στον ελεγκτή δεν δημιουργείται, αυτό είναι αναλόγως του χαρακτήρα του καθενός. Ο ελεγκτής δεν παύει να κάνει την δουλειά του πάντα, να ελέγχει, η κρίση του είναι αμερόληπτη, δεν ρισκάρει ποτέ.
9. Από την στιγμή που ο τραπεζικός υπάλληλος έπιασε δουλειά σε μία Τράπεζα, θα πρέπει να γνωρίζει και να περιμένει τον έλεγχο. Γι'αυτό και είναι κάτι το οποίο δέχεται, έτσι και αλλιώς συνάδελφοι είναι.
10. Ναι, θα πρέπει να τις γνωρίζει.
11. Το σημείο που θα προσέξει περισσότερο, είναι ο τομέας των δανείων.
12. Στις απλές παραλείψεις, ο ελεγκτής θα υποδείξει την διόρθωσή της και θα ζητήσει συμμόρφωση. Φυσικά παίζει ρόλο η συχνότητα της παράλειψης.
Όσο για τις πιο σοβαρές παραλείψεις, θα ζητήσουν οδηγίες από το τμήμα που υπάγεται η παράλειψη.
Όσο για τις ατασταλίες θα πρέπει να υπάρξουν απολογίες κ.λ.π. που μπορεί να οδηγήσουν σε απόλυση.
13. Εφαρμόζεται γιατί είναι πολύ ουσιαστικός.

Β. Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α Τ Α

Συνοψίζοντας όλες τις πληροφορίες που αντλήσαμε από το ερωτηματολόγιο προβήκαμε σε κάποια γενικά συμπεράσματα, τα οποία εκθέτουμε παρακάτω:

Ο έλεγχος είναι μια απαραίτητη λειτουργία για όλες τις Τράπεζες για τη σωστή διενέργεια των εργασιών της. Διακρίνεται σε εσωτερικό και εξωτερικό. Ο εξωτερικός πραγματοποιείται κάθε 1 ή 2 χρόνια, επιπλέον όμως πραγματοποιείται και μηνιαίως με τον έλεγχο των υπολοίπων των λογαριασμών της Τράπεζας της Ελλάδος. Φυσικά, πραγματοποιούνται και έκτακτοι εξωτερικοί έλεγχοι όποτε αυτό θεωρηθεί απαραίτητο. Ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται καθημερινά από τους διευθυντές και τους προϊσταμένους των υποκαταστημάτων. Ορισμένες Τράπεζες έχουν Διεύθυνση Επιθεώρησης που διενεργεί τον εσωτερικό έλεγχο με τους Επιθεωρητές.

Η διάρκεια του ελέγχου εξαρτάται από το μέγεθος του καταστήματος και από τις τυχόν παρατυπίες που μπορεί να εντοπισθούν. Σε περίπτωση που βρεθούν λάθη, αυτά διορθώνονται εγκαίρως και εδώ εντοπίζεται η αποτελεσματικότητα και η ωφέλεια του συχνού ελέγχου.

Η επιλογή του ελεγκτή γίνεται από τα κεντρικά καταστήματα. Λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι γνώσεις του, τα χρόνια προϋπηρεσίας καθώς και υποκειμενικά στοιχεία όπως, ήθος και τιμιότητα. Ποτέ δεν στέλνεται ο ίδιος ελεγκτής στο ίδιο υποκατάστημα. Οι υποχρεώσεις του ελεγκτή είναι ίδιες με τις υποχρεώσεις του τραπεζικού υπαλλήλου. Οποιαδήποτε στοιχεία και δικαιολογητικά ζητήσει οι υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να του τα παραδώσουν. Η προσοχή του επικεντρώνεται

περισσότερο στον χρηματικό τομέα. Συνήθως μεταξύ υπαλλήλου και ελεγκτή δημιουργείται μια καθαρά επαγγελματική σχέση, εφόσον ο χρόνος και οι συνθήκες δεν επιτρέπουν την δημιουργία μιας στενότερης σχέσης. Όσο για το αν η κρίση των ελεγκτών είναι αμερόληπτη ή όχι για τους περισσότερους είναι, μιάς και οι ίδιοι ελέγχονται από ανωτέρα στελέχη και επιπλέον δεν αποκομίζουν συμφέροντα σε περίπτωση που αποκρύψουν στοιχεία. Οι υπάλληλοι της Τράπεζας υιοθετούν μια θετική στάση απέναντι στους ελεγκτές και συνεργάζονται μαζί τους.

Ο ελεγκτής δεν συμπληρώνει κάποια μηχανογραφημένα έντυπα αλλά κατά την ολοκλήρωση του κάθε ελέγχου συντάσσει μια έκθεση στην οποία καταγράφονται οι σοβαρές παραλείψεις σε περίπτωση που υπάρχουν. Οι απλές παραλείψεις που εντοπίζονται δεν καταγράφονται, απλά γίνεται η επίπληξη τους και διορθώνονται. Αν όμως ανακαλυφθούν ποινικά αδικήματα η ποινή μπορεί να είναι απόλυση μέχρι και κλείσιμο της Τράπεζας.

Τέλος, ο έλεγχος δεν οφείλει μόνο το κράτος για την ανακάλυψη τυχόν παρανομιών ή παρατυπιών. Ενημερώνει και το κοινό για την κατάσταση και την πορεία των Τραπεζών και το βοηθά να πάρει αποφάσεις για το που θα επενδύσει τα χρήματά του.

. Ε Π Ι Λ Ο Γ Ο Σ

Κλείνοντας αυτή την εργασία, θα θέλαμε να επισημάνουμε την δυσκολία της ανεύρεσης των στοιχείων από τον έλεγχο των Τραπεζών, λόγω της μη ύπαρξης αρκετής και πολύπλευρης βιβλιογραφίας, αλλά και για το ότι δεν δίνεται η δυνατότητα από τους υπεύθυνους να αναλύσουν ένα τέτοιο θέμα και να δώσουν αναλυτικά στοιχεία σε άτομα εκτός Τραπεζής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ (Κ. Αισιόπουλου - Β' Ορκωτού Λογιστή, Αθήνα 1980).
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (Νικόλαος Γ. Πρωτοψάλτης Αθήνα, Ιανουάριος 1993).
3. ΟΔΗΓΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (Νικόλαος Γ. Πρωτοψάλτης, Αθήνα, Δεκέμβριος 1991).
4. ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ
5. ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ (Εμμανουήλ Ι. Σακέλλη)
6. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ (Κ. Κάνιτου, Καθηγήτρια Τ.Ε.Ι. Πειραιά).
7. ΠΕΡΙΟΡΙΚΟΣ "ΛΟΓΙΣΤΗΣ"
8. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ